

Institutul de
Dezvoltare
Urbană

Studiul situațional al forței de muncă în mediul rural, inclusiv prin prisma de gen

Eduard Hârbu
Dorin Vaculovschi
Galina Precup
Veaceslav Bulat

Studiu elaborat în cadrul proiectului comun
„Consolidarea Sistemului Statistic Național”,
cu suportul UNIFEM și PNUD Moldova

Chișinău, 2010

Studiul situațional al forței de muncă în mediul rural, inclusiv prin prisma de gen

Eduard Hârbu
Dorin Vaculovski
Galina Precup
Veaceslav Bulat

Studiu elaborat în cadrul proiectului comun
„Consolidarea Sistemului Statistic Național”,
cu suportul UNIFEM și PNUD Moldova

RAPORT ANALITIC
„STUDIUL SITUAȚIONAL AL FORȚEI DE MUNCĂ ÎN MEDIUL RURAL,
INCLUSIV PRIN PRISMA DE GEN”

Autori:

Eduard Hârbu, dr în economie, conferențiar universitar
Dorin Vaculovski, dr în economie, conferențiar universitar
Galina Precup, consultantă pe problematica de gen
Veaceslav Bulat, coordinator, director IDU

Institutul de Dezvoltare Urbană (IDU)
<http://www.idu-moldova.org>
Idu.moldova@gmail.com
MD-2028, Republica Moldova,
Chisinau, str. Gh.Asachi 51/3
Tel./fax: +373 22 21 14 67

Raportul, elaborat pentru Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, include evaluarea situației (principalele caracteristici și tendințe) pe piața muncii în mediul rural în toată complexitatea sa prin prisma (diferențelor) de gen. Lucrarea include și o serie de recomandări de îmbunătățire a politicilor în domeniul forței de muncă din mediul rural care vizează șapte domenii de intervenție și acțiuni prioritare de orientare și conjugare a eforturilor autorităților responsabile și factorilor de interes, pentru a asigura, în special, creșterea angajării în mediul rural, inclusiv în rândul femeilor, și reducerea discrepanței salariale în funcție de gen și alți factori (amplasare geografică, tipul activității, etc.).

Scopul acestui studiu analitic a fost de a demonstra o modalitate de utilizare a datelor statistice existente, dezagregate după dimensiunea de gen, în special a statisticilor oficiale, pentru analiza capacității de activitate economică a mediului rural și ocuparea forței de muncă în acest mediu. Majoritatea datelor utilizate pentru acest studiu au fost oferite de Biroul Național de Statistică al RM. Autorii exprima instituției menționate recunoștință pentru cooperare și furnizarea datelor necesare.

Lucrarea a fost elaborată cu suportul Fondului Națiunilor Unite de Dezvoltare pentru Femei și a Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare și publicată în cadrul proiectului comun „*Consolidarea Sistemului Statistic Național al Republicii Moldova*”, cu susținerea financiară a Agenției Suedeze de Cooperare Internațională pentru Dezvoltare (Sida). Această lucrare este disponibilă în limbile română și engleză și poate fi accesată pe paginile web: www.undp.md, www.un.md/UNIFEM.

Opiniile prezentate în această lucrare aparțin autorilor și nu reflectă neapărat opiniile oficiale ale agențiilor Organizației Națiunilor Unite, Agenției Suedeze de Cooperare Internațională sau a structurilor administrative ale Guvernului Republicii Moldova.

Copyright © UNIFEM & PNUD Moldova

Fondul Națiunilor Unite de Dezvoltare pentru Femei (UNIFEM) oferă asistență tehnică și financiară pentru programele și strategiile inovatoare care promovează drepturile umane, participarea politică și securitatea economică a femeilor.

Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD) reprezintă rețeaua globală de dezvoltare a Națiunilor Unite, care promovează schimbarea și conectează țările la informații, experiența și resursele necesare pentru a ajuta oamenii să-și construiască o viață mai bună.

CUPRINS

GLOSAR DE TERMENI.....	11
ABREVIERI	14
CADRUL LEGAL PRIVIND OCUPAREA ȘI PROMOVAREA EGALITĂȚII GENURILOR	15
INTRODUCERE	17
1. CAPACITATEA DE ACTIVITATE ECONOMICĂ A MEDIULUI RURAL	19
1.1 Analiza caracteristicilor demografice și social-economice ale pieței muncii în mediul rural.....	19
1.1.1 Efectivul și repartizarea administrativ-teritorială a populației din mediul rural	19
1.1.2 Structura pe sexe a populației din mediul rural.....	23
1.1.3 Structura populației rurale pe vârste	24
1.2 Efectivul și structura populației economic active din mediul rural	28
1.2.1 Efectivul și structura forței de muncă din mediul rural.....	28
1.2.2 Efectivul și dinamica populației economic active din mediul rural	34
1.2.3 Structura pe sexe și pe vârste a populației economic active din mediul rural	36
1.2.4 Populația economic activă și structura ei după caracteristicile sociale semnificative pentru piața muncii.....	39
1.3 Gradul de activitate economică a populației din mediul rural	41
1.3.1 Rata generală de activitate a populației din mediul rural și evoluția ei.....	41
1.3.2 Ratele specifice de activitate pe sexe și vârste.....	43
1.3.3 Ratele specifice de activitate după criteriile semnificative ale participării pe piața muncii din mediul rural.....	46
2. OCUPAREA FORȚEI DE MUNCĂ ÎN MEDIUL RURAL	49
2.1 Particularitățile ocupării în mediul rural	49
2.1.1 Efectivul și dinamica populației ocupate în mediul rural	49
2.1.2 Structura ocupării rurale după sexe și vârste	51
2.1.3 Aspecte calitative ale ocupării în mediul rural.....	56
2.1.4 Ocuparea rurală după caracteristici semnificative ale pieței muncii	58
2.2 Subocuparea, ocuparea informală și condițiile de muncă	68
2.2.1 Ocuparea incompletă din mediul rural	68

2.2.2	Ocuparea informală din mediul rural.....	70
2.2.3	Condițiile de muncă	73
2.2.4	Veniturile populației din mediul rural.....	76
3.	SIMILITUDINI ȘI PARTICULARITĂȚI ALE ȘOMAJULUI ÎN MEDIUL RURAL.....	80
3.1.	Particularitățile șomajului în mediului rural	80
3.1.1	Evoluția ratei șomajului.....	80
3.1.2.	Structura șomajului din mediu rural pe sexe, vârstă, și nivel de instruire.....	83
3.1.3.	Structura șomajului rural după caracteristici semnificative ale pieței muncii	86
3.2.	Populația inactivă	89
3.2.1.	Structura populației inactivă	89
3.2.2.	Cauzele inactivității	91
3.2.3.	Factorul migrator	93
3.3.	Politici și strategii orientate spre stimularea ocupării forței de muncă în mediul rural	95
3.4.	Abordarea unor metode de reducere/eliminare a șomajului în mediul rural	96
3.4.1	Accesul la credite, împrumuturi agricole, facilități și programe de studii	96
3.4.2	Oportunitățile de inițiere a afacerilor	100
4.	CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI.....	105
5.	BIBLIOGRAFIE.....	111
ANEXE.....	112
	Anexa 1. Extrase din actele normative internaționale și naționale prioritare în promovarea egalității genurilor	112
	Anexa 2. Date statistice privind situația pe piața muncii în mediul rural.....	121
	Anexa 3. Date statistice privind situația șomajului pe piața muncii în mediul rural.....	141
	Anexa 4. Programe / proiecte de susținere a dezvoltării IMM-lor în mediul rural.....	160

LISTA FIGURILOR

Figura 1.1	Structura populației Republicii Moldova, pe medii de reședință, 1959, 2010, %	21
Figura 1.2	Structura populației Republicii Moldova, pe medii de reședință, în profil teritorial, la 1 ianuarie 2010, %	22
Figura 1.3	Structura pe sexe a populației rurale din Republica Moldova, la 1 ianuarie 2000 și 2010, %	23
Figura 1.4	Structura populației Republicii Moldova pe grupe mari de vârste, 2000–2010, %	24
Figura 1.5	Piramidele vârstelor populației rurale și urbane, 01.01.2010, persoane	25
Figura 1.6	Efectivele populației rurale și urbane, pe sexe, 01.01.2010, persoane	26
Figura 1.7	Piramida vârstelor populației rurale și urbane, pe grupe de vârstă cincinale, 01.01.2010, persoane	26
Figura 1.8	Structura populației rurale și urbane, pe grupe mari de vârstă, 01.01.2010, %	27
Figura 1.9	Populația totală în vârstă aptă de muncă, 2001–01.01.2010, mii persoane	29
Figura 1.10	Populația în vârstă aptă de muncă, pe sexe, 2001–01.01.2010, mii persoane	29
Figura 1.11a	Repartizarea populației rurale, după participarea la activitatea economică, 2008, %	30
Figura 1.11b	Repartizarea populației din ambele medii de reședință, după participarea la activitatea economică, 2009, %	30
Figura 1.12	Indicatorii participării populației rurale la activitatea social-economică, 2003–2009	32
Figura 1.13	Efectivele medii trimestriale, ale populației economic active și a populației ocupate, 2003–2009, mii persoane	33
Figura 1.14	Populația totală și populația economic activă din mediul rural, 2001–2009, mii persoane	34
Figura 1.15	Ponderea populației ocupate în populația economic activă din mediul rural, 2001–2009, %	35
Figura 1.16	Ponderea șomerilor în populația economic activă din mediul rural, 2001–2009, %	35
Figura 1.17	Ponderea femeilor și bărbaților în populația economic activă din mediul rural, 2001–2009, %	36
Figura 1.18	Piramidele vârstelor a populației economic activă din mediul rural, pe sexe și grupe de vârstă, 2001, 2009, mii persoane	37
Figura 1.19	Efectivele populației economic active din mediul rural, pe sexe și grupe de vârstă, 2001, 2009, mii persoane	38
Figura 1.20	Structura populației economic active, pe medii, după nivelul de instruire, 2009, %	40
Figura 1.21	Structura populației economic active, în mediul rural, după statutul matrimonial, 2009, %	41
Figura 1.22a	Ratele de activitate ale populației din mediul rural, pe medii de reședință, 2000–2009, %	42
Figura 1.22b	Ratele trimestriale de activitate a populației din mediul rural, pe sexe și grupe de vârstă, 2000–2009, %	43

Figura 1.23a	Ratele de activitate ale populației din mediul rural, pe sexe, 2000–2009, %.....	44
Figura 1.23b	Ratele de activitate ale populației din mediul rural, pe sexe și grupe de vârstă, 2009, %	45
Figura 1.24	Ratele de activitate ale populației pe medii după nivelul de instruire, 2009, %	46
Figura 1.25	Ratele de activitate ale populației rurale, după sexe și nivel de instruire, 2009, %	47
Figura 1.26	Rata de activitate ale populației rurale, pe sexe și stare civilă, 2009, %.....	48
Figura 2.1.	Efectivul populației ocupate din Republica Moldova, 2000–2009, mii persoane.....	49
Figura 2.2.	Efectivul trimestrial al populației ocupate din mediul rural, 2000–2009, mii persoane.....	50
Figura 2.3.	Populația ocupată medie trimestrială, din mediul rural, 2000–2009, mii persoane.....	50
Figura 2.4	Efectivul populației ocupate din mediul rural, pe sexe, 2000–2009, mii persoane.....	52
Figura 2.5	Structura populației ocupate din mediul rural, pe sexe, 2000–2009, %	52
Figura 2.6	Dinamica (ritmul de modificare) populației ocupate din mediul rural, pe grupe de vârste, 2000–2009, %.....	53
Figura 2.7a	Structura populației ocupate din mediul rural, pe grupe de vârstă, 2000, 2009, %	54
Figura 2.7b	Structura populației ocupate din mediul rural, pe sexe și grupe de vârstă, 2009, %	55
Figura 2.8	Efectivul populației ocupate din mediul rural, pe sexe și grupe de vârstă, 2009, mii persoane.....	56
Figura 2.9a	Rata de ocupare pe medii și pe sexe, în 2000–2009, %.....	56
Figura 2.9b	Rata de ocupare pe categorii de vârstă și medii, 2000, 2009, %	57
Figura 2.10a	Structura populației ocupate din mediul rural după nivelul de instruire, pe sexe, 2009, %	58
Figura 2.10b	Rata de ocupare a populației rurale pe sexe și nivel de instruire, 2009, %	59
Figura 2.11	Efectivul populației ocupate din mediul rural, pe activități economice, 2000–2009, mii persoane.....	60
Figura 2.12	Structura populației ocupate din mediul rural, pe activitățile economice, 2000, 2009, %.....	61
Figura 2.13	Structura populației ocupate din mediul rural, pe sexe și activități economice, 2009, %.....	62
Figura 2.14	Vârsta medie a populației ocupate din mediul rural, pe activități economice, 2009, ani	63
Figura 2.15	Structura populației ocupate din mediul rural, pe sexe, grupe de vârstă și activități economice, 2009, %.....	63
Figura 2.16	Efectivul populației ocupate din mediul rural, după statutul profesional, pe sexe, 2009, %	65
Figura 2.17	Populația ocupată din mediul rural, după forma de proprietate a angajatorului și sexe, în anul 2009, %	66
Figura 2.18	Populația ocupată pe grupe de ocupații, sexe, în mediul rural, 2009, %.....	67
Figura 2.19	Durata medie a săptămânii de lucru, după statutul profesional, activități economice, pe sexe, în mediul rural, 2009, ore	69

Figura 2.20	Durata medie a săptămânii de lucru în mediul rural, după activități economice și sexe, 2009, ore	70
Figura 2.21	Structura ocupării după tipul unității de producție și natura locului de muncă, în mediul rural, 2008, %	71
Figura 2.22	Structura ocupării informale, pe sexe și grupe de vârstă, în mediul rural, 2009, %.....	72
Figura 2.23	Structura persoanelor ocupate din mediul rural care ar dori să-și schimbe situația la locul de muncă, 2009	74
Figura 2.24a	Salariul nominal mediu lunar, net după activitățile economice, 2008, lei	77
Figura 2.24b	Salariul nominal mediu lunar și veniturile disponibile ale populației, 2001–2008, lei	78
Figura 2.25	Structura veniturilor populației pe activități economice, 2001–2008, %.....	78
Figura 3.1	Evoluția ratei șomajului pe medii, 2003–2009, %	81
Figura 3.2	Evoluția trimestrială a numărului șomerilor BIM din mediul rural, 2001–2009, mii persoane.....	82
Figura 3.3	Evoluția anuală a numărului șomerilor BIM din mediul rural pe sexe, 2001–2009, mii persoane.....	83
Figura 3.4	Șomeri BIM pe grupe de vârstă și sexe, în mediul rural, 2009, %	84
Figura 3.5	Rata șomajului, trimestrul I, în vârstă de 15-24 ani din mediul rural, 2003–2010, %	85
Figura 3.6	Distribuția șomerilor BIM din mediul rural după nivelul de instruire și sexe, 2009, %.....	85
Figura 3.7.	Șomeri BIM pe medii, după durata șomajului, 2009, %	87
Figura 3.8	Distribuția populației inactivă de 15 ani și peste din mediul rural pe categorii de inactivitate și sexe, 2009, %.....	90
Figura 3.9	Populația inactivă în vârstă de 15-24 ani din mediul rural pe categorii de inactivitate și sexe, 2009, mii persoane	91
Figura 3.10	Populația inactivă din mediul rural în vârstă de 15 ani și peste după nivelul de instruire și sexe, 2009, mii persoane	92
Figura 3.11	Populația inactivă de 15 ani și peste din mediul rural pe sexe care nu a dorit să lucreze, după motivul pentru care nu dorește să lucreze, 2009, %	93
Figura 3.12	Evoluția trimestrială a numărului persoanelor din mediul rural plecate peste hotare pe sexe, 2001–2009, mii persoane.....	94

LISTA TABELELOR

Textul de bază

Tabelul 1.1	Populația stabilă din Republica Moldova, pe medii de reședință, 1959–2010, mii persoane și %	20
Tabelul 1.2	Numărul și structura populației Republicii Moldova, în profil teritorial, la 1 ianuarie 2010, mii persoane și %	22
Tabelul 1.3	Indicatorii de bază ai pieței muncii din mediul rural, 2001–2009, mii persoane	31
Tabelul 2.1	Numărul populației ocupate sindicalizate din mediul rural în funcție de domeniul de activitate, 2006–2008, mii persoane	76
Tabelul 3.1	Șomeri BIM în mediul rural pe grupe de vârstă, după experiența de muncă, sexe, 2009, mii persoane	87
Tabelul 3.2	Consumul de servicii bancare în mediul rural, anul 2008, %	99

Anexa 2 121

Tabelul 1	Populația stabilă pe medii, în profil teritorial, la 1 ianuarie 2010, mii persoane	121
Tabelul 2	Populația stabilă din Republica Moldova, pe sexe, 1959–2010, mii persoane și %	122
Tabelul 3	Populația stabilă din Republica Moldova, medii de reședință, sexe, și grupe de vârstă, la 1 ianuarie 2010, persoane	123
Tabelul 4	Populația stabilă pe principalele grupe de vârstă (în funcție de vârsta aptă de muncă), sexe, 2001–2009, mii persoane.....	124
Tabelul 5	Populația stabilă pe principalele grupe de vârstă, 2009, persoane și %	124
Tabelul 6	Repartiția populației după participarea la activitatea economică, din mediul rural, pe trimestre, 2003–2009, mii persoane	125
Tabelul 7	Repartiția populației după participarea la activitatea economică, rural, 2009, mii persoane și %	126
Tabelul 8	Populația de 15 ani și peste din mediul rural, după participarea la activitatea economică, în funcție de nivelul de instruire, pe sexe, 2009, mii persoane și %	127
Tabelul 9	Numărul populației economic active din mediul rural după sex și vârstă, 2001–2009, mii persoane.....	128
Tabelul 10	Numărul populației economic active din mediul rural, în funcție sex, vârstă și nivelul de studii, 2009, mii persoane	129
Tabelul 11a	Numărul populației ocupate din mediul rural după sexe și grupe de vârste, 2000–2009, mii persoane.....	130
Tabelul 11b	Evoluția populației ocupate pe activități economice în mediul rural, 2008–2009, mii persoane.....	131
Tabelul 12	Populația ocupată din mediul rural, pe activități grupe de vârstă, sexe, 2009, mii persoane	132

Tabelul 13	Populația ocupată după statutul profesional, pe activități economice, sexe, în mediul rural, 2009, mii persoane.....	133
Tabelul 14	Populația ocupată pe activități economice, după forma de proprietate a unității, sexe, în mediul rural, 2009, mii persoane	134
Tabelul 15	Populația ocupată pe grupe de vârstă, grupe de ocupații sexe, în mediul rural, 2008, 2009, mii persoane.....	135
Tabelul 16	Durata efectivă a săptămânii de lucru a populației ocupate din mediul rural, după statutul ocupațional, sexe și activități economice, 2009, ore	137
Tabelul 17	Populația ocupată din mediul rural cu program complet de lucru, după durata efectivă a săptămânii de lucru, pe sexe și activități economice, 2009, mii persoane	138
Tabelul 18	Persoane ocupate după tipul unității de producție, natura locului de muncă, pe grupe de vârstă, sexe, în mediul rural, 2009, mii persoane.....	139
Tabelul 19	Persoane ocupate după tipul unității de producție, natura locului de muncă, statutul profesional, pe sexe, în mediul rural, 2009, mii persoane.....	140
Anexa 3	141
Tabelul 1	Evoluția trimestrială a numărului șomerilor BIM din mediul rural pe sexe, 2001–2009, mii persoane.....	141
Tabelul 2	Distribuția șomerilor BIM și ratele șomajului din mediul rural pe vârste și sexe, 2009, %	142
Tabelul 3	Distribuția șomerilor BIM din mediul rural după nivelul de instruire, 2009, %	142
Tabelul 4	Șomeri BIM pe grupe de vârstă, după nivelul de instruire, sexe, în mediul rural, 2009, mii persoane	143
Tabelul 5	Șomeri BIM pe grupe de vârstă, după durata șomajului, sexe, în mediul rural, 2009, mii persoane	144
Tabelul 6	Șomeri BIM după durata șomajului, experiența de muncă, pe sexe, în mediul rural, 2009, mii persoane.....	145
Tabelul 7	Șomeri BIM pe grupe de vârstă, după motivul principal pentru care au încetat să lucreze, sexe, în mediul rural, 2009, mii persoane.....	148
Tabelul 8	Șomeri BIM pe grupe de vârstă, după metoda principală de căutare a locului de muncă, sexe, în mediul rural, 2009, mii persoane	147
Tabelul 9	Populația inactivă de 15 ani și peste pe categorii de inactivitate, grupe de vârstă, sexe, în mediul rural, 2009.....	148
Tabelul 10	Populația inactivă de 15 ani și peste pe grupe de vârstă, după relația cu piața forței de muncă, pe sexe, 2009, mii persoane.....	149
Tabelul 11	Populația inactivă de 15 ani și peste după nivelul de instruire, după relația cu piața forței de muncă, pe sexe, în mediul rural, 2009, mii persoane.....	150
Tabelul 12	Populația inactivă în vârstă de 20-49 ani după numărul de copii de vârstă preșcolară, după relația cu piața forței de muncă, pe sexe, în mediul rural, 2009, mii persoane	151

Tabelul 13	Populația inactivă de 15 ani și peste pe grupe de vârstă, după forma de instruire urmată, sexe, în mediul rural, 2009, mii persoane	152
Tabelul 14	Populația inactivă de 15 ani și peste care nu a dorit să lucreze, pe grupe de vârstă, după motivul pentru care nu dorește să lucreze, sexe, în mediul rural, 2009, mii persoane.....	153
Tabelul 15	Populația inactivă de 15 ani și peste care nu a dorit să lucreze, după numărul membrilor gospodăriei aflați la muncă peste hotare, motivul pentru care nu dorește să lucreze, pe sexe, în mediul rural, 2009, mii persoane	154
Tabelul 16	Evoluția trimestrială a numărului persoanelor din mediul rural plecate peste hotare pe sexe, 2001–2009, mii persoane	155
Tabelul 17	Persoane inactice de 15 ani și peste, declarate plecate la lucru peste hotare, după nivelul de instruire, pe grupe de vârstă, sexe, în mediul rural, 2009, mii persoane	156
Tabelul 18	Persoane inactice în vârstă de 20-49 ani, declarate plecate la lucru peste hotare, după starea civilă, numărul de copii de vârstă preșcolară, pe sexe, în mediul rural, 2009, mii persoane.....	157
Tabelul 19	Structura soldului de credite acordate pe ramuri, 2007 și 2008, mii lei	157
Tabelul 20	Structura soldului de credite acordate pe ramuri, 2008 și 2009, mii lei.....	158
Tabelul 21	Creditele acordate agriculturii si industriei alimentare de către fiecare banca comerciala în parte, 2007.....	159

GLOSAR DE TERMENI

În realizarea studiului au fost utilizate mai multe categorii și concepte sociale și economice, necesare pentru analiza situației ocupării forței de muncă și a șomajului din mediul rural, precum și pentru formularea unor indicatori statistici necesari pentru evaluarea situației date. Printre acestea, principalele sunt:

- Îmbătrânire demografică** creștere a ponderii populației vârstnice în populația totală.
- Lucrător familial neremunerat** persoană care-și exercită activitatea într-o unitate economică familială condusă de un membru al familiei sau o rudă, pentru care nu primește salariu. Gospodăria țărănească este considerată o astfel de unitate.
- Lucrător pe cont propriu** persoană care-și exercită activitatea în unitatea proprie sau într-o afacere individuală, fără a angaja vre-un salariat permanent, fiind ajutat sau nu de membrii familiei neremunerați. Sunt încadrați în această categorie întreprinzătorii independenți (vânzătorii ambulante, taximetriștii particulari etc.), liber-profesioniștii (muzicanți, avocați, etc.), zilierii ocazionali, agricultorii individuali.
- Mediu rural** cuprinde satele și comunele din Republica Moldova. Satul reprezintă o unitate administrativ-teritorială care cuprinde populația rurală unită prin teritoriu, condiții geografice, relații economice, social-culturale, tradiții și obiceiuri. Comuna este alcătuită din două sau mai multe sate în funcție de condițiile economice, social-culturale, geografice și demografice, formând o singură unitate administrativ-teritorială ¹.
- Ocupare formală** lucrătorii pe cont propriu sau patronii care lucrează în întreprinderile sectorului formal și salariații pentru care patronul plătește contribuții sociale și care beneficiază de concediu anual plătit, de concediu medical plătit.
- Ocupare informală** persoane ocupate aflate în următoarele situații: lucrători pe cont propriu sau patroni care lucrează în întreprinderile sectorului informal; ajutoari familiari angajați la întreprinderile sectorului formal sau la întreprinderile sectorului informal; salariați angajați la întreprinderile sectorului formal sau informal, precum și în gospodăriile particulare ale cetățenilor pentru care patronul nu plătește contribuțiile sociale; nu beneficiază de concediu anual plătit și de concediu medical plătit, în caz de boală; persoane ocupate cu producerea de produse agricole în gospodăriile casnice, în exclusivitate pentru consumul propriu.

¹ Legea privind organizarea administrativ-teritorială a Republicii Moldova nr. 764-XV din 27.12.2001, publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 16 din 29.01.2002

Patron	persoană care-și exercită ocupația (meseria) în propria unitate pentru a cărei activitate are angajați unul sau mai mulți salariați permanenți.
Populație economic activă	persoane care furnizează forța de muncă disponibilă pentru producția de bunuri și servicii în timpul perioadei de referință, incluzând populația ocupată și șomerii.
Populație inactivă	din punct de vedere economic cuprinde toate persoanele, indiferent de vârstă, care n-au lucrat cel puțin o oră și nu sunt înregistrați ca șomeri. Populația economic inactivă include următoarele categorii ale populației: elevii sau studenții; pensionarii de toate categoriile; persoanele casnice (care desfășoară numai activități casnice în gospodărie); persoane întreținute de alte persoane ori de stat sau care se întrețin din alte venituri (chirii, dobânzi, rente etc.).
Populație ocupată	cuprinde toate persoanele de 15 ani și peste, care au desfășurat o activitate economică sau socială producătoare de bunuri sau servicii de cel puțin o oră în perioada de referință (o săptămână), în scopul obținerii unor venituri sub formă de salarii, plată în natură sau alte beneficii.
Populație sub-ocupată	cuprinde toate persoanele ocupate care satisfac următoarele criterii: doresc să lucreze ore suplimentare; sunt disponibile să presteze ore suplimentare de muncă în următoarele 2 săptămâni; orele efectiv lucrate în toate activitățile în timpul perioadei de referință sunt sub limita stabilită de legislația în vigoare.
Rată de activitate a populației	proporția populației active de 15 ani și peste în populația totală de aceeași categorie de vârstă.
Rată de feminitate	număr de femei ce revine la 100 de bărbați.
Rată de masculinitate	număr de bărbați ce revine la 100 de femei.
Resurse de muncă	segment din populație cu capacități fizice și intelectuale necesare desfășurării unei activități utile pentru economia națională. Aceasta include populația în vârstă aptă de muncă, precum și persoanele active în economie cu vârste sub și peste vârsta legală de muncă.
Salariat	persoană care-și exercită activitatea în baza unui contract de muncă în cadrul unei organizații sau la persoane particulare, în schimbul unei recompense sub formă de salariu, în bani sau în natură, sub formă de comision etc.
Sarcină /presiune demografică	proporție a populației până la și peste vârsta aptă de muncă față de populația în vârstă aptă de muncă.

Speranță de viață

număr de ani pe care-i pot trăi în medie cei născuți în perioada respectivă, dacă în decursul vieții lor nivelul mortalității la fiecare vârstă va rămâne același, cum a fost în anul nașterii.

Șomeri conform BIM

persoane de 15 ani și peste, care îndeplinesc simultan următoarele condiții: nu au un loc de muncă și nu desfășoară o activitate în scopul obținerii unor venituri, sunt în căutarea unui loc de muncă în ultimele 4 săptămâni și sunt disponibile să înceapă lucrul în următoarele 15 zile, dacă s-ar găsi imediat un loc de muncă.

ABREVIERI

AFM	Ancheta Forței de Muncă - Cercetarea statistică asupra gospodăriilor casnice
ANOFM	Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă
APL	Administrația Publică Locală
BNS	Biroul Național de Statistică
BPA	Platforma de Acțiuni de la Beijing
BIM (ILO)	Biroul Internațional al Muncii (International Labour Office)
CBGC	Cercetarea Bugetelor Gospodăriilor Casnice
CDC	Convenția ONU cu privire la drepturile copilului
CEDAW	Convenția privind eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei
MMPSF	Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei
ME	Ministerul Economiei
MS	Ministerul Sănătății
MEd	Ministerul Educației
MF	Ministerul Finanțelor
ODM	Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului
ONU	Organizația Națiunilor Unite
pp	Puncte procentuale
PIDESC	Pactul Internațional cu privire la drepturile economice, sociale, și culturale
PN	Planul Național „Promovarea egalității genurilor umane în societate pentru 2006-2009”
PPC	Paritatea puterii de cumpărare
RNDU	Raportul Național al Dezvoltării Umane
SND	Strategia Națională de Dezvoltare pe anii 2008–2011
SNPOFM	Strategia Politici de Ocupare a Forței de Muncă pe anii 2007–2015
SR	Sarcinile ODM revizuite
ȚR	Țintele ODM revizuite
UAT	Unitate administrativ-teritorială

CADRUL LEGAL PRIVIND OCUPAREA ȘI PROMOVAREA EGALITĂȚII GENURILOR

Documente internaționale și europene prioritare în promovarea egalității genurilor²:

- Declarația Universală a Drepturilor Omului, 1949, (Hotărârea Parlamentului nr. 217-12 din 28.07.1990, privind aderarea RSSM la Declarația Universală a Drepturilor Omului și Pactele internaționale ale drepturilor omului);
- Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale (adoptat la 16.12.1966 la New York), ratificat prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr.217-XII din 28.07.1990, în vigoare pentru Republica Moldova din 26.04.1993;
- Convenția privind eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor (CEDAW), adoptată și deschisă spre semnare de Adunarea Generală a Națiunilor Unite prin Rezoluția 34/180 din 18 decembrie 1979, intrată în vigoare la 03.09.1981 conform dispozițiilor art. 27(1). Ratificată de către Parlamentul Republicii Moldova conform Hotărârii nr. 87-XII din 28.04.1994 și intrată în vigoare pentru Republica Moldova din 31.07.1994;
- Declarația și Platforma de Acțiuni de la Beijing, 1995 (4-15.09.1995, Beijing, China);
- Declarația Milenară a Organizației Națiunilor Unite (2000) adoptată în septembrie 2000 la Summit-ul Mileniului, de 191 țări, printre care și Republica Moldova;
- Convenția Europeană privind apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, (Roma, 04.11.1950) și protocoalele adiționale ratificate prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 1298-XIII din 24.07.1997, în vigoare pentru Republica Moldova din 01.02.1998;
- Protocolul adițional nr. 12 la Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului și Libertăților Fundamentale, Paris, 20.03.1952;
- Carta Socială Europeană (1961);
- Convenția OIM nr. 122 din 09.07.1964 privind politica de ocupare a forței de muncă, ratificată prin Hotărârea Parlamentului nr. 593-XIII din 26.09.1995, în vigoare pentru Republica Moldova din 12.08.1997;
- Convenția Organizației Internaționale a Muncii nr. 111 din 25.06.1958 privind discriminarea în domeniul ocupării forței de muncă și exercitării profesiei, ratificată prin Legea nr. 593-XIII din 26.09.1995 pentru ratificarea unor convenții ale Organizației Internaționale a Muncii, în vigoare pentru Republica Moldova din 12.08.1997;
- Convenția OIM nr. 100 din 29.06.1951 privind egalitatea de remunerare a mâinii de lucru masculină și a mâinii de lucru feminină, pentru o muncă de valoare egală, adoptată la Geneva, ratificată prin Legea nr. 610-XIV din 01.10.1999.

Documente naționale prioritare în promovarea egalității genurilor:

- Constituția Republicii Moldova (1994);
- Codul Muncii (Legea nr. 154 din 28.03.2003) modificat și completat ulterior prin mai multe legi, ultima rectificare adoptându-se prin Legea nr. 242 din 20.11.2008;

² În Anexa 1. sunt prezentate extrase din principalele documente internaționale și naționale prioritare în promovarea egalității genurilor

- Legea nr.499 din 14.07.1999 privind alocațiile de stat pentru unele categorii de cetățeni;
- Legea cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați nr.5-XVI din 09.02.2006, Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 47-50/200 din 24.03.2006;
- Strategia națională privind politicile de ocupare a forței de muncă pe anii 2007-2015 (Hotărârea Guvernului nr. 605 din 31.05.2007);
- Strategia națională de dezvoltare pentru anii 2008-2011, aprobată prin Legea nr. 295-XVI din 21.12.2007;
- Regulamentul cu privire la condițiile de stabilire, modul de calcul și de plată a indemnizațiilor pentru incapacitate temporară de muncă și altor prestații de asigurări sociale, (Hotărârea Guvernului nr. 108 din 03.02.2005);
- Programul național privind crearea sistemului integrat de servicii sociale pe anii 2008-2012 (Hotărârea Guvernului nr. 1512 din 31.12.2008);
- Planul Național de acțiuni în domeniul drepturilor omului pentru anii 2004-2008, aprobat prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 415 din 24.10.2003 (prevede acțiuni de asigurare a șanselor egale pentru bărbați și femei) cu modificările ulterioare aprobate prin Hotărârea Parlamentului nr. 49-XVI din 09.03.2006 cu privire la modificarea și completarea anexei la nr.415-XV din 24 octombrie 2003 privind aprobarea Planului național de acțiuni în domeniul drepturilor omului pentru anii 2004-2008
- Planul național „Promovarea egalității genurilor umane în societate pentru perioada 2006-2009, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.984 din 08.09.2006;
- Program Național de asigurare a egalității de gen în Republica Moldova, pe anii 2010-2015, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 933 din 31.12.2009;
- Strategia națională privind politicile de ocupare a forței de muncă, pe anii 2007-2015 (SNPOFM), aprobată prin Hotărârea Guvernului nr.605 din 31.05. 2007;
- Legea cu privire la ocuparea forței de muncă și protecția socială a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă nr.102-XV din 13.03.2003;
- Planul de Acțiuni UE - Moldova, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 356 din 22.04.2005 (prevede asigurarea tratamentului egal pentru bărbați și femei în societate);
- Metodologia anchetei asupra forței de muncă în gospodării, Aprobata pin Hotărârea Colegiului Biroului Național de Statistică nr. 5 din 26.12.2008;
- CEDAW /C/MDA/CO/3 Comentarii finale ale Comitetului privind eliminarea discriminării față de femei: Republica Moldova (Sesiunea 36, august 2006).

Lista documentelor prezentate poate fi consultată pe site-urile:

<http://www.mpsfc.gov.md/md/tratate>
<http://anofm.md/nationale>
<http://www.statistica.md/category.php?l=ro&idc=264&>
<http://www.europarl.europa.eu/activities/committees/homeCom.do?language=RO&body=FEMM>
<http://www.gender-centru.md/ro/situation.html>

INTRODUCERE

Perioada ultimelor două decenii a fost marcată de schimbări de mari proporții. Renunțarea la sistemul centralizat de gestiune economică și socială și abordarea unor noi principii de organizare a sistemului social-economic au declanșat în anii 90 ai secolului trecut o recesiune economică masivă, însoțită de o degradare semnificativă a socialului. Cu toate că în această perioadă au fost realizate mai multe schimbări, ajustări și reajustări structurale, instituționale, legislative, comportamentale etc., orientate spre asigurarea unei funcționalități cât mai bune a noului mecanism economic bazat pe raporturi de piață, concurență și eficiență, s-au înregistrat și o serie de disfuncționalități caracterizate prin diminuarea indicatorilor economici, înrăutățirea calității vieții populației, degradarea capitalului uman. Criza economică și financiară mondială, care s-a răsfrânt, cu o anumită întârziere, și asupra economiei Republicii Moldova a agravat aceste disfuncționalități prin: creșterea numărului șomerilor, reducerea creditării agenților economici de către băncile comerciale și sporirea austerității bancare, respectiv diminuarea oportunităților de angajare, sporirea gradului de inactivitate, creșterea factorului migrator, scăderea comparativă a asistenței sociale.

Pe fundalul acestor schimbări radicale a vieții social-economice din republică, situația atestată pe piața muncii este una dificilă. Or, piața muncii, fiind una derivată, reflectă pe deplin succesele sau insuccesele înregistrate de economia națională. Diversele atitudini și stereotipuri, privind rolurile femeilor și bărbaților în societate, au determinat grave distorsiuni de gen pe piața muncii, reliefând diverse forme de discriminare. O abordare a implicațiilor de gen pe piața muncii presupune considerarea unor constatări, privind manifestările femeilor și bărbaților, lansate sub formă de similarități și diferențe în oferta și cererea de pe această piață. Este recunoscut faptul că oportunitățile celor două sexe pe piața muncii diferă în mare măsură. Prin urmare, în faza inițială a unor abordări, va fi destul de importantă descoperirea acestor diferențe, ca ulterior să fie posibilă identificarea unor instrumente de eliminare a lor.

Vom sublinia, că situația ocupării forței de muncă în mediul rural este cu mult mai dificilă decât în mediul urban, iar distorsiunile de gen aici sunt mult mai vizibile. Majoritatea populației ocupate din mediul rural desfășoară fie activități agricole, în mare parte fiind activități informale, fie este ocupată în sectorul public (educație, ocrotirea sănătății, cultură, asistență socială), ultimul având o pondere destul de modestă în structura ocupării. Atât activitățile agricole care nu pot asigura o creștere rapidă a productivității muncii, cât și ocuparea în sectorul public, unde salariile angajaților depind de posibilitățile limitate ale bugetului local, nu pot asigura un nivel al veniturilor necesar pentru un trai decent, atât pentru bărbați, cât și pentru femei.

Reformele promovate în sectorul agrar, în ceea ce privește implementarea elementelor de piață, precum privatizarea pământului, împrumutarea agricultorilor cu pământ, desființarea gospodăriilor colective agricole și înființarea gospodăriilor de fermieri etc. nu au ameliorat situația privind îmbunătățirea condițiilor de trai și creșterea nivelului de ocupare a forței de muncă în mediul rural. Dimpotrivă, sunt cazuri când situația s-a agravat.

Practic, populația economic activă de la sate este pusă în situația să aleagă între două oportunități: pe de o parte, să accepte o muncă care aduce un venit modest, realizată în condiții nefavorabile de muncă și sub riscul sporit de îmbolnăvire, fiind sortită, totodată, la o viață în sărăcie. Pe de altă parte, să aleagă calea emigrării în mediul urban în vederea găsirii unui loc de muncă mai atractiv și mai bine plătit sau a plecării peste hotare.

În anul 2008, conform Anchetei Forței de Muncă, 282,4 mii sau 71,6% din cele 394,5 mii persoane declarate plecate peste hotare în căutarea unui loc de muncă, erau din mediul rural. Situația devine și mai alarmantă prin faptul, că din totalul acestor persoane, majoritatea aveau vârsta cuprinsă între 15 – 24 ani (35,1%), femeile constituind peste 65%.

Putem afirma cu certitudine, că aceasta este cauza principală a depopulării localităților rurale din Republica Moldova. Astfel, acum la sate locuiesc preponderent copii în vârstă de până la 16 ani și persoanele în etate, pensionarii.

Depopularea localităților rurale este determinată și de faptul că majoritatea tinerilor plecați la studii în localitățile urbane refuză să se întoarcă după absolvire în satul de baștină pentru a-și continua activitatea de muncă. Neatractivitatea localităților rurale este determinată de mai mulți factori. Unul îl reprezintă spectrul îngust al ocupațiilor și meseriilor solicitate în mediul rural. Prin urmare, o mare parte a tinerilor care-și face studiile în instituțiile de învățământ mediu de specialitate și învățământ superior din orașe, nu-și pot găsi un loc de muncă pe specialitatea sau meseria însușită. Revenind în sat, studiile lor s-ar transforma într-o investiție nejustificată în capitalul lor uman. O altă cauză este și infrastructura socială degradată și subdezvoltată din mediul rural, care, inevitabil, determină pentru populația rurală o calitate a vieții net inferioară celei din mediul urban.

Prezentul studiu a fost elaborat în cadrul programului de cercetări cu privire la politici desfășurat în cadrul Proiectului comun PNUD, UNIFEM, UNFPA și UNICEF „Consolidarea Sistemului Statistic Național” cu suportul financiar al Agenției Suedeze de Cooperare Internațională de Dezvoltare (Sida), în baza contractului de grant semnat între Institutul de Dezvoltare Urbană și PNUD Moldova la 30 octombrie 2009.

Scopul cercetării este evaluarea situației (principalele caracteristici și tendințe) pe piața muncii în mediul rural în toată complexitatea sa prin prisma (diferențelor) de gen și elaborarea unui set de recomandări pentru redresarea lacunelor identificate.

Principalele surse informaționale utilizate în realizarea studiului au fost datele statistice oficiale prezentate de Biroul Național de Statistică. Au fost analizate datele privind efectivul și mișcarea populației, ocuparea și șomajul ș.a., marea majoritate ale cărora provin din cercetările statistice asupra gospodăriilor casnice, și anume Cercetarea Bugetelor Gospodăriilor Casnice și Ancheta Forței de Muncă. De asemenea, au fost utilizate informațiile publice ale Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă și cele provenite din alte cercetări relevante.

Rezultatele cercetării sunt adresate ministerelor de resort: Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerului Economiei, Ministerului Finanțelor, Ministerului Sănătății etc., și pot servi drept suport analitic pentru formularea unei viziuni asupra situației actuale a forței de muncă în spațiul rural, respectiv pentru elaborarea unor strategii / politici comprehensive de contra-acțiune vis-a-vis de șomajul rural în noi condiții economice și optimizarea, direcționarea mai eficientă a schemelor de protecție socială și îngrijire a sănătății populației rurale active.

1. CAPACITATEA DE ACTIVITATE ECONOMICĂ A MEDIULUI RURAL

1.1 Analiza caracteristicilor demografice și social-economice ale pieței muncii în mediul rural

Tradițional, în Republica Moldova, structura populației pe mediile de reședință a fost favorabilă populației localizate în mediul rural, deși sub incidența proceselor intense de urbanizare din perioada industrializării, ponderea acestei categorii s-a redus continuu. Astfel, recensământul din 1959³ a demonstrat că 22,3% din populația totală este reprezentată de populația urbană și, respectiv, 77,7% de cea rurală. Procesele urbanizării din perioada postbelică au dispus modificări esențiale în structura pe medii de reședință a populației republicii. Astfel, la începutul anului 2009 ponderea populației urbane a înregistrat o creștere până la 41,4% (+19,1 p. p.), cea rurală reducându-se până la 58,6%.

Enunțurile anterioare atestă o bază mai mare de formare a forței de muncă în mediul rural, ceea ce asigură și o ofertă de muncă mai mare, care la rândul său solicită o acoperire printr-o cerere de muncă adecvată.

Capacitatea de activitate a unui sistem economic, abordat sub aspectul forței de muncă, este în mare măsură determinată de efectivul și structura populației, ca parte a sistemului dat. În acest sens, cunoașterea diverselor aspecte de interacțiune a populației cu piața muncii va presupune, în faza inițială, o abordare a demograficului, ca sistem care urmează să furnizeze sistemului economiei naționale brațe de muncă.

Modificările cantitative și calitative ale demograficului, produse pe parcursul întregii perioade postbelice, au determinat diferențe importante între cele două medii de reședință, acestea fiind la rândul lor aspecte sub incidența cărora s-au produs modificări cantitative și calitative în forța de muncă din republică.

Condițiile sociale și economice precare, rezultate în urma reformelor legate de tranziția la economia de piață din Republica Moldova, au determinat reducerea sporului demografic natural și accentuarea migrației definitive, care au cauzat, la rândul lor, scăderea constantă a populației totale ceea ce s-a răsfrânt negativ asupra indicatorilor ocupaționali. Cu toate că în ultimii cinci ani situația social-economică din republică a înregistrat anumite progrese, numărul populației a continuat să se reducă.

1.1.1 Efectivul și repartizarea administrativ-teritorială a populației din mediul rural

A doua jumătate a secolului XX, de fapt ca și perioada anterioară, a fost caracterizată de o dinamică favorabilă a efectivului populației republicii. Astfel, în aproape 30 de ani, efectivul populației Republicii Moldova a înregistrat o creștere impresionantă – de la 2884,5 mii locuitori în 1959 la 4359,4 mii de locuitori în 1990 (Tabelul 1.1), sporul absolut fiind de aproape 1,5 mil locuitori (cca +50%). Descurajarea populației determinată de declinul economic, care s-a instaurat în anii 90 ai secolului trecut, structura pe vârste defavorabilă a populației, precum și valorile negative ale sporului natural și ale celui migrator, au provocat în perioada următoare o recesiune a populației republicii care se manifestă și în prezent. Astfel,

³ Cel mai îndepărtat an de recensământ, caracterizat de statistici reprezentative privind numărul și structura populației

în anul 2010 populația Republicii Moldova a înregistrat un efectiv de cca. 3563,7 mii de locuitori, care a fost cu cca 88 mii de locuitori mai mic decât în 1998⁴ (-2,4%). În aceste condiții, s-au produs și modificări structurale esențiale ale populației pe cele două medii de reședință, cauzate de promovarea unor politici de urbanizare, care s-au soldat cu creșterea excesivă a efectivului populației urbane, comparativ cu cea rurală. Perioada cuprinsă între anii 1959-1990 a fost caracterizată de o triplare a efectivului populației urbane, proporția acesteia înregistrând o creștere de la 22,3% în anul 1959 (Figura 1.1) la 47,1% în anul 1990 (+24,8 pp), populației rurale fiindu-i specifică pentru aceeași perioadă o creștere de numai 4%, ponderea ei reducându-se de la 77,7% la 52,9%.

Tabelul 1.1 Populația stabilă din Republica Moldova, pe medii de reședință, 1959-2010, mii persoane și %

Anii	Numărul populației, mii locuitori			În % față de total	
	Total	urban	rural	urban	Rural
1959*	2884,5	642,3	2242,2	22,3	77,7
1970*	3568,9	1130,1	2438,8	31,7	68,3
1979*	3949,8	1532,9	2416,9	38,8	61,2
1989*	4335,4	2020,1	2315,3	46,6	53,4
1990*	4359,4	2053,1	2306,3	47,1	52,9
1995*	4345,7	2016,8	2328,9	46,4	53,6
1996*	4331,9	1987,6	2344,3	45,9	54,1
1997*	4317,5	1978,4	2339,1	45,8	54,2
1998	3655,6	1522,9	2132,7	41,7	58,3
1999	3649,9	1516,8	2133,1	41,6	58,4
2000	3644,1	1514,2	2129,9	41,5	58,5
2001	3635,1	1486,4	2148,7	40,9	59,1
2002	3627,8	1485,2	2142,6	40,9	59,1
2003	3618,3	1484,1	2134,2	41,0	59,0
2004	3607,4	1477,9	2129,5	41,0	59,0
2005	3600,4	1476,0	2124,4	41,0	59,0
2006	3589,9	1469,8	2120,1	40,9	59,1
2007	3581,1	1478,0	2103,1	41,3	58,7
2008	3572,7	1476,1	2096,6	41,3	58,7
2009	3567,5	1476,1	2091,4	41,4	58,6
2010	3563,7	1476,7	2087,0	41,44	58,56

* Datele sunt prezentate în ansamblu pe țară

Sursa: Anuarul statistic al Republicii Moldova, 2009 și <http://www.statistica.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=2905>

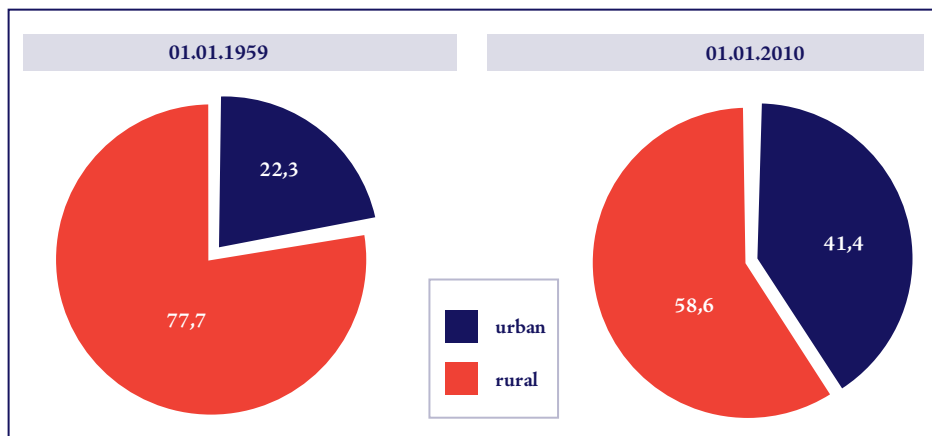
⁴ An, începând cu care în statisticile oficiale ale republicii se prezintă efectivul populației fără cel din stânga Nistrului.

Prețurile exagerate de procurare a locuințelor, costurile sporite de întreținere ale acestora, au determinat un flux considerabil al populației din municipii spre zonele limitrofe ale acestora, fapt care ar explica o dinamică mai lentă și implicit o stabilitate relativă a proporției populației din mediul rural. Tendința de sedimentare a populației în mediul rural, care se manifestă în ultimul deceniu, asociată reformelor teritorial-administrative, prin care o serie de localități rurale au obținut statut de localitate urbană, au determinat o descreștere ușoară a ponderii populației urbane în perioada ultimilor 10 ani (tendință de ruralizare a populației), caracterizată de o creștere medie anuală a ponderii populației rurale cu cca 0,1 pp. În aceste condiții se atestă o stabilizare a structurii populației după mediile de reședință.

Dinamică descrisă a determinat cert modificări cantitative și calitative pe piața muncii din cele două medii, cu prăcădere în favoarea mediului urban.

Disponibilitățile informaționale restricționate privind efectivul total al populației din republică determinate de separarea raioanelor din stânga Nistrului, intervin cu dificultăți de ordinul comparabilității datelor, încât analizele care vor fi prezentate în continuare se vor referi la perioada cuprinsă între anii 2000 și 2010, în cazul valorilor înregistrate la început de an, și la perioada 2000-2009 în cazul în care se operează cu valorile medii anuale.

Figura 1.1 Structura populației Republicii Moldova, pe medii de reședință, 1959, 2010, %

Sursa: Anuarul statistic al Republicii Moldova, 2009 și <http://www.statistica.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=2905>

Ținând cont de faptul că cele două municipii mari din republică (Chișinău și Bălți) concentrează mai mult de a patra parte a populației țării, va fi rezonabilă o abordare diferențiată a structurii populației pe cele două medii de reședință, în profil teritorial, ce corespunde regiunilor de dezvoltare (cu excepția Regiunii de Dezvoltare Transnistria pentru care datele statistice nu sunt disponibile) (Tabelul 1, Anexa 2). Astfel, față de situația generală pe țară, conform căreia la 1 ianuarie 2010 populația rurală a fost predominantă, în cele cinci regiuni de dezvoltare se atestă o situație puternic dezechilibrată (Tabelul 1.2).

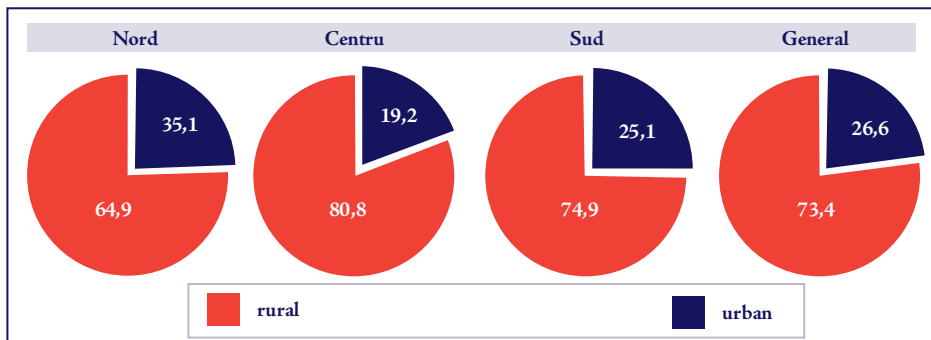
Tabelul 1.2 Numărul și structura populației Republicii Moldova, în profil teritorial, la 1 ianuarie 2010, mii persoane și %

Regiuni de Dezvoltare	Total populație, mii pers.	din care:		% față de total	
		urbană	rurală	urbană	rurală
Total	3563,7	1476,7	2087,0	41,4	58,6
Municipiul Chișinău	786,3	717,2	69,1	91,2	8,8
Nord	1010,3	354,6	655,7	35,1	64,9
Centru	1064,8	204,6	860,2	19,2	80,8
Sud	542,2	136,0	406,2	25,1	74,9
UTA Găgăuzia	160,1	64,3	95,8	40,2	59,8

Sursa: Biroul Național de Statistică, <http://www.statistica.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=2905>

Prin urmare, cea mai dezechilibrată structură după mediile de reședință îi este caracteristică Regiunii de dezvoltare Centru, în care 1/5 parte din populație este localizată în mediul urban, cealaltă parte stabilindu-se în sate (Figura 1.2). Regiunea de dezvoltare Nord cuprinde în mediul rural peste 64%, iar Regiunea de dezvoltare Sud – cca. 3/4 din populația zonelor respective. Dacă se va face abstracție de cele două municipii mari (Chișinău și Bălți), situația generală a structurii populației pe medii în celelalte zone din republică este următoarea: peste 73% din populație este regăsită în **mediul rural**, și respectiv o proporție de cca. 27% îi revine populației din **mediul urban**. Aceste constatări atenționează asupra importanței cu care ar trebui să fie abordată problema pieței muncii în mediul rural din zonele respective.

Figura 1.2 Structura populației Republicii Moldova, pe medii de reședință, în profil teritorial, la 1 ianuarie 2010, %

Sursa: Biroul Național de Statistică, <http://www.statistica.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=2905>

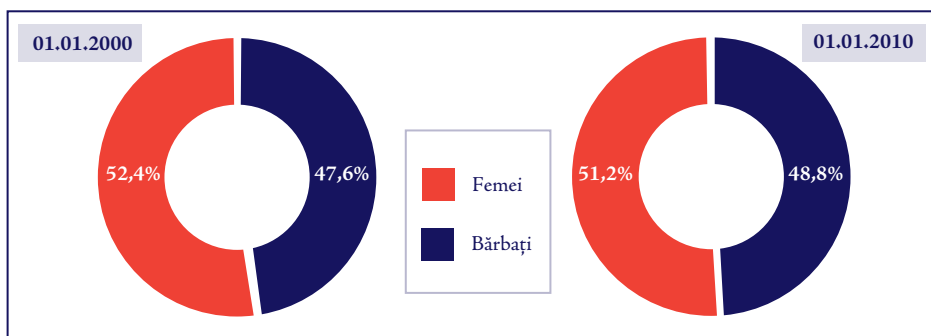
Astfel, se poate afirma că, indiferent de tendințele generale din republică privind procesele de urbanizare, populația din cele cinci regiuni de dezvoltare (cu excepția mun. Chișinău și Bălți) este caracterizată de un grad avansat de ruralizare, conform căruia populația de la sate deține o cotă generală de peste 73%. Realitatea dată impune necesitatea de a forma o piață de muncă mai masivă în mediul rural, ceea ce solicită angajamente speciale în domeniul reglementărilor relațiilor de muncă pe această piață din partea organelor de resort.

1.1.2 Structura pe sexe a populației din mediul rural

Analiza structurii populației după caracteristicile demografice fundamentale (structura pe sexe) este realizată dat fiind importanța deosebită pe care aceasta o deține în cercetarea sistemului de reproducere a populației. Este foarte important și specificul cu care contribuie diverse segmente ale populației la formarea unor solici-tări sau oferte configurate față de sistemul social-economic al regiunii/țării.

În general, în Republica Moldova se atestă o structură relativ echilibrată a populației pe sexe, **la 1 ianuarie 2010: 48,1% bărbați și 51,9% femei**, și relativ stabilă în timp, în condiții în care mediul rural este caracterizat de ponderi mai echilibrate ale celor două sexe decât cel urban. Astfel, la începutul **anului 2010**, cota parte a **bărbaților localizați în sate** a fost de **48,8%**, iar a **femeilor de 51,2%** (Figura 1.3), bărbații din orașe constituiau 47,0%, femeilor revenindu-le 53,0%. În același timp, în mediul rural sunt localizate cca. 58% din numărul total de femei din republică, și cca. 60% din numărul total de bărbați. Momentele enunțate indică (în condiții egale pentru cele două medii de reședință) asupra unor deschideri mai sigure de formare a unei oferte majore de forță de muncă în mediul rural, comparativ cu cel urban.

Figura 1.3 Structura pe sexe a populației rurale din Republica Moldova, la 1 ianuarie 2000 și 2010, %

Sursa: Biroul Național de Statistică, <http://www.statistica.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=2981>

Analiza dinamicii structurii pe sexe a populației din mediul rural atestă o tendință lentă, dar continuă, de echilibrare a ponderilor dintre cele două sexe. Astfel, de la o diferență de cca 4,8 pp dintre sexe, în favoarea sexului feminin, în anul 2000, s-a ajuns în 2010 la o diferență de cca 2,3 pp, în timp ce structura pe sexe din mediul urban a evoluat de la una mai echilibrată în 2000 (3,5 pp în favoarea sexului feminin) la alta mai dezzechilibrată în 2010 (5,9 pp în favoarea sexului feminin). Situația dată poate fi explicată printr-o migrație mai intensă a sexului feminin de la sate spre orașe, determinată de avantajele mai mari și de perspectivele mai atrăgătoare ale pieței muncii da la orașe.

Este foarte importantă analiza aspectelor specifice ale structurii pe sexe și pe vârste a populației rurale, în scopul identificării unor dezechilibre la nivelul diverselor grupe de vârste și a elaborării unor politici destinate asigurării tratamentelor gender echilibrate. Astfel, o abordare combinată a structurii populației pe sexe și vârste va reprezenta o soluție favorabilă pentru punerea în evidență a distorsiunilor dintre sexe, care sunt în stare să influențeze atât efectivul și structura populației din viitor, cât și situația actuală și de perspectivă pe piața muncii din republică.

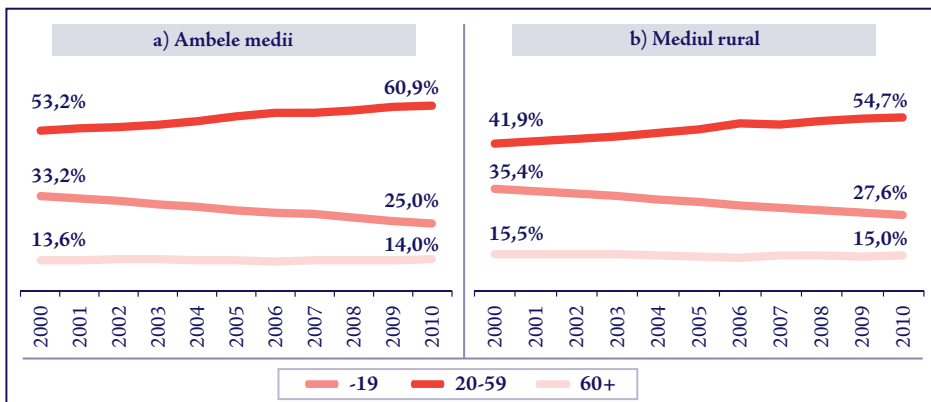
1.1.3 Structura populației rurale pe vârste

Structura pe vârste reprezintă prin sine un criteriu fundamental, în funcție de care se presupune a fi descoperite, printre altele, și interconționările dintre populație și sistemul social-economic. Analiza structurii pe vârste a populației va permite punerea în evidență a situației categoriilor de vârstă care stau la baza formării capacității de muncă a unei societăți.

Un lucru recunoscut de științele demografice, care se confirmă și în cazul Republicii Moldova, este acela conform căruia la 100 de fete nou-născute revin 105-106 băieți născuți. Supramortalitatea și mobilitatea mai intensă a sexului masculin fac ca la vârsta cuprinsă între 20-30 de ani raportul dintre bărbați și femei să devină defavorabil bărbaților, deși echilibrul dintre cele două sexe este important atât pentru procesul de reproducere a populației, cât și pentru acoperirea echilibrată a ofertelor de muncă. În acest sens, va fi extrem de important pentru studiul de față, să se pună în evidență echilibrul și discrepanțele care se stabilesc la diferite vârste între cele două sexe localizate în mediul rural. Totodată, aceasta va permite descoperirea raporturilor care se stabilesc între diverse grupe de vârstă și punerea în evidență a situației îmbătrânirii demografice a populației și a presiunii demografice exercitate de grupele de vârste inapte de muncă. Importanța abordărilor menționate este dictată și de faptul că structura pe vârste a populației deseori condiționează participarea acesteia la activitatea economică.

Evoluția proceselor demografice din Republica Moldova a avut un impact negativ asupra structurii populației, în special a celei din mediul rural. Conform statisticilor oficiale, pe parcursul ultimilor cca. 20 ani în republică se înregistrează o reducere continuă a numărului populației. Procesul recesiunii demografice, sub aspectul efectivului populației, este însoțit de o degradare relativă a structurii pe vârste a acesteia (Figura 1.4 a), în sensul reducerii ponderii populației tinere (-8,1 pp în 2000-2010), creșterii proporției populației adulte (+7,7 pp în 2000-2010), și a unei stabilități relative a ponderii populației vârstnice în jurul valorii de 14%⁵ (+0,4 pp în 2000-2010), cu 11,5% pentru bărbați (coeficient de îmbătrânire demografică), și cu 16,4% pentru femei (fenomen calificat deja drept îmbătrânire demografică).

Figura 1.4 Structura populației Republicii Moldova pe grupe mari de vârste, 2000-2010, %

a) Ambele medii

b) Mediul rural

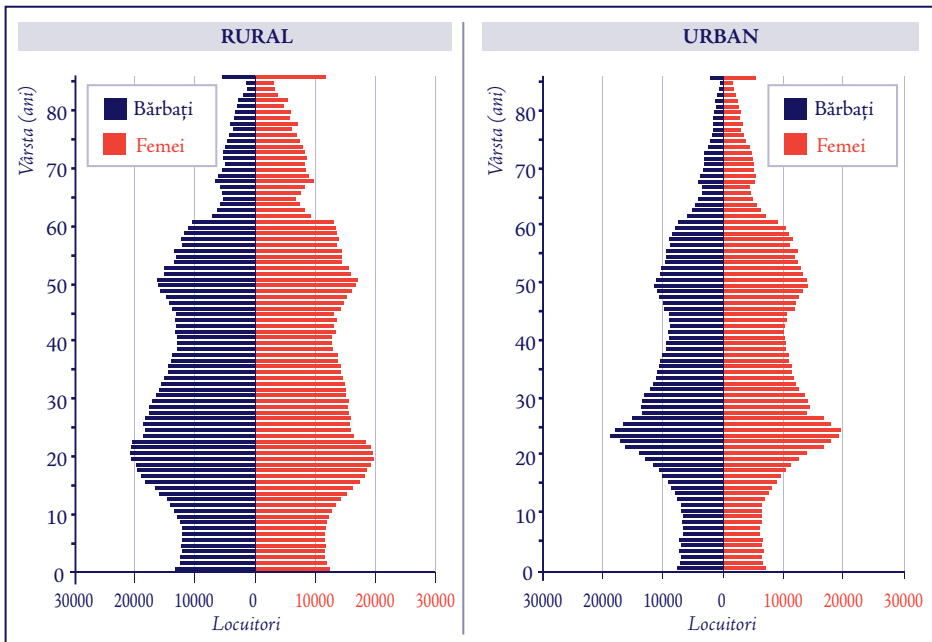
Sursa: Anuarul statistic al Republicii Moldova, 2009 și <http://www.statistica.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=2981>

⁵ Pondere medie a populației în vârstă de 60 de ani și peste în populația totală, estimată pentru perioada 2001-2010.

Mediul rural este caracterizat de o structură mai defavorabilă a populației pe grupe mari de vârstă (Figura 1.4, b) și de dinamici mai accelerate ale ponderii populației adulte (+8,3 pp în 2000-2010) și a celei vârstnice (-0,5 pp). Totodată, ponderea populației vârstnice din mediul rural indică un grad avansat de îmbătrânire demografică (15% în 2010). În condițiile reducerii continue a ponderii populației tinere și a ascensiunii ponderii populației adulte de la țară, ne putem aștepta în viitor la o agravare a situației în sensul aprofundării procesului de îmbătrânire demografică.

O manieră recomandată de prezentare a efectivelor populației, diferențiate după sexe, este piramida vârstelor. Piramidele vârstelor, elaborate pentru efectivele populației din cele două medii de reședință, la începutul anului 2010, redau efective mai mari ale populației rurale în exclusivitate la toate vârstele (Figura 1.5). În plus, pot fi observate proporții mult mai regulate ale piramidei populației rurale, ceea ce denotă o structură pe vârste relativ echilibrată, comparativ cu mediul urban (cu precădere la nivelul vârstelor cuprinse între 10 și 40 de ani).

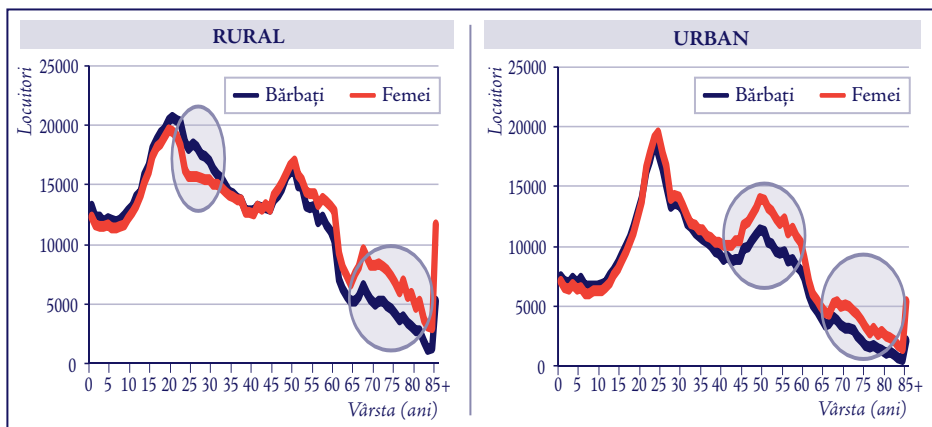
Figura 1.5 Piramidele vârstelor populației rurale și urbane, 01.01.2010, locuitori

Sursa: Biroul Național de Statistică, <http://www.statistica.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=29>

În faza inițială (situată la baza piramidelor) pot fi constatate mici diferențe între efectivele sexelor (predomină băieții) în ambele medii de reședință. Se mai observă că populația tânără rurală este afectată de distorsiuni mai importante dintre sexe (băieții predomină până aproape la vârsta de 30 de ani) decât cea urbană (Figura 1.6), cu toate că în orașe se fac observate diferențe mult mai semnificative dintre tineri și tinere la nivelul vârstei apte de muncă. Mai poate fi remarcată o predominare numerică a femeilor vârstnice în ambele medii (mai accentuată în mediul rural).

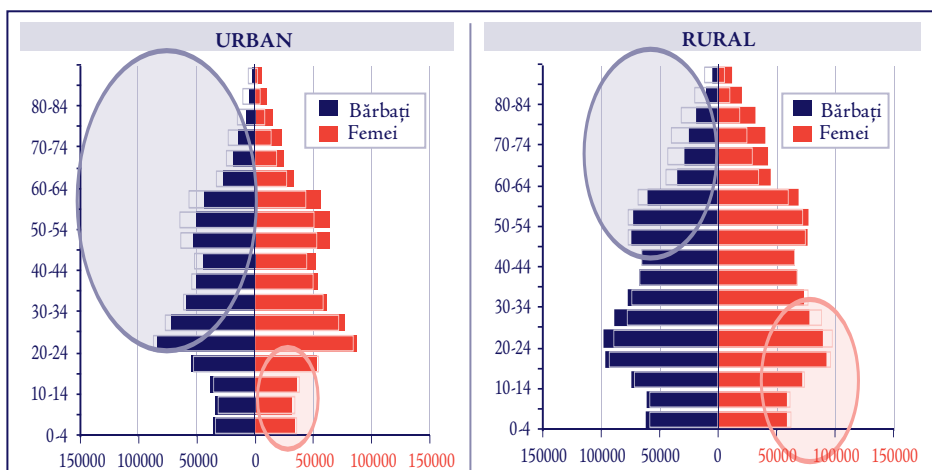
Figura 1.6 Efectivele populației rurale și urbane, pe sexe, 01.01.2010, locuitori

Sursa: Biroul Național de Statistică, <http://www.statistica.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=29>

O sistematizare a populației pe grupe de vârstă cincinale ne va permite redarea într-o manieră comodă a diferențelor dintre sexe la diverse nivele de vârstă (Tabelul 3, Anexa 2). Astfel, cele mai semnificative dezechilibre între sexe în mediul rural pot fi observate la nivelul grupelor de vârstă 20-29 de ani, în care predomină bărbații, și la vârstele mai mari de 50 de ani, unde bărbații sunt devansați de femei (Figura 1.7). Prin urmare, în mediul rural se formează premise mai favorabile pentru o piață de muncă mai echilibrată din punct de vedere a participării celor două sexe.

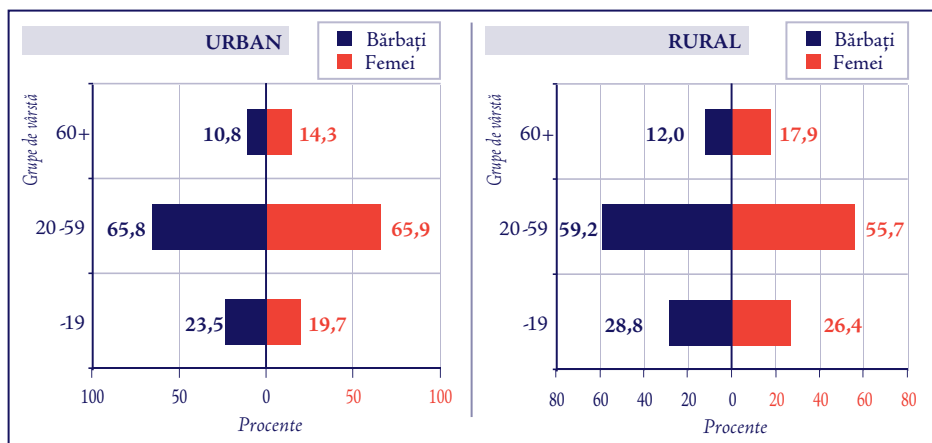
Figura 1.7 Piramida vârstelor populației rurale și urbane, pe grupe de vârstă cincinale, 01.01.2010, locuitori

Sursa: Biroul Național de Statistică, <http://www.statistica.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=29>

Sistematizarea populației pe grupe mari de vârstă va permite formarea a trei segmente ale populației: tânără, adultă și vârstnică. Această grupare convențională va face posibilă determinarea ponderilor populației din fiecare grupă de vârstă și caracterizarea gradului de îmbătrânire demografică și a presiunii exercitate de grupele inapte de muncă asupra populației în vârstă aptă de muncă. Astfel, în 2009, populația din mediul rural poate fi calificată drept una demografic îmbătrânită, cu un coeficient de îmbătrânire demografică⁶ mai avansată pentru sexul feminin⁷, de cca. 17,9%, și unul mai redus pentru cel masculin, care s-a situat exact în pragul îmbătrânirii demografice, fiind de 12,0% (Figura 1.8). Coeficientul îmbătrânirii demografice specific femeilor din mediul rural se situează departe peste media generală din republică (13,7%), iar cel al bărbaților fiind mai mic cu 1,7 pp decât media generală.

Figura 1.8 Structura populației rurale și urbane, pe grupe mari de vârstă, 01.01.2010, %

Sursa: Biroul Național de Statistică, <http://www.statistica.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=29>

Valorile îmbătrânirii demografice din mediul rural sunt superioare celui urban. Deși, în prezent, spațiul rural dispune de un potențial mai redus de formare a resurselor de muncă (ponderea populației în vârstă aptă de muncă), acesta deține o rezervă mai mare de formare a resurselor de muncă pe viitor. În acest sens, structura pe grupele mari de vârstă a populației de la sate înregistrează o situație mai echilibrată, în cazul în care nu va deveni un furnizor important de forță de muncă pentru mediul urban. Pentru a menține acest echilibru, va fi nevoie de elaborarea unor politici importante de menținere a populației în spațiul rural.

Dinamica proceselor legate de îmbătrânirea demografică în țară, care se manifestă prin reducerea semnificativă a proporției populației tinere și menținerea la un nivel sporit a ponderii populației vârstnice, păstrându-se destul de mare proporția populației adulte prin acumularea unui număr important de persoane la nivelul vârstelor cuprinse între 45-55 ani, este una favorabilă pentru o perioadă scurtă de timp. În același timp, tendința care s-a configurat poate fi una devastatoare pentru o perioadă mai îndelungată, în care va începe o degajare consistentă a populației din grupa de vârstă adultă spre cea vârstnică, afectând puternic îmbătrânirea demografică și creșterea presiunii demografice pe contul bătrânilor. În acest sens, este oportună perfecționarea politicilor privind acumulările în fondul social, care s-ar putea ca la un orizont de timp mai îndepărtat, să nu mai facă față solicitărilor.

⁶ Situație când ponderea populației în vârstă de 60 ani și peste a depășit pragul îmbătrânirii de 12%.

⁷ Acesta este determinat de o speranță de viață mai mare pentru sexul feminin.

O altă manieră de grupare a populației, conform vârstei, este cea care presupune sistematizarea în funcție de vârsta aptă de muncă (Tabelul 4, Anexa 2).

În perioada 2001-2010 populația republicii sub vârsta aptă de muncă a înregistrat o dinamică negativă, de la 901,3 mii până la 649,1 mii de persoane sau de la 24,8% până la 18,2% din totalul populației (Tabelul 4, Anexa 2). O asemenea situație atestă un proces de reducere continuă a categoriei populației, menită să asigure în viitor intrările în grupul populației economic active, ceea ce în perspectivă, ar putea compromite procesul de dezvoltare social-economică durabilă din republică.

1.2 Efectivul și structura populației economic active din mediul rural

Încă până la demararea procesului de tranziție la economia de piață și de consolidare a independenței și suveranității, Moldova era considerată o republică cu economie agrar-industrială, în care producția agricolă deținea cea mai mare pondere în PIB, mai mult de jumătate din populație locuia în mediul rural, iar aproape 50% din populația economic activă era ocupată în activități agricole.

Pe parcursul perioadei de tranziție, Republica Moldova s-a caracterizat printr-un proces moderat de ruralizare. Astfel, pe fundalul descreșterii numărului populației, declinului economic și a scăderii ratei de ocupare, precum și a celei de activitate a sporit ponderea populației din mediul rural, s-a majorat ponderea populației ocupate în agricultură, sporind totodată și cota producției agricole în PIB.

În ultimii 10 ani procesul de ruralizare a preluat o turnură inversă. Cu ritmuri modeste, ponderea populației din mediul rural a înregistrat o descreștere de la 59,1% în anul 2001 la 58,6% în 2009 (-0,5 pp). În aceeași perioadă ponderea producției agricole în produsul intern brut a intrat într-o recesiune continuă înscriind o reducere mai mare decât dublă, de la 22,36% în 2001 la 8,78% în 2008 și 8,39% în 2009 (cca -14 pp).

Declinul sectorului agricol a fost determinat de problemele cu care s-a confruntat acesta în urma reorganizării marilor gospodării colective și a reformelor funciare, care s-au soldat cu partajarea terenurilor agricole, precum și a condițiilor climatice dificile, impulsionând la rândul său reducerea activității populației în acest sector. Astfel, chiar în condițiile creșterii numărului populației cu vârstă aptă de muncă, satele din republică s-au confruntat cu o descreștere continuă a efectivelor populației economic active și a celei ocupate.

1.2.1 Efectivul și structura forței de muncă din mediul rural

Un element primar, care servește drept bază de formare a forței de muncă, este reprezentat de populația în vârstă aptă de muncă, care conform legislației interne și recomandărilor internaționale începe la 15 ani. Evoluțiile demografice din Republica Moldova, în ultimii 9 ani (Tabelul 5, Anexa 2) au fost favorabile segmentului populației în vârstă aptă de muncă (Figura 1.9; 1.10). Astfel, **în perioada 2001-2010 (situația la 1 ianuarie) efectivul populației în vârstă aptă de muncă a avansat de la 2210,5 mii persoane la 2371,3 mii persoane (+7,3%) cu o creștere mai accentuată pentru sexul masculin (+9,2%) și una mai moderată pentru cel feminin (+5,3%).**

Figura 1.9 Populația totală în vârstă aptă de muncă, 2001-01.01.2010, mii persoane

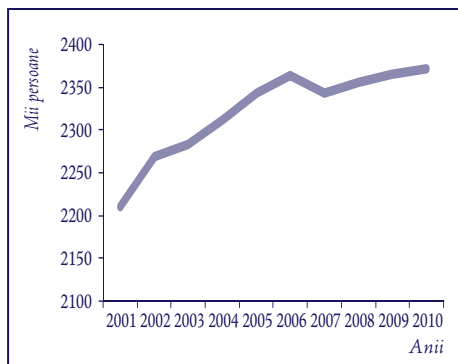
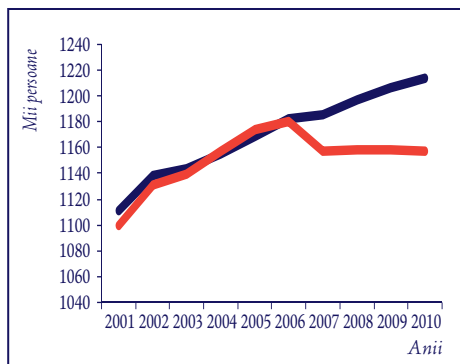

Figura 1.10 Populația în vârstă aptă de muncă, pe sexe, 2001-01.01.2010, mii persoane

Sursa: Biroul Național de Statistică

În aceeași perioadă poate fi constatată și o creștere a ponderii acestei categorii în populația totală, de la 60,8% la 66,5% (+5,7 pp), cu un caracter mai pronunțat pentru bărbați (+3,5 pp) și altul mai moderat pentru femei (+2,3 pp). În acest sens, dinamica structurii pe sexe a populației în vârstă aptă de muncă în perioada 2001-2010 a fost relativ echilibrată și stabilă în timp, fiind caracterizată de o proporție medie a bărbaților de 32,3% și a femeilor de 31,4%. Un moment distructiv al dinamicii pozitive a structurii pe sexe a populației în vârstă aptă de muncă este faptul, că aceasta a fost însoțită de o creștere nesemnificativă a ponderii populației peste vârsta aptă de muncă (+0,8 pp) cauzând, în același timp, o reducere a ponderii populației sub vârsta aptă de muncă (-6,6 pp).

Reducerea natalității s-a soldat cu descreșterea continuă a segmentului populației care urmează să completeze pe viitor forța de muncă. În perioada 2001-2010 numărul populației sub vârsta aptă de muncă a scăzut cu 28%, reducerea fiind puțin mai accentuată în cazul femeilor – de 28,4% – bărbații înregistrând o scădere cu -27,6%. Numărul mai mic al femeilor sub vârsta aptă de muncă comparativ cu cel al bărbaților, durata mai mare de studii specifică primelor, precum căsătoria și nașterea copiilor, sunt motivele unor intrări mai mici și mai întârziate a femeilor pe piața muncii, momente care le plasează într-o poziție deversată față de bărbați.

Un interes deosebit pentru inițierea unor analize complexe a activității economice și a ocupării populației prezintă repartizarea în funcție de cum aceasta este antrenată pe piața muncii din republică. O situație generală a activității economice a populației din mediul rural, în anul 2008, este prezentată destul de sugestiv în Figura 1.11a. Informații mai recente privind repartizarea populației după participarea la activitatea economică sunt disponibile pentru anul 2009 și numai pentru situația generală din republică (Figura 1.11 b).

Figura 1.11a Repartizarea populației din mediul rural, după participarea la activitatea economică, 2008, %

Populația totală 100%			
peste 15 ani 80,9%			sub 15 ani 19,1%
Populație activă 41,9%		Populație inactivă 59,1%	
Populație ocupată 97,3%		⇒ Șomeri BIM 2,7%	
Salariați 70,6%	Nesalariați 29,3%		
Servicii 29,6%	Agricultură 53,7%	⇒ Industrie 8,5%	

Sursa: Calculele autorului conform datelor Biroului Național de Statistică

Figura 1.11b Repartizarea populației din ambele medii de reședință, după participarea la activitatea economică, 2009, %

Populația totală 100%			
15 ani și peste 82,9%			sub 15 ani 17,1%
Populație activă 42,8%		Populație inactivă 57,2%	
Populație ocupată 93,6%		⇒ Șomeri BIM 6,4%	
Salariați 70,6%	Nesalariați 29,3%		
Servicii 58,7%	Agricultură 28,2%	⇒ Industrie 13,1%	

Sursa: Biroul Național de Statistică, <http://www.statistica.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=2933>

Aspectele privind evoluția principalilor indicatori ai participării forței de muncă la activitatea economică din mediul rural pe parcursul ultimilor nouă ani denotă descreșteri continue. **Astfel, din 2001 până în 2009 populația economic activă s-a redus considerabil** de la 950,3 mii până la 669,6 mii persoane (cu 280,7 mii), concomitent înregistrându-se o reducere a populației ocupate și a numărului de salariați de la 924,5 și 424,6 până la 636,1 și, respectiv, 349,7 mii persoane. **A scăzut și ponderea populației**

economic active din mediul rural în populația totală din mediul rural - **de la 45,1% în anul 2000, până la 34,1% în 2009.**

Totodată, numărul șomerilor conform BIM a înregistrat o creștere de la 25,8 mii persoane până la 33,5 mii persoane (+23%). Trebuie remarcat faptul că majorarea numărului șomerilor din mediul rural a avut loc pe fundalul unei descreșteri generale a numărului de șomeri de la 117,7 mii în 2001 până la 81 mii persoane în anul 2009 (-31%). Consolidarea mai slabă a raporturilor de pe piața muncii din mediul rural, aflată încă în fază de formare, iar pe de altă parte, lipsa unor oportunități de angajare în acest mediu, determină o flexibilitate mai redusă a acestei piețe și, deci, o creștere a numărului de șomeri.

Declinul indicatorilor activității economice a populației din mediul rural a cauzat creșteri semnificative ale numărului populației inactivă (în vârstă de 15 ani și peste). Astfel, **în perioada 2001-2009 numărul persoanelor inactivă a crescut** de la 680,9 mii până la 1032,5 mii (+351,6 mii persoane), creșterea relativă fiind de cca. 1,5 ori. **A avansat și ponderea populației inactivă în totalul populației din mediul rural** de la 31,8% în 2001 până la 48,1% în 2009 (Tabelul 1.3).

Tabelul 1.3 Indicatorii de bază ai pieței muncii din mediul rural, în perioada 2001-2009, mii persoane

Indicatori	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Populația totală	2148,7	2142,6	2134,2	2129,5	2124,4	2120,1	2103,1	2096,6	2091,4
Populația economic activă	950,3	943,1	810,9	786,7	776,2	739,4	724,5	710,9	669,6
Populația ocupată	924,5	914,7	774,5	747,3	745,1	696,4	698,6	691,8	636,1
Numărul salariaților	424,6	404,2	385,8	364,7	339,1	354,9	355,4	359,6	349,7
Șomeri conform BIM	25,8	28,3	36,4	39,3	31,2	43,1	25,9	19,1	33,5
Șomeri înregistrați la sfârșitul anului*	14,5	12,2	11,3	12,5	12,9	11,8	11,2	9,9	23,8
Populație inactivă	680,9	685,5	833,4	872,7	897,6	951,5	954,9	974,5	1032,5
Persoane declarate plecate peste hotare la lucru sau în căutarea unui loc de muncă	140,0	152,5	201,3	238,7	282,4	217,4	232,6	212,6	205,4
Ponderea persoanelor declarate plecate peste hotare la muncă sau în căutarea unui loc de muncă	15,3	22,3	24,2	27,3	31,5	22,8	24,4	21,8	19,9

Sursa: Biroul Național de Statistică

* Sursa: ANOFM

Se manifestă destul de alarmant și proporția dintre efectivul persoanelor active și a celor inactivă, prima categorie înregistrând o reducere cu cca 280 mii de persoane, iar cea de-a doua fiind caracterizată de o creștere cu cca 340 mii de persoane. Aproape 20% din creșterea efectivului populației inactivă se explică prin:

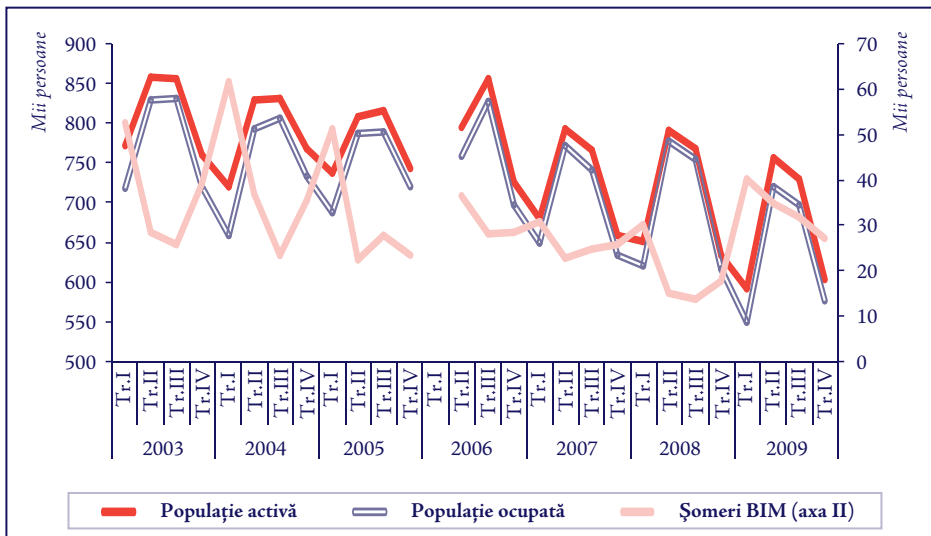
1. Creșterea numărului de persoane plecate peste hotarele republicii în căutarea unui loc de muncă.

2. Creșterea continuă a persoanelor încadrate în învățământ, precum și prelungirea perioadei de studii.
3. Creșterea ponderii pierderii capacității de activitate economică prin invaliditate.

În analiza principalilor indicatori de pe piața muncii din mediul rural, în scopul elaborării unor politici adecvate de ocupare pe termen mediu și lung, o relevanță destul de importantă o are criteriul de sezonality. Într-adevăr, reieșind din specificul activităților economice din mediul rural, sezonality are o influență esențială asupra indicatorilor ocupaționali (Tabelul 6, Anexa 2). Astfel, se observă o intensitate sporită a activităților pe piața muncii în trimestrul doi și trei ale anului, adică în perioadele în care se manifestă o intensitate sporită a activităților agricole. Acest fapt este caracteristic ambelor sexe, dar din datele Tabelului 7 din Anexa 2, se remarcă că ocuparea femeilor este mai profund afectată de sezonality. Comparând datele pe trimestre, se observă că gradul de ocupare al ambelor sexe oscilează în limita a 10 pp, dar la bărbați rata de ocupare este mai mare: bărbați 34-44% și femei 30-40%. Acest fapt atestă că la nivel local există încă multe oportunități care nu sunt valorificate. În sate sunt foarte puține activități care pot fi realizate în perioada rece a anului. Oportunitățile oferite de antreprenoriatul social, confecționarea obiectelor de artizanat, deschiderea punctelor de prelucrarea, ambalare a producției agricole etc. sunt puțin valorificate.

Perioada 2003-2009 a fost caracterizată de o tendință de reducere numerică a populației active din mediul rural și a componentelor ei cu abateri de periodicitate. Astfel, trimestrele I și IV ale anului au fost devansate de valorile înregistrate în trimestrele II și III (Figura 1.12).

Figura 1.12 Indicatorii participării populației rurale la activitatea social-economică, 2003-2009, mii persoane

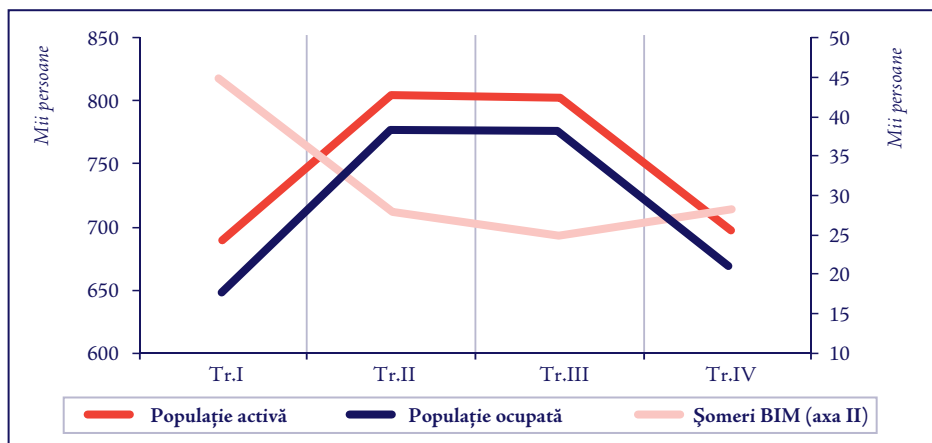

Sursa: Biroul Național de Statistică

În perioada de referință (2003-2009), unui efectiv mediu al populației active de 691,5 mii de persoane, în trimestrul I, i-a revenit un efectiv mediu de 647,1 mii persoane ocupate (Figura 1.13). Valorile medii maximale sunt valabile pentru trimestrele II și III ale aceleiași perioade. Acestea sunt caracterizate de un număr mediu al populației economic active (804,3 și, respectiv, 802,8 mii de persoane), un număr mediu al populației ocupate de 776,3 și 777,9, șomajul manifestându-se mai intens în trimestrele I și IV – 44,4 și, respectiv, 28,2 mii persoane.

Prin urmare, perioada respectivă (2003-2009) a fost caracterizată de o reducere medie trimestrială a populației economic active de cca 4,8 mii persoane, a celei ocupate de cca 3,7 mii persoane, în timp ce șomajul BIM s-a redus în mediu cu cca o mie de persoane per trimestru (Tabelul 7, Anexa 2). Deși numărul persoanelor în vârstă aptă de muncă în perioada analizată s-a aflat în creștere, indicatorii de nivel ai activității economice și cei ocupaționali au înregistrat o reducere anuală continuă. Reducerea a fost alimentată de o serie de factori, printre care cel mai esențial a fost creșterea majoră a numărului populației inactivă, determinată, în primul rând, de incidența redusă pe piața forței de muncă din mediul rural.

Figura 1.13 Efectivele medii trimestriale, ale populației economic active și a populației ocupate, 2003-2009, mii persoane

Sursa: Biroul Național de Statistică

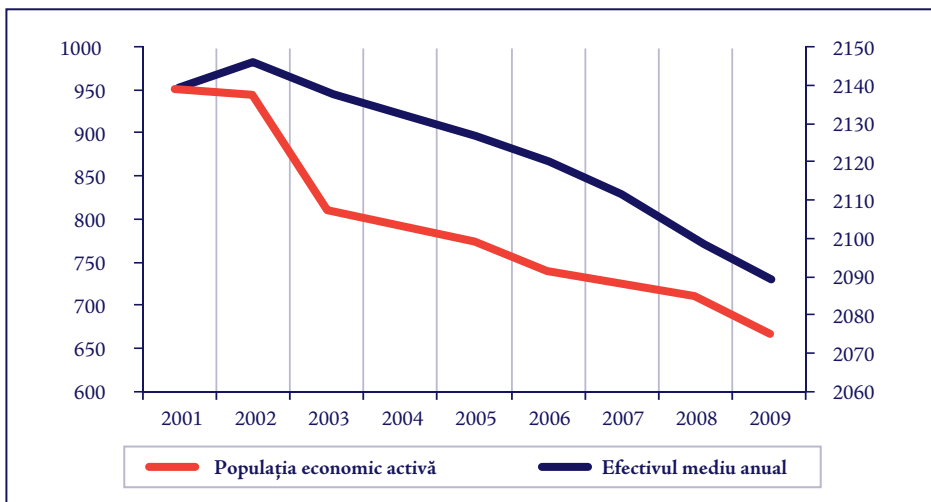
Prin urmare, se poate constata faptul că pe parcursul acestei perioade de lungă durată, deficitul de locuri de muncă din mediul rural s-a manifestat cu un caracter sezonier pronunțat, determinat de periodicitatea lucrărilor agricole, care solicită un volum de lucru redus în trimestrul I și IV. Desigur, pentru aceste perioade se face necesară identificarea unor posibilități de ocupare periodică a persoanelor disponibile pentru muncă. Identificarea unor activități (de exemplu: activități de prelucrare a producției agricole), care ar solicita un volum suplimentar de forță de muncă în semestrele I și IV, ar servi drept o oportunitate pentru uniformizarea activității economice și a ocupării în mediul rural. În perioada rece a anului, femeile ar putea fi implicate în diverse activități, care să plece de la ideea creării unor inițiative antreprenoriale pentru femeile din comunitățile rurale – confecționarea obiectelor de artizanat, deschiderea punctelor de realizare a producției agricole etc.).

1.2.2 Efectivul și dinamica populației economic active din mediul rural

Un prim indicator, cu ajutorul căruia se caracterizează interacțiunea dintre populație și sistemul social-economic și care reflectă capacitatea umană dispusă pentru activitatea economică, este efectivul populației economic active. Populația economic activă cuprinde totalitatea persoanelor, care furnizează forța de muncă disponibilă pentru producția de bunuri și servicii pe parcursul perioadei de referință. Aceasta include populația ocupată și șomerii.

Recesiunii demografice, care a demarat în anii 90 ai secolului trecut și a continuat după anul 2000 (cu excepția anului 2002), i-a corespuns o recesiune și mai profundă a indicatorilor activității economice a populației (Figura 1.14). Astfel, reducerea efectivului mediu anual al populației rurale cu cca 56,4 mii persoane (-2,6%), înregistrată în perioada 2001-2009, a fost însoțită de o reducere mult mai considerabilă a populației economic active de cca 280,7 mii persoane (-29,5%). Descreșterea accentuată a numărului populației active, comparativ cu cea totală, poate fi explicată atât prin modificările structurale ale populației pe vârste, care s-au soldat cu o presiune demografică sporită, cât și prin reducerea consistentă a populației economic active.

Figura 1.14 Populația totală și populația economic activă din mediul rural, 2001-2009, mii persoane

Sursa: Biroul Național de Statistică

O situație specifică, care se face observată în diagramă, se referă la evoluția din ce în ce mai încetinită a efectivului populației active, ceea ce denotă o tendință de stabilizare a acestui efectiv, sau pe viitor ne putem aștepta la descreșterii din ce în ce mai mici ale efectivului populației active de la sate. În acest sens, poate fi enunțat un proces de sedimentare a factorilor care au determinat variabilitatea excesivă în timp a efectivului populației economic active de la sate. Procesul de stabilizare a dinamicii efectivului populației active poate fi calificat drept benefic. În altă ipostază, dacă se va ține cont de reducerea drastică a efectivului populației economic active pe contul ascensiunii impunătoare a efectivului populației inactive, în

mediul rural există un potențial suficient de rezerve de muncă, care în anumite condiții favorabile de pe piața muncii din mediul rural (disponibilitatea de locuri de muncă atractive) ar putea fi valorificate.

S-au înregistrat variații moderate în elementele efectivului populației economic active din mediul rural. E vorba de descreșterea ponderii populației ocupate în totalul populației active în perioada 2001-2006, proces urmat de o tendință de revenire/creștere până la nivelul anului 2001 în anul 2008. Evoluția dată este suplimentată de o dinamică inversă ponderii numărului de șomeri (BIM). În aceste împrejurări, cotele maxime ale ocupării și, respectiv, cele minime ale șomajului în populația activă rurală pot fi observate la extremele perioadei analizate (2001 și 2008), cea mai defavorabilă situație fiind proprie anului 2006, în care 94,2% din populația economic activă de la sate a fost ocupată, iar 5,8% din aceasta s-a aflat în șomaj (Figura 1.15; 1.16).

Figura 1.15 Pondere populației ocupate în populația economic activă din mediul rural, 2001-2009, %

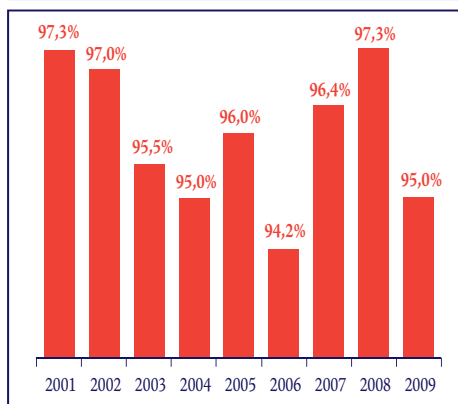
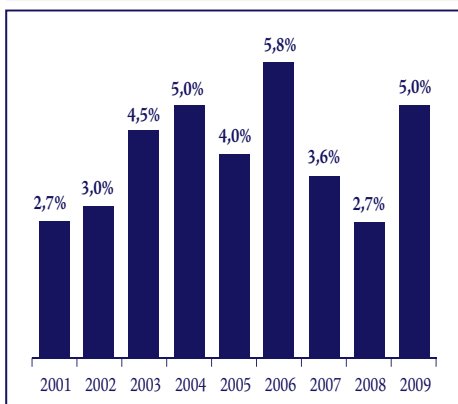

Figura 1.16 Pondere șomerilor în populația economic activă din mediul rural, 2001-2009, %

Sursa: Biroul Național de Statistică

Situația dată denotă o echilibrare a cererii cu oferta de pe piața muncii din mediul rural. Este posibil ca circa 700 mii persoane active să reprezinte un ipotetic prag de saturație a pieței muncii de la sate. O eventuală creștere a numărului de persoane active ar solicita un „import” în mediul rural a unei părți din activitățile realizate, în prezent, în mediul urban, precum prelucrarea producției agricole (inaugurarea unor IMM-uri de prelucrare a producției agricole). Deși acest scenariu este puțin probabil în viitorul apropiat. Datele statistice atestă că, în 2009 se constată din nou o scădere de 2,3%, comparativ cu 2008, a ponderii populației ocupate în populația activă, și, respectiv, o creștere identică de 2,3% a efectivului de șomeri.

Aceasta se datorează în mare parte efectelor crizei economice și financiare, care s-a soldat cu reducerea creditării agenților economici de către băncile comerciale din republică și sporirea austerității bancare (creșterea ratei dobânzilor la credite și regulile mai dure de creditare). În condițiile în care mulți dintre agenții economici din mediul rural nu au mai fost în stare să-și onoreze obligațiile, inclusiv datoriile salariale, în 2009 s-a produs o reducere a ocupării și, respectiv, o creștere a numărului de șomeri.

1.2.3 Structura pe sexe și pe vârste a populației economic active din mediul rural

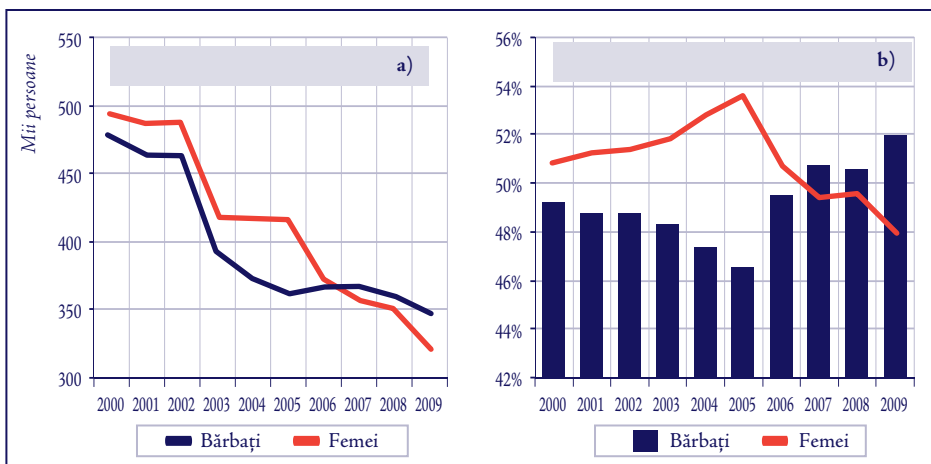
Deși tendințele generale ale efectivului populației economic active din mediul rural denotă o descreștere numerică majoră, aproape continuă, privită sub aspectul structurii pe sexe și vârste aceasta poate să prezinte anumite particularități.

În ultimii zece ani, populația economic activă din mediul rural din republică atestă o recesiune cu unele aspecte specifice. Astfel, pe fundalul descreșterii generale de la 968,6 mii persoane în 2000 până la 669,6 mii persoane în 2009 (-30,9%), se fac observate diferențe în funcție de sex.

Dacă femeile active din mediul rural se înscriu într-o dinamică negativă continuă (-1/3 în 2000-2009) în trepte (Figura 1.17 a), atunci bărbații economic activi au înregistrat descreșteri mai consistente decât femeile, până în anul 2003 (-17,8%), după care acestea au devenit mai lente, transformându-se în ușoare creșteri (anii 2006 și 2007).

O atare dinamică le-a permis bărbaților economic activi să depășească, începând cu anul 2007, numărul femeilor economic active, fapt care a condus la anumite modificări structurale după sexe.

Figura 1.17 Ponderea femeilor și bărbaților în populația economic activă din mediul rural, 2001-2009, %

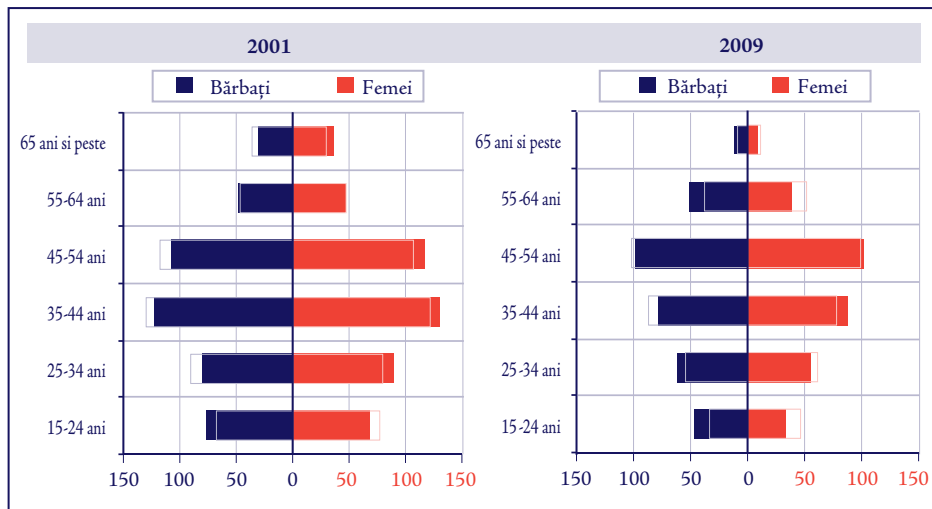

Sursa: Biroul Național de Statistică

Astfel, perioada 2000-2009 se caracterizează printr-o degradare esențială a structurii pe sexe a populației economic active din mediul rural, care a atins apogeul în anul 2005 (7 pp în favoarea ponderii femeilor active), după care a urmat o creștere rapidă a ponderii bărbaților economic activi, încât în 2007 aceștia depășeau numeric femeile în populația economic activă din mediul rural, situație determinată în mare parte de creșterea inactivității femeilor din cauza reducerii oportunităților pe piața muncii.

Diferențele cu care se manifestă activitatea celor două sexe la nivelul diverselor vârste, implică o abordare combinată a distribuției populației economic active după sexe și grupe de vârste. Un model relevant, care permite caracterizarea populației economic active în funcție de sex și vârstă, îl constituie piramida vârstelor (Figura 1.18).

Figura 1.18 Piramidele vârstelor a populației economic activă din mediul rural, pe sexe și grupe de vârstă, 2001, 2009, mii persoane

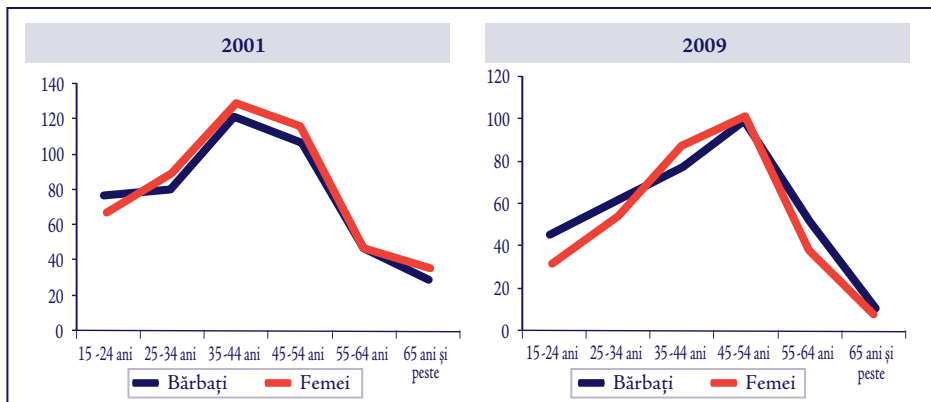

Sursa: Biroul Național de Statistică

Cele două piramide reflectă o perioadă mai mare decât un ciclu de 5 ani al piramidelor. Astfel, în anul 2009 pot fi sesizate efective mai mici, comparativ cu 2001, ale populației economic active la nivelul tuturor grupelor de vârstă, cu excepția populației de vârstă cuprinsă între 55-64 ani. Dacă în anul 2001 cel mai consistent contingent al populației economic active era reprezentat de persoanele cu vârstă între 35-44 de ani, apoi în 2009 predomina contingentul în vârstă de 45-54 de ani, care a crescut comparativ cu anul 2001 cu cca 17,6% (+23,2% pentru bărbați și +12,7% pentru femei). Prin urmare, în afară de diminuarea generală a efectivelor populației economic active, însoțită de reducerea majoră a numărului tinerilor, se asistă la un proces defavorabil de creștere a vârstei medii a populației economic active. Altfel spus, în cadrul populației active se produce un proces de acumulare la nivelul vârstelor mai avansate (îmbătrânire a populației economic active).

Totodată, trebuie de remarcat faptul, că pe parcursul proceselor de consolidare a raporturilor de piață, specificul ocupării din mediul rural rămâne a fi asemănător cu cel din perioada socialistă. În acest sens, mari diferențe între curba de activitate feminină și cea masculină (Figura 1.19) nu se observă, cu excepția unui activism mai mare pentru femei, pe piața muncii din 2001, la nivelul grupelor de vârstă de la 24 până la 54 de ani, mai mare pentru bărbați la nivelul grupei inițiale (15-24 ani), și un echilibru al efectivelor celor două sexe la nivelul vârstei cuprinsă între 55 și 64 de ani.

Figura 1.19 Efectivele populației economic active din mediul rural, pe sexe și grupe de vârstă, 2001, 2009, mii persoane

Sursa: Biroul Național de Statistică

Egalitatea formal-declarativă a genurilor, promovată cu atâta insistență în perioada socialistă⁸ în domeniul ocupării, persistă și în prezent. Părăsirea de către femei a pieței muncii în perioada lor fertilă în scopul realizării funcțiilor reproductive, nu se observă ca în economiile de piață dezvoltate. În țările cu o economie de piață dezvoltată curba activității feminine se aseamănă într-o oarecare măsură cu litera M. Valorile înalte se atestă la extreme unde sunt persoanele în vârstă de 16-25 ani, de regulă necăsătorite care sunt active pe piața muncii și cele de 45-64 ani, care se reîntorc pe piața muncii, iar în mijloc, cu valori mici, cele de 25-44 ani, care se află în concedii de maternitate.

Atât piramida, cât și poligonul pentru anul 2009, prezintă efective mai mici ale populației economic active la nivelul tuturor grupelor de vârstă, cu excepția bărbaților economic activi din grupa de vârstă 55-64 ani (+7,9%). În rest, populația activă din toate categoriile de vârstă a înregistrat declinuri (Tabelul 10, Anexa 2).

Cel mai consistent declin al populației economic active din mediul rural în perioada 2001-2009 i-a fost specific populației care a depășit vârsta aptă de muncă (65 de ani și peste) cu o reducere de cca 69,5%, care este urmată de populația celei mai tinere categorii de vârstă (15-24 de ani), care a înregistrat o reducere cu cca 44,8%. În general, populația economic activă de 15-44 ani a înregistrat o reducere medie pentru perioada de referință cu aproape mai mult de 1/3 (-37,1%), momente determinate atât de reducerea bazei de formare a populației economic active, cât și de aspirațiile populației din această categorie de vârste (studii, căsnicie etc.).

Un element, care poate fi remarcat suplimentar pentru anul 2009, este cel ce se referă la predominarea efectivelor feminine la nivelul grupelor centrale de vârstă (35-54 ani) și predominarea bărbaților la

⁸ Reieșind din cotele informal stabilite de către structurile de partid prin care femeilor li se acordau formal un anumit număr de posturi de conducere, locuri de deputat sau de reprezentanți în diferite structuri pentru a crea, din punct de vedere ideologic, o imagine bună a egalității de gen.

nivelul grupelor plasate la extreme (15-34 ani și 55-64 ani). Acest fapt este determinat, în mare parte, de preocuparea femeilor de vârstă tânără de procesul de instruire și de creșterea copiilor, iar la grupele de vârstă înaintată (de 55 ani și peste) de depășirea vârstei legale de pensionare și părăsirea categoriei populației active prin pensionare. În rest, dacă se va face abstracție de diferențele nesemnificative care se stabilesc între cele două sexe, la nivelul diverselor grupe de vârstă, se poate constata o situație destul de echilibrată a efectivelor populației active în funcție de sex.

Cel mai distructiv moment legat de repartizarea efectivelor populației economic active conform vârstei este creșterea ponderii populației în etate și reducerea numărului tinerilor în efectivul total al populației economic active din mediul rural.

1.2.4 Populația economic activă și structura ei după caracteristicile sociale semnificative pentru piața muncii

Fiind influențată de o diversitate de factori de natură social-economică (nivel de instruire, calificare, experiență, stare civilă etc.) populația economic activă înregistrează diferențe în funcție de acești factori.

O privire generală asupra distribuției populației economic active din mediul rural, în funcție de sex și nivel de instruire, atestă o similitudine a acestora cu structura populației din mediul rural în vârstă aptă de muncă. Astfel, se observă că în 2001 cea mai mare pondere a populației economic active o dețineau persoanele cu studii gimnaziale – 255,6 mii sau 26,9%, persoanele cu studii liceale sau medii generale – 249,8 mii sau 26,3% și persoanele cu studii medii secundare – 223,9 mii sau 24,5%.

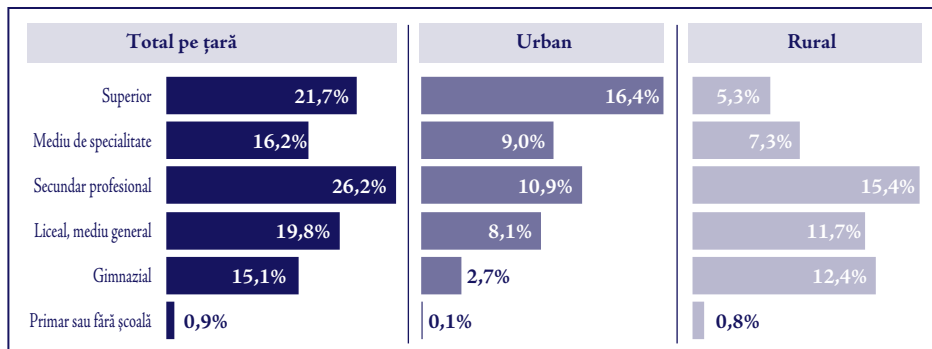
Totodată, distribuția populației economic active din mediul rural în funcție de nivelul de instruire și sex arată că pentru bărbați sunt caracteristice, în cea mai mare măsură, studiile secundar profesionale – 117,4 mii de persoane sau 32,6% din totalul bărbaților economic activi. Pentru femei sunt caracteristice studiile liceale și medii generale – 123,2 mii sau 29,7% din totalul femeilor economic active (Tabelul 8, Anexa 2). Acest fapt este în mare parte determinat de stereotipurile existente precum că bărbatul în calitate de cap de familie trebuie să lucreze pentru a întreține familia. Studiile calitative realizate în 2008-2009⁹ atestă căsătoria femeilor de la țară la o vârstă mai tânără (manifestare generală), care limitează nivelul de instruite a acestora, determinând drept suficiente studiile generale.

În anul 2009, cea mai mare parte a populației economic active din Republica Moldova deținea studii secundare profesionale (26,2%), aceasta fiind urmată de populația economic activă cu studii superioare (21,7%) și de cea cu studii liceale și medii generale (19,8%). Locuitorii de la sate se disting prin nivele de studii mai joase, comparativ cu populația economic activă din mediul urban (Figura 1.20).

Numai a patra parte din populația economic activă cu studii superioare este localizată la sate. Totodată, în mediul rural se regăsesc cca 60% dintre persoanele cu studii liceale și medii generale și 12,4% din cei 15,1% de persoane economic active cu studii gimnaziale. Proporțiile mici ale populației economic active cu un nivel mai ridicat de studii și respectiv proporțiile mari ale populației active cu un nivel inferior de studii pot servi drept cauză a unei activități economice mai restrânse la sate.

⁹ Studiile realizate de Acui Elena, Alic Bărcă, Dorin Vaculovschi și Studiul „Piața forței de muncă în Republica Moldova”.

Figura 1.20 Structura populației economic active, pe medii, după nivelul de instruire, 2009, %

Sursa: Biroul Național de Statistică

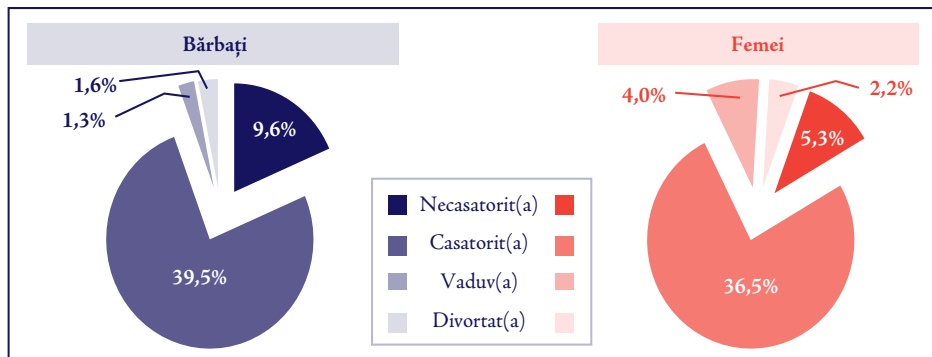
Analizând corelația dintre vârstă și nivelul de studii al populației economic active din mediul rural, se observă că pentru grupele de vârstă mai tinere sunt specifice într-o măsură mai mare studiile gimnaziale, iar pentru grupele de vârstă mai înaintată – studiile medii generale, liceale și secundar profesionale (Tabelul 10, Anexa 2). Acest fapt poate fi explicat, în primul rând, prin oportunități mai restrânse de angajare în mediul rural a persoanelor cu studii, prin neatractivitatea locurilor de muncă existente pentru aceste persoane, precum și prin veniturile mici. Acestea sunt cauzele principale care determină persoanele tinere instruite să nu revină în sat după studii. Acestea tind să se angajeze în mediul urban sau să emigreze peste hotarele republicii. În sate rămân doar persoanele cu un nivel mai scăzut de instruire. Or activitățile agricole, în modul cum sunt realizate în prezent în republică, nu necesită un nivel înalt de instruire.

Un criteriu important, care poate determina individul să preia statut de persoană economic activă, este statutul matrimonial. O persoană căsătorită este mult mai motivată să participe la activitatea economică deoarece are nevoie de mijloace pentru întreținerea familiei. În acest sens, se constată că majoritatea populației din mediul rural, prezentă pe piața muncii, se află în raporturi de căsătorie. Astfel, în 2009 populația economic activă din mediul rural căsătorită a fost de 691,3 mii persoane.

De remarcat, că femeile căsătorite sunt prezente pe piața muncii într-o măsură puțin mai mare decât bărbații. Astfel, dacă femeile căsătorite economic active constituiau, în anul 2009, 346,4 mii persoane sau 71,1% din totalul femeilor economic active din mediul rural, bărbații căsătoriti constituiau, respectiv, 344,9 mii persoane sau 74,4% din totalul bărbaților economic activi din mediul rural. Acest fapt poate fi explicat prin specificul ocupării populației feminine, în special, a celei căsătorite care în vârsta fertilă sunt antrenate, într-o măsură mai mare, în realizarea funcțiilor reproductive și creșterea copiilor după naștere.

În anul 2009 aproape 3/4 (72,3%) din populația economic activă se afla în raporturi de căsătorie, 16,4% avea statut de persoană necăsătorită, celor cu statut de văduv și divorțat revenindu-le 4,8% și, respectiv, 6,5%. Din cele 72% de persoane economic active căsătorite 40,2% erau localizate în mediul rural și 32,1% în cel urban.

Figura 1.21 Structura populației economic active, în mediul rural, după statutul matrimonial, 2009, %

Sursa: Biroul Național de Statistică

Datorită specificului activităților din mediul rural, tradițiilor, dar și a legăturii maternale mai evidente, fiind mai mult axate pe problemele legate de familie, femeile economic active căsătorite constituie cca 36,5% din totalul persoanelor active căsătorite din mediul rural, cedând bărbaților cca 3 pp (Figura 1.21). Femeile necăsătorite de la țară reprezintă 5,3% din populația economic activă, bărbații – 9,6%. Văduvia este specifică mai mult femeilor economic active (4%), decât bărbaților (1,3%).

Capacitatea de activitate economică a populației este determinată și de numărul de copii de vârstă preșcolară din cadrul familiilor. Astfel, cca 75,8% din populația economic activă din republică nu au nici un copil de vârstă preșcolară, 24,2% au cel puțin un copil de vârstă preșcolară. Din totalul persoanelor active cu cel puțin 1 copil, 12,9% sunt amplasate în mediul rural, 11,4% în cel urban.

Circa 22% din femeile economic active de la țară, comparativ cu 17% femei de la oraș, au cel puțin un copil de vârstă preșcolară. De remarcat că femeile de la țară sunt mai împovărate cu treburile casnice, având în vedere muncile în gospodărie și condițiile de trai.

1.3 Gradul de activitate economică a populației din mediul rural

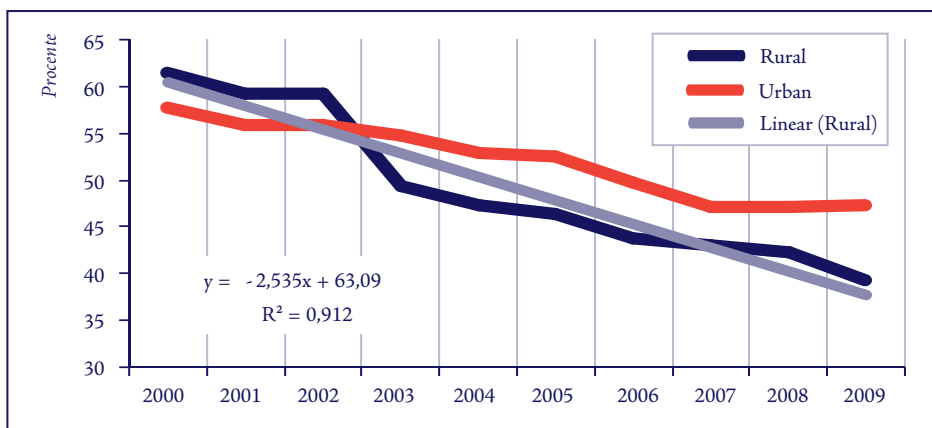
1.3.1 Rata generală de activitate a populației din mediul rural și evoluția ei

Bazele diferite de formare a forței de muncă (populația în vârstă aptă de muncă) precum și modificările simultane ale diverselor aspecte ale participării populației la activitatea social-economică (populația economic activă, populația inactivă și șomajul) nu permit deducerea unor aspecte calitative din indicatorii de nivel (absoluți) care au o comparabilitate calitativă redusă. La fel, indicatorii absoluți nu sunt capabili să asigure comparabilitatea în timp și în spațiu. În acest sens, în scopul identificării unor aspecte calitative, importante pentru analizele social-economice, se va recurge la deducerea unor indicatori relativi de structură, de corespondență și de intensitate – denumite tradițional *rate*.

O primă impresie calitativă privind capacitatea de activitate economică a populației rurale este furnizată de *rata generală de activitate*, care exprimă proporția populației economic active, în vârstă de 15 ani și peste în efectivul total al populației de aceeași vârstă.

În anul 2009, rata de activitate a populației din mediul rural a fost de 39,3%, ceea ce reprezintă o valoare inferioară față de rata generală de activitate a populației Republicii Moldova (42,8%), fiind puternic depășită de rata de activitate a populației urbane cu aproape 8,1 pp. În general, în perioada ultimilor 10 ani, ratele de activitate în cele două medii de reședință au înregistrat evoluții diferite, cea urbană înregistrând o descreștere mai lentă (-17,9%), iar cea rurală reducându-se mai rapid, cu mai mult de 1/3 (-36,1%). În prima fază (2000-2002), ratele de activitate a populației rurale au fost mai mari, după care acestea s-au situat sub nivelul celor urbane, iar cea mai mare distorsiune dintre acestea s-a resimțit în ultimul an al perioadei analizate (Figura 1,22a). Aceasta înseamnă că populația economic activă s-a redus evident comparativ cu totalul populației din acest mediu de reședință, ca efect al îmbătrânirii demografice mai pronunțate în acest mediu.

Figura 1.22a Ratele de activitate ale populației din mediul rural, pe medii de reședință, 2000-2009, %

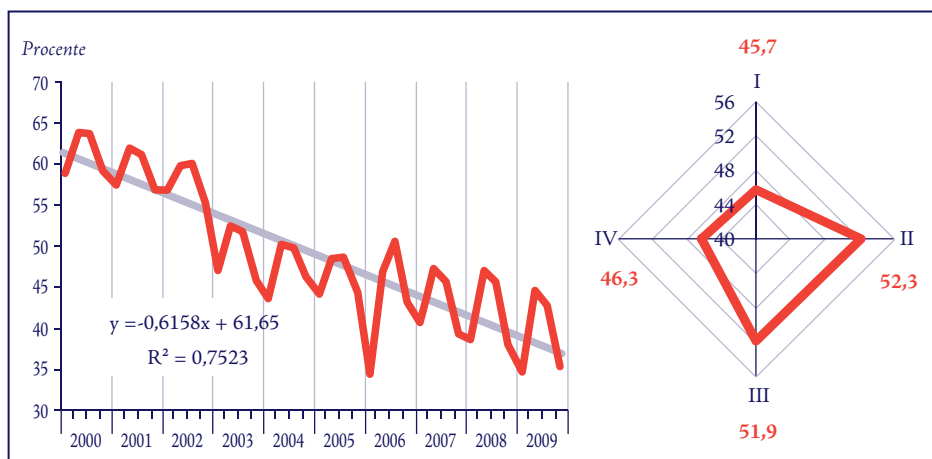
Sursa: <http://statbank.statistica.md/pxweb/Dialog/Saveshow.asp>

Prin urmare, în condițiile unor efective ale populației în vârstă aptă de muncă și ale populației economic active mult mai numerice decât în mediul urban, mediul rural înregistrează un potențial de activitate inferior celui rural. Constatarea respectivă vorbește despre o incidență mai redusă a activității la sate, determinată de o multitudine de factori obiectivi și subiectivi printre care:

- Structura demografică defavorabilă;
- Condițiile de trai mai dificile;
- Numărul mai redus de locuri de muncă;
- Salariile mai mici pentru o muncă mai grea;
- Infrastructura socială degradată;
- Activități nediversificate, preponderent agricole etc.

Reflecțiile asupra dinamicii ratei de activitate a populației rurale indică o fluctuație trimestrială puternică (fenomenul de sezonality), angajată într-o tendință generală de reducere. Astfel, valoarea maximală a ratei de activitate economică (Figura 1.22 b) poate fi observată în trimestrul al II-lea al anului 2000 (64,0%), cea minimală situându-se în tr. I, anul 2006 – 34,4% (determinată de modificări în metodologia de înregistrare a activității economice), și nivelul trimestrelor din partea dreaptă a seriei – trimestrul I al anului 2009 (34,8%) și trimestrul IV (35,3%), reducerea medie trimestrială în perioada 2000-2009 fiind de cca -0,62 pp.

Figura 1.22b Ratele trimestriale de activitate a populației din mediul rural, pe sexe și grupe de vârstă, 2000-2009, %

Sursa: Biroul Național de Statistică

Fluctuațiile sezoniere profunde ale ratelor de activitate au fost determinate preponderent de caracterul agricol al activităților din Republica Moldova. Valorile maxime pe parcursul anului pot fi observate în trimestrele II și III, iar cele minime apar la extremele anului. În acest sens, se poate face concluzia că rata de activitate a populației rurale este influențată puternic de activitățile agricole și cele din industria de prelucrare a producției agricole. Mediile trimestriale maxime în perioada 2000-2009 sunt valabile pentru trimestrele II și III (52,3% și, respectiv, 51,9%), cele minime pot fi observate în trimestrele I și IV (45,7% și 46,3%), rata medie generală de activitate pentru perioada de referință fiind de cca 49%.

În aceste împrejurări, mediul rural s-a înscris într-un proces sigur de pierdere a capacităților umane descrise convențional prin ratele de activitate economică. Printre cele mai însemnate consecințe ale acestui proces se va înscrie cu certitudine și reducerea ocupării în acest mediu de reședință, în condițiile unei evoluții constante a șomajului.

1.3.2 Ratele specifice de activitate pe sexe și vârste

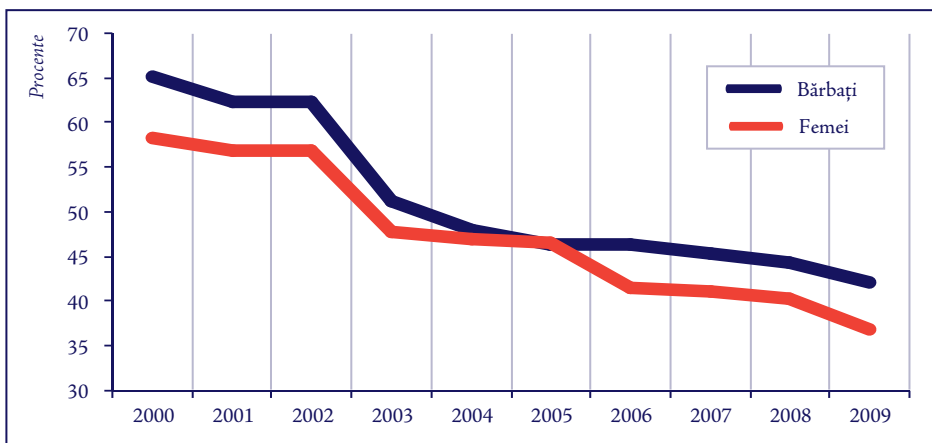
Ratele de activitate ale populației din mediul rural prezintă nu numai fluctuații sezoniere și o tendință generală de reducere, dar și variații în funcție de diverse criterii importante pentru analiza pieței muncii. Diferențele de raporturi cu piața muncii ale femeilor și bărbaților determină, de regulă, și diferențe din-

tre ratele de activitate economică ale celor două sexe. Prin urmare, o primă analiză a ratelor specifice de activitate va fi cea diferențiată pe sexe.

În anul 2009, unei rate de activitate a populației din mediul rural de 39,4% i-a corespuns o rată specifică de activitate a bărbaților de cca 42,0% și a femeilor de 36,8%. De fapt, rata de activitate a femeilor din mediul rural este cea mai mică dintre ratele specifice de activitate pe medii de reședință și sexe. Afirmția dată rămâne a fi valabilă pentru o perioadă mai lungă de timp, cu excepția anului 2005, în care femeile au fost economic mai active decât bărbații (46,6% față de 46,2%).

Această situație se explică printr-o ofertă de activitate mai redusă pentru femeile de la sate, unde predomină munca fizică grea, dar și printr-un specific mai pronunțat al muncii casnice în care este, de regulă, angajată femeia de la țară. În timp ce diferența dintre intensitatea de activitate a femeilor din cele două medii de reședință nu este majoră, ne putem autosesiza asupra unui stil înrădăcinat de viață, care odată cu menținerea în timp s-a transformat deja într-un stereotip. Dinamica generală a activității economice ale celor două sexe din mediul rural, în perioada 2000-2009, poate fi observată în Figura 1.23a.

Figura 1.23a Ratele de activitate ale populației din mediul rural, pe sexe, 2000-2009, %

Sursa: <http://statbank.statistica.md>

Evoluția ratelor de activitate economică de la sate, pe cele două sexe, denotă diferențe majore la extremele perioadei cercetate și un relativ echilibru la mijlocul perioadei, situație care poate fi explicată prin reducerea mai consistentă a populației feminine (cca -5%), în timp ce efectivul bărbaților a înregistrat o creștere nesemnificativă (cca +0,2%). În diagramă se mai observă descreșteri lente ale ratelor în cazul ambelor sexe.

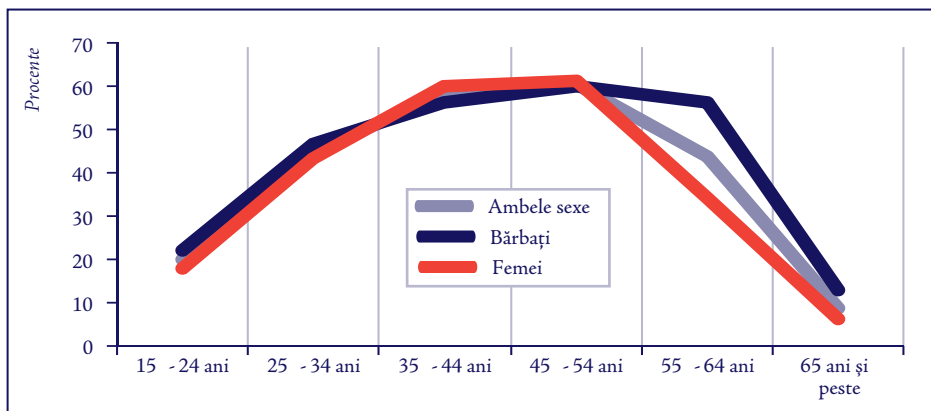
Valorile minore ale gradului de activitate economică de la sate, solicită o prezentare desfășurată a acestui fenomen la nivelul diverselor categorii de vârstă. Astfel, va urma o analiză combinată a situației activității din mediul rural, după criteriile de sex și vârstă.

Ocupațiile tradiționale determinate de intenții, speranțe, precum și de posibilități, fac ca populația de diferite vârste să se înscrie diferit în categoria de populație economic activă. De regulă, diferențiată după vârste, activitatea economică se manifestă cu o intensitate mai mare la anii de maturitate economică și cu o intensitate mai mică la extremele vârstei apte de muncă.

Astfel, nivelul superior al ratelor de activitate în anul 2009 a fost specific grupei de vârstă 45-54 ani (60,5%), aceasta fiind urmată de persoanele de 35-44 ani (58,0%) și de cele de 25-34 ani (44,9%). Nivelul inferior al ratei de activitate îi revine grupei de vârstă inițiale, de 15-24 ani, în care numai a 1/5 parte din categoria respectivă s-a încadrat în populația economic activă.

Deși rata de activitate a bărbaților din mediul rural este mai mare ca cea a femeilor, există 2 grupe de vârstă caracterizate de o intensitate mai înaltă de activitate a femeilor, comparativ cu cea a bărbaților. Astfel, intensitatea de activitate a femeilor din grupa de vârstă 35-44 ani a devansat-o pe cea a bărbaților cu cca 3,6 pp (59,8% față de 56,2%), iar la nivelul grupei de vârstă 45-54 ani diferența este de 1,2 pp (61,1% față de 59,9%). Prin urmare, femeile din mediul rural se manifestă mai intens ca bărbații pe piața muncii. Diferența intensității activității economice dintre cele două sexe la nivelul diverselor categorii de vârstă nu sunt esențiale (Figura 1.23b), cu excepția ultimelor grupe de vârstă (55-64 ani și 65 ani și peste), care sunt caracterizate printr-o activitate sporită a sexului masculin (56,2% și 13,0%), comparativ cu cel feminin (33,8% și 6%). Acest decalaj poate fi explicat prin vârstele diferite de pensionare ale femeilor și bărbaților. Tot odată, munca fizică grea la care sunt expuse persoanele de la sate, starea mai degradată a sănătății, precum și diferențele dintre salarii și pensii, determină o retragere a femeilor din activitățile economice cu cel puțin 5 ani mai devreme decât a bărbaților.

Figura 1.23b Ratele de activitate ale populației din mediul rural, pe sexe și grupe de vârstă, 2009, %

Sursa: Biroul Național de Statistică

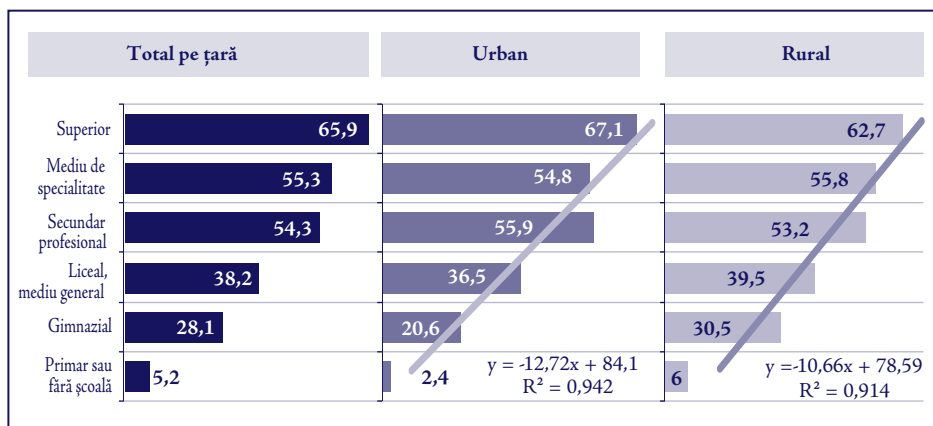
Putem conchide că în mediul rural, de fapt ca și în întreaga republică, nu sunt semnalate diferențe semnificative între cele două sexe, care ar solicita promovarea unor politici de echilibrare a gradului de activitate specific femeilor și bărbaților, cu excepția vârstelor mai avansate. Pensionarea mai devreme a femeilor le reduce esențial rata de activitate față de cea a bărbaților.

1.3.3 Ratele specifice de activitate după criteriile semnificative ale participării pe piața muncii din mediul rural

Intensitatea activității economice a populației poate oscila în funcție de măsura în care o categorie sau alta a populației, în vârstă aptă de muncă, dispune de capacitatea respectivă, lansează o ofertă de muncă și reușește într-o oarecare măsură să valorifice cererea de pe piața forței de muncă. Desigur, în acest caz starea civilă, nivelul studiilor, numărul de copii din familie și vârsta acestora, precum și alte caracteristici de ordin social și economic sunt capabile să influențeze gradul de activitate al diferitor segmente ale populației.

Un prim criteriu care poate determina intensitatea de activitate economică este nivelul de instruire. De fapt, creșterea nivelului de instruire, pe de o parte, contribuie la sporirea profesionalismului, iar, pe de altă parte, solicită investiții mai mari¹⁰ din partea societății. În acest sens, valorificarea cât mai completă a acestor investiții ar presupune o intensitate mai mare a activității economice pentru populația cu nivele avansate de instruire, or o intensitate mai redusă de activitate economică pentru un nivel mai înalt de instruire ar provoca pierderi sau deficite de rezultate economico-financiare. În Republica Moldova se respectă într-o anumită măsură dezideratul racordării gradului de activitate economică la nivelul de instruire. Astfel, gradul de activitate economică crește odată cu sporirea nivelului de instruire (Figura 1.24).

Figura 1.24 Ratele de activitate ale populației pe medii după nivelul de instruire, 2009, %

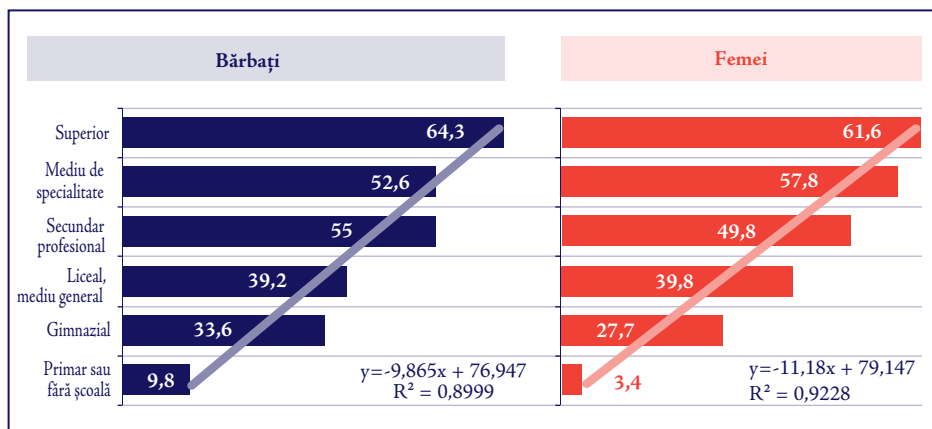
Sursa: Biroul Național de Statistică

În condițiile unei rate generale de activitate din republică de cca 42,8%, populația cu studii superioare deține o cotă maximală de activitate de cca 65,9%, aceasta fiind mai înaltă în mediul urban (67,1%) și, respectiv, mai joasă în cel rural (62,7%). Variația gradului de activitate economică în funcție de nivelul de instruire se produce mai uniform și mai pronunțat în mediul urban, și mai mobil în cel rural. Astfel, conform modelelor liniare din Figura 1.24, tendința persoanelor spre a avea un nivel mai avansat de

instruire, în mediul urban, condiționează o creștere a gradului de activitate cu cca 12,7 pp, iar în mediul rural cu cca 10,6 pp. În general, populația din mediul rural înregistrează rate de activitate economică superioare celui urban la nivele mai inferioare de studii, și invers.

O detaliere a ratelor de activitate a populației rurale, în funcție de nivelul de instruire și sexe, denotă o predominare a gradului de activitate a femeilor cu studii mai avansate, și o predominare a gradului de activitate a bărbaților la nivele inferioare de instruire (Figura 1.25). Astfel, femeile cu studii superioare au o rată de activitate de 61,6%, iar bărbații de 64,3%, în timp ce bărbații cu studii elementare sau fără studii dețin o rată de activitate aproape triplă (9,8%) față de cea a femeilor (3,4%).

Figura 1.25 Ratele de activitate ale populației rurale, după sexe și nivel de instruire, 2009, %

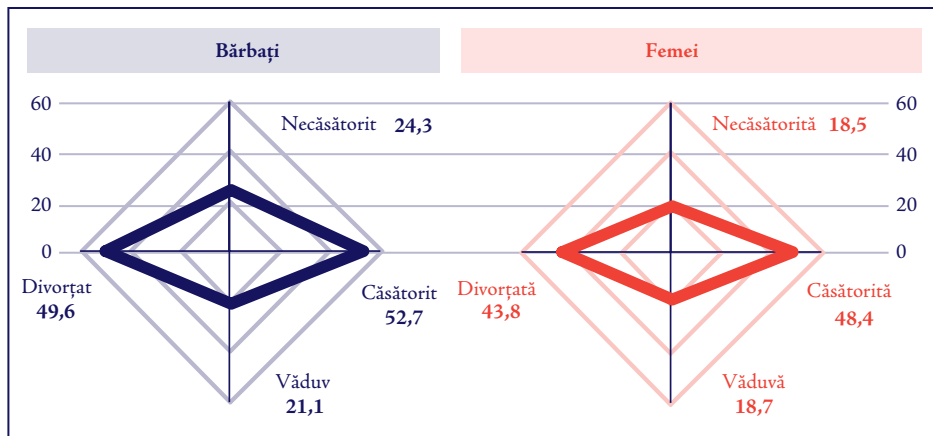

Sursa: Biroul Național de Statistică

Relația dintre rata de activitate și nivelul de instruire în cazul femeilor se produce un pic mai logic decât în cazul bărbaților. Avansarea cu un nivel de studii a femeilor determină sporirea ratei de activitate cu cca 11,2 pp, în timp ce pentru bărbați, conform condițiilor din 2009, aceasta ar fi avut șanse să sporească cu cca 9,9 pp. În acest sens, s-ar presupune că în cazul femeilor se produce o valorificare mai deplină a investițiilor sociale și economico-financiare decât în cazul bărbaților.

Statutul matrimonial este o altă caracteristică capabilă să condiționeze gradul de activitate economică a populației. Cea mai înaltă rată de activitate economică, în anul 2009, a înregistrat-o populația căsătorită (50,6%), celei divorțate revenindu-i o rată de cca 46,0%. Populația necăsătorită și cea văduvă au fost caracterizate de rate mai mici de 21,9% și, respectiv, 19,2%. Activitatea economică a bărbaților căsătoriți și a femeilor căsătorite se dovedește a fi un pic mai intensă (52,7% și 48,4%) decât a persoanelor divorțate (49,6% și 43,8%). În cele două medii de reședință pot fi sesizate situații diametral opuse – la satele bărbații căsătoriți sunt mai activi (63%) decât cei divorțați (60,3%), iar femeile căsătorite sunt devansate la capitolul ratei activității economice (53,1%) de cele divorțate (57,2%).

Figura 1.26 Rata de activitate ale populației rurale, pe sexe și stare civilă, 2009, %

Sursa: Biroul Național de Statistică

Astfel, se poate concluziona că femeile și bărbații aflați în raporturi de căsătorie, fiind nevoiți să-și întrețină familia și gospodăria, își dezvoltă responsabilități suplimentare față de activitatea economică, fiind în permanență activi pe piața muncii. Cei care au desfăcut căsătoria fiind lipsiți de grijile familiei își mențin o rată de activitate un pic mai redusă decât în cazul persoanelor căsătorite. Deoarece reprezentanții primelor două categorii aparțin unor grupe de vârstă mai active din punct de vedere economic, aceștia înregistrează intensități de activitate economică mai mari decât cei care nu sunt căsătoriți (aceștia fiind în mare parte tinerii) și decât văduvii (majoritatea fiind în vârstă avansată).

2. OCUPAREA FORȚEI DE MUNCĂ ÎN MEDIUL RURAL

2.1 Particularitățile ocupării în mediul rural

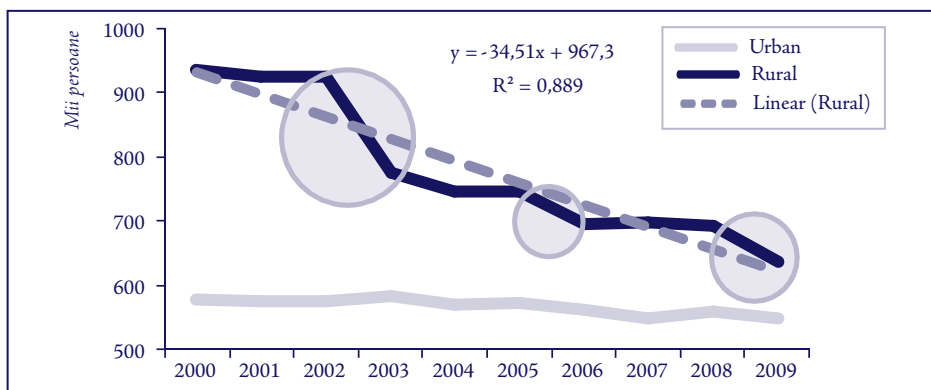
2.1.1 Efectivul și dinamica populației ocupate în mediul rural

Sistemul ocupațional al unui stat se formează sub incidența unei multitudini de factori. Analiza acestuia va presupune o abordare cantitativă și calitativă cu ajutorul unui set complex de indicatori, capabili să pună în evidență atât situația curentă a ocupării, cât și dinamica acestea, izolând astfel legitățile evoluției în timp și factorii sub incidența cărora se stabilesc legitățile respective.

Deși, în perioada ultimilor 10 ani, efectivul populației rurale a înregistrat atât creșteri cât și descreșteri, populației ocupate i-au fost specifice tendințe similare populației economic active (Figura 2.1). Atât numărul populației, cât și efectivele populației economic active și a celei ocupate din mediul rural sunt superioare mediului urban, încât atenția care ar trebui acordată situațiilor ocupaționale din mediul rural se solicită a fi una majoră.

În anul 2009, în mediul rural au fost ocupate cca 636,1 mii persoane, sau 53,7% din totalul populației ocupate din republică și cca 95% din populația economic activă de la sate. Pe parcursul ultimului deceniu, caracterizat prin creșterea vădită a efectivului populației inactivе, situația ocupațională din mediul rural a degradat simțitor (Figura 2.1), numărul populației ocupate suportând o reducere cu cca 1/3 (de la 936,1 mii persoane în 2000 la 636,1 persoane în 2009).

Figura 2.1 Efectivul populației ocupate din Republica Moldova, în perioada 2000-2009, mii persoane

Sursa: Biroul Național de Statistică

Degradarea numerică a efectivului populației ocupate de la sate (-32%), în perioada 2000-2009, s-a produs în trei trepte:

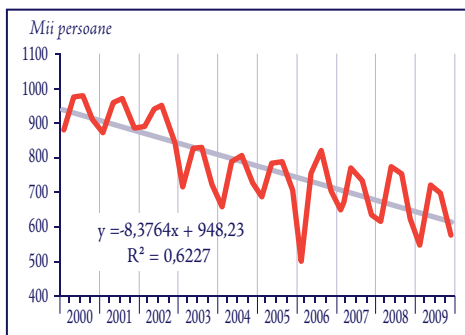
- Reducerea semnificativă a ocupării rurale din 2003 (-150 mii persoane sau -16,2%), care, de fapt, a reprezentat jumătate din reducerea totală a populației ocupate din mediul rural din 2000-2009 și care s-a produs pe fondul unei creșteri a ocupării în mediul urban;
- Reducerea ocupării din 2006, mai puțin semnificativă comparativ cu cea descrisă anterior (-6,5%), însoțită și de reducerea ocupării în orașe;
- Reducerea ocupării cu 8,1% din 2009, care poate fi observată la extrema dreaptă a diagramei, și care poate fi asociată proceselor de criză economică și financiară din perioada 2008-2009.

Reducerea medie anuală a populației ocupate, în perioada 2000-2009, a fost de cca 33,3 mii persoane, ceea ce reprezintă o scădere medie anuală de cca 4,2%. Cu astfel de ritmuri, populația ocupată din mediul rural ar avea șanse să se înjumătățească până în anul 2025 și să se reducă de patru ori până în 2041, iar până în 2062 să se decimeze (să ajungă la 6,3 mii persoane). Desigur, orizonturile descrise sunt la o distanță de jumătate de secol și reducerile enunțate nu vor fi valabile decât până la anumite praguri firești de saturație a pieței muncii de la sate, dar trebuie de menționat că ritmurile sunt destul de alarmante și în viitor piața muncii din mediul rural ar putea să dispară ca element al pieței muncii din țară.

Sunt destul de alarmante și fluctuațiile sezoniere ale populației ocupate, care se produc pe parcursul unui an, determinate în special de caracterul agrar al economiei. Spre exemplu, numărul populației ocupate în mediul rural, în trimestrul I al anului 2009, a fost cu cca 31% mai mic decât în trimestrul II. În general, evoluțiile trimestriale ale populației ocupate, pentru perioada 2000-2009, sunt caracterizate de medii mai mari (Figura 2.2) pentru trimestrele III și II (835,6 mii persoane și, respectiv, 831,5 mii persoane), și mai mici pentru trimestrele IV și I (736,3 mii persoane și, respectiv, 702,7 mii persoane).

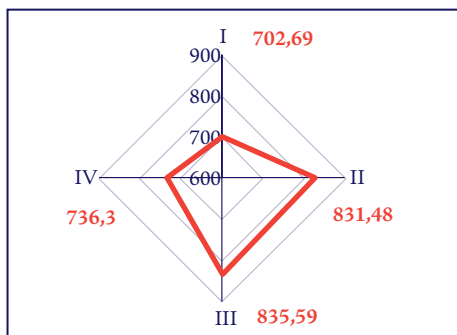
Astfel, amplitudinea variației¹¹ (câmpul variației) medii anuale a numărului de persoane ocupate în mediul rural, în perioada 2000-2009, a fost de cca 132,9 mii persoane, sau aproape 18,9%. Prin urmare, în perioada 2000-2009 circa a cincea parte din populația ocupată rurală a fost angajată în activități influențate de fluctuații sezoniere.

Figura 2.2 Efectivul trimestrial al populației ocupate din mediul rural, în perioada 2000-2009, mii persoane

Sursa: Biroul Național de Statistică

Figura 2.3 Populația ocupată medie trimestrială, din mediul rural, în perioada 2000-2009, mii persoane

¹¹ Diferența dintre valoarea maximală și cea minimală

În evoluția trimestrială a populației ocupate se evidențiază un trend negativ, care indică o reducere medie trimestrială a populației ocupate cu cca 8,4 mii persoane.

Un moment favorabil care poate fi surprins în evoluția efectivului populației ocupate din mediul rural este încetinirea continuă a ritmurilor de reducere a populației ocupate, or se asistă probabil la o echilibrare a cererii cu oferta de pe piața muncii din mediul rural. O eventuală creștere a numărului de persoane ocupate în satele republicii poate fi realizată prin sporirea numărului de locuri de muncă atractive.

Schimbările nefavorabile ale indicatorilor absoluți în baza cărora se determină diverse aspecte calitative au avut o repercusiune directă asupra indicatorilor ocupaționali relativi.

2.1.2 Structura ocupării rurale după sexe și vârste

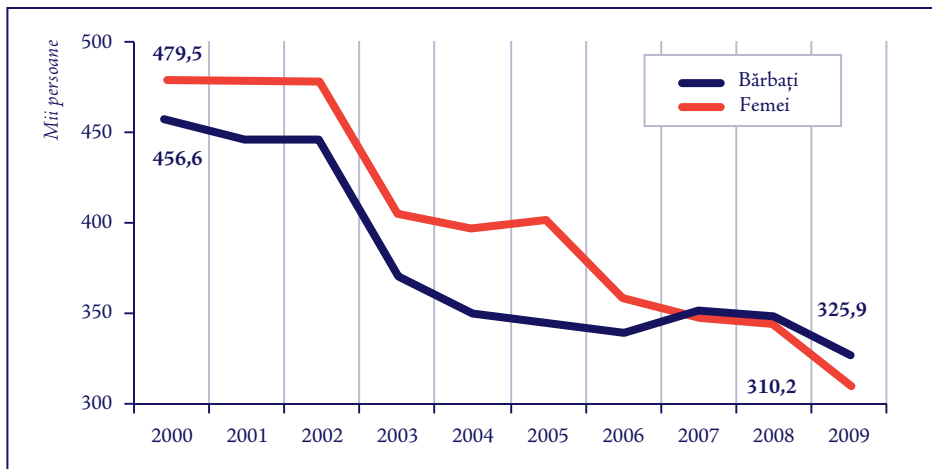
Diferențele în ocuparea populației care pot fi constatate la nivelul diferitor segmente ale populației, implică realizarea unor analize după mai multe caracteristici, printre care și cele demografice fundamentale (sex, vârstă și statut matrimonial).

Prin ocuparea populației are loc o primă interferență dintre sistemul demografic și cel social-economic, motiv din care va fi importantă analiza ocupării ca funcție de diverse caracteristici de natură social-economică (studii, numărul de copii din familie, categoria de activitate economică, statutul ocupațional, forma de proprietate ș.a.).

O primă analiză a ocupării din mediul rural va fi lansată în scopul identificării unor eventuale diferențe ale ocupării celor două sexe. Deși femeile din Republica Moldova predomină numeric față de sexul masculin, anumite împrejurări, cu precădere de natură socială, au condiționat o manifestare puțin mai modestă a acestora pe piața muncii din republică. În anul 2009, diferența dintre efectivele ocupate pe sexe a fost nesemnificativă, femeilor revenindu-le 49,5%, iar bărbaților, respectiv 50,5% din populația totală ocupată a republicii. O diferență minoră se păstrează și la nivelul celor două medii de reședință. Astfel, în anul 2009, în mediul rural a fost surprinsă o structură a populației ocupate pe sexe de 51,2% bărbați și 48,8% femei. În ultimii 3 ani se observă o tendință de sporire a diferenței dintre proporțiile femeilor și bărbaților ocupați, în favoarea ultimilor.

Perioada anilor 2000-2009 se caracterizează printr-o descreștere majoră a efectivelor populației ocupate din mediul rural, determinate de reducerea efectivului populației active. De la cca 479,5 mii femei și 456,6 mii bărbați, în anul 2000, populația ocupată a scăzut către anul 2009 până la 310,2 mii femei și 325,9 mii bărbați (Figura 2.4). Astfel, dinamica efectivelor populației ocupate din mediul rural a repetat-o cu fidelitate pe cea a populației economic active, reducerea volumului ocupării fiind mai pronunțată pentru femei (cca -35,3%) și mai moderată pentru bărbați (cca -28,6%).

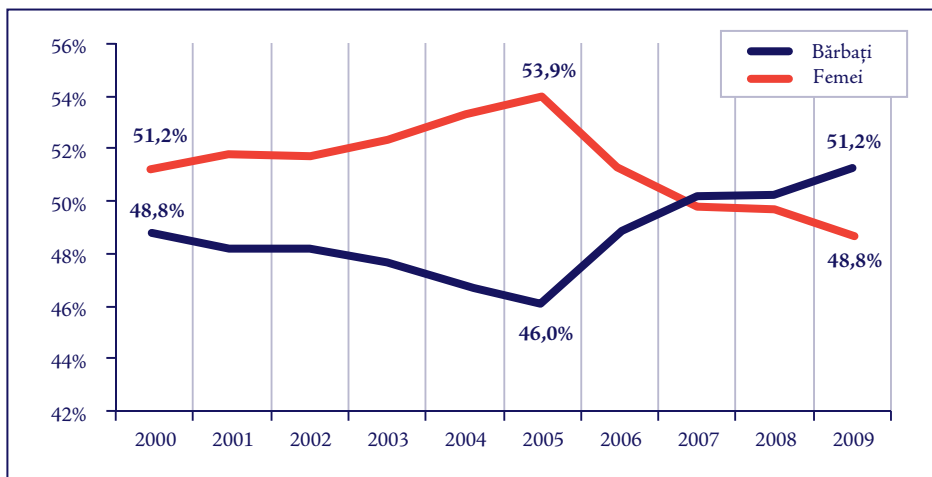
Figura 2.4 Efectivul populației ocupate din mediul rural, pe sexe, în perioada 2000-2009, mii persoane

Sursa: Biroul Național de Statistică

În aceste condiții s-au produs și importante modificări structurale ale ocupării rurale cu referire la sexe. Astfel, după o creștere a cotei femeilor ocupate, în perioada 2000-2005, de la 51,2% la 53,9%, în următorii 3 ani a urmat o reducere esențială – până la 48,7%. Astfel, în anul 2007 femeile ocupate au trecut în inferioritate numerică față de bărbații ocupați (Figura 2.5).

Figura 2.5 Structura populației ocupate din mediul rural, pe sexe, 2000-2009, %

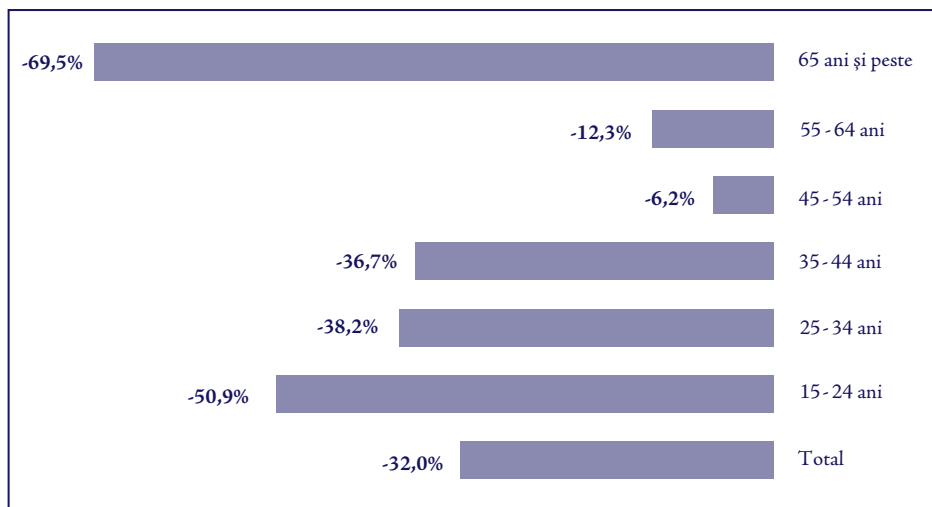
Sursa: Biroul Național de Statistică

Dinamica controversă a structurii ocupării rurale pe sexe, de la o diferență dintre cotele ocupării de 2,4 pp în favoarea sexului feminin (2000) printr-o diferență maximală de aproape 8 pp (2005) către o diferență de 2,5 pp (2009), deja în favoarea bărbaților ocupați este determinată de o inactivitate mai mare a femeilor față de cea a bărbaților. Diferența dintre ocuparea celor două sexe se aprofundează treptat în favoarea bărbaților, ilustrând o dificultate cu care se confruntă femeile pe piața muncii din mediul rural. Această dificultate poate fi explicată de intrarea mai întârziată a femeilor pe piața muncii, cauzată de studiile mai îndelungate, și de perioada legală a concediilor de maternitate și de îngrijite a copilului, care sunt valorificate din ce în ce mai deplin de către femei. O altă cauză este și ruperea mai devreme de către femei a relațiilor cu piața muncii (imediat după împlinirea vârstei de pensionare) cauzată de condițiile mai dure ale muncii la sate (volum mare de muncă fizică grea și istovitoare comparativ cu remunerarea muncii).

De fapt, structura moderat echilibrată a ocupării pe sexe, constatată pentru perioada 2000-2009, a fost valabilă pentru o bună parte din istoria postbelică și contemporană a republicii.

Analiza ocupării forței de muncă din mediul rural în funcție de vârstă reflectă o situație alarmantă, în special pentru cea mai tânără grupă de vârstă (Tabelul 11a, Anexa 2). Astfel, în perioada 2000-2009, cele mai substanțiale modificări le-au suportat efectivele populației ocupate din grupele de vârstă extreme (Figura 2.6). Numărul tinerilor ocupați (15-24 de ani) a înregistrat o reducere de cca 50,9% (mai mult de jumătate). Situația dată poate fi explicată prin tendința unui număr din ce în ce mai mare de tineri de a se menține în sistemul de instruire o perioadă mai îndelungată. Totodată, perioada 2000-2009 a fost caracterizată de o reducere puternică a numărului de șomeri din grupa de vârstă 15-24 ani (-48%). În acest sens va fi cazul să se pună în evidență și efectivul în creștere al persoanelor inactivate din aceste grupe de vârstă care a ajuns la cote considerabile.

Figura 2.6 Dinamica (ritmul de modificare) populației ocupate din mediul rural, pe grupe de vârste, 2000-2009, %

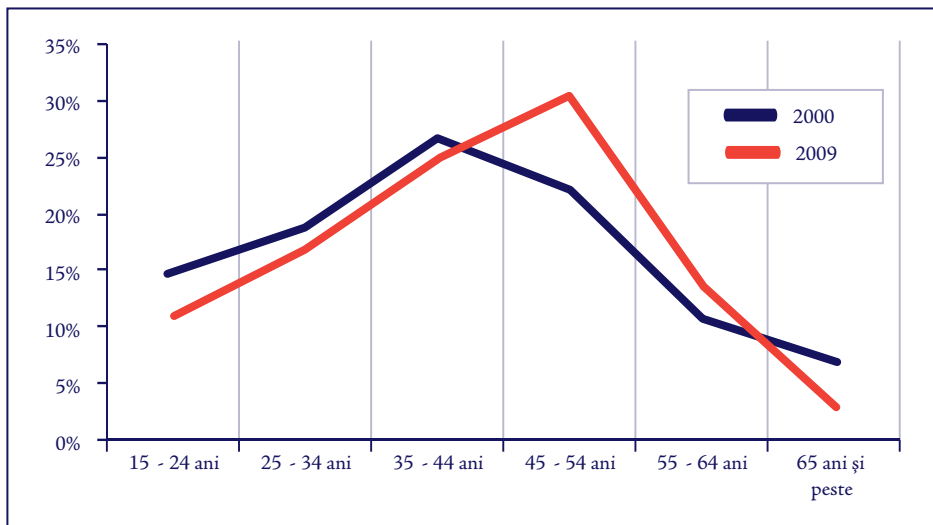
Sursa: Biroul Național de Statistică

O altă particularitate a dinamicii efectivului populației ocupate din mediul rural este reducerea substanțială a numărului persoanelor în vârstă de 65 de ani și peste (-69,5%), care a fost determinată preponderent de creșterea inactivității economice pe contul pensionărilor masive.

Singura categorie de vârstă mai puțin afectată de descreșteri a fost grupa de 45-54 ani, în cadrul căreia populația s-a redus numai cu 6,2%. În general, efectivul populației ocupate din grupele centrale de vârstă au suportat reduceri mai mici în timp. Prin urmare, în ultimii 10 ani se produce un proces de cumulare a populației ocupate la nivelul vârstelor mai avansate și o reducere a populației ocupate la nivelul vârstelor mai tinere. Acest fapt provoacă „îmbătrânirea” populației ocupate de la sate. Femeile ocupate au fost caracterizate de o vârstă medie mai avansată decât a bărbaților.

Dinamica efectivelor populației ocupate, distribuite pe grupe cincinale de vârstă, a determinat și unele modificări structurale ale acesteia (figura 2.7a).

Figura 2.7a Structura populației ocupate din mediul rural, pe grupe de vârstă, 2000, 2009; %

Sursa: Biroul Național de Statistică

Astfel, reducerile efectivelor populației ocupate la nivelul grupelor de vârste extreme (15-24 ani și, respectiv, 65 de ani și peste) au determinat o reducere a cotelor acestora în numărul total al populației ocupate în mediul rural. Cea mai mare reducere a suportat-o ponderea populației ocupate în vârstă de 15-24 ani (-4,1 pp), aceasta fiind urmată de populația de 65 și peste ani (-3,9 pp). Cele mai stabile manifestări din punct de vedere a structurii pe vârste, în perioada 2000-2009, le-a avut populația între 25-34 ani, nivel la care efectivele ocupate se echilibrează cu cele active, șomajul fiind nesemnificativ. Diminuările ponderii populației ocupate cu vârstele cuprinse între 35-44 ani pot fi explicate prin sporirea inactivității acestor contingente, pe contul antrenării masive a lor în procesele migrației internaționale (inclusiv și a celei ilegale) a forței de muncă.

La celălalt pol se plasează populația cu vârstele cuprinse între 45 și 54 de ani, a cărei pondere a crescut în 2009 față de 2000 cu cca 8,4 pp, urmată de populația ocupată de 55-64 de ani, a cărei pondere s-a majorat cu cca 3,1 pp. Prin modificările structurale în creștere, care se fac observate la nivelul vârstelor ulterioare (45-59 ani), poate fi pus în evidență procesul de „acumulare” a populației ocupate rurale la nivelul vârstelor mai avansate, care se asociază unui „proces de îmbătrânire” a populației ocupate.

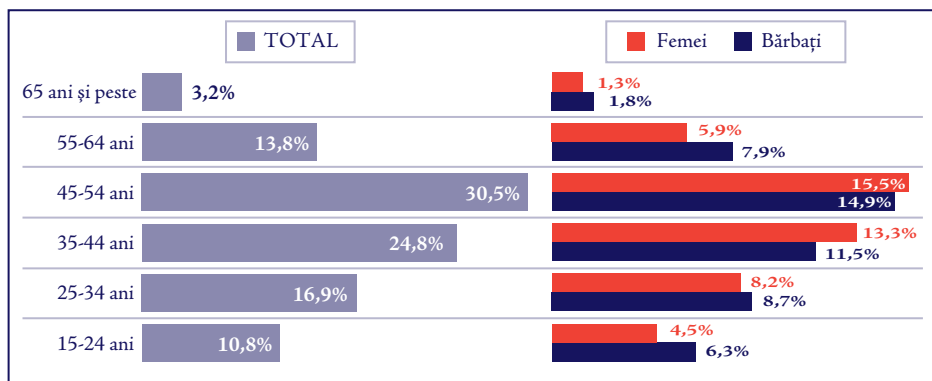
Prin urmare, în dinamica structurii populației ocupate din mediul rural pot fi puse în evidență 3 segmente ale acesteia:

- Persoanele ocupate în vârstă de 15-44 ani, ponderea însumată a cărora s-a redus în perioada 2000-2009 cu cca 7,6 pp;
- Persoanele ocupate în vârstă de 45-59 ani, a căror pondere a sporit cu cca 11,5 pp;
- Populația vârstnică ocupată de 65 ani și peste, ponderea căreia s-a redus cu cca 4 pp.

O astfel de situație pe piața muncii din mediul rural este dezavantajoasă, deoarece populația ocupată de vârstă înaintată într-o perioadă medie de cca 10 ani va părăsi piața muncii. În acest sens, este importantă valorificarea cât mai grabnică a rezervelor forței de muncă (tineret inactiv în vârstă aptă de muncă, șomeri), care în Republica Moldova este îndeajuns.

Diferențe semnificative în dinamica structurii pe vârste ale ocupării, la nivelul celor două sexe din mediul rural, nu se înregistrează, cu excepția reducerii ponderii populației ocupate de vârstele 35-44 ani, care s-a produs preponderent pe contul bărbaților (-3,8 pp).

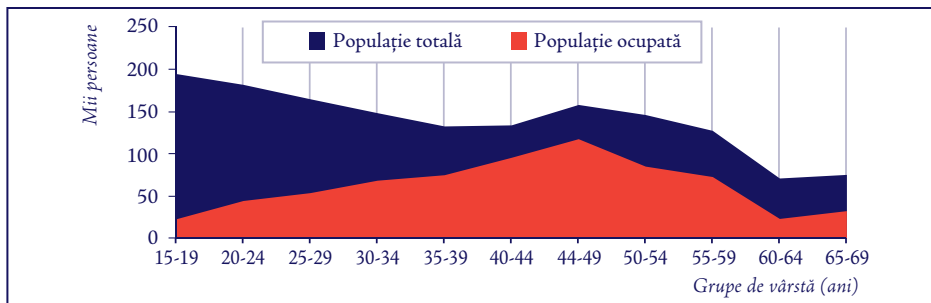
Figura 2.7b Structura populației ocupate din mediul rural, pe sexe și grupe de vârstă, 2009, %

Sursa: Biroul Național de Statistică

O abordare a structurii populației ocupate de la sate, pe grupele de vârste cincinale (Figura 2.7b), pune în evidență ponderi majore a persoanelor cu vârsta cuprinsă între 45-54 de ani (30,5% din populația ocupată din mediul rural) și în vârstă de 35-44 de ani (24,8%), ambele însumând mai mult de jumătate din efectivul populației ocupate de la țară. De fapt, ponderile populației ocupate sunt în creștere până la acest nivel de vârstă și în descreștere după el. Deși fiind destul de mare, efectivul total al populației tinere economic active din mediul rural, ponderea ocupației acestora este cea mai redusă (Figura 2.8).

Figura 2.8 Efectivul populației ocupate din mediul rural, pe sexe și grupe de vârstă, 2009, mii persoane

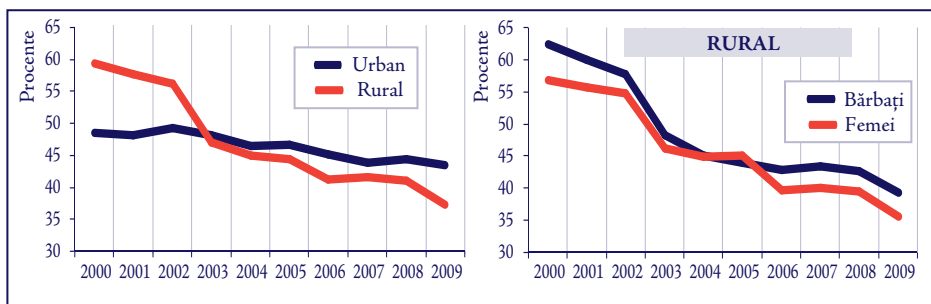
Sursa: Biroul Național de Statistică

Această situație denotă o dimensiune excesiv de mare a inactivității tinerilor de la sate, datorită faptului că marea majoritate a acestora încă sunt cuprinși de învățământul mediului obligatoriu. La fel, la nivelul grupelor de vârstă tinere pot fi sesizate și diferențe semnificative dintre activitate și ocupare, ceea ce determină dimensiunea cea mai mare a șomajului pe vârste. Foarte des tinerilor economic activi la angajare li se impută lipsa de experiență și nivelul insuficient de abilități practice preluate în cadrul sistemului de instruire. În aceste împrejurări, tinerii pe piața muncii se situează într-un cerc vicios: au dificultăți la angajare pe contul lipsei de experiență, pe care nu o pot acumula deoarece nu sunt angajați.

2.1.3 Aspecte calitative ale ocupării în mediul rural

Ratele de ocupare din mediul rural confirmă, într-o oarecare măsură, evoluțiile ratelor de activitate, înregistrând în perioada 2000-2009 o diminuare aproape continuă. În anul 2009 mediul urban a fost caracterizat de o intensitate mai mare de ocupare decât cel rural, deși până în anul 2003 situația a fost inversă (figura 2.9a). Dificultățile cu care se confruntă piața muncii de la sate au determinat o reducere mai accelerată a intensității ocupării în mediul rural. Astfel, diferențele ocupării în cele două medii de republicii devin din ce în ce mai pronunțate și există șanse ca decalajul să se aprofundeze.

Figura 2.9a Rata de ocupare pe medii și pe sexe, 2000-2009, %

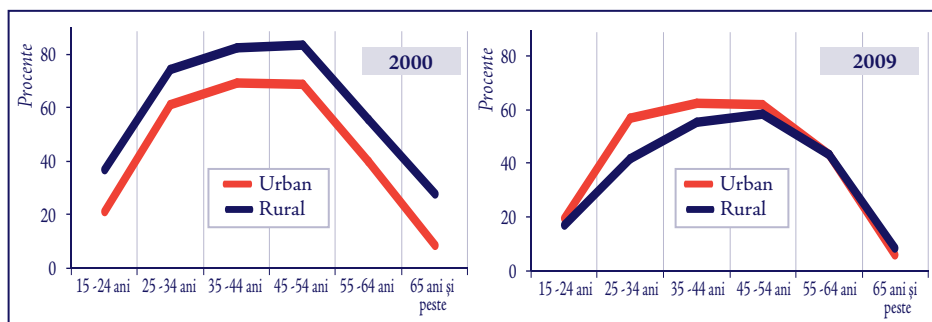

Sursa: Biroul Național de Statistică

Femeile de la sate au înregistrat în perioada analizată o rată de activitate mai joasă ca a bărbaților, cu excepția anului 2005, când rata ocupării femeilor a fost cu cca 1,2 pp mai înaltă. În general, în perioada 2000-2009 s-a menținut tendința de echilibrare a ratelor ocupării pe sexe. În perioada de după 2005 în diferența medie dintre ratele de ocupare pe sexe au survenit schimbări, astfel că declajul a devenit de cca 2,75 pp în favoarea bărbaților (Figura 2.9a).

Intensitatea diferită de ocupare a populației din cele două medii de reședință, la vârste diferite, implică o abordare diferențiată a ratelor de ocupare pe medii și pe grupe de vârstă (figura 2.9b). În faza inițială a perioadei analizate, mediul rural deținea întâietatea în ce privește intensitatea ocupării. Astfel, pentru ocupații din toate grupele de vârstă din mediul rural au fost valabile rate mai înalte decât în cel urban. În 2009 poate fi observată deja o situație, în mare parte, diametral opusă: populația de la sate de toate vârstele (cu excepția grupei extreme de 65 de ani și peste) înregistrează intensități mai scăzute ale ocupării. Acest lucru vorbește despre o degradare semnificativă a situației ocupaționale de la sate. Doar persoanele în etate, care se mai mențin în câmpul muncii din mediul rural, înregistrează intensități un pic mai mari decât în cel urban. Prin urmare, se reliefează o îmbătrânire demografică a ocupării la sate. Această situație este provocată în mare măsură de oportunitățile reduse de angajare în mediul rural, fapt care determină un nivel înalt de șomaj în rândurile tineretului – o caracteristică definitorie a pieței muncii din mediul rural din Republica Moldova.

Figura 2.9b Rata de ocupare pe categorii de vârstă și medii, 2000, 2009, %

Sursa: Biroul Național de Statistică

Este de regretat faptul, că cele mai mari diferențe ale ratelor de ocupare în cele două medii, se fac observate la nivelul grupelor de vârstă mai apte pentru muncă (25-44 ani), din punct de vedere al capacităților fizice și intelectuale, determinate atât de progresele tehnologice înregistrate în ultimii ani, cât și de cele educaționale.

Prin urmare, dacă în mediul urban diminuările intensității ocupării nu au fost atât de simțitoare, atunci mediul rural a fost supus unei recesiuni considerabile. În cazul persoanelor ce aparțin unor grupe de vârstă, ca de exemplu 25-34 de ani, intensitatea ocupării s-a redus aproape dublu. În acest sens se solicită o atenție mare din partea organelor abilitate față de populația din această categorie de vârstă – perioada de formare și consolidare a familiilor, de creștere și educare a copiilor. Anume populația din aceste grupe de vârstă are nevoie de o condiție mai favorabilă pe piața muncii.

2.1.4 Ocuparea rurală după caracteristici semnificative ale pieții muncii

În analiza principalilor indicatori ocupaționali din mediul rural sunt importante abordările situațiilor ocupaționale, corelate cu factorii care determină modificări în statutele ocupaționale ale populației. Distorsiunile care se manifestă în ocuparea celor două genuri umane se produc la nivelul unor caracteristici de ordin social-economic. În acest sens, vor fi necesare analizele populației ocupate, precum și ale ratelor de ocupare, după sexe combinate cu nivelul de studii, starea civilă, statutul ocupațional, categoria de activitate, mărimea gospodăriilor casnice etc.

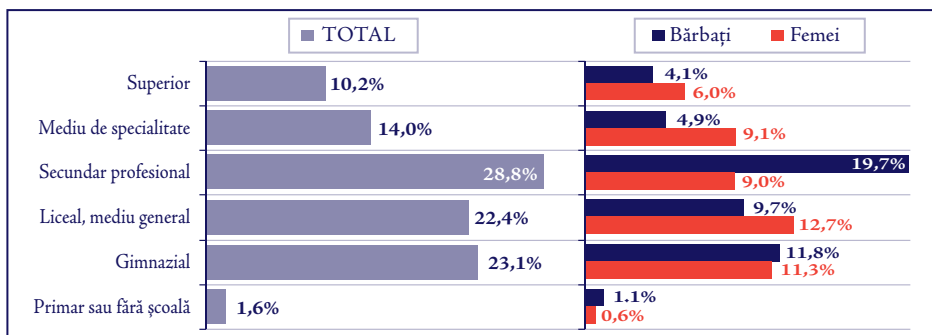
Ocuparea în funcție de nivelul de instruire

Nivelul de instruire este un criteriu major pentru situația ocupațională a populației, deoarece o investiție suplimentară în educație întărește poziția persoanei.

În Republica Moldova, activitatea economică are o repercusiune directă asupra distribuției ocupării după nivelul de instruire. Astfel, în anul 2009, în republică predomină populația ocupată cu studii secundare profesionale (26,0%), urmată de persoanele cu studii superioare (21,9%) și apoi de cele cu studii liceale și medii generale (19,8%).

Predominarea ofertei cu locuri de muncă necalificată pe piața muncii din mediul rural a dispus, ca aici să prevaleze în exclusivitate populația ocupată cu un nivel scăzut de instruire (Tabelul 8, Anexa 2). Specificul ocupării în mediul rural pentru anul 2009 (Figura 2.10a), (situație valabilă pentru ultimii 10 ani), a fost numărul mare, de cca 182,9 mii de persoane cu studii secundare profesionale (28,8%). A urmat, apoi, populația ocupată care are studii gimnaziale – cca 147,1 mii de persoane (23,1%) și cea cu studii liceale și medii generale – cca 142,2 mii de persoane (22,4%). După cum demonstrează datele, persistența în mediul rural a muncilor care nu solicită un nivel avansat de cunoștințe, determină o predominare a populației ocupate cu studiile cuprinse între nivelul gimnazial și secundar profesional (cca 3/4 din populația ocupată din mediul rural).

Figura 2.10a Structura populației ocupate din mediul rural după nivelul de instruire, pe sexe, 2009, %

Sursa: Biroul Național de Statistică

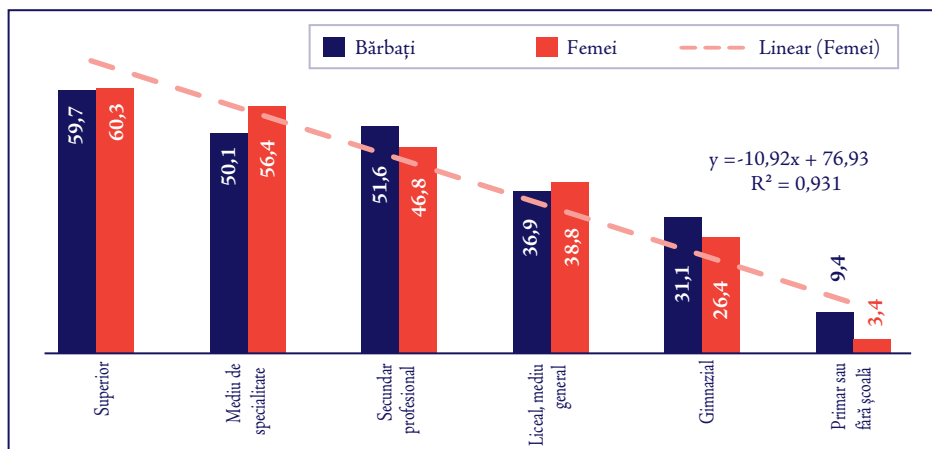
Activitățile menite să asigure nevoile specifice de gen (profesori, medici etc.), în mediul rural sunt considerate tradițional feminine. Ocupațiile respective solicită acoperire cu personal calificat (inclusiv cu

studii superioare), fapt care a determinat predominarea în satele republicii a femeilor cu studii mai avansate decât ale bărbaților. Astfel, femeile cu studii superioare reprezintă 6,0% din populația ocupată din mediul rural, bărbaților revenindu-le 4,1%. Din 14,0% a populației ocupate cu studii medii de specialitate 9,1% le revine femeilor și numai 4,9% bărbaților. De remarcat, că bărbații ocupați predominant la nivelul studiilor secundare profesionale, reprezentând mai mult de 2/3 din populația ocupată care posedă acest nivel de instruire. Depășiri nesemnificative a ponderii bărbaților față de cea a femeilor pot fi observate și la nivelele inferioare de studii.

De aici putem conchide că femeile ocupate de la sate posedă nivele superioare de studii față de bărbați, ceea ce poate să determine un grad mai înalt al ocupării acestora. Cazul în care se constată contrariul, va semnifica pierderi ale societății pe contul valorificării incomplete a costurilor pentru un nivel mai avansat de instruire.

Femeilor ocupate din mediul rural, care dețin un nivel mai avansat de studii comparativ cu bărbații, le revine, de regulă, o rată de activitate mai înaltă. Cea mai mare diferență între ratele de ocupare a celor două sexe poate fi sesizată la nivelul studiilor medii de specialitate, indicele de ocupare a femeilor este cu 4,3 pp mai mare decât a bărbaților (Figura 2.10b). La celălalt pol se situează cel mai scăzut nivel de studii – primare sau chiar lipsa studiilor. În acest context, bărbaților le revine o rată de activitate dublă față de cea a femeilor, situație determinată de vârsta persoanelor corespunzătoare acestui nivel de instruire, care este specific mai mult populației vârstnice. După cum am menționat, femeile se retrag mai devreme ca bărbații din activitățile fizice devastatoare (de regulă lucrările agricole).

Figura 2.10b Rata de ocupare a populației rurale pe sexe și nivel de instruire, 2009, %

Sursa: Biroul Național de Statistică

Ocuparea pe categoriile de activitate economică

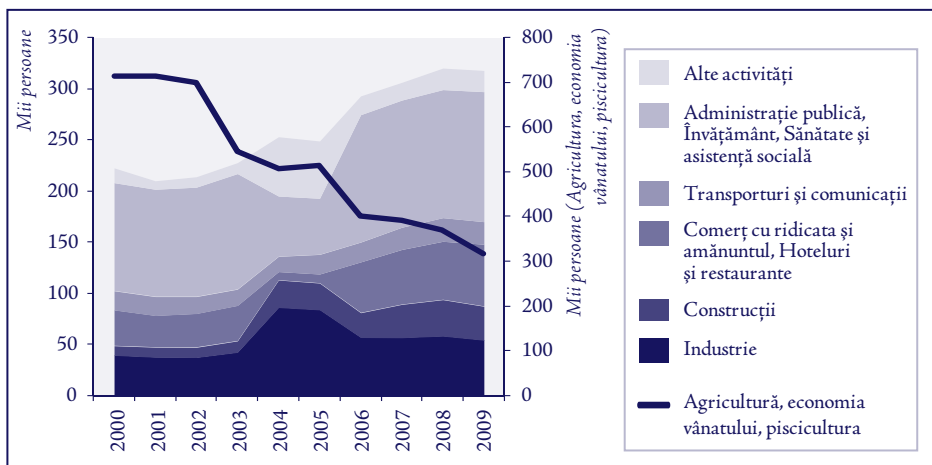
Solicitările și disponibilitățile social-economice diferite, lansate de cele două medii de reședință, au determinat o tradiționalizată a activităților și o diviziune socială a muncii, care separă profilul activităților

urbane de cele rurale. Astfel, domeniile de activitate în cele două medii de reședință înregistrează diferențe semnificative, din punct de vedere al efectivului și structurii populației ocupate. Dacă în anul 2009 activitatea în care a fost antrenată cea mai mare parte a populației urbane a fost comerțul, atunci în mediul rural a predominat agricultura.

Alături de reducerea generală a ocupării în mediul rural, recesiunea activităților agricole, asociată unor procese răzlețe și discontinue de modernizare a acestora, precum și fărâmițarea/parcelarea terenurilor agricole, au determinat în continuare scăderea proporției populației ocupate în acest domeniu. Astfel, populația ocupată de la sate a înregistrat o reducere substanțială de la un efectiv de cca 936,1 mii persoane în 2000 la unul de cca 636,1 mii persoane în 2009 (-32,0%), în timp ce efectivul ocupat în agricultură a înregistrat o reducere de la 713,3 la 318,1 mii persoane.

În aceste condiții, unei reduceri cu cca 1/3 (-32,0%) a populației ocupate din mediul rural i-a corespuns o reducere mai mult decât dublă (-55,4%) a efectivului ocupat în agricultură. Reducerea substanțială a ocupării în agricultură a fost determinată majoritar de scăderea productivității agricole, fapt care a provocat diminuarea veniturilor și așa mici, fenomen care a forțat reorientarea unei părți a persoanelor către alte domenii de activitate. Sub incidența reducerii masive a ocupării în agricultură, în perioada 2000-2009, a crescut esențial efectivul ocupării în construcții (+23,7 mii persoane sau o creștere de 3,5 ori), în comerț (+25,6 mii persoane sau +74%), în industrie (+14,8 mii persoane sau +36,8%), în administrația publică, învățământ, sănătate și asistență socială (+21,7 mii persoane sau +20,6%).

Figura 2.11 Efectivul populației ocupate din mediul rural, pe activități economice, 2000-2009, mii persoane

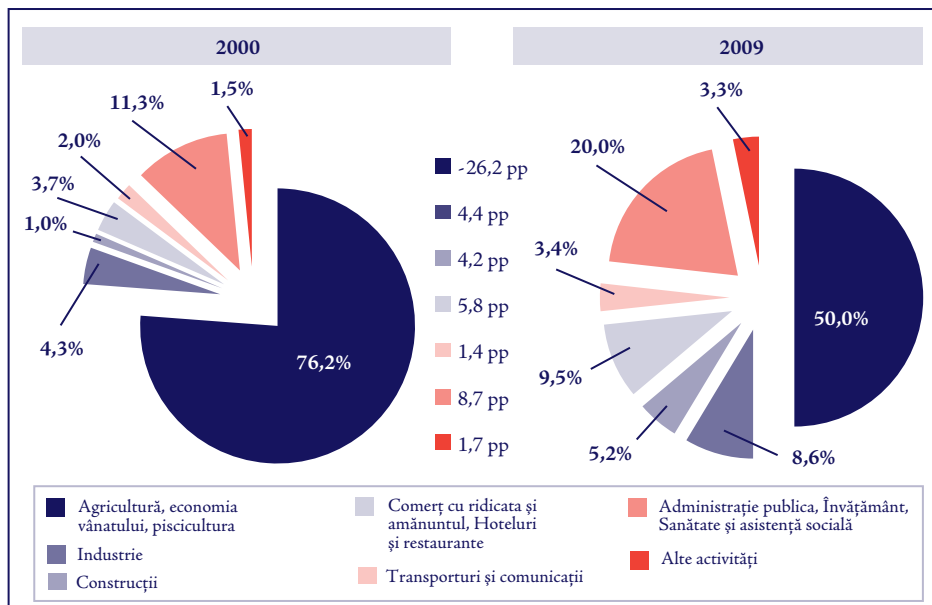
Sursa: Biroul Național de Statistică

Dinamica defavorabilă a efectivului ocupat în agricultură și favorabilă pentru celelalte activități de la sate, în perioada 2000-2009, a determinat și importante modificări structurale ale ocupării.

Dacă în anul 2000 antrenarea în agricultură a reprezentat cca 76,2%, iar în sfera bugetară cca 11,3% din ocuparea rurală, deja în 2008 populația angajată în agricultură a înregistrat cca 53,7% și respectiv cea

ocupată în administrația publică, învățământ, sănătate și asistență socială – 18,1%. Prin urmare, recesiunea activităților agricole din perioada 2000-2008 a degajat un număr important de persoane spre alte domenii de activitate, încât reducerea cotei ocupării în această activitate a fost de -22,5 pp, în timp ce asimilările de către activitățile bugetare a unei părți a persoanelor provenite din agricultură, a sporit cota parte a ocupației în aceste activități cu cca 6,8 pp (Figura 2.12).

Figura 2.12 Structura populației ocupate din mediul rural, pe activitățile economice, 2000, 2008, %

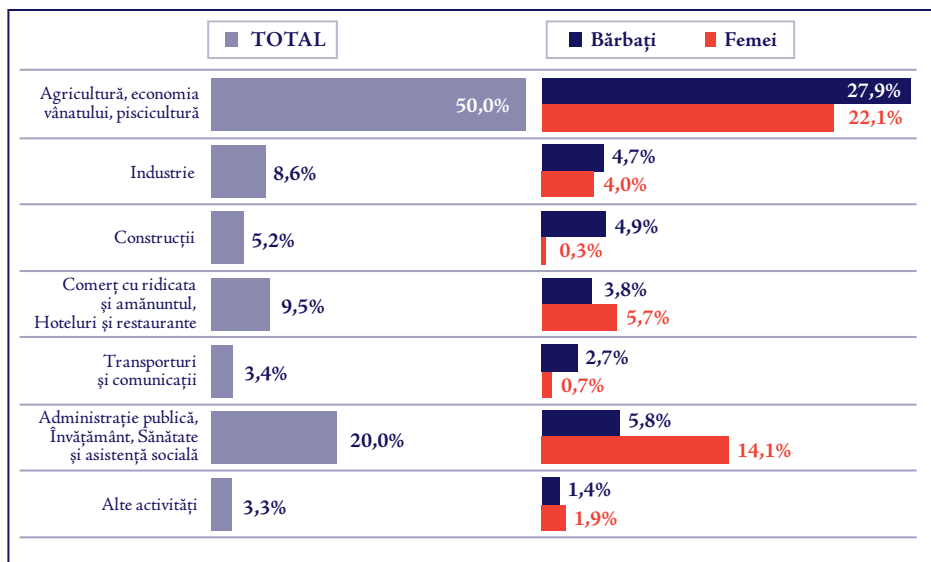

Sursa: Biroul Național de Statistică

Structura ocupării de la sate pe activități economice indică creșteri în toate activitățile (cu excepția agriculturii) în 2009 față de 2000. Prin urmare, în mediul rural se constată o tendință de uniformizare a ocupării pe domeniile de activitate. Cele mai mari modificări structurale le-a suportat ocuparea în administrația publică, sănătate, asistența socială, învățământ (+8,7 pp), comerț (+5,8 pp), industrie (+4,4 pp) și construcții (+4,2 pp). În aceste condiții, diversificarea ocupării după activitățile economice pot da un impuls economiei de la sate, ceea ce poate determina în continuare o creștere a efectivelor populației ocupate în acest mediu.

O dezagregare a ocupării rurale pe activități economice și pe sexe, pune în evidență diferențe nesemnificative înregistrate la nivelul activităților considerate tradițional feminine sau masculine. De regulă, în alegerea profesiei, femeile din mediul rural se orientează cu precădere către domenii considerate tradițional feminine, precum sunt administrația publică, sănătatea, asistența socială, învățământul (12,9% din populația ocupată din mediul rural) și comerțul (5% din populația ocupată), în care ponderile ocupării feminine au fost superioare celor masculine (Figura 2.13).

Figura 2.13 Structura populației ocupate din mediul rural, pe sexe și activități economice, 2009, %

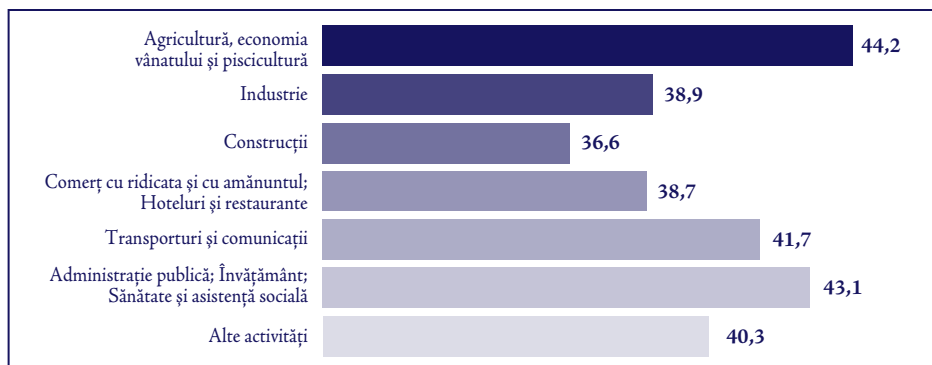
Sursa: Biroul Național de Statistică

Caracteristic pentru ocuparea rurală pe activități economice este faptul, că bărbații predomină în activitățile mai bine plătite (construcții, transport și telecomunicații). În același timp, este îngrijorător faptul că în unele activități care solicită eforturi fizice deosebite, cum ar fi agricultura și industria, ponderea femeilor ocupate este destul de mare.

Spre regret, dimensiunea de gen a fost ignorată în politicile și programele de dezvoltare a domeniilor de activitate economică, fapt care deseori plasează femeile în situații dificile comparativ cu bărbații, determinând retragerea primelor din câmpul muncii imediat după depășirea vârstei de pensionare și, respectiv, pierderea surselor suplimentare de existență.

Vârsta este un criteriu capabil să orienteze și să reorienteze anumite segmente ale populației spre activități specifice diverselor grupe de vârste. Distribuția populației ocupate din mediul rural, în funcție de vârstă și domeniu de activitate, nu prezintă diferențe semnificative față de activitatea economică (Tabelul 12, Anexa 2). Astfel, mai mult de jumătate din populația ocupată în agricultură (52%) are vârsta cuprinsă între 35-54 ani, fiind destul de mare și cota persoanelor în vârstă de 55-64 ani (cca 17%). Aceleași grupe de vârstă de 35-54 ani îi corespunde aproape 2/3 din populația ocupată în administrația publică, sănătate, asistență socială și învățământ. În industrie, construcții și comerț se manifestă persoanele mai tinere. Astfel, cea mai înaltă vârstă medie o au persoanele ocupate în agricultură (45,2 ani), iar cea mai mică vârstă medie (36,6 de ani) este valabilă pentru lucrătorii din construcții (Figura 2.14).

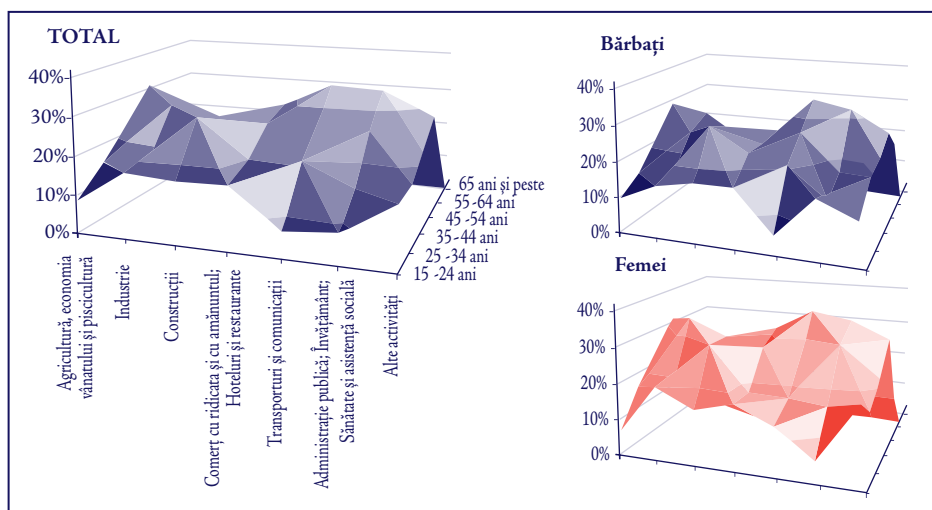
Figura 2.14 Vârsta medie a populației ocupate din mediul rural, pe activități economice, 2009, ani

Sursa: calculat după Tabelul 12, Anexa 2

După cum am menționat, persoanelor tinere le este specifică o proporție sporită de angajare în industrie, construcții și comerț, iar cele mai în vârstă se manifestă în agricultură, administrație publică, învățământ, sănătate și asistență socială, domenii în care se solicită un nivel special de instruire. Datorită acestui fapt, persoanele antrenate în activitățile date pot să-și păstreze locurile de muncă și la vârstele mai avansate (Figura 2.15). În diagramele prezentate se face observată distribuția relativ uniformă a populației ocupate pe vârste și pe activități, cu o predominare moderată a reprezentanților vârstelor 35-54 ani, ușor deplasată de la vârstele 25-34 spre vârstele 55-64.

Figura 2.15 Structura populației ocupate din mediul rural, pe sexe, grupe de vârstă și activități economice, 2009, %

Sursa: Biroul Național de Statistică

Distribuția femeilor ocupate pe grupe de vârste și pe domenii de activitate diferă moderat de cea a bărbaților. Dacă bărbații pot fi identificați cu proporții mai uniforme în toate domeniile de activitate, mai puțin la nivelul grupelor de vârste extreme, femeile excelează prin proporții majore la nivelul grupelor de vârstă de până la 35 ani și ale celor de 35 de ani și peste, în cadrul activităților mai tipice feminine (Figura 2.15). Astfel, peste 3/4 din femeile în vârstă de 35 ani și peste activează în structurile executive ale administrației publice locale, învățământ, sănătate și asistență socială, și 2/3 deașoară activități în comerț.

Statutul ocupațional

Reducerea considerabilă a proporțiilor activităților agricole, care a fost cauza reorientării unei părți a populației rurale spre alte domenii de activitate, a determinat modificări în statutul profesional al acestora – cele mai răspândite forme au devenit cele de salariat și de lucrător pe cont propriu, majoritatea ultimilor fiind ocupați în gospodăriile auxiliare proprii.

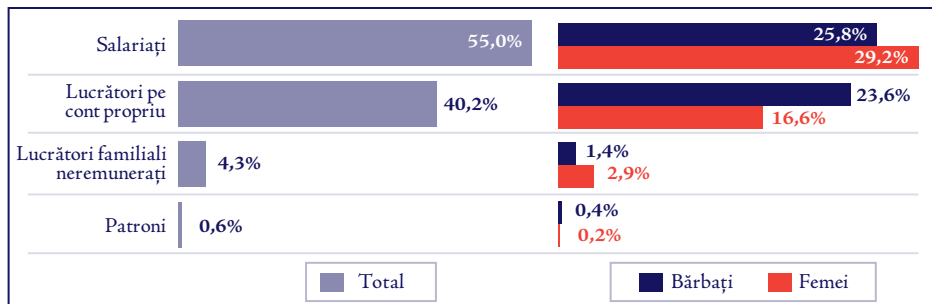
Astfel, în 2009 salariații dețineau o pondere de 52% (+6 pp față de 2005), iar lucrătorii pe cont propriu le-a revenit cca 43% (-10 pp față de 2005) din totalul populației ocupate, respectiv, 52,5% (Tabelul 13, Anexa 2). Ponderea mare a lucrătorilor pe cont propriu din mediul rural, ocupați de regulă în gospodăriile auxiliare, indică o situație critică sub aspectul perspectivelor dezvoltării durabile a localităților din mediul rural. Mai mult ca atât, activitățile rudimentare agricole, practicate de către aceștia sunt caracterizate de o productivitate joasă, asigurându-le numai existența. În marea sa parte, producția obținută în gospodăriile auxiliare face obiectul unui consum personal. Modificările în structura statutului ocupațional al persoanelor din mediul rural au fost influențate într-o măsură mai mare de modificarea statutului ocupațional al femeilor, care au reprezentat cca 53% dintre salariați, și 44% din lucrătorii pe cont propriu (Figura 2.16).

Femeile au devansat bărbații la nivelul categoriei de salariați – 27,4% față de 24,6% din totalul populației ocupate în mediul rural – și la nivelul lucrătorilor familiari neremunerați (3% femei față de 1,1% bărbați). Bărbații s-au manifestat la categoria lucrătorilor pe cont propriu (24,2% bărbați față de 19,2% femei) și la categoria patroni (72,5%), femeilor revenindu-le ceva mai mult de 1/4 din patronii din mediul rural.

Un element ce se evidențiază în mediul rural constă în numărul modest de patroni, care în 2009 a reprezentat cca 3,5 mii de persoane (0,6% din populația ocupată). Numărul extrem de mic de patroni din mediul rural este determinat de insuficiențele financiare și materiale pe care le suportă populația de la sate. De remarcat în acest context și lipsa de abilități a populației de la țară de a genera și a dezvolta afaceri. În aceste condiții, se solicită dezvoltarea unor eventuale programe/proiecte de instruire, precum și o susținere din partea statului a activităților private, inițiate de populația rurală. Sprijinul acordat în inaugurarea afacerilor va permite o valorificare mai eficientă a resurselor disponibile în acest mediu de reședință.

Cu toate acestea, este îmbucurător faptul ascensiunii rapide a numărului de întreprinzători. Astfel, în 2009 numărul patronilor de la sate era aproape dublu față de anul 2005, fiind în scădere cu cca 500 de persoane față de 2008. Informații suplimentare la acest subiect sunt prezentate în Capitolul 3.

Figura 2.16 Efectivul populației ocupate din mediul rural, după statutul profesional, pe sexe, 2009, %

Sursa: Biroul Național de Statistică

De regulă, majoritatea femeilor și fetelor trebuie să echilibreze continuu rolurile sociale, economice și comunitare pe care le au. Bărbații dedică majoritatea timpului activității economice (obținerea veniturilor, „întreținerea familiei”) și odihnei. Astfel, ei dispun de mai multă flexibilitate în ceea ce privește utilizarea timpului. Pe umerii femeilor cad mult mai multe obligații: muncă retribuită și neretribuită, aprovizionarea cu apă, prepararea hranei, gestionarea gospodăriei și îngrijirea copiilor, bolnavilor și bătrânilor din familie, activitate voluntară la grădinița de copii, la școală, la biserică. Astfel, implicarea femeilor în activitățile sociale și în gospodărie le limitează într-o oarecare măsură timpul pentru dezvoltare personală și odihnă.

Un alt aspect defavorabil, care se manifestă în mediul rural, este prezența unui număr de cca 27,1 mii lucrători familiari (cca 4,3% din populația ocupată). Și mai regretabilă este cota mare a femeilor în cadrul acestui statut (67,2%), ceea ce confirmă preocupările mai mari ale femeilor în cadrul gospodăriilor agricole proprii.

O detaliere a ocupației rurale, în funcție de statutul profesional, pe activitățile economice, ne va permite identificarea discrepanțelor care se manifestă la nivelul diverselor domenii de activitate. Astfel, în anul 2009, mai mult de 1/3 din salariați (cca 36,3%) au fost ocupați în activitățile preponderent bugetare (administrație publică, învățământ, sănătate și asistență socială), agriculturii revenindu-i a cincea parte din salariați (cca 19,8%). În industrie și comerț au fost ocupați cca 15,1% și, respectiv, 14,2% din salariați. Cote destul de mici, aproximativ a câte 5%, le revine activităților de construcții și transport.

O situație dificilă poate fi sesizată în cazul lucrătorilor pe cont propriu. Astfel, 87% dintre aceștia sunt ocupați în agricultură și 7% în construcții, celorlalte tipuri de activități revenindu-le cote ne semnificative. La fel, cca 96% din lucrătorii familiari neremunerați sunt ocupați în agricultură. Dacă se va ține cont de ponderea excesiv de mare, de cca 40,2%, a lucrătorilor pe cont propriu și a celor 4,3% din populația ocupată de la sate de lucrători familiari neremunerați, se poate face concluzia, că aproape jumătate din populația rurală este ocupată iluzoriu, adică pentru a-și întreține existența.

E alarmantă următoarea constatare: 41,2% din lucrătorii pe cont propriu și 67,2% din lucrătorii familiari neremunerați au fost femei.

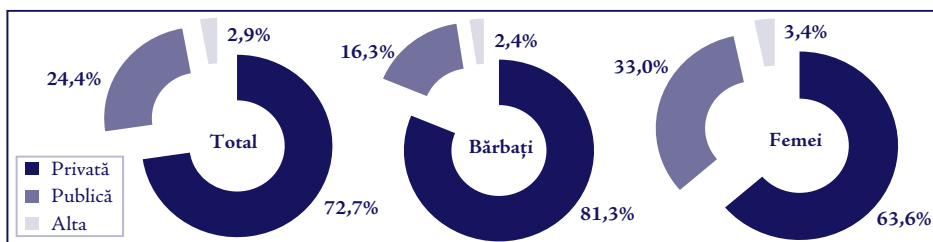
În anul 2009, cca 68,6% dintre patroni activau în comerț, ceilalți având cote ne semnificate, aproximativ egale, în industrie, agricultură și transporturi. În acest sens, se constată un deficit absolut de activități antreprenoriale în sectorul primar și cel terțiar.

Forma de proprietate

Reformele economice desfășurate pe parcursul anilor '90 au determinat o schimbare esențială a structurii ocupaționale în funcție de forma de proprietate. Practic în toate domeniile de activitate din mediul rural, cu excepția sectorului bugetar, social, a transporturilor și telecomunicațiilor, majoritatea persoanelor ocupate activează în sfera privată. Astfel, în 2009 se atestă o situație de dominare absolută a sectorului privat față de cel public (Figura 2.17). Cota persoanelor angajate în sectorul privat a fost de cca 72,7%, în întreprinderile publice – de cca 24,4%, alte categorii de proprietate împărțind restul 2,9% (Tabelul 14, Anexa 2). Ponderi mari ale ocupării în sectorul privat pot fi sesizate în agricultură, cca 98,6%, în construcții, cca 97,6%, în comerț, cca 88,2% și în industrie, cca 71,5% din populația ocupată în aceste sfere. Totodată, sectorului privat al agriculturii îi revine mai mult de 2/3 din ocuparea rurală (67,8%), acesta fiind urmat de ocuparea în sectorul public – administrație publică, învățământ, sănătate și asistență socială – cu cca 81%.

Bărbații din mediul rural, în 2009, erau ocupați preponderent în sectorul privat cu o cotă de 81,3%, comparativ cu 16,3% – în sectorul public. Ocuparea sporită a femeilor în sfera bugetară face ca acestea să înregistreze cote mai mici de ocupare în întreprinderile private. În anul 2009 femeile reprezentau cca 42,7% din populația ocupată în sectorul privat și cca 65,8% din persoanele angajate în întreprinderile publice.

Figura 2.17 Populația ocupată din mediul rural, după forma de proprietate a angajatorului și sexe, 2009, %

Sursa: Biroul Național de Statistică

Situația privind ocuparea femeilor în sectorul public poate fi tratată drept una favorabilă. Activitatea în acest sector este mai protejată, oferind garanții sociale asigurate prin efectul legii. Statutul de salariat în sectorul public permite reglementarea relațiilor de muncă în baza unui contract de muncă. Astfel, cca 85% din salariații din mediul rural sunt angajați în baza contractului de muncă (cca 39% bărbați și cca 46% femei).

Angajarea salariaților prin contract, considerată drept șansă suplimentară pentru respectarea drepturilor persoanelor angajate, se manifestă diferit pe tipurile de activități. Aproape toți salariații din administrația publică, învățământ, sănătate și asistență socială sunt angajați prin contract de muncă, în timp ce în transporturi au semnat contracte de muncă cca 92% din salariați, în industrie cca 90%. Cea mai mică pondere a salariaților cu contracte de muncă poate fi observată în agricultură (cca 70%).

Grupele de ocupare

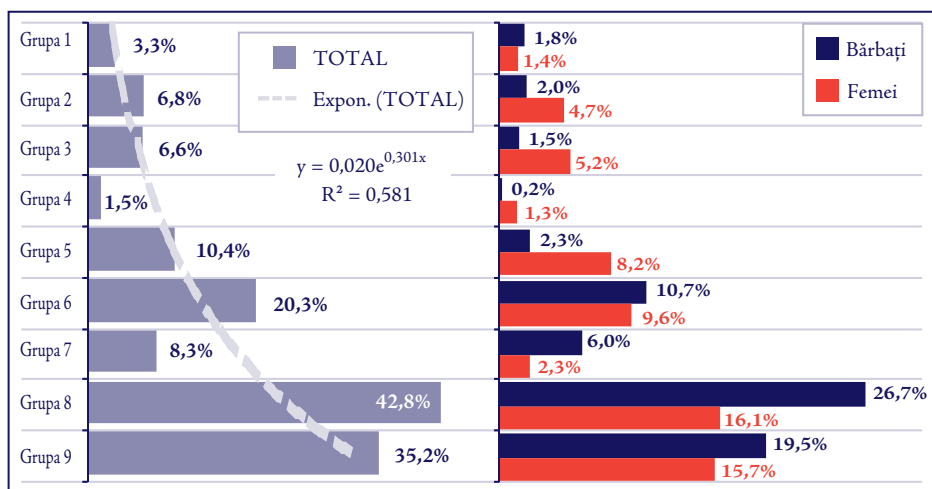
În diferite medii de reședință ocupațiile se manifestă diferit: după natură, conținut, venituri. Această realitate impune abordarea ocupării pe grupele de ocupații. Prin această tratare a problemei se va reuși

redarea unui tablou mai relevant al ocupării, distribuite după diferite criterii (Tabelul 15, Anexa 2).

În anul 2009, ceva mai mult de a treia parte (223,8 mii persoane) din populația ocupată din mediul rural era reprezentată de muncitori necalificați (cca 35,2%), iar un efectiv de 129,4 mii persoane (20,3%) activau în calitate de lucrători calificați în agricultură. Astfel, aceste două categorii au însumat cca 55,5% din populația rurală ocupată. Celelalte grupe au fost caracterizate de ponderi mai puțin semnificative ale ocupării. În servicii și comerț s-au produs 10,4% de persoane; muncitorii calificați în întreprinderi industriale mari și mici, în meserii de tip artizanal, în construcții și transporturi au reprezentat cca 8,3%, iar specialiștii cu nivel superior de calificare și cei cu nivel mediu de calificare au avut cote de cca 6,8% și, respectiv, 6,6% din populația ocupată.

Mai puțin au fost reprezentate în populația ocupată de la sate grupele 4 și 1, sau funcționari administrativi și conducători ai autorităților publice locale, conducători și funcționari superiori din unitățile economico-sociale care au acumulat cote de 1,5 și, respectiv, 3,3%. Prin urmare, în anul 2009 poate fi desprinsă o tendință generală, conform căreia ponderile ocupării populației rurale cresc odată cu avansarea după grupele de ocupare (Figura 2.18).

Figura 2.18 Populația ocupată pe grupe de ocupații, sexe, în mediul rural, 2009, %¹²

Sursa: Biroul Național de Statistică

¹² Grupe majore ale clasificatorului ISCO-88:

- Grupa 1 Conducători ai autorităților publice de toate nivelurile, conducători și funcționari superiori din unitățile economico-sociale și politice;
- Grupa 2 Specialiști cu nivel superior de calificare;
- Grupa 3 Specialiști cu nivel mediu de calificare;
- Grupa 4 Funcționari administrativi;
- Grupa 5 Lucrători în servicii, gospodăria de locuințe și deservire comunală, comerț și asimilați;
- Grupa 6 Lucrători calificați în agricultură, silvicultură, vânătorie, piscicultură și pescuit;
- Grupa 7 Muncitori calificați în întreprinderi industriale mari și mici, în meserii de tip artizanal, în construcții, transporturi, telecomunicații, geologie și prospectare geologică;
- Grupa 8 Operatori, aparatiști, mașiniști la instalații și mașini, lăcătuși asamblori;
- Grupa 9 Muncitori necalificați

Dacă se va admite că pe piața muncii din mediul rural cererea este egală cu oferta, atunci din trăsăturile specifice ale ocupării rurale pe grupele de ocupații, descrise anterior, poate fi observată situația degradată a activităților din acest sector. În primul rând, cea mai solicitată este munca necalificată (de regulă, pentru activitățile agricole), tradițional puțin retribuită. În al doilea rând, ponderea mică a reprezentanților grupei a 7-a indică un nivel redus de industrializare a activităților rurale (inclusiv a celor agricole) și, în consecință, insuficiența tehnologiilor de prelucrare locală a producției agricole. În general, ponderea mică a specialiștilor de calificare înaltă în mediul rural, poate afecta grav productivitatea și rezultatele finale ale activității economico-sociale.

În structura pe sexe pot fi sesizate mici diferențe în ocuparea după grupele de calificare. Cele mai esențiale diferențe pe sexe sunt observate la nivelul grupei 5 (lucrători în servicii, gospodăria de locuințe și deservire comunală, comerț și asimilați), grupei 3 (specialiști cu nivel mediu de calificare), grupei 2 (specialiști cu nivel superior de calificare), unde predomină femeile, și a grupelor 8 (operatori, aparatiști, mașiniști la instalații și mașini, lăcătuși asamblori) și 7 (muncitori calificați în întreprinderi industriale mari și mici, în meserii de tip artizanal, în construcții, transporturi, telecomunicații, geologie și prospec-tare geologică), la nivelul cărora cotele mai mari de ocupare aparțin bărbaților. Astfel, ocuparea femeilor, preponderent în activitățile inteligente, care solicită un nivel înalt de instruire, a determinat cote mai mari ale ocupării acestora în grupele de ocupații cu nivele superioare de calificare.

Totodată, cota antrenării feminine din grupa superioară de ocupație (conducători ai autorităților publice de toate nivelurile, conducători și funcționari superiori din unitățile economico-sociale și politice) a fost devansată de cota bărbaților cu cca 0,4 pp, cu toate că promovarea activă a politicilor de gen în republică, în ultimii 10 ani, au determinat tendințe de echilibrare a pozițiilor celor două sexe la nivelul acestei grupe de ocupație.

2.2 Subocuparea, ocuparea informală și condițiile de muncă

2.2.1 Ocuparea incompletă din mediul rural

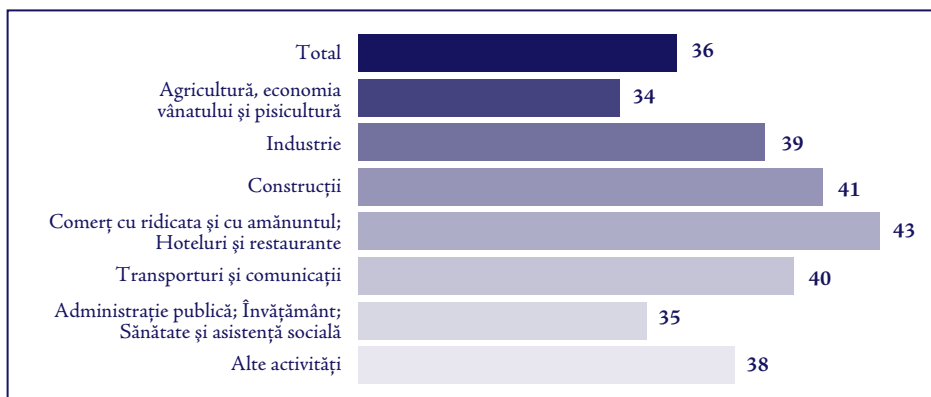
Dificultățile cu care se confruntă agenții economici din republică, determinate de insuficiența mijloacelor financiare și materiale, de crizele de desfacere a producției, dar și de intențiile ilicite de evaziune fiscală și menținerea unei contabilități duble, au determinat o diversitate de modalități de ocupare a populației, printre care și angajarea incompletă. Una din formele ocupării incomplete este angajarea lucrătorilor cu un program de lucru parțial care se manifestă, în primul rând, printr-o durată a săptămânii de lucru mai redusă. De menționat faptul, că în virtutea specificului domeniului de activitate, săptămâna de lucru poate fi mai scurtă decât cea tradițional prevăzută de legislația în vigoare de 40 de ore.

Conform statisticilor oficiale din republică, în anul 2008 durata medie a săptămânii de lucru a fost de 36 de ore, aceasta fiind mai mare pentru salariați (39 ore) și mai redusă pentru nesalariați (33 ore). Având un pregnant caracter sezonier și fiind puternic influențate de condițiile climaterice, activitățile agricole au înregistrat o durată medie a săptămânii de lucru inferioară mediului rural, de cca 34 ore.

Ținând cont de ponderea mare a persoanelor ocupate în agricultură, durata medie a săptămânii de lucru din această ramură a determinat reducerea drastică a mediei generale în mediul rural. Cu toate acestea, salariații din agricultură au avut o săptămână de lucru egală cu cea normală (40 ore), în timp ce persoanele nesalariați din domeniul dat au lucrat în medie pe săptămână câte 32 de ore (Figura 2.19).

O altă activitate din mediul rural cu un efectiv mare de angajați – administrația publică, învățământul, sănătatea și asistența socială – a înregistrat o durată medie a săptămânii de lucru de 35 de ore. În general, cele mai de durată activități s-au produs în comerț, construcții și transporturi, cărora le-a revenit medii săptămânale de 43, 41 și respectiv 40 ore de lucru (Tabelul 16, Anexa 2).

Figura 2.19 Durata medie a săptămânii de lucru, după statutul profesional, activități economice, pe sexe, în mediul rural, 2009, ore

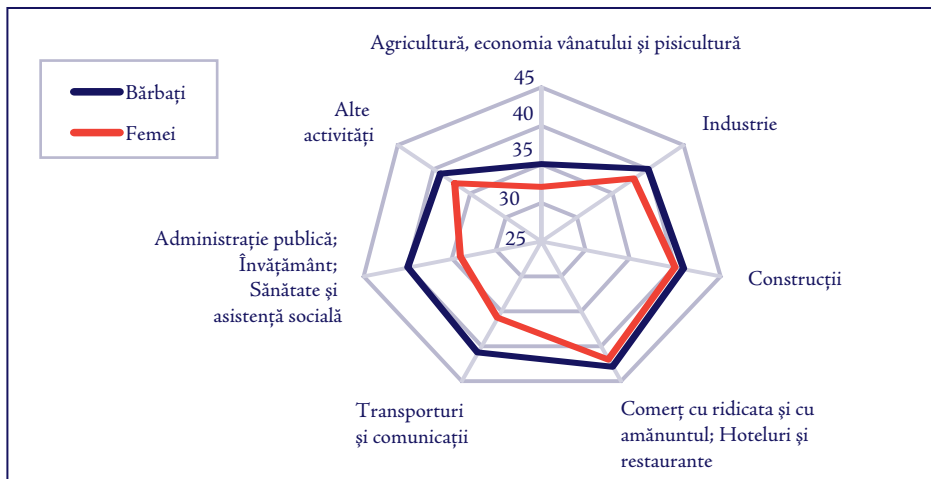

Sursa: Biroul Național de Statistică

Analizând durata medie a săptămânii de lucru din mediul rural în funcție de sex, se observă că pentru bărbați aceasta a fost mai mare decât pentru femei constituind 38 ore comparativ cu 34 ore.

Studiind durata medie a săptămânii de lucru a persoanelor ocupate în mediul rural și după activități, observăm că aceasta indică valori mai înalte în cazul sexului masculin. Astfel, cea mai mare diferență dintre duratele medii de muncă a celor două sexe poate fi sesizată în administrația publică, învățământ, sănătate și asistență socială, în care bărbații au lucrat în mediu pe săptămână cu 6 ore mai mult decât femeile (40 ore pentru bărbați și 34 ore pentru femei). Urmează transporturile și telecomunicațiile în care bărbații au lucrat cu cca 5 ore mai mult pe săptămână decât femeile, agricultura cu o diferență de 3 ore în favoarea bărbaților. Restul activităților au înregistrat diferențe ne semnificative de 1-2 ore, toate în favoarea bărbaților. Prin urmare, bărbații înregistrează un program mai lung de lucru decât femeile, durata medie a săptămânii de lucru a lor fiind de 40 ore și mai mult în toate activitățile, cu excepția agriculturii (Figura 2.20).

Figura 2.20 Durata medie a săptămânii de lucru în mediul rural, după activități economice și sexe, 2009, ore

Sursa: Biroul Național de Statistică

Obligațiile de serviciu impuse de diferite statute profesionale, dispun ca durata medie a săptămânii de lucru să se manifeste diferit în funcție de acest criteriu. Astfel, salariații, marea majoritate a cărora sunt angajați în baza unui contract de muncă, înregistrează o durată medie a săptămânii de lucru mai lungă decât în cazul celorlalte statute profesionale. Fac excepție doar patronii, care în 2009 au înregistrat o durată maximală a săptămânii de lucru de cca 45 ore, majoritatea covârșitoare a acestora fiind bărbații ocupați în comerț (Tabelul 17, Anexa 2). Durata mai mare a săptămânii de muncă poate fi explicată prin tendința de a obține venituri mai mari, încât aceasta poate într-o oarecare măsură să explice diferențierea activităților economice și a statutului profesional al persoanelor ocupate după venituri.

Însă ținând cont de faptul, că femeile sunt acelea care își asumă integral povara muncilor casnice, ducerea gospodăriei, sunt preocupate de activități de menaj, îngrijire, activități comunitare, durata săptămânii lor de lucru se mărește considerabil.

2.2.2 Ocuparea informală din mediul rural

Deficitul de oportunități pe piața muncii din mediul rural, reglementarea insuficientă a acesteia, birocracia extenuantă și incapacitatea administrației publice, sistemul fiscal presant, neîncrederea manifestată față de stat, precum și nivelul avansat al sărăciei au influențat evoluțiile socio-economice din ultimele decenii. Dificultățile enunțate au provocat apariția pe piața muncii a unor comportamente tipice economiilor subdezvoltate, printre care:

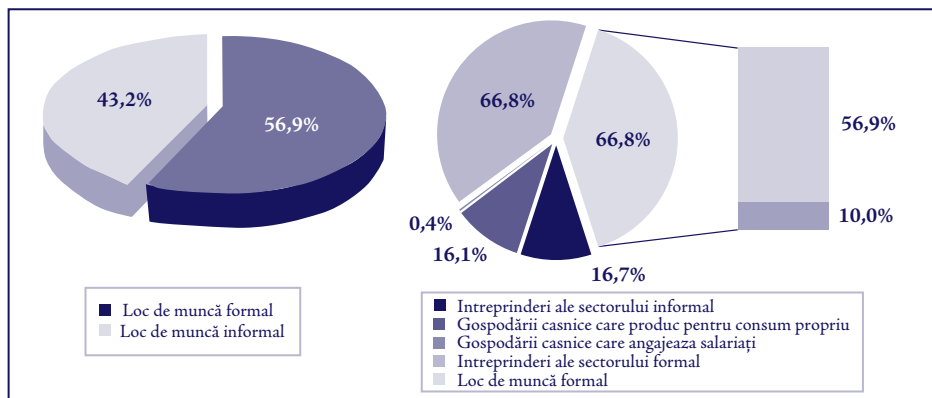
- Angajările fără contract de muncă;
- Neînregistrarea angajaților de către angajatori;

- Nedeclararea sau declararea incompletă a veniturilor;
- Evaziunea fiscală;
- Activități de subzistență.

Aceștia și mulți alți factori au determinat apariția unor forme de ocupare, precum este cea informală. Un moment important care a condiționat afirmarea sectorului informal în economia rurală a fost destrămarea gospodăriilor agricole mari și împărțirea terenurilor agricole între locuitorii de la sate.

Ocuparea în mediul rural din țara noastră se caracterizează printr-o pondere destul de mare a activităților informale. În anul 2009 economia rurală era reprezentată de 636,1 mii persoane ocupate, dintre care 361,7 mii (cca 56,9%) activau formal, iar 274,5 mii persoane (cca 43,2%) informal (Figura 2.21). Va fi important de menționat că ocuparea informală din mediul rural este mult mai mare decât în mediul urban. În 2009 aceasta a reprezentat mai mult de 3/4 (cca 77,2%) din populația ocupată în activitățile informale din republică.

Figura 2.21 Structura ocupării după tipul unității de producție și natura locului de muncă, în mediul rural, 2008, %

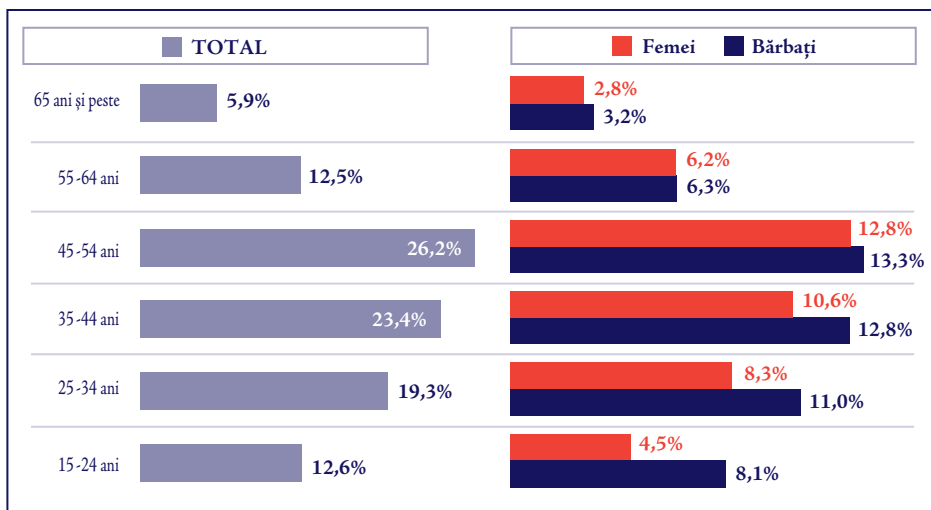

Sursa: Biroul Național de Statistică

Cea mai mare parte a ocupării informale, în 2009, le revenea întreprinderilor sectorului informal, în care activau cca 106,1 mii persoane (38,7%) urmată de ocuparea în gospodăriile casnice, în care activau 105,1 mii persoane, sau cca 38,3% din populația ocupată informal. Este destul de mare și numărul persoanelor ocupate informal în cadrul întreprinderilor sectorului formal, care în 2009 a constituit 63,3 mii persoane sau cca 10% din populația rurală ocupată informal.

Distribuția pe sexe a ocupației informale atestă unele diferențe. Astfel, în 2009 atât bărbații, cât și femeile s-au produs în activități informale, înregistrând ponderi de 54,6% și, respectiv, 45,4% din populația ocupată în sectorul informal. Vârsta, la fel, rămâne să fie un criteriu destul de important de diferențiere a ocupației informale. Remarcăm că persoanele în vârstă de 45-54 de ani sunt cele mai afectate de fenomenul ocupație informale, reprezentând mai mult de 1/4 din angajații sectorului informal (Figura 2.22).

Figura 2.22 Structura ocupării informale, pe sexe și grupe de vârstă, în mediul rural, 2009, %

Sursa: Biroul Național de Statistică

O cercetare mai generală a ocupării rurale informale denotă că cca 2/3 din populația antrenată în sectorul informal avea vârsta cuprinsă între 25 și 54 de ani. Deci, până la vârsta de 54 de ani ponderile ocupării informale sunt în creștere odată cu avansarea după grupa de vârstă, după care se înregistrează o descreștere semnificativă. Astfel, persoanele care au depășit vârsta de 65 ani constituie cca 5,9% din populația ocupată în sectorul informal. Posibil, gradul ocupării informale sporește odată cu creșterea nevoilor social-economice ale populației. S-ar putea ca gradul ocupării informale să depindă și de un factor comportamental – cultura nesupunerii – care se manifestă odată cu acumularea experienței de viață.

Abordarea combinată a ocupării informale după sexe și vârste demonstrează, că bărbații la vârstele mai tinere (până la 44 ani) sunt mai mult angajați în activități informale. Odată cu înaintarea în vârstă acest proces devine mai echilibrat (Figura 2.22). În condițiile unor nevoi sociale și materiale similare manifestate de cele două sexe, o astfel de distribuție este similară cu distribuția populației active, încât manifestarea informalității în ocupare nu se produce în baza unor intenții net diferite ale populației de diverse vârste.

Sunt destul de diferite manifestările sectorului informal în funcție de statutul profesional. Astfel, în 2009, mai mult de 3/4 (cca 78%) din populația ocupată informal au fost persoane nesalariate, cărora le-a revenit numai 22% din activitățile informale, cu mici diferențe între sexe (Tabelul 18, Anexa 2).

Ocuparea informală este specifică aproape în totalitate sectorului privat, celui public revenindu-i o cotă microscopică. Astfel, în 2008 din cele 301,8 mii persoane ocupate informal, doar cca 200

activau în domeniul public. Prin urmare, ocuparea informală și-a făcut apariția și s-a dezvoltat mai intens pe contul evoluțiilor de creștere accelerată ale domeniului privat.

În analiza specificului ocupării informale din mediul rural, destul de relevantă este și distribuția ocupațiilor în funcție de forma organizatorico-juridică a întreprinderilor în care se manifestă. Astfel, din cei 301,8 mii ocupați din mediul rural care practicau ocupații informale, majoritatea făceau parte din gospodăriile auxiliare proprii – 181,7 mii persoane sau 60,2%, iar cca 39,9 mii (cca 13%) persoane exercitau muncă individuală. De regulă, acestea sunt gospodăriile de fermieri, afacerea cărora de multe ori este informală. Regretabil, dar a fost destul de înaltă (cca 11%) ocuparea informală și în cadrul întreprinderilor, organizațiilor și instituțiilor cu drept de persoană juridică.

Analiză a ocupării informale rurale după nivelul de instruire atestă o predominare masivă în sectorul informal a populației cu un nivel inferior de studii. Astfel, cea mai mare pondere în ocuparea informală o dețin persoanele cu studii gimnaziale (104,9 mii persoane sau cca 35%). În general, persoanele cu studii secundare profesionale, liceale, medii generale și gimnaziale reprezintă cca 87% din activitățile informale din mediul rural.

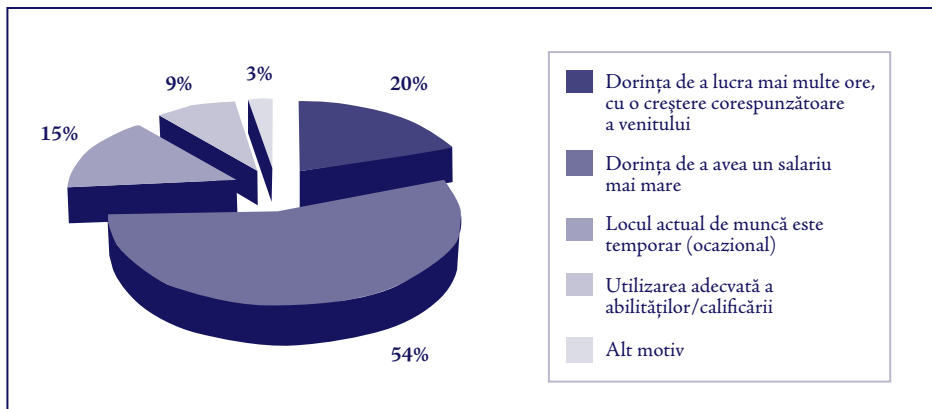
Cea mai mare reprezentare în activitățile informale o avea populația antrenată în agricultură (cca 80%). Ocuparea în construcții și comerț a înregistrat câte 8% și, respectiv 6 % din ocuparea informală rurală, celorlalte tipuri de activitate revenindu-le cote ne semnificative.

2.2.3 Condițiile de muncă

Ambianța locului de muncă, măsura în care angajatorul își onorează obligațiile, respectând drepturile lucrătorului, sunt elemente care facilitează, de regulă, relațiile de pe piața muncii, determinând într-o oarecare măsură cererea și oferta. Condițiile de muncă reprezintă criterii, stipulate, de regulă, în legislația muncii și incluse în contractele de muncă, încheiate între angajator și angajat. Acestea se referă la diversele aspecte ale relațiilor de muncă printre care: conformitatea activităților cu prevederile legale, durata muncii, durata concediului anual și a celor suplimentare, retribuția muncii, dotarea locurilor de muncă, condițiile speciale și, nu în ultima instanță, drepturile și obligațiile angajatului.

Există opinia general acceptată, conform căreia condițiile de muncă în activitățile rurale sunt mult mai proaste decât cele de la oraș. Acestea ar putea să determine intenția de a modifica condițiile de muncă, sau chiar schimbarea locului de muncă. Intenția de a modifica ceva la locul de muncă poate fi calificată drept cunoaștere indirectă a cerințelor față de condițiile de muncă. Astfel, în anul 2009 ceva mai mult de 1/4 din populația ocupată în mediul rural (178,7 mii persoane sau 25,8%) avea intenții să-și modifice situația la locul de muncă. Cea mai mare parte a persoanelor care doresc schimbări la locul de muncă (cca 54%) au fost motivați de dispoziția de a avea un salariu mai mare, iar cca 20 % sunt dispuși să lucreze mai multe ore în scopul obținerii unor venituri suplimentare (Figura 2.23). Totodată, cca 9% dintre persoanele care doresc schimbarea situației la locul de muncă indică o utilizare neadecvată a abilităților și calificărilor de care dispun.

Figura 2.23 Structura persoanelor ocupate din mediul rural care ar dori să-și schimbe situația la locul de muncă, 2009, %

Sursa: Biroul Național de Statistică

În distribuția după sexe pot fi sesizate mici diferențe privind dorința de a modifica ceva la locul de muncă. Astfel, ponderea bărbaților care doresc o modificare este mai mare cu cca 2 pp față de cea a femeilor (51% bărbați și 49% femei). Luarea în calcul a motivelor care au determinat dorința de modificare, indică unele diferențe dintre sexe și anume:

- Ponderea mai mare a femeilor (cca 29%) care doresc un salariu mai mare față de ponderea bărbaților de cca 25% din numărul persoanelor ocupate de la țară care-și doresc o schimbare;
- Ponderea dublă a bărbaților (cca 10%) față de cea a femeilor (cca 5%) care activează la un loc de muncă provizoriu.

Cele mai dorite de schimbare la locul de muncă sunt persoanele în vârstă de 35-54 ani, solicită un salariu mai mare aproape 1/3 din populația care dorește o schimbare, cu o diferență de cca 5 pp dintre sexe (14% bărbați și 19% femei).

Nivelul de studii a determinat o structură corespunzătoare a persoanelor care-și doresc schimbarea la locul de muncă. În 2009 aproape 3/4 (73%) din cei nesatisfăcuți de locul de muncă, au fost persoane cu studii secundare profesionale, liceale, medii generale și gimnaziale. Și aici a persistat dorința de a obține un salariu mai mare pentru munca efectuată.

Condițiile impuse de angajator la momentul angajării, reprezintă elemente primare ale condițiilor de muncă. Raportându-ne la colectivitatea de salariați din mediul rural (anul 2008), se poate menționa că din 359,6 mii de persoane, cca 86% au fost angajați în baza unui **contract de muncă**, iar restul 14% - în baza unei înțelegeri verbale. Femeile posibil sunt mai prudente și solicită mai des angajarea în baza unui contract de muncă: dintre cele 86% persoane angajate cu contract de muncă, cca 46% au fost femei și 39% bărbați. Angajarea în baza contractului de muncă este mult mai frecventă în cazul activităților formale, această modalitate fiind valabilă pentru 98% dintre salariații ocupați în sectorul formal, cota

angajărilor fără semnarea unui contract fiind minoră (2%). În sectorul informal se atestă o situație diametral opusă, în care numai 30% au fost angajați prin contract, iar 70% dintre salariați nu au semnat un contract de muncă cu angajatorul.

Din punct de vedere al angajării în baza unui contract de muncă în sectorul informal femeile au fost mai dezavantajate decât bărbații. Astfel, la angajare în sectorul neformal numai 12% dintre femeile salariate au semnat un contract de muncă, cota bărbaților fiind de cca 18% (Tabelul 19, Anexa 2).

Permanența locului de muncă poate fi tratată drept element de stabilitate. Astfel, 90% dintre salariații de la sate au o perioadă nedeterminată de angajare, restul 10% fiind angajați pe o perioadă determinată. Durata limitată este, în fond, valabilă pentru ocuparea informală în care mai mult de 1/3 din salariați (38%) sunt angajați pentru o perioadă determinată. Dintre cei 38% de salariați cu o durată determinată de muncă, cca 24% sunt bărbați și 14% sunt femei.

Contribuțiile sociale reprezintă prin sine un element de securitate socială, prin acestea asigurându-se fondul social din care sunt achitate pensiile și indemnizațiile după împlinirea vârstei de pensionare. În anul 2008, în mediul rural din republică cca 88% persoane erau angajați la întreprinderi care achită contribuții sociale, 12% - la întreprinderi care nu participă la formarea fondului social. Dacă toate întreprinderile sectorului formal, în exclusivitate, achită contribuțiile sociale, apoi prin sectorul informal are loc o adevărată subminare a securității sociale a statului, în general, și a mediului rural, în special. S-a constatat că 2/3 dintre patronii sectorului informal nu contribuie la formarea fondului social al statului. Prin urmare, 34% dintre persoanele ocupate în sectorul informal lucrează la întreprinderi care nu-și onorează contribuțiile sociale. Și în acest caz femeile au fost mai dezavantajate. În 2008 procentul femeilor (15% din persoanele ocupate informal) care au contribuit cu plăți sociale a fost mai mic decât al bărbaților (19%).

În anul 2008, nu toți salariații din mediul rural au beneficiat de **concedii anuale plătite**, garantate prin lege. Cota parte a acestora a constituit cca 17%. În timp ce toți salariații din întreprinderile sectorului formal au beneficiat de concedii anuale plătite, 94% din salariații sectorului informal (54% bărbați și 40% femei) nu s-au bucurat de acest privilegiu.

Destul de dramatică este situația și la capitolul **concediilor medicale plătite**. Cca 86% din persoanele ocupate în sectorul informal nu dispun de concedii medicale plătite, cota parte a bărbaților neasigurați cu concedii medicale plătite fiind mai mare decât cea a femeilor (50% pentru bărbați față de 37% pentru femei).

Condițiile de muncă sunt puternic influențate de **pericolul și nocivitatea activităților**, acestea afectând, la rândul lor, starea de sănătate a salariaților, sporind riscul îmbolnăvirilor sau a producerii unor accidente la locul de muncă. În 2009 cca 7% din populația ocupată de la țară, dintre care cca 4% au fost bărbați și cca 3% femei, a fost expusă unor factori nocivi. Condițiile cele mai dure de nocivitate în sate se referă la factorii fizici, care au afectat cca 71% de bărbați din populația masculină supusă factorilor nocivi și cca 58% de femei. Pe următoarea poziție, în cazul bărbaților se plasează factorii chimici (15% din bărbații expuși la factorii nocivi), care se manifestă identic ca și în cazul femeilor. În schimb femeile, având o fire mai sensibilă decât bărbații, au fost mult mai afectate de factori de ordin psihologic. Circa 21% dintre acestea au fost afectate de un disconfort psihologic.

Asocierea angajaților în organizații sindicale ar putea fi calificată drept tendință către o muncă mai protejată. Astfel, în anul 2008, mai puțin de jumătate din populația ocupată din mediul rural aparține de sindicate (cca 44%). Totodată, încrederea din ce în ce mai mică față de organizațiile sindicale și de capacitatea acestora de a proteja drepturile angajaților, a determinat în ultimii 3 ani o reducere a ponderii populației ocupate sindicalizate (Tabelul 2.1).

Tabelul 2.1 Numărul populației ocupate sindicalizate din mediul rural în funcție de domeniul de activitate, 2006-2008, mii persoane

	2006	2007	2008
Populație ocupată, total	739,4	724,5	710,9
Populație ocupată sindicalizată	349,9	334,8	317,3
din care			
Agricultură	33,6	27,3	20,7
Industrie	64,6	62,6	55,6
Construcții	7,4	6,9	8,1
Comerț	19,7	20,9	19,8
Transporturi și comunicații	26,6	23,8	22,4
Administrație publică, Învățământ, Sănătate și asistență socială	171,6	165,8	161,7
Alte activități	26,4	27,6	28,9

Sursa: Biroul Național de Statistică

Analiza structurii sindicalizării populației ocupate pe activitățile economice pune în evidență ponderi diferite ale populației asociate în sindicate. Cel mai mare grad de sindicalizare îi revine populației ocupate din sfera majoritar bugetară (administrație publică, învățământ, sănătate și asistență socială), în care mai mult de jumătate din cei ocupați (51%) sunt membri de sindicate. Mai mult decât atât, în pofida reducerii ponderii populației ocupate sindicalizate, din mediul rural (-2,7 pp), în ultimii 3 ani, ponderea celor sindicalizați din aceste activități a înregistrat o creștere nesemnificativă (+1,9 pp).

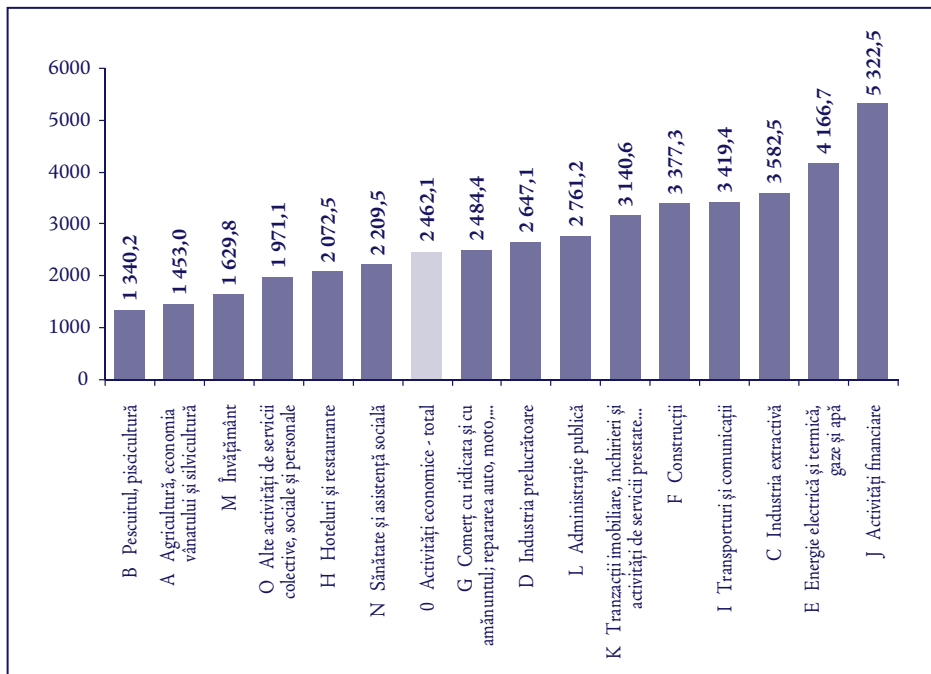
Ponderi mai mici ale angajaților pot fi observate în industrie (cca 18%), în agricultură și transporturi (a câte 7%), în comerț (6%) și în construcții (3%). Aceste cifre indică grade inferioare de organizare a activităților cu ponderi mici de sindicalizate, și deci o capacitate redusă a persoanelor ocupate de a-și promova drepturile și interesele prin intermediul organizațiilor sindicale. De regulă, în aceste activități economice angajații mai des sunt privați de diverse drepturi și libertăți.

2.2.4 Veniturile populației din mediul rural

Tipologia ocupării din mediul rural s-a răsfărânt în mod negativ și asupra veniturilor populației. Mai bine zis, se poate afirma că între nivelul și structura veniturilor și tipologia ocupării din mediul rural există o interdependență destul de strânsă. În mare parte, în mediul rural sunt localizate activitățile în care se

obțin salarii mai mici decât media pe economie. Ținând cont de ponderea mare a persoanelor ocupate în agricultură, în învățământ, sănătate și asistență socială se poate deduce că veniturile mării majorități ale populației ocupate la sate sunt mult mai mici decât în mediul urban (Figura 2.24a).

Figura 2.24a Salariul nominal mediu lunar, net după activitățile economice, 2008, lei

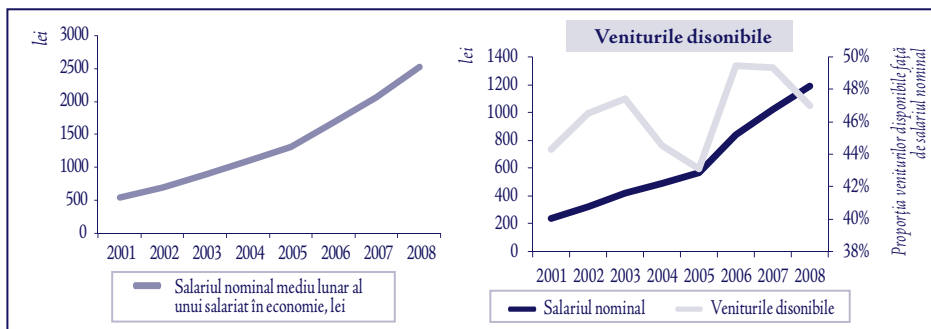
Totodată, nu trebuie trecută cu vederea ponderea veniturilor în natură, estimate la nivelul de cca 1/3 din veniturile total obținute.

Este cunoscut faptul că femeile, ca grup social, sunt angajate, în special, în domeniile în care salariile sunt cele mai mici: industria ușoară, comerț, învățământ. Aceasta a condiționat apariția fenomenului numit de sociologi „feminizarea sărăciei”.

Marea majoritate a populației din zonele rurale își asigură existența, cu precădere, din sectorul agrar. Totodată, statisticile demonstrează că populația de la sate este mai săracă comparativ cu cea de la orașe. Aceasta se explică prin faptul că agricultura în Moldova nu este un sector care să poată asigura venituri înalte, deoarece există multe curențe în sistem, lipsesc utilaje de prelucrare a terenurilor, mijloace financiare pentru procurarea materialului agricol etc.

În 2008, salariul nominal mediu lunar brut pe economie a continuat să crească, înregistrând valoarea de 2529,7 lei. În același an, în republică s-a înregistrat o descreștere a disponibilităților financiare ale gospodăriilor în raport cu salariile, veniturile disponibile reprezentând 47% din nivelul salarial, acest nivel fiind inferior comparativ cu situația din ultimii doi ani (Figura 2.24b).

Figura 2.24b Salariul nominal mediu lunar și veniturile disponibile ale populației, 2001-2008, lei

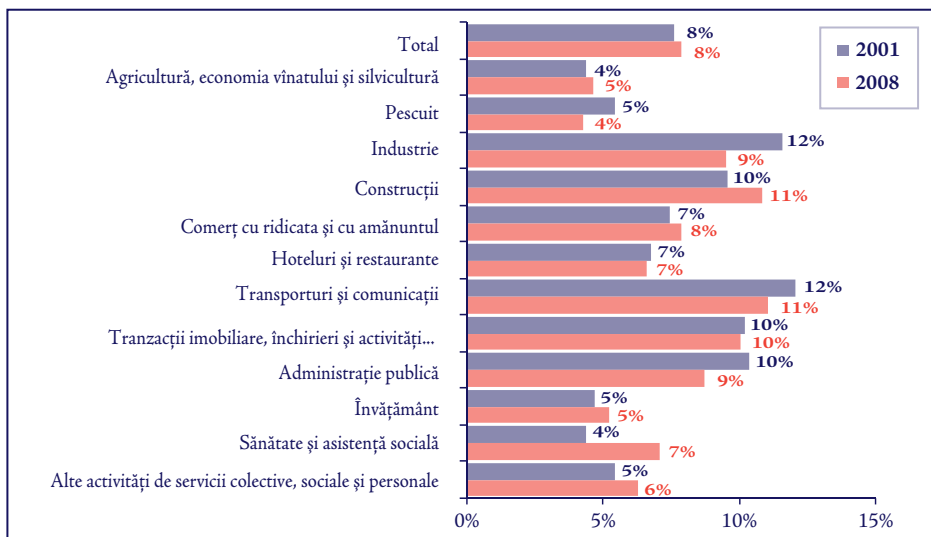

Sursa: Biroul Național de Statistică

A înregistrat descreșteri și raportul veniturilor disponibile față de minimul de existență, care în 2008 a fost de 86,9%, comparativ cu 89,8% în anul 2006. Cu toate că raportul salariului nominal la minimul de existență a fost supraunitar, înregistrând în anul 2008 174,9%, datorită creșterii prețurilor la majoritatea produselor de consum (cu cca 2,2 ori), dar și la servicii și a tarifulor pentru resursele energetice, veniturile disponibile sunt mai mici.

Ținând cont de profilurile tradiționale de activitate ale celor două sexe, un interes deosebit în analiza veniturilor îl va prezenta structura acestora pe tipuri de activitate.

Figura 2.25 Structura veniturilor populației pe activități economice, 2001-2008, %

Sursa: Biroul Național de Statistică

Aspectele structurale ale salariului nominal mediu lunar din 2001 și 2008 nu semnaleză mari modificări structurale, cu mici excepții. O revenire asupra structurii populației ocupate pe sectoarele de activitate indică o ocupare majoră a femeilor în activități cu cote salariale mici (agricultură, învățământ, asistență socială, cultură) aceasta determinând un nivel de salarizare inferior celui masculin. Aceasta este condiționat în mare parte de faptul că, bărbații își pot permite să accepte oferte de muncă cu salarii mari și în cazurile când li se solicită activitate peste program. Femeile nu întotdeauna pot accepta asemenea oferte, din cauza responsabilităților casnice.

Condițiile de muncă în sectorul agrar (neprotejat și în condiții climaterice neprielnice), condițiile de trai în mediul rural¹³ (fără încălzire centrală, cu fântână departe de casă, cu baie, bucătărie în curte, cu drumuri deteriorate) influențează viața oamenilor și îi fac mai vulnerabili la boli și la sărăcie (în special tuberculoza, bolile cardio-vasculare și respiratorii). Munca fizică extorcantă, precum și accesul mai limitat la serviciile medicale specializate, determină o morbiditate sporită a populației de la țară. Și asta nu numai din cauza sărăciei, dar și din cauza neglijenței față de propria lor sănătate. Ușoara creștere a ratei sărăciei în republică a fost însoțită de accentuarea inegalității veniturilor. Ponderea populației ale cărei venituri se află sub pragul sărăciei s-a modificat foarte puțin în intervalul 2001-2008, datorită faptului că pragul de sărăcie a crescut an de an, odată cu majorarea nivelului general al veniturilor disponibile ale populației.

O tendință generală de diferențiere a veniturilor populației din republică este aceea conform căreia la țară se concentrează preponderent populația mai săracă, iar cei bogați pot fi regăsiți majoritar la orașe.

¹³ Conform datelor SADI - Studiul privind deprivarea localităților rurale, 2008, www.mec.gov.md

3 SIMILITUDINI ȘI PARTICULARITĂȚI ALE ȘOMAJULUI ÎN MEDIUL RURAL

3.1 Particularitățile șomajului în mediului rural

3.1.1 Evoluția ratei șomajului

În condițiile unei economii de piață modernă șomajul reprezintă principalul indicator al instabilității economice și al funcționalității pieței muncii¹⁴. Caracterul derivat al pieței muncii plasează șomajul în această dublă ipostază, iar un nivel înalt al șomajului denotă faptul că atât piața muncii, cât și întreaga economie se află într-o situație dificilă. Anume din acest considerent scopul de bază al politicilor economice, în special, al celor de ocupare se centrează pe diminuarea șomajului. Totodată, trebuie de menționat faptul că șomajul este un fenomen firesc al economiei de piață, o formă de dezechilibru pe piața muncii care asigură mediul concurențial necesar pentru funcționarea normală a pieței muncii și creșterea productivității muncii, iar eliminarea lui prin diverse politici de ocupare conduce, de regulă, la eforturi inutile. Din acest considerent, politicile anti-șomaj ar trebui să se axeze nu atât pe excluderea definitivă a șomajului, cât, mai degrabă, pe „gestionarea” lui, adică pe menținerea unui nivel acceptabil al șomajului, pentru a asigura o creștere economică durabilă, un echilibru economic și social, precum și a evita forme nedorite de șomaj, prin diverse măsuri de protecție socială a șomerilor.

Totodată, conținutul social pronunțat al pieței muncii atribuie șomajului și un rol de indice al dezvoltării sociale. Or, un nivel înalt al șomajului conduce la apariția unui șir de probleme de ordin social care pot compromite atât dezvoltarea economică, cât și dezvoltarea socială a țării. Astfel, persoanele aflate în șomaj, fiind excluse din viața economică, își pierd calificarea, se află într-un stres permanent din cauza lipsei cronice a resurselor de subsistență, ceea ce le determină comportamente deviante: o viață dezorganizată, beții, hoții etc. Anume din aceste considerente un studiu detaliat al șomajului, sub toate aspectele lui, este destul de semnificativ în elaborarea și promovarea unor politici coerente privind ocuparea forței de muncă din mediul rural.

Tradițional, specificul ocupării din mediul rural determină un nivel relativ mic al șomajului, comparativ cu mediul urban. Într-adevăr, ponderea mare a populației din mediul rural ocupate în sectorul agrar determină un număr destul de mare de persoane ocupate pe cont propriu, inclusiv în gospodăria auxiliară privată pentru consum propriu sau vânzare, precum și o parte considerabilă care nu este prezentă pe piața muncii și, prin urmare, deghizează șomajul în alte forme de inactivitate.

Datele statistice arată că în perioada 2001-2008 pe fundalul descreșterii populației economic active și a celei ocupate din mediul rural, precum și a creșterii populației inactive, pe parcursul ultimilor ani, numărul șomerilor înregistrează o tendință stabilă de scădere. Această situație s-a modificat în 2009, când numărul șomerilor din mediul rural a înregistrat o creștere semnificativă, constituind 33,5 mii persoane, comparativ cu 19,1 mii în anul precedent.

¹⁴ Dorin Vaculovschi “Ocuparea și șomajul în mediul rural”, Biroul Național de Statistică, Chișinău, 2007, p. 32.

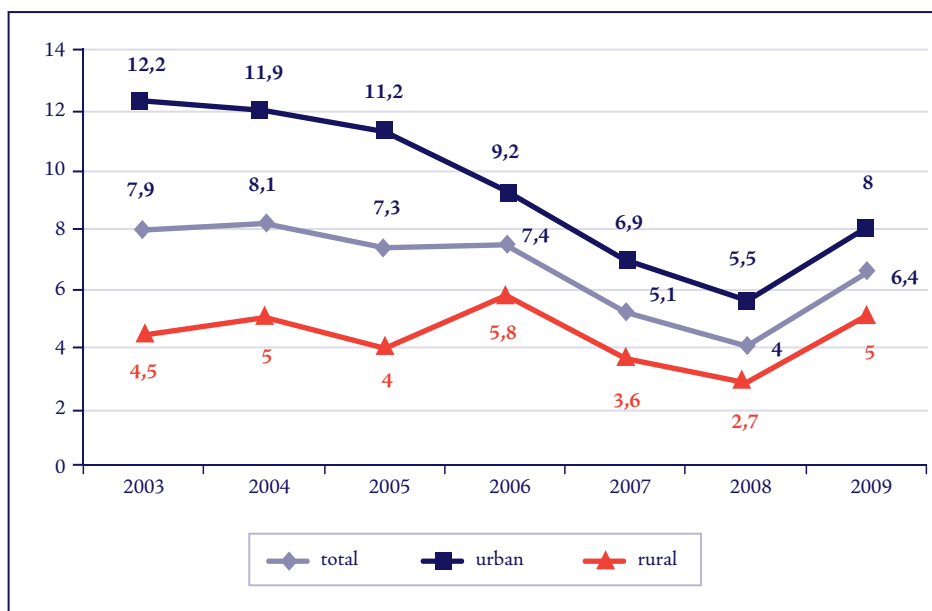
De menționat că, saltul numărului de șomeri din mediul rural pe parcursul anului 2009 a fost determinat, în primul rând, de **efectele negative ale crizei financiare mondiale** care s-au răsfrânt, cu o anumită întârziere, și asupra economiei Republicii Moldova. Or, criza mondială a afectat, în special, astfel de ramuri ca agricultura, transporturile, construcțiile, industria și alte ramuri care determină, în mare măsură, structura economică și ocupațională din mediul rural al țării.

Este necesar de subliniat faptul, că **anul 2008 a fost relativ benefic pentru piața muncii din Republica Moldova**, distingându-se printr-un nivel destul de mic al șomajului, atât în mediul rural cât și în mediul urban, dar și printr-o îmbunătățire modestă a indicatorilor de ocupare a forței de muncă. Anume datorită nivelului extrem de mic al șomajului din mediul rural în anul 2008, creșterea șomajului în următorul an a fost atât de simțitoare.

În 2009, în mediul urban numărul șomerilor a constituit 47,5 mii persoane, cu 14,8 mii mai mult decât în anul precedent. Cu toate că nivelul șomajului din mediul urban este mai mare decât în mediul rural, efectele crizei mondiale au avut o influență negativă relativ mai mică asupra situației ocupării din orașe, comparativ cu satele. Dacă creșterea șomajului în mediul rural a constituit 75,3%, în mediul urban această creștere a fost doar de 31,2%.

Evoluții similare înregistrează și ratele șomajului din ambele medii. Astfel, în 2009 în mediul rural rata șomajului a constituit 5%, fiind în creștere comparativ cu anul precedent, în care aceasta a fost de 2,7%. În mediul urban rata șomajului în aceeași perioadă de timp a crescut, respectiv, de la 5,5% până la 8% (Figura 3.1; Tabelul 1 Anexa 3).

Figura 3.1 Evoluția ratei șomajului pe medii, 2003-2009, %

Sursa: Biroul Național de Statistică

Analizând evoluția șomajului din mediul rural pe parcursul ultimilor șapte ani, se observă că tendința de diminuare, specifică evoluției șomajului în general pe republică, inclusiv și în mediul urban (cu excepția anului 2009) nu se respectă. Astfel, în anul 2006 atât numărul șomerilor, cât și rata șomajului au înregistrat anumite creșteri, respectiv, până la 43,1 mii persoane și 5,8%, fiind mai mari chiar și decât în anul 2009, care a fost un an afectat de criză.

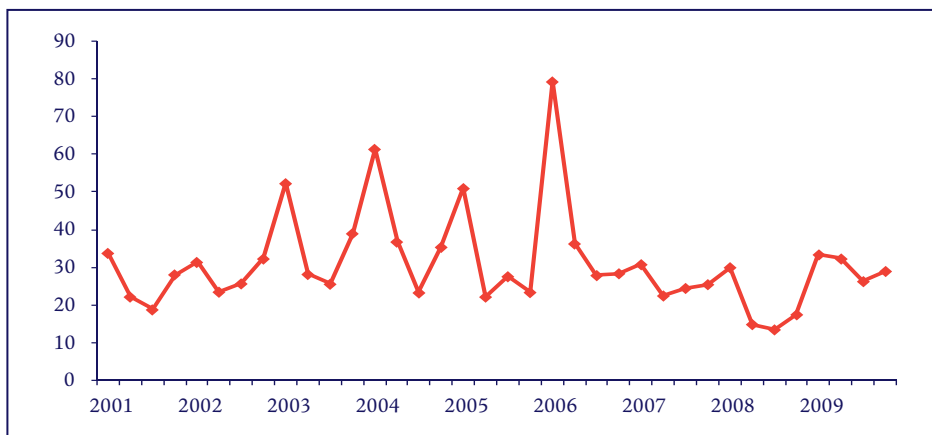
Aceste creșteri au fost determinate, pe de o parte, și de condițiile climaterice dificile din iarna acelui an, care au compromis activitatea de muncă pentru populația economic activă din mediul rural în primul trimestru al anului, iar pe de altă parte, de schimbările survenite în metodologia de colectare a datelor Anchetei forței de muncă¹⁵. **Prin urmare, se observă ca factorul climateric în evoluția șomajului are o influență destul de mare.**

Cu toate acestea, trebuie remarcat că fluctuațiile mari ale șomajului din mediul rural au avut o influență minoră asupra tipologiei șomajului (după vârstă, nivel de studii, sex etc.), determinată de specificul economiei naționale.

Șomajul din mediul rural, asemeni altor indicatori ocupaționali, este puternic influențat și de sezonali-tate. Conform datelor prezentate în anexa 3.1 se observă că numărul șomerilor crește în cea mai mare măsură în perioada sezonului rece, când lucrările agricole, care constituie activitatea de bază din mediul rural, sunt stopate.

Astfel, dacă în trimestrul I al anului 2009, numărul șomerilor din mediul rural era de 32,9 mii persoane, în următoarele trimestre acest indice s-a redus, respectiv, până la 32,4 mii în trimestrul II și 26,4 mii în trimestrul III (Figura 3.2; Tabelul 1 din Anexa 3).

Figura 3.2 Evoluția trimestrială a numărului șomerilor BIM din mediul rural, 2001-2009, mii persoane

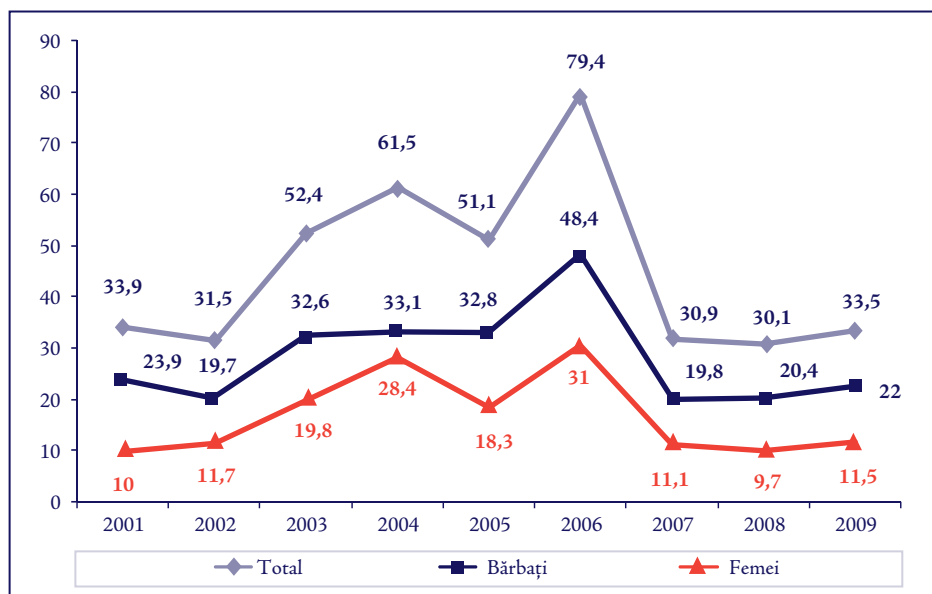
Sursa: Biroul Național de Statistică

¹⁵ Începând cu anul 2006 cercetarea statistică Ancheta Forței de Muncă a suferit unele modificări. În prezent, ea se efectuează pe un nou eșantion de gospodării casnice și în conformitate cu o metodologie ajustată la ultimele recomandări ale Biroului Internațional al Muncii (BIM), la normele europene și la Codul Muncii din Republica Moldova. Din aceste considerente, informațiile privind ocuparea și șomajul pentru anii 2006-2009 nu sunt comparabile cu seria de date din anii precedenți.

3.1.2 Structura șomajului din mediul rural pe sexe, vârstă, și nivel de instruire

Analizând în mediul rural distribuția șomerilor în funcție de sex, pot fi remarcate aceleași tendințe generale ale evoluției șomajului din Republica Moldova, cu excepția unei intensități mai mari a șomajului masculin comparativ cu cel feminin. Astfel, dacă numărul bărbaților șomeri în 2009 a fost de 22 mii, numărul femeilor șomere s-a cifrat doar la nivelul de 11,5 mii persoane. Asemenea tendințe au fost caracteristice pieței muncii din mediul rural și în anii precedenți (Figura 3.3; Tabelul 1 din Anexa 3).

Figura 3.3 Evoluția anuală a numărului șomerilor BIM din mediul rural pe sexe perioada 2001-2009, mii persoane

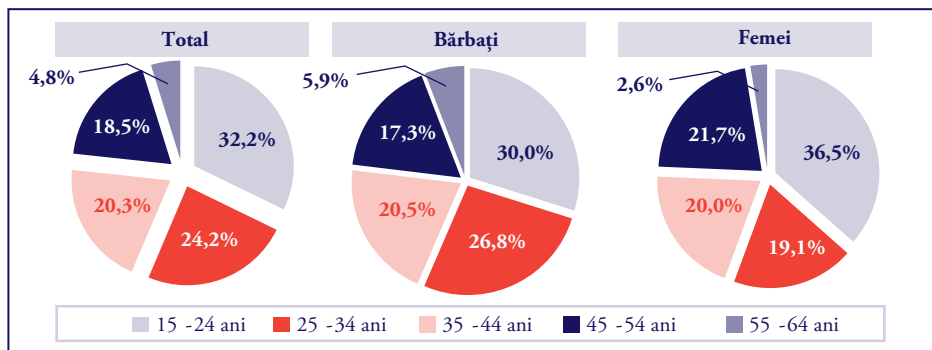

Sursa: Biroul Național de Statistică

Situația dată poate fi explicată, pe de o parte, prin faptul că femeile din mediul rural se integrează mai ușor pe piața muncii, acceptând și condiții de angajare mai puțin atrăgătoare, comparativ cu bărbații. Dacă bărbații tind să-și găsească un loc de muncă mai bine remunerat, femeile aspiră la un loc de muncă sigur și stabil. Pe de altă parte, femeile din mediul rural sunt prezente pe piața muncii într-o măsură mai modestă, fapt despre care se va vorbi în capitolul următor.

În analiza șomajului din mediul rural, destul de relevantă este și distribuția acestuia în funcție de vârstă și nivel de instruire. Se constată că în 2009 cea mai mare concentrare a șomerilor a fost caracteristică pentru grupa de vârstă 15-24 ani – 10,8 mii persoane sau 32,2% din totalul șomerilor din mediul rural și pentru grupa de vârstă de 25-34 ani, respectiv, 8,1 mii persoane sau 24,2%. Prin urmare, se poate constata că pentru mediul rural șomajul în rândurile tineretului este într-adevăr o problemă stringentă, care necesită măsuri urgente din partea statului. (Figura 3.4; Tabelul 2 din Anexa 3).

Figura 3.4 Șomeri BIM pe grupe de vârstă și sexe, în mediul rural, în anul 2009, %

Sursa: Biroul Național de Statistică

În ceea ce privește **rata șomajului**, se constată că și aceasta a fost **cea mai mare** pentru **grupa de vârstă de 15-24 de ani**. Astfel, în anul 2009 rata șomajului a acestei categorii de vârstă se stabilește la nivelul de 13,5%, fiind de 2,7 ori mai înaltă decât cea generală pentru mediul rural (5%) (Tabelul 2, Anexa 3).

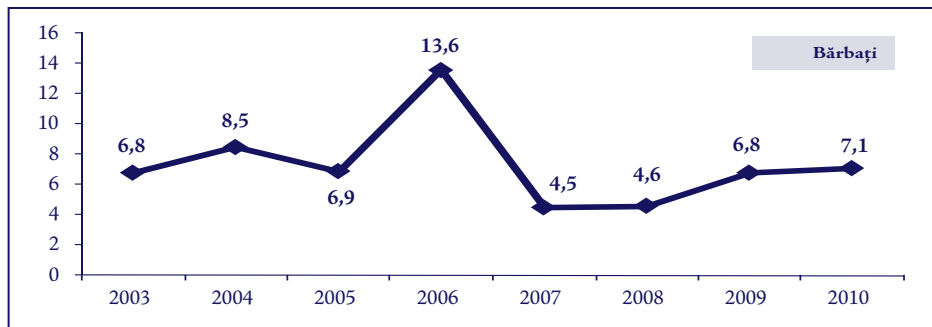
În general, șomajul printre tineri este ceva firesc pentru toate economiile de piață existente. Problema ar consta mai curând în eficiența intervenției statului în scopul menținerii șomajului tineretului la un nivel acceptabil. În condițiile Republicii Moldova, în special în mediul rural, cele mai oportune direcții de intervenție a statului pentru soluționarea problemei șomajului tineretului, ar fi:

- Creșterea calității resurselor umane;
- Perfecționarea și reconversiunea profesională;
- Facilitarea procesului de creare a unor noi locuri de muncă durabile și integrare a tinerilor pe piața muncii;
- Facilitarea lansării în afaceri;
- Facilitarea accesului la credite preferențiale și alte pârghii de susținere a angajării și auto-angajării.

Relevantă este și analiza șomajului printre tineri în funcție de sex. Examinând distribuția șomerilor în vârstă de 15-24 ani în funcție de sex, se poate constata că rata șomajului femeilor tinere în 2009 se cifrează la 12,6%, fiind mai mică decât cea a bărbaților tineri care s-a situat la nivelul 14,2% (Tabelul 2, Anexa 3).

Dezavantajele cu care se confruntă fetele și femeile tinere pe piața forței de muncă din Moldova se înmulțesc odată cu extinderea crizei economice și financiare. Femeile vor continua să suporte handicapul „normal” de pe piața muncii (asociat cu lipsa de experiență și cu neîncrederea potențialilor angajatori), fiind obligate, în același timp, să concureze și cu migranții mai experimentați, care revin în țară. Deși întoarcerea migranților în țară se produce într-o proporție nesemnificativă și, prin urmare, extinderea competiției pentru angajare în muncă nu se datorează acestui fenomen, tinerele vor trebui, totuși, să-și caute un loc de muncă pe piața internă într-un moment de creștere a șomajului (7,1 la sută în primul trimestru al anului 2010, în comparație cu 4,5 la sută în 2008), având în vedere și oferta nesemnificativă de locuri de muncă.

Figura 3.5 Rata șomajului, trimestrul I, în vârstă de 15-24 ani din mediul rural, în perioada 2003-2010, %

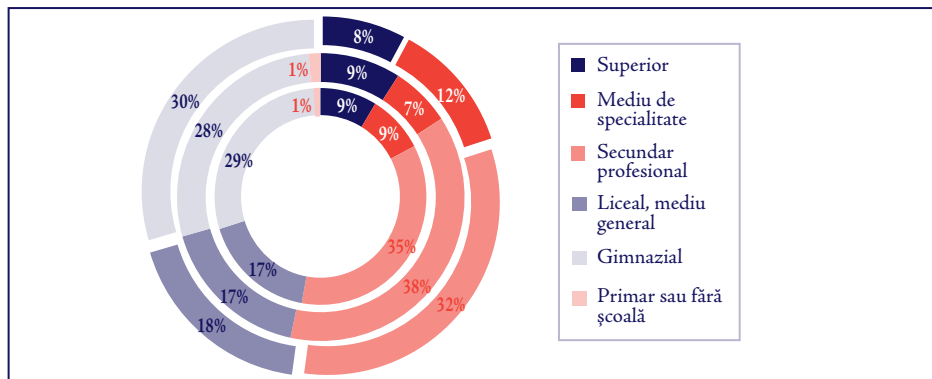

Sursa: Biroul Național de Statistică

În aceste condiții, ar fi surprinzător să nu se înregistreze o extindere a șomajului printre tineri, mai ales dacă oportunitățile de migrațiune se vor restrânge. În plus, dacă migranții care se întorc din străinătate revin în regiunile în care au locuit înainte de plecare, aceste consecințe vor afecta, în primul rând, mediul rural și vor conduce la o aprofundare în continuare a sărăciei rurale.

Analizând aspectele de influență a nivelului de instruire asupra șomajului, se observă că cele mai afectate de șomaj sunt persoanele cu studii secundar profesionale – 11,9 mii sau 35,5% din totalul șomerilor din mediul rural în 2009. Cercetările demonstrează că majoritatea șomerilor cu studii secundar profesionale sunt concentrați în grupa de vârstă 15-24 ani – 3,6 mii. Deci, persoanele tinere din mediul rural, care au decis să nu-și mai continue studiile din anumite considerente, se confruntă în cea mai mare măsură cu problema găsirii unui loc de muncă. Totodată, distribuția în funcție de sex a șomerilor cu studii secundar profesionale din mediul rural arată că bărbații sunt afectați într-o măsură mai mare decât femeile. Raportul este de 8,3 mii bărbați la 3,7 mii femei tinere șomere din mediul rural (Figura 3.6, Tabelul 4, Anexa 3).

Figura 3.6 Distribuția șomerilor BIM din mediul rural după nivelul de instruire și sexe, 2009, %

Sursa: Biroul Național de Statistică

Situația dată poate fi explicată, după cum am menționat mai sus, că femeile se angajează în câmpul muncii mai ușor decât bărbații dat fiind faptul, că ele pot accepta și un loc de muncă mai puțin atractiv din punct de vedere al remunerării. În virtutea rolului social de cap și susținător al familiei atribuit bărbaților, aceștia se consideră mai responsabili pentru asigurarea familiei, deseori ignorând eforturile de investire în capitalul lor uman, pe când femeile, mai degrabă, tind să se realizeze profesional și personal. Aceste comportamente sunt determinate și de conjunctura existentă a pieței muncii din republică, inclusiv și din mediul rural, în care locurile de muncă necalificate care necesită un efort fizic impunător, dar și un nivel de instruire mai modest, sunt mai bine remunerate decât locurile de muncă care necesită aptitudini intelectuale.

3.1.3 Structura șomajului rural după caracteristici semnificative ale pieței muncii

Nivelul șomajului este determinat, în mare măsură, de experiența de muncă a persoanelor. De regulă, se consideră că persoanele care nu au lucrat niciodată se confruntă într-o măsură mai mare cu găsirea unui loc de lucru. Totodată, datele statistice arată că în mediul rural, comparativ cu cel urban, sunt afectate de șomaj anume persoanele cu experiență de muncă. Astfel, **în anul 2009 din cei 33,5 mii șomeri 23,5 mii persoane sau 70,1% sunt șomeri cu experiență de muncă.** Aceleași tendințe se observă pentru ambele sexe. Cu toate acestea, bărbații șomeri cu experiență sunt afectați de șomaj într-o măsură mai mare decât femeile șomere cu experiență de muncă – 15,9 mii persoane sau 72,3% din totalul bărbaților șomeri comparativ cu 7,7 mii persoane sau 67% din totalul femeilor șomere (Tabelul 3.1).

Aceasta poate fi explicat prin faptul că persoanele cu experiență de muncă își doresc locuri de muncă mai atractive și mai bine remunerate pe care, deocamdată, economia republicii nu le oferă. În schimb persoanele fără experiență de muncă, în special tinerii, nu se prea grăbesc să intre pe piața muncii, completând astfel rândurile populației inactive din mediul rural. Analizând distribuția șomerilor în funcție de experiența lor de muncă și în funcție de vârstă, se constată, că persoanele în vârstă de 15-24 de ani, care nu au lucrat niciodată, ocupă o pondere destul de mare în totalul șomerilor din categoria lor de vârstă. Acest fapt este determinat, pe de o parte, de nedorința angajatorilor de a accepta persoane fără experiență de muncă, iar pe de altă parte, de lipsa unor capacități a ultimilor de a-și găsi un loc de muncă. În statele europene această situație este, într-o oarecare măsură, soluționată prin stimularea antreprenorilor de a angaja șomeri fără experiență de muncă, prin acordarea unor scutiri la plata impozitelor pe venit.

În anul 2009 șomerii tineri fără experiență de muncă constituiau 7,1 mii sau 65,7% din totalul șomerilor din mediul rural în vârstă de 15-24 ani. Aceleași tendințe se observă pentru ambele sexe. Astfel, bărbații tineri fără experiență de muncă constituie 4,3 mii persoane sau 65,2% din totalul bărbaților șomeri tineri din mediul rural, pe când femeile din această categorie constituie 2,8 mii de persoane sau 66,7%. Prin urmare, distribuția șomerilor în funcție de experiența de muncă confirmă încă odată existența problemei acute a șomajului, care persistă cu prisosință în rândul tinerilor, în special din mediul rural (Tabelul 3.1).

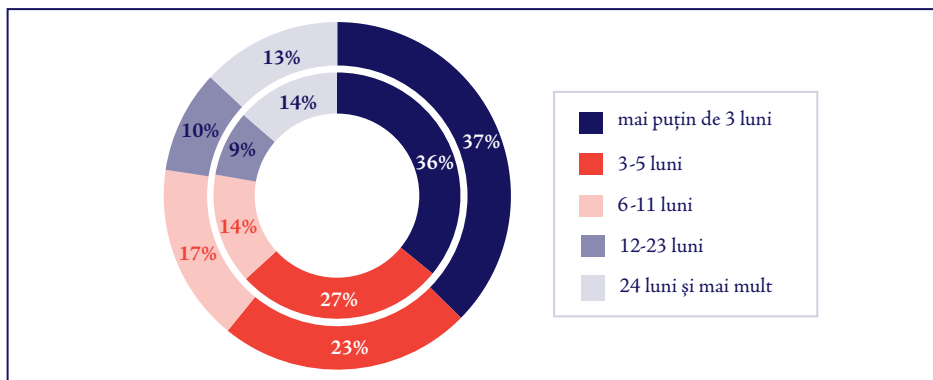
Tabelul 3.1 Șomeri BIM în mediul rural pe grupe de vârstă, după experiența de muncă, sexe, 2009, mii persoane

Sexe, experiența de muncă	Total	Grupe de vârstă			
		15-24 ani	25-34 ani	35-49 ani	50 ani și peste
Total	33,5	10,8	8,1	10,7	3,9
Șomeri cu experiență de muncă	23,5	3,7	5,7	10,3	3,8
Șomeri fără experiență de muncă	10,0	7,1	2,4	0,4	0,1
Bărbați	22,0	6,6	5,9	6,8	2,8
Șomeri cu experiență de muncă	15,9	2,3	4,3	6,6	2,7
Șomeri fără experiență de muncă	6,2	4,3	1,6	0,2	0,1
Femei	11,5	4,2	2,2	3,9	1,1
Șomeri cu experiență de muncă	7,7	1,4	1,4	3,7	1,1
Șomeri fără experiență de muncă	3,8	2,8	0,8	0,2	0,1

Sursa: Biroul Național de Statistică, 2009

Analiza aspectului privind durata șomajului denotă, că în 2009 cea mai răspândită durată a șomajului din mediul rural este cea de sub 3 luni – 12,2 mii persoane sau 36,4% din totalul șomerilor din mediul rural. Totodată, alte 4,4 mii persoane sau 13,1% se află în șomaj timp de mai mult de 24 de luni, dintre care 3 mii sunt bărbați (Figura 3.6 și Tabelul 5 din Anexa 3). Este semnificativ faptul, că majoritatea șomerilor de lungă durată au experiență de muncă. Astfel, din cei 4,4 mii persoane aflate în șomaj de lungă durată 3,5 mii sau 79,5% sunt șomeri cu experiență de muncă.

Figura 3.7 Șomeri BIM pe medii, după durata șomajului, în anul 2009, %

Sursa: Biroul Național de Statistică

Șomajul de lungă durată (mai mult de 24 de luni) se consideră drept unul din indicatorii de bază ai dezvoltării sociale care reflectă, în mod special, funcționalitatea pieței muncii. Astfel, se observă că incidența

șomajului de lungă durată în localitățile rurale nu este o problemă, comparativ cu mediul urban. Răspândirea în mediul rural a șomajului de scurtă durată poate fi explicată prin caracterul sezonier al muncilor agricole, deoarece în lunile de vară și toamnă nivelul șomajului la sate scade.

O discrepanță semnificativă se observă între durata șomajului în mediile de reședință, în defavoarea celui urban. Pe fundalul unui nivel al șomajului mai înalt în mediul urban, se constată că durata șomajului în orașe este mai mare. Astfel, în anul 2009 7,1 mii persoane sau 14,9% din totalul șomerilor din mediul urban au fost în căutare de lucru timp de mai mult de 24 de luni, iar alte 8 mii de persoane sau 16,8% s-au aflat în șomaj aproape 24 de luni. Totodată, se constată că și persoanele, șomeri de scurtă durată, sunt destul de numeroși – 11,8 mii persoane sau 24,8% din totalul șomerilor din mediul urban s-au aflat în șomaj aproape 3 luni și 10,2 mii persoane (21,5%) între 3 și 5 luni. Astfel, dacă durata șomajului din mediul rural este puternic influențată de condițiile climaterice, în mediul urban durata șomajului poate fi explicată prin oportunitățile existente de angajare.

O semnificație importantă în analiza șomajului din mediul rural o au cauzele intrării în șomaj. Analizând distribuția șomerilor din mediul rural în funcție de motivul principal pentru care au încetat activitatea, se observă că, în 2009, în cea mai mare măsură, șomajul a fost influențat de concedierea sau reducerea de personal – 5 mii persoane sau 21,3%, sau sfârșitul unei activități temporare – 8 mii persoane sau 34% din totalul șomerilor care au desfășurat anterior activități de muncă (Tabelul 7, Anexa 3). Trebuie menționat faptul că aceste două motive de încetare a lucrului sunt determinate anume de specificul ocupării în mediul rural care presupune, pe de o parte, un caracter sezonier al activității de muncă, iar, pe de altă parte, ocuparea pe cont propriu. Într-adevăr, activitățile agricole, sau într-o măsură oarecare, activitățile de construcție, sunt efectuate în lunile de vară. Odată cu venirea sezonului rece activitatea temporară de muncă încetează și are loc concedierea forțată a persoanei.

În analiza șomajului din mediul rural o relevanță destul de mare au metodele de ieșire din șomaj utilizate de populația economic activă. Se constată că principalele metode aplicate de șomerii din mediul rural sunt contactarea directă a angajatorilor și apelarea la rude, prieteni, colegi. Astfel, în anul 2009, dacă șomerii tineri, în vârstă de 15-24 ani, care au apelat la rude, prieteni sau colegi, au constituit 7,9 mii persoane sau 76,2% din totalul șomerilor tineri, iar cei care au apelat direct la angajatori au constituit 5,4 mii persoane sau 47,4%, șomerii în vârstă de 24-64 ani care au apelat la rude, prieteni, colegi au constituit, respectiv, 14,8 mii persoane sau 29,8% și care au contactat direct angajatorul – 8,7 mii persoane sau 50,7% (Tabelul 8, Anexa 3).

Prin urmare, se poate constata că în mediul rural problema șomajului nu se încadrează în caracteristicile definitorii ale acestei categorii economice. Cu toate acestea, nu se poate spune că situația ocupării în mediul rural înregistrează anumite progrese vizibile. Or, nivelul relativ mic al șomajului din mediul rural se completează cu un nivel extrem de mare al populației inactive, fapt care nicidecum nu poate influența pozitiv creșterea ocupării și a funcționalității pieței muncii din mediul rural.

3.2 Populația inactivă

3.2.1 Structura populației inactice

Din analiza capitolelor precedente se atestă o situație caracterizată printr-o descreștere a numărului populației economic active, al populației ocupate, dar și a șomerilor din mediul rural. Pe acest fundal populația inactivă, în special cea în vârstă aptă de muncă, înregistrează tendințe de creștere continuă. Într-adevăr, **pe parcursul ultimilor 7 ani populația inactivă din mediul rural în vârstă de 15 ani și peste a crescut de la 650 mii persoane în 2001 până la 1032,5 mii persoane în 2009**. Printre cauzele principale ale creșterii numărului populației inactice pot fi menționate lipsa oportunităților de angajare din republică, precum și neatractivitatea locurilor de muncă disponibile. Astfel, populația aptă de muncă preferă mai bine să desfășoare activități de muncă neoficiale care le-ar aduce un venit și o satisfacție mai mare, decât să fie plasate la un loc de muncă rău plătit, care, deseori, este nesigur, fără perspective de creștere în cariera profesională, iar întârzierile de plată a salariilor sunt destul de frecvente.

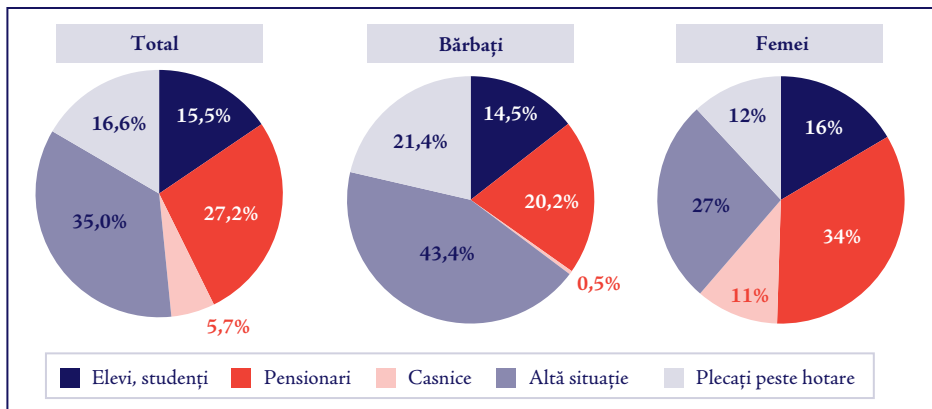
O asemenea creștere esențială a populației inactice compromise, în mod inevitabil, formarea potențialului uman din mediul rural și reduce considerabil șansele unei dezvoltări durabile a pieței muncii. Din acest considerent o analiză detaliată, din toate punctele de vedere, a populației inactice ar completa semnificativ tabloul pieței muncii din mediul rural și ar pune în evidență soluțiile capabile să amelioreze situația creată.

În analiza evoluției populației inactice destul de relevantă este distribuția ei în funcție de sexe, grupe de vârstă și categorii de inactivitate. Se observă, că **în 2009 cele mai multe persoane inactice din mediul rural au fost femeile – 551,9 mii**, comparativ cu 480,6 mii persoane de sex masculin. Astfel, se poate constata că șomajul feminin relativ mic este, de facto, suplimentat de un număr destul de impunător de femei inactice în vârstă aptă de muncă, situație care, oricum, le pune pe femeile din mediul rural într-o situație mai dezavantajată decât pe bărbați. Nivelul înalt al inactivității feminine comparativ cu cel al bărbaților poate fi explicat, pe de o parte, prin durata concediului de maternitate și de educare a copiilor, iar pe de altă parte, prin creșterea duratei de școlarizare a femeilor. Or, femeile din mediul rural îmbrățișează, de regulă, profesii caracteristice sferei bugetare, care necesită studii speciale, comparativ cu meseriile pe care le practică bărbații la sate.

Astfel, datele statistice demonstrează că numărul femeilor inactice cu statut de elev sau student constituiau în anul 2009 103,3 mii persoane sau 18,7% din totalul femeilor inactice. Bărbații inactivi cu statut de elev sau student au constituit doar 88,8 mii de persoane sau 18,48% din totalul bărbaților inactivi. Totodată, femeile casnice înregistrează un nivel de 67,9 mii de persoane, iar bărbații casnici – doar 2,9 mii persoane. Numărul femeilor plecate peste hotare este de circa 2 ori mai mic decât cel al bărbaților – 74,6 mii femei comparativ cu 130,9 mii bărbați plecați în alte țări în căutarea unui loc de muncă în 2009.

Totuși, cea mai mare pondere în totalul persoanelor inactice, în special al femeilor, îl ocupă pensionarii – 336,5 mii persoane. În acest context, trebuie menționat faptul că numărul femeilor pensionare este aproape de două ori mai mare decât numărul bărbaților pensionari – 213,00 mii femei sau 63,3% din totalul femeilor inactice din mediul rural și, respectiv, 123,5 mii bărbați sau 36,7% din totalul bărbaților inactivi din mediul rural (Figura 3.8, Tabelul 9, Anexa 3).

Figura 3.8 Distribuția populației inactive de 15 ani și peste din mediul rural pe categorii de inactivitate și sexe, 2009, %

Sursa: Biroul Național de Statistică

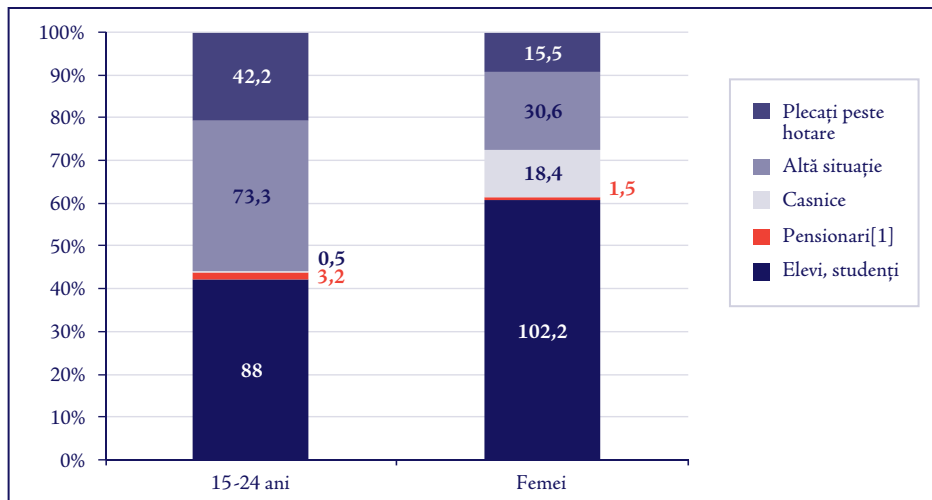
Analizând populația inactivă din mediul rural în 2009 în funcție de vârstă se observă o concentrație mai mare în grupele de vârstă de extremă. Astfel, grupa de vârstă 15-24 ani a constituit 317,8mii sau 30,8% din totalul populației inactive, iar grupa de vârstă de 65 ani și peste – 208,8 mii persoane sau 20,2% din totalul populației inactive din mediul rural.

În funcție de sex aceste grupe de vârstă ale populației inactive au marcat următoarele niveluri: 15-24 ani: bărbați – 165,1 mii sau 34,4% din totalul bărbaților inactivi, femei – 152,7 mii sau 27,7% din totalul femeilor inactive; 65 de ani și peste: bărbați – 78,5 mii sau 16,3%, femei – 130,3 mii sau 23,6%.

Astfel, se constată, că cei mai mulți bărbați inactivi sunt în vârstă de 15-24 ani, iar cele mai multe femei inactive în vârstă de 65 de ani și peste. Concentrația mare a bărbaților inactivi în vârstă de 15-24 ani și cea a femeilor în vârstă de 65 de ani și peste poate fi explicată, din nou, prin funcțiile și scopurile sociale pe care le urmăresc femeile și bărbații din mediul rural. Bărbații tineri nu sunt interesați să fie activi pe piața muncii, fiind preocupați fie de cariera lor viitoare care este inadecvată cu specificul ocupării din mediul rural, fie de căutarea unui loc de muncă pe piețele muncii din alte țări, unde nivelul de remunerare este substanțial mai înalt. Femeile în vârstă de 65 de ani și peste se pensionează, devenind inactive. Pe lângă acestea și speranța de viață a bărbaților este mai mică decât a femeilor.

Referindu-ne la statutul persoanelor inactive tinere, se constată că **în anul 2009 majoritatea populației în vârstă de 15-24 ani erau elevi sau studenți**, respectiv, 88 mii bărbați sau 53,3% din totalul bărbaților tineri inactivi și 102,2 mii femei sau 66,9% din totalul femeilor inactive. Totodată, dacă numărul bărbaților tineri plecați peste hotare a fost de 42,2 mii persoane sau 25,6% din totalul bărbaților tineri inactivi, femeile tinere considerate plecate peste hotare constituiau doar 15,5 mii sau 10,2% din totalul femeilor inactive. Respectiv, dacă femeile tinere cu statut de casnice constituiau 18,4 mii persoane, bărbații tineri au constituit doar 0,5 mii (Figura 3.9, Tabelul 9, Anexa 3).

Figura 3.9 Populația inactivă în vârstă de 15-24 ani din mediul rural pe categorii de inactivitate și sexe, 2009, mii persoane

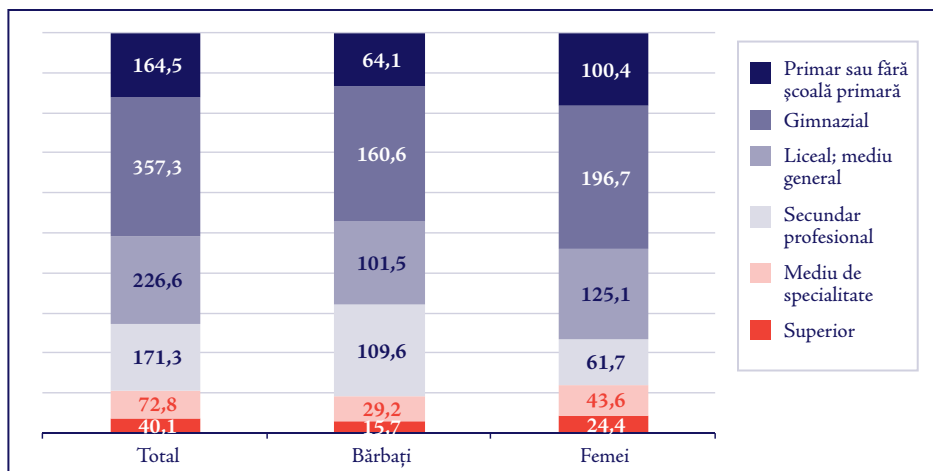
Sursa: Biroul Național de Statistică

3.2.2 Cauzele inactivității

În analiza populației inactive din mediul rural destul de relevantă este și relația acesteia cu piața muncii. Datele statistice arată că, în anul 2009 majoritatea populației inactive din mediul rural nici nu căuta un loc de muncă, nici nu dorea să lucreze, acestea constituind 798,6 mii sau 77,3% din totalul persoanelor inactive. Trebuie remarcat faptul că femeile care nici nu caută un loc de muncă, nici nu doresc să lucreze, sunt cu mult mai multe decât bărbații din categoria dată, acestea constituind 463,7 mii comparativ cu 334,9 mii (Tabelul 10, Anexa 3). Femeile din mediul rural nu cunosc drepturile de care beneficiază pe piața muncii, fiind, totodată, interesate să obțină informații privind modalitățile de a demara o afacere sau privind sănătatea, în special a reproducerii. Indiscutabil, femeile din mediul rural trebuie să fie ajutate pentru a depăși condiția pe care o au. Ele sunt marcate, după părerea noastră, de faptul că nu au acces la cultură, informație, la un loc de muncă bine plătit. Televizorul rămâne mijlocul de informare preferat al femeilor din mediul rural. Acestea apelează destul de rar la presa scrisă și nu folosesc internetul. Prețurile înalte fac inaccesibilă presa scrisă pentru majoritatea familiilor din mediul rural.

Analizând distribuția dată în corelație cu datele din graficele precedente, se poate presupune că persoanele tinere inactive din mediul rural, atât bărbații cât și femeile, sunt ocupate în procesul de formare profesională. Presupunerea dată poate fi confirmată prin faptul că majoritatea persoanelor inactive din mediul rural au studii gimnaziale – 357,3 mii persoane sau 34,6% din totalul populației inactive de peste 15 ani, dintre care 160,6 mii bărbați și 196,7 mii femei. De asemenea, semnificativ este și numărul persoanelor inactive cu studii liceale și medii generale – 226,6 mii din care 101,5 mii bărbați și 125,1 mii femei. (Figura 3.10, Tabelul 11, Anexa 3).

Figura 3.10 Populația inactivă din mediul rural în vârstă de 15 ani și peste după nivelul de instruire și sexe, 2009, mii persoane

Sursa: Biroul Național de Statistică

În anul 2009, populația inactivă cu studii superioare a constituit 40,1 mii persoane, dintre care 15,7 mii bărbați și 24,4 mii femei. De remarcat că dintre acestea 13,5 mii (6,2 mii bărbați și 7,3 mii femei) erau persoane plecate la muncă peste hotare și 25,7 mii persoane (9,2 mii bărbați și 16,5 mii femei) fac parte din grupul celor care nu caută un loc de muncă și nici nu doresc să lucreze.

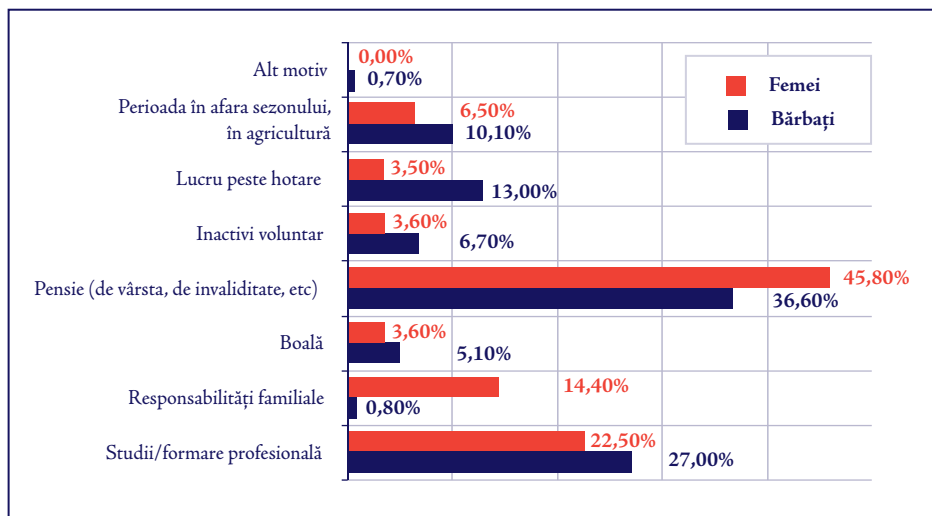
Se consideră că unul din motivele principale pentru care persoanele inactive din mediul rural nici nu caută un loc de muncă, nici nu vor să lucreze, este prezența copiilor de vârstă preșcolară în familie. Datele statistice, însă, arată că majoritatea persoanelor din categoria dată nu au copii de vârstă preșcolară. Astfel, persoanele inactive cu vârsta între 20-49 ani, care au copii de vârstă preșcolară, au constituit 122,9 mii persoane, dintre cei care nici nu caută un loc de muncă, nici nu vor să lucreze - 82,6 mii. Persoanele inactive care nu au nici un copil de vârstă preșcolară au constituit 350,8 mii persoane, din care nici nu caută un loc de muncă, nici nu vor să lucreze - 195,2 mii persoane (Tabelul 12, Anexa 3).

Analizând această distribuție în funcție de sexe, se observă că, dacă femeile inactive care au copii de vârstă preșcolară, dar nici nu caută un loc de muncă, nici nu doresc să lucreze, au constituit 60,2 mii persoane, bărbații inactivi care au copii de vârstă preșcolară, dar nici nu caută un loc de muncă, nici nu doresc să lucreze, au constituit doar 22,4 mii persoane.

De remarcat că 40,5% din persoanele inactive care nu au copii de vârstă preșcolară sunt plecate peste hotare la lucru sau în căutarea unui loc de muncă - 141,9 mii persoane (cu 10,7 mii persoane mai puțin decât în 2008), dintre care 87,9 mii bărbați și 54 mii femei (Tabelul 12, Anexa 3). Reducerea numărului persoanelor inactive plecate peste hotare în ultimul an în căutarea unui loc de muncă nu corelează cu tendințele de creștere a acestei categorii de persoane din anii precedenți și este legată de efectele crizei mondiale care are loc în țările europene și în Rusia, țări de destinație a persoanelor în cauză.

Printre motivele principale din cauza cărora persoanele inactice din mediul rural nu doresc să lucreze sunt: (i) statutul de pensionar, (ii) responsabilitățile familiale, (ii) perioada în afara sezonului și (iv) plecarea peste hotare în căutarea unui loc de muncă. Astfel, majoritatea persoanelor inactice nu doresc să lucreze deoarece ele au statut de pensionar - 335,2 mii persoane (41,9% din totalul persoanelor inactice). Totodată un număr impunător de mare revine și persoanelor care urmează cursuri de școlarizare – 194,9 mii persoane (24,4%). Aceste categorii de persoane inactice completează caracteristicile grupelor de vârstă de extremă (Figura 3.11, Tabelul 14, Anexa 3).

Figura 3.11 Populația inactivă de 15 ani și peste¹⁶ din mediul rural pe sexe care nu a dorit să lucreze, după motivul pentru care nu dorește să lucreze, 2009, %

Sursa: Biroul Național de Statistică

În factor determinant în ceea ce privește decizia de a fi prezent sau nu pe piața muncii o constituie și existența unui membru al familiei care lucrează peste hotare pentru a întreține financiar familia. Deși, se constată că majoritatea persoanelor inactice, care nu doresc să lucreze, nu au membri ai familiei aflați la lucru peste hotare ei fiind, în mare parte pensionari – 304,9 mii persoane. Din totalul persoanelor inactice care nu vor să lucreze doar 167,1 mii sau 20,9% au în componența familiei lor pe cineva care lucrează peste hotare.

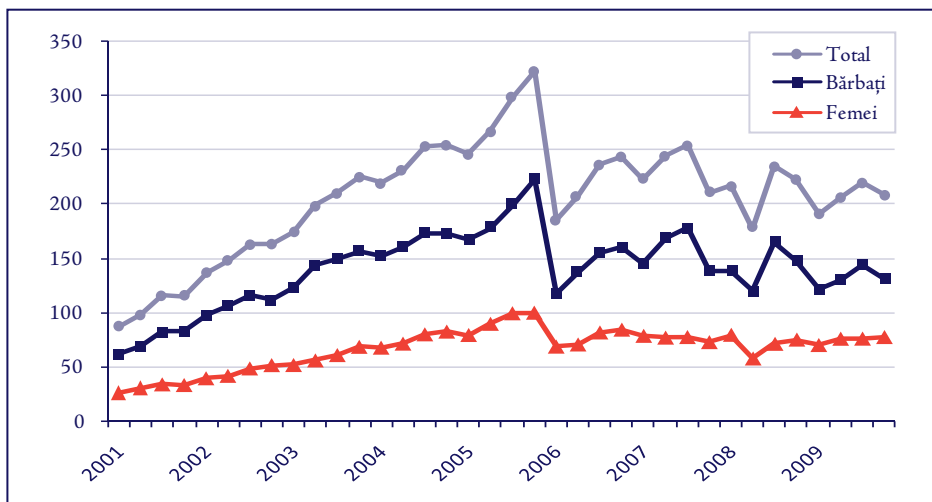
3.2.3 Factorul migrator

În analiza populației inactice din mediul rural o atenție deosebită se atrage persoanelor plecate peste hotare la muncă sau în căutarea unui loc de muncă. Pe parcursul ultimilor ani numărul acestora a crescut continuu – de la 104,0 mii persoane în 2001 până la 212,6 în 2008, reducându-se ulterior până la 205,4 mii în 2009, ceea ce constituie 197,5% din totalul populației inactice din mediul rural.

¹⁶ Exclusiv persoanele declarate plecate peste hotare la lucru sau în căutare de lucru.

Trebuie menționat faptul că factorul de sezonalitate a avut o oarecare influență, deoarece creșterile sunt înregistrate în special în lunile de vară și toamnă. De asemenea, se observă că numărul femeilor inactive plecate peste hotare la muncă este relativ constant, oscilând în jurul nivelului de 75 de mii persoane, în schimb numărul bărbaților din această categorie înregistrează oscilații puternice, ele fiind determinate de caracterul sezonier al lucrărilor pe care aceștia le practică (Figura 3.12 Tabelul 16, Anexa 3).

Figura 3.12 Evoluția trimestrială a numărului persoanelor din mediul rural plecate peste hotare pe sexe, 2001-2009, mii persoane

Sursa: Biroul Național de Statistică

În analiza populației din mediul rural, plecate peste hotare în căutarea unui loc de muncă, destul de relevantă este și distribuția acestora în funcție de grupe de vârstă, sexe și nivelele de instruire. Datele din Tabelul 17, Anexa 3 arată că în 2009 cele mai multe persoane plecate au fost în vârstă de 15-24 ani – 57,8 mii și 25-34 ani – 57,0 mii persoane.

De remarcat că în numărul persoanelor plecate predomină bărbații – 130,9 mii persoane, comparativ cu 74,6 mii femei. Majoritatea persoanelor plecate au studii secundar profesionale – 56,6 mii persoane, urmate de cele cu studii gimnaziale – 55,2 mii persoane și liceale sau medii generale – 55,0 mii persoane. Ținem să subliniem, că persoanele cu studii superioare constituie doar 13,5 mii persoane sau 6,6% din totalul persoanelor plecate peste hotare din mediul rural (Tabelul 17, Anexa 3).

Migrația internațională de muncă este influențată și de starea civilă, precum și de numărul de copii în familie. Astfel, se constată că în 2009 cele mai multe persoane din mediul rural plecate peste hotare erau căsătorite – 95 mii persoane și necăsătorite – 70,7 mii persoane. Din acestea, majoritatea nu au copii de vârstă preșcolară. Astfel, doar 31,6 mii sau 33,3% din persoanele căsătorite plecate peste hotare la muncă au copii de vârstă preșcolară, dintre care 24,6 mii sunt bărbați și 7 mii sunt femei (Tabelul 18, Anexa 3).

3.3 Politici și strategii orientate spre stimularea ocupării forței de muncă în mediul rural

Reieșind din situația critică a ocupării forței de muncă din mediul rural, autoritățile publice, atât centrale cât și cele locale din Republica Moldova, au acordat și acordă o atenție deosebită problemei ocupării forței de muncă în mediul rural. Astfel, problema respectivă se află în vizorul mai multor programe și documente strategice, elaborate și implementate până în prezent, menite să contribuie realmente la ameliorarea ocupării în mediul rural. Printre acestea pot fi numite: Strategia de Creștere Economică și Reducere a Sărăciei (2004-2006) (SCERS), programul de revitalizare a localităților din mediului rural „Satul Moldovenesc” (2005-2015), Strategia națională privind politicile de ocupare a forței de muncă (2007-2015), Strategia Națională de Dezvoltare (2008-2011) etc. Cele mai recente documente de politici lansate de autoritățile publice centrale care vizează și problema ocupării forței de muncă în mediul rural sunt legate nemijlocit de impactul crizei economice mondiale asupra economiei Republicii Moldova, precum și a căilor de atenuare a acestui impact, inclusiv și în domeniul ocupării forței de muncă. Ne referim în mod special la Programul de Stabilizare și Relansare Economică a Republicii Moldova pe anii 2009-2011.

Deși eforturile autorităților guvernamentale în ceea ce privește ameliorarea situației din domeniul ocupării sunt vizibile, unele dintre ele poartă, cu regret, un caracter mai mult declarativ. Acest fapt este confirmat și de evoluțiile anterioare și recente ale principalilor indicatori ocupaționali. În numele obiectivității, este corect de menționat faptul, că în această perioadă de timp, serviciul public de ocupare din republică depune eforturi considerabile pentru soluționarea problemelor existente, înregistrând rezultate semnificative. Astfel, au fost modificate cadrul instituțional, legislația în vigoare, a fost diversificată esențial gama de servicii prestate persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă.

Actualmente, rolul principal în realizarea politicilor de ocupare a forței de muncă din republică, inclusiv și din mediul rural, îi revine Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă și oficiilor teritoriale de ocupare a forței de muncă, care își realizează funcțiile lor în baza Legii nr. 102-XV din 13.03.2003 cu privire la ocuparea forței de muncă și protecția socială a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă. Activitatea Agenției Naționale de Ocupare a Forței de Muncă este axată, în principal, pe prevenirea șomajului și asigurarea unui nivel înalt al ocupării forței de muncă, încadrarea sau reîncadrarea în muncă a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă, sprijinirea ocupării persoanelor din categoriile defavorizate ale populației, asigurarea egalității de șanse pe piața forței de muncă, stimularea angajatorilor pentru încadrarea persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă, creșterea mobilității forței de muncă în condițiile schimbărilor structurale din economie, susținerea materială a șomerilor și stimularea acestora pentru a ocupa un loc de muncă, protecția socială a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă, informarea populației despre cererea și oferta forței de muncă, măsuri care sunt stipulate și în lege.

Modernizarea activității Serviciului public de ocupare și diversificarea serviciilor oferite de acesta sunt valabile și pentru persoanele aflate în căutarea unui loc de muncă din mediul rural. De exemplu, la 01.06.2010 în **gestiunea** Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă **erau 3741 locuri vacante** care pot fi ocupate și de șomerii din mediul rural grație serviciilor de mobilitate a forței de muncă oferite de agenție. La aceiași dată **numărul șomerilor aflați în evidența agenției s-a cifrat la 54469, inclusiv 28515 femei** sau 52,4% din totalul șomerilor înregistrați.

“Strategia națională privind politicile de ocupare a forței de muncă”, care a fost lansată în mai 2007, poate fi considerată drept o reacție a statului la înrăutățirea situației de pe piața muncii din republică, precum și la realizarea obiectivelor privind integrarea europeană. Într-adevăr, multe din obiectivele și țintele noii strategii pentru ocuparea forței de muncă din Republica Moldova corelează cu obiectivele expuse în Strategia Europeană pentru Ocuparea Forței de Muncă, precum și în „Strategia de la Lisabona” (2000-2010). Printre acestea pot fi menționate: egalitatea de șanse dintre bărbați și femei pe piața muncii, parteneriatul social, incluziunea socială a șomerilor prin crearea noilor locuri de muncă productive, îmbătrânire activă etc. Trebuie menționat faptul că mai multe măsuri și obiective ale strategiei în cauză sunt axate anume pe ameliorarea ocupării din mediul rural.

Alte măsuri semnificative, întreprinse de către autoritățile guvernamentale legate de ameliorarea situației de pe piața muncii, în special din mediul rural, reprezintă Programul Național de abilitare Economică a Tinerilor, program lansat în contextul declarării anului 2008 An al Tineretului. Programul presupune acordarea unor credite preferențiale și granturi persoanelor tinere care doresc să inițieze afaceri în localitățile din mediul rural. Programul dat este pe agenda autorităților guvernamentale și în prezent, înregistrând rezultate pozitive.

Totodată, indiferent de calitatea politicilor de pe piața muncii, trebuie menționat un lucru cert: piața muncii este o **pieță derivată**. Ea reflectă pe deplin succesele și insuccesele din economie. Din acest considerent, doar o creștere durabilă a economiei, învierea afacerilor și a investițiilor pot să absoarbă excesul de ofertă de muncă din republică concretizat fie în populația șomeră, fie în populația inactivă aptă de muncă și să asigure realizarea obiectivelor strategiilor și politicilor în cauză – de reducere a nivelului șomajului și de creștere a nivelului ocupării forței de muncă.

3.4 Abordarea unor metode de reducere/eliminare a șomajului în mediul rural

Una din căile cele mai eficiente de ameliorare a ocupării în mediul rural constă în promovarea și susținerea afacerilor capabile să creeze noi locuri de muncă durabile și bine remunerate. Acest lucru poate fi realizat, pe de o parte prin acordare de asistență și consultanță, iar uneori și instruire privind deschiderea și gestionarea unei afaceri în mediul rural, iar pe de altă parte, prin facilitarea accesului la diverse împrumuturi necesare în susținerea afacerilor. Din acest considerent, capitolul respectiv se va axa pe situația din domeniul creditării business-ului agricol de către băncile comerciale din Republica Moldova, a condițiilor de acordare a creditelor companiilor din sectorul agrar, în comparație cu condițiile de creditare ale altor sectoare ale economiei și accesul la credite pentru fermieri și companiile mici din business-ul agricol, precum și asupra posibilităților de inițiere a afacerilor în mediul rural.

3.4.1 Accesul la credite, împrumuturi agricole, facilități și programe de studii¹⁷

Valoarea creditelor acordate sectorului agriculturii, meșteșugăritului și parțial¹⁸ industriei alimentare constituie doar o parte foarte mică din totalul creditelor acordate prin intermediul băncilor comerciale

¹⁷ Informația utilizată este derivată din rapoartele publice referitoare la “dezvăluirea activității de creditare”, pe care băncile comerciale le întocmesc și le publică trimestrial. Toate băncile (cu excepția cătorva), de asemenea, plasează informația respectivă pe paginile lor web. În acest scop, au fost utilizate studiile relevante pe pachetele de credite acordate de cele 16 bănci comerciale înregistrate și care operează în Moldova. Surselor de informații existente și studiile elaborate până în prezent nu prezintă deloc sau prezintă foarte tangențial informații în aspect de gen.

¹⁸ Se i-au în calcul doar întreprinderile amplasate în mediul rural.

și instituțiilor de creditare celorlalte categorii (de regulă noua categorii) de credite. Doar 8,6% din totalul creditelor în lei și 9,4% din totalul celor în valută străină, acordate de către toate băncile comerciale pe parcursul anului 2007 au avut ca destinație sectorul respectiv.

Tabelele 19-21 din Anexa 3 la prezentul Studiu oferă o imagine detaliată și complexă a portofoliilor totale de credite ale băncilor comerciale pe ramuri ale economiei în anul 2008, în comparație cu anul 2006. Creditele acordate sectorului agriculturii, meșteșugăritului și parțial industriei alimentare constituiau 15,9% din totalul tuturor creditelor la începutul anului 2009, în creștere absolută cu 10% față de aceeași perioadă a anului 2006. În același timp, creșterea portofoliilor totale de credite ale băncilor comerciale a constituit 51,7%, ceea ce indică asupra faptului că creșterea creditării în ramura agriculturii și industriei alimentare a fost foarte modestă, în comparație cu creșterea portofoliilor totale de credite ale băncilor. De fapt, de la cele aproape 20% din totalul creditelor gestionate de bănci în 2006, ponderea creditelor acordate agriculturii și industriei alimentare s-a redus semnificativ, până la 14% în 2007.

La finele anului 2009 soldul creditelor acordate pentru creditarea sectorului real al economiei a constituit 798,0 mil. lei. Creditele menționate au fost alocate de către bănci primordial în ramurile industriei și comerțului (42,2 la sută), agriculturii și industriei alimentare (circa 33,6 la sută), precum și industriei energetice și a combustibilului (circa 14.1 la sută).¹⁹

În structura creditelor pe ramuri economice, **în anul 2009 s-au produs schimbări ce indică reducerea cererii**, pe fundalul scăderii încrederii consumatorilor, pentru creditele de consum, a căror pondere s-a micșorat de la 13,0 până la 10,2 la sută, de asemenea, pentru creditele pentru imobil, construcție și dezvoltare, sectorul cel mai afectat de criza financiară internațională, de la 14,7 până la 12,5 la sută. În același timp, creditele acordate industriei și comerțului, precum și cele acordate agriculturii și industriei alimentare s-au menținut preponderente, consemnând creșteri ale ponderii, respectiv, de la 48,9 până la 50,8 la sută și de la 13,3 până la 15,9 la sută la finele anului 2009.

Creditarea redusă a sectorului agriculturii și industriei alimentare nu este legată de deficitul de resurse pentru acest scop. Conform datelor de la sfârșitul lunii decembrie 2008, lichiditatea medie în sistemul bancar al Republicii Moldova constituia 31,4%, față de normativul minim de 20%, fixat de Banca Națională. **Situația nu s-a schimbat nici în anul 2009, mai mult gradul de lichiditate a crescut cu aproape 7 puncte procentuale. La finele anului 2009 indicatorul lichidității pe termen lung a constituit 0,6 (limita maximă este 1) și indicatorul lichidității pe termen scurt a atins nivelul 38,27% (limita minimă este 20%)**²⁰.

Din aceste date rezultă că băncile dispun de o extra lichiditate, aproximativ cu 1/3 mai mare decât minimumul necesar, dar ezită să investească în "sectorul real" în general și în business-ul agricol, în particular. În schimb, acestea preferă să plaseze resursele disponibile în credite interbancare sau hârtii de valoare de stat foarte sigure și lichide, dar cu profitabilitate redusă. Băncile au fost în anul 2009 și încă rămân destul de reticente în creditarea sectorului real al economiei, investind activele disponibile în valori mobiliare de stat²¹. Aceasta situație este determinată de riscurile mari ale business-ului agricol, care rămâne a fi sub-dezvoltat, depinde enorm de factorii naturali, practic nu utilizează tehnologiile noi și inovațiile, nu este susținut de politicile de stat, este relativ profitabil doar pe termen lung.

¹⁹ Raport anual al BNM, 2009, http://www.bnm.md/md/annual_report

²⁰ Adrian Lupușor, Ce se întâmplă în sectorul bancar moldovenesc? Expres-analiză, nr. 7, 28 ianuarie 2010, pag. 2, www.expert-grup.org

²¹ Ibidem, pag. 2.

Doar 12 din cele 16 bănci investigate au acordat credite agriculturii și industriei alimentare pe parcursul anului 2007 și 2008. „Eurocreditbank” SA, „Universalbank” SA și „Comerțbank” SA sunt cele trei bănci care, aparent, nu au operat deloc în acest sector în perioada analizată.

Cea mai activă bancă din acest punct de vedere a fost „Moldova-Agroindbank” (MAIB), care a orientat aproape jumătate din totalul creditelor către business-ului agricol în 2007 (1,18 miliarde lei, sau 43,8% din total). Suma creditelor acordate de bancă a crescut în anul 2008 până la 1,3 mlrd lei, și s-a menținut aproximativ la aceiași cotă în anul 2009 – 1,31 mlrd lei²². Cea de-a doua bancă comercială, „Moldindconbank” SA, a acordat în anul 2007 320,8 milioane lei sau 11,9% din totalul creditelor bancare orientate spre business-ul agricol, în 2008 439,5 mln, iar în anul 2009 numai 376 mln²³. Acest fapt denotă interesul scăzut al băncilor pentru creditarea sectorului agricol.

O caracteristică a creditării sectorului agricol este acordarea creditelor de valoare mică (până la 300 mii lei în valută națională), pentru perioade scurte de timp (12-36 luni). Pe acest segment, banca comercială „Procredit Bank” SA este lider printre cele 16 bănci comerciale. După numărul de credite acordate debitorilor mici din agricultură și industria alimentară, ea acoperă aproximativ 37% din totalul creditelor acordate sectorului agricol în 2008. Această bancă înregistrează, de asemenea, cea mai mică medie pentru creditele acordate business-ului agricol (21 mii lei pentru creditele în lei și 1,24 milioane lei pentru cele în valută străină) și, respectiv, asigură un acces mai bun la credite pentru debitorii mici. În același timp, ratele dobânzilor la aceasta bancă sunt dintre cele mai mari (în mediu, 26% pentru creditele în lei și 14,4% pentru cele în valută străină).

Analiza dată denotă că băncile comerciale preferă debitorii mari și, respectiv, companiile mari au acces mai ușor la credite bancare, în comparație cu cele mici și producătorii individuali. Cea mai îngrijorătoare tendință în sistemul bancar este creșterea constantă a ponderii creditelor nefavorabile în totalul de credite, care la finele anului 2009 a ajuns la 16,3%, depășind de peste 3 ori nivelul înregistrat la începutul anului 2009. Deteriorarea calității portofoliului de credite a sistemului bancar este explicată de tendințele recesioniste din economie și de înrăutățirea situației financiare a debitorilor, în mod special a celor mici. Debitorii mari dispun de garanții mai convingătoare ceea ce în caz de necesitate poate acoperi riscul creditului.

Media creditelor acordate de „Moldova-Agroindbank” SA, care este lider absolut, și cea mai activă bancă a fost în anul 2007 de 685 mii lei (aproximativ 65 mii USD) pentru creditele în lei și 11,15 milioane lei (aproximativ 1,07 milioane USD) pentru creditele în valută străină. Evident, astfel de credite sunt accesibile doar companiilor medii și mari, în timp ce companiile micro și mici, în general, nu pot asimila mai mult de 50 mii USD.

Media generală a creditelor acordate de către toate băncile comerciale sectorului agrar, meșteșugăritului și industriei alimentare este și mai mare: 841 mii lei pentru creditele în lei și 5,3 milioane lei (aproximativ 508 mii USD) pentru creditele în valută străină. Astfel, competiția în sectorul bancar se duce pentru

²² Raportul de Audit financiar al BC „Moldova Agroind Banc” SA pentru anul 2009, p. 32. <http://www.maib.md/file/raporturi-anuale/2009/raport-audit-2009-ro.pdf>

²³ Raportul de Audit financiar al BC „Moldinconbank” SA pentru anul 2009, p.17. http://www.moldindconbank.com/img/n-reports/MICB_NAS_2009_ro.pdf

companiile mari, iar IMM-le mici sunt neatractive pentru băncile comerciale. Diminuarea maximă a riscului neînțoarcerii creditului este astfel, una din prioritățile de bază ale creditării business-ului din mediul rural. Conservatismul majorității băncilor comerciale vis-a-vis de gestiunea riscurilor sugerează disponibilitatea acestora de a renunța pe termen scurt la rentabilitate pentru diminuarea riscului deteriorării activelor bancare²⁴.

Încă o chestiune, ce ține de problema accesului la credite, o reprezintă prețul acestora. În conformitate cu reglementările Băncii Naționale, creditele în valută pot fi acordate doar pentru plăți în afara țării, adică pentru importuri. În aceasta situație este clar ca doar companiile mari, care fac importuri, pot beneficia de pe urma dobânzilor mai reduse (aproximativ 12,4% anual), în timp ce business-ul mic este nevoit să solicite credite în lei la o rată a dobânzii de la 20% până la 26% anual). Această rată fiind mai mică doar față de rata pentru creditele acordate pentru construcția drumurilor și creditele de consum.

Având în vedere situația descrisă mai sus accesul la credite și împrumuturi agricole sunt instrumente puțin utilizate de către populația din mediul rural. Datele studiului sociologic "Gestionarea finanțelor de către gospodăriile casnice. Cunoștințe și practici" realizat de CBS "Axa" SRL, la comanda Organizației Internaționale pentru Migrațiune în 2008, pe un eșantion de 1953 persoane, inclusiv mediul rural, ilustrează următorii parametri de utilizare a serviciilor bancare²⁵.

Tabelul 3.2. Consumul de servicii bancare în mediul rural, 2008, %

	a. ...ați utilizat în ultimii trei ani	b. ...utilizați în prezent	c. ...nu ați utilizat anterior, dar veți recurge în următoarele 12 luni
Schimb valutar	30,1	30,2	37,8
Transferuri bănești	13,0	12,8	16,9
Cont curent	3,8	4,6	4,9
Depozit cu dobândă	4,2	4,2	5,4
Credit personal	3,6	3,1	4,9
Card de credit	0,1	0,1	0,9
Asigurare de viață	1,6	1,9	2,4
Card de debit	0,4	0,2	0,9
Depozit fără dobândă	1,0	0,8	0,8
Safeuri bancare	0,1	0,1	0,8
Credit pentru micul business	0,6	0,6	2,2
Leasing	0,1	0,1	0,6
Credit ipotecar	0,0	0,0	1,2

Sursa: Date agregate conform calculelor autorilor doar pentru mediul rural

²⁴ Adrian Lupușor, Ce se întâmplă în sectorul bancar moldovenesc? Expres-analiză, nr. 7, 28 ianuarie 2010, pag. 4, www.expert-grup.org

²⁵ Studiul sociologic "Gestionarea finanțelor de către gospodăriile casnice. Cunoștințe și practici. OIM, 2008, p. 29.

Din datele studiului se constată un nivel foarte scăzut de utilizare a serviciilor bancare. Fiecare a doua gospodărie (50,9% media generală, 59% în mediul rural) nu utilizează practic nici un tip de serviciu bancar. Serviciile de schimb valutar sunt utilizate de o treime din populație, fiind serviciul cel mai des accesat. Ca număr de beneficiari urmează transferul de bani de peste hotare, 12,5% general, respectiv 13% în mediul rural, utilizând serviciile de transfer bănesc (transferuri rapide), prin transfer bancar. De conturi curente dispun 4,6% de populație adultă, doar 3,9% în mediul rural, iar 4,2% ambele medii dispun de cont de depozit pentru obținerea unei dobânzi. Creditele, în orice formă, sunt printre serviciile bancare cel mai rar utilizate, cu excepția poate doar a creditelor personale, plasându-se pe locul șapte ca număr de utilizatori (3,1% în general și 2,8 în mediul rural).

Experiența de afaceri este un criteriu esențial în compararea beneficiarilor de servicii bancare. Datele studiului atestă că numărul mediu de servicii pe care le folosește o persoană cu experiență de business este aproape de două ori mai mare (3,17) decât în cazul unei persoane fără asemenea experiență (1,68). În aspect de gender proporția este aproape identică, bărbații antreprenori apelează de 2,8 ori mai des la service bancare decât femeile.

Menirea unui credit este admisă de populație pentru două situații de bază, lansarea unei afaceri și în careva situații excepționale. Astfel, 22,2% admit că ar fi analizat posibilitatea contractării unui credit doar în cazul lansării unei afaceri, iar 15,5% în cazul unor situații excepționale. Nu admit în nici un caz că vor ajunge cumva să analizeze posibilitatea contractării unui credit 35,5% de respondenți²⁶.

3.4.2 Oportunitățile de inițiere a afacerilor

Pe parcursul ultimilor ani în Republica Moldova au fost implementate zeci de programe și proiecte direcționate spre acordarea asistenței financiare și consultative pentru lansarea și dezvoltarea afacerilor în spațiul rural, în care direct sau indirect au fost implicate femeile. Rezultatele implementării acestor programe denotă că ele au avut un impact pozitiv enorm pentru dezvoltarea afacerilor, asigurând astfel alternative clare pentru beneficiarele lor de a obține un loc de muncă, a îmbunătăți situația materială a familiilor lor, a se autofirma și, nu în ultimul rând, de a contribui la dezvoltarea economică locală, implicat în întregii republici. Printre cele mai importante și cu rezultate semnificate sunt:

Proiectul “Suport pentru Proiectul Investiții și Servicii Rurale” (SRISP), care și-a început activitatea în noiembrie 2002, fiind o continuare a proiectului-pilot cu o durată de trei ani “Dezvoltarea Surselor Durabile de Venit în Regiunile Rurale” și implementează componenta dezvoltarea businessului rural a Proiectului „Investiții și Servicii Rurale” susținut de Banca Mondială. Aceste două elemente conexe, stau la baza abordării complexe de către SRISP a dezvoltării sociale și economice în comunitățile rurale.

Pe parcursul perioadei 2003-2006, proiectul a susținut crearea a peste 900 de afaceri noi, din care 194 au fost inițiate de femei. Domeniile de inițiere a afacerilor au fost: comerț – 36%, creșterea animalelor și a diferitor culturi agricole – câte 12%, fabricarea diferitor articole – 16%, prestarea diverselor servicii – 10%, transport – 8%, altele – 4%. Din aceste afaceri 170 au contractat credite pe termen mediu sau lung, inclusiv 32 de întreprinderi gestionate de femei au beneficiat de granturi condiționate de 20% din suma grantului.²⁷ În perioada 2006-2009, proiectul a susținut crearea a 1285 de afaceri noi, din care 332 au fost inițiate de femei. Începând cu anul 2002 în Republica Moldova se implementează Programul IFAD – Sprijinirea Creditară și Financiară a Proiectelor Alternative pentru întreprinderile din locali-

²⁶ Ibidem, pag. 41

²⁷ Datele au fost furnizate de reprezentanții Proiectului SRISP și de pe site-ul www.rural.md

tățile rurale²⁸ (RFSEDP). Proiectul este rezultatul Acordului de colaborare dintre Guvernul Republicii Moldova și IFAD.

Bugetul Programului este de 6,3 mln USD. Scopul acestui Program este dezvoltarea întreprinderilor mici și mijlocii din localitățile rurale, care au ca domeniu de activitate sectorul agrar. La 1 ianuarie 2008 în cadrul Programului au fost acordate 319 credite în valoare de 103 mln. lei. Din numărul total de credite acordate, femeile antreprenori au beneficiat de 76 credite (23,8%) în valoare de 24 mln. lei. Mijlocele bănești obținute au fost utilizate de către antreprenori pentru dezvoltarea afacerilor în următoarele domenii: incubatoare și creștere a puilor, sere, brutării, creșterea animalelor.

În aceeași perioadă au fost implementate în Republica Moldova zeci de proiecte destinate exclusiv femeilor. Printre aceste programe se pot evidenția:

Proiectele PNUD Moldova „Gender în Dezvoltare” și „Dezvoltarea businessului mic și mijlociu”²⁹. În cadrul acestor proiecte PNUD Moldova a colaborat cu Ministerul Muncii și Protecției Sociale și a avut ca scop desfășurarea politicilor și programelor orientate spre asigurarea participării egale a bărbaților și femeilor în viața economică, politică și socială a societății moldovenești. Proiectele au reunit peste 90 de femei, dintre care femei-șomeri și funcționari publici. În cadrul proiectelor implementate participantele au înșușit arta inițierii și managementului afacerii proprii, au studiat infrastructura economică a republicii. De asemenea, a fost deschis și activează Clubul Business-ului Feminin, care organizează consultații și întâlniri pentru femeile care doresc să-și deschidă afaceri.

Programul „Alternative Economice pentru Femeile din Zonele Rurale” este adresat direct femeilor antreprenori. Programul prevede o abordare integrală, dar focusată în același timp, a dezvoltării economice rurale a Moldovei, incluzând:

- (a) Asistență tehnică prestată femeilor antreprenori din zonele rurale;
- (b) Asistență financiară directă pentru IMM-uri din zonele rurale care aparțin sau sunt conduse de femei;
- (c) Diseminarea informației și desfășurarea campaniilor de informare referitor la promovarea oportunităților de afaceri pentru femeile antreprenori și rolul lor în dezvoltarea economică prin intermediul unor evenimente organizate în rețea.

În prezent, în Republica Moldova sunt în curs de implementare peste 30 de programe și proiecte care acordă asistență tehnică și consultativă, instruirii și sprijin financiar pentru IMM-le din mediul rural, inclusiv pentru femei. Printre cele mai reprezentative pot fi nominalizate: Programul național de abilitare economică a tinerilor; Gestiunea eficientă a afacerii; Acordarea consultanței de către experți din Germania; Fondul de garantare a împrumuturilor; Programul BAS; SRISP II, IFAD IV, etc.³⁰.

Rezultatele proiectelor și programelor de asistență tehnică și consultativă pentru dezvoltarea IMM-lor în mediul rural atestă că în economia rurală a Moldovei prevalează domeniile activităților economice cu plus valoare mică. De regulă, inițierea afacerilor în mediul rural se bazează pe premise evidente ca: existența mijloacelor de producție ne utilizate, lipsa unor produse sau servicii pe piața locală.

²⁸ Sursa: Compania Consultanță și Credit în Agricultură

²⁹ Sursa: www.undp.md

³⁰ Lista detaliată a programelor și proiectelor, inclusiv cu prezentarea principalelor lor activități eligibile spre finanțare se prezintă în Anexa 4.

În ceea ce privește inițierea și dezvoltarea afacerilor, conform datelor celor mai recente studii în domeniu, repartizarea întreprinzătorilor pe sexe arată că ponderea bărbaților este preponderent mai mare – 72,5%. Cota femeilor întreprinzătoare este de 27,5%. Numărul bărbaților întreprinzători este de 2,6 ori mai mare decât numărul femeilor întreprinzătoare. Proporțiile indicate nu corespund repartizării populației Moldovei pe sexe: ponderea femeilor antrenate în afaceri este cu mult mai joasă decât ponderea femeilor în numărul populației economic active (49,4%) și în numărul total al populației Moldovei (51,9%)³¹.

Cota populației rurale în structura populației Moldovei după mediul de reședință constituie 58,7%. Acest indicator este cu mult mai mare decât cota întreprinzătorilor din mediul rural.³² Ponderea femeilor întreprinzătoare în mediul rural este relativ mai mică decât în cazul bărbaților: cota femeilor întreprinzătoare în mediul rural constituie 14,9% (la bărbați – 17,6%). Respectiv, în mediul urban cota femeilor întreprinzătoare constituie 85,1%, adică depășește cota bărbaților (82,5%)³³.

De remarcat, că greutatea specifică a femeilor întreprinzătoare în Moldova este comparabilă cu indicatorul similar din alte țări³⁴. Conform datelor statistice prezentate de Comisia Europeană, potențialul antreprenorial al femeilor constituie “o sursă de creștere economică și de noi locuri de muncă care nu este pe deplin valorificată”. În prezent, femeile în medie constituie 30% din antreprenorii din UE, dar ele deseori se confruntă cu dificultăți mai mari decât bărbații la inițierea afacerilor și la accesarea mijloacelor financiare și de instruire”. Ca parte a strategiei în curs orientată spre majorarea numărului femeilor antreprenori în UE, Comisia Europeană a lansat în luna octombrie 2009 programul “Rețeaua europeană a ambasadorelor antreprenoriatului feminin”. Actorii acesteia vor face schimb de experiență, de opinii, vor juca rolul de modele, exemple pentru a inspira femeile din cele 27 de state UE să devină întreprinzători³⁵.

Inițierea afacerilor este împiedicată de un șir de factori. Cele mai mari impedimente în lansarea afacerilor sunt legate de lipsa resurselor financiare, după care urmează lipsa abilităților de om de afaceri în agricultură, lipsa cunoștințelor în inițierea afacerilor în industrie și în prestări servicii, lipsa timpului liber. Ultimul constituie un obstacol chiar mai serios ca lipsa resurselor financiare. Barierele legate de legalizarea afacerii sunt percepute ca cele mai dificile în ce privește obținerea autorizațiilor pentru aprovizionarea cu energie electrică, gaze și apă, precum și a autorizației construcțiilor. De asemenea, impozitarea excesivă este menționată destul de des ca impediment, însă acest lucru trebuie perceput în contextul veniturilor reduse din afaceri pe de o parte și, pe de altă parte, de necesitatea stringentă în resurse pentru dezvoltare.

În aceste condiții, capitalul inițial necesar creării unei afaceri constituie cea mai mare problemă pentru antreprenori. Economiiile proprii ale acestora, conform rezultatelor unor studii efectuate, au constituit aproximativ $\frac{3}{4}$ din toate resursele financiare (74,2%) necesare capitalului inițial al afacerilor. Împrumuturile de la rude sau prieteni și creditele acoperă 12,1% și, respectiv, 5,2% din capitalul inițial. Cota investițiilor străine – 5,3%. Subvențiile de stat dețin o cotă minimală în sursele de finanțare la etapa de inițiere a businessului – 0,8% din capitalul inițial. Structura surselor de finanțare la întreprinderile conduse de bărbați și întreprinderile conduse de femei diferă nesemnificativ³⁶.

³¹ Elena Aculai, „Condițiile de creare și dezvoltare a întreprinderilor: analiză prin prisma de gen”, Chișinău, 2009, pag. 16

³² Ibidem, pag. 24

³³ Ibidem, pag. 23

³⁴ Ibidem, pag. 14

³⁵ Sursa: <http://www.euractiv.com/en/>

³⁶ Elena Aculai, „Condițiile de creare și dezvoltare a întreprinderilor: analiză prin prisma de gen”, Chișinău, 2009, pag. 45

Problema resurselor financiare persista și ulterior etapei de lansare a afacerilor. Potrivit rezultatelor studiilor efectuate, „principala dificultate în activitatea întreprinderilor în 2008 s-a dovedit a fi lipsa mijloacelor financiare, această problemă fiind indicată de circa $\frac{3}{4}$ din întreprinderi (74,1%). Dacă la acestea se adaugă 12,0% întreprinderi care au menționat accesul limitat la credite, atunci, probleme legate de insuficiența surselor de finanțare au 86,1% din întreprinzătorii”³⁷.

Analiza dificultăților în dependență de mediul de amplasare a businessului a arătat că întreprinderile din mediul rural se confruntă cu probleme mai frecvent. Astfel, dificultăți precum: lipsa mijloacelor financiare, lipsa tehnologiilor avansate, accesul redus la credite, lipsa materiei prime au fost menționate de întreprinzătorii din mediul rural relativ mai des³⁸ în comparație cu întreprinzătorii din mediul urban.

Multe din barierele în calea inițierii și dezvoltării businessului sunt percepute de către femeile din mediul rural mai acut³⁹. Conform rezultatelor interviurilor cu femeile întreprinzătoare din Moldova, problemele acestora în afaceri de multe ori își găsesc explicația în tradițiile formate în societate și educația primită. Antreprenoarele începătoare menționează, că la etapa de inițiere a businessului „încurcă destul de mult timiditatea și lipsa de încredere în forțele proprii, care sunt educate în familie, în trecut acestea considerându-se ca fiind virtuți pentru femeie”⁴⁰. Femeile cu o anumită experiență în afaceri menționează că în cultura noastră „femeia stă mereu în fața dilemei: cariera sau familia. În timp ce bărbatul cu ușurință o alege pe prima, femeii îi vine greu să facă o astfel de alegere”⁴¹.

Oportunitățile de inițiere și dezvoltare a afacerilor în mediul rural sunt realizate, ținând cont de următoarele premise:

- (i) marea majoritate din afaceri sunt dezvoltate și inițiate în condițiile unei concurențe slabe sau foarte slabe, de aceea sunt de durată mică sau medie până la apariția unor concurenți puternici;
- (ii) sunt îndreptate, în special, spre satisfacerea pieței locale sau lucrează în condiții de desfacere, fără ieșirea directă pe piața de desfacere,
- (iii) motivele de dezvoltare a afacerii sunt, de regulă, altele decât necesitatea investirii banilor acumulați,
- (iv) sunt bazate pe experiență și mai puțin pe studii și analize efectuate de specialiști.

Studiile atestă că „în mediul rural prevalează întreprinderile agricole, cele specializate în economia vânatului, silvicultură, pescuit care constituie 26,0%. De asemenea, în mediul rural este mai ridicată cota întreprinderilor din industrie – 16,9%. În mediul urban cu acest gen de activitate se ocupă 13,7% din întreprinderi. Alte tipuri de activitate economică – construcții, comerț cu ridicata și cu amănuntul, transport și comunicații – se dezvoltă preponderent în ambele medii”⁴².

Reieșind din premisele sus-menționate și rezultatele studiilor recent efectuate, cele mai atractive zece domenii pentru inițierea și dezvoltarea afacerilor în mediul rural sunt:

³⁷ Ibidem, pag.56

³⁸ Ibidem, pag.57

³⁹ Ibidem, pag. 2

⁴⁰ Welter F., Smallbone D., Aculai E., Rodionova N., Vinogradova N. «Female Entrepreneurship in Transition Economies: the Example of Ukraine, Moldova and Uzbekistan» (2001-2003). National Report on Survey Data for Moldova (INTAS - 2000-00843). RWI, Essen, 2003

⁴¹ Fundamentarea mecanismului de susținere a întreprinderilor mici și mijlocii exportatoare de mărfuri și servicii de producție proprie/ proiectul pentru tineri savanți. Raport științific. Institutul de Economie, Finanțe și Statistică AȘM (IEFS), Chișinău, 2009.

⁴² Sursa: Elena Aculai, „Condițiile de creare și dezvoltare a întreprinderilor: analiză prin prisma de gen”, Chișinău, 2009, pag. 35.

- a. Uscarea fructelor și a legumelor;
- b. Utilizarea tehnologiilor avansate la producerea legumelor în sere și câmp deschis;
- c. Serviciile de morărit, fabricarea uleiului;
- d. Serviciile de croitorie și frizerii, reparații ale încălțămintei;
- e. Creșterea albinelor și servicii conexe apiculturii;
- f. Creșterea prepelițelor, curcanilor, iepurilor;
- g. Plantațiile de zmeură, coacăză neagră, migdal, aluni, căpșuni;
- h. Turismul rural;
- i. Servicii medicale de recreare, saună, băi;
- j. Servicii auto și mecanizate.

4. CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

Studiul cantitativ al ocupării forței de muncă în mediul rural din Republica Moldova constată o situație destul de deplorabilă în ce privește volumul și structura ocupării forței de muncă în funcție de sex, vârstă, domenii de activitate, statut profesional etc. Printre cele mai importante trăsături ale evoluției ocupării din ultimii ani în mediul rural pot fi menționate următoarele:

1. Condițiile sociale și economice precare din mediul rural, rezultate în urma reformelor legate de tranziția la economia de piață, au determinat reducerea numărului populației totale, a sporului demografic natural și accentuarea migrației definitive, care s-au răsfrânt negativ asupra indicatorilor ocupaționali;
2. Pe parcursul ultimilor cinci ani schimbări semnificative în structura de vârstă a resurselor umane din mediul rural nu s-au înregistrat, fapt determinat, în primul rând, de completarea resurselor de muncă cu persoanele născute în anii '80, perioadă în care natalitatea a înregistrat creșteri semnificative. Prin urmare, tendințele demografice negative din ultimii ani se vor răsfrânge negativ asupra resurselor umane într-o perspectivă mai îndepărtată, or, formarea resurselor umane are loc într-o perioadă de timp mai îndelungată;
3. Evoluția proceselor de pe piața muncii din mediul rural pe parcursul ultimilor cinci ani, marchează o reducere continuă a nivelului ocupării pe fundalul creșterii atât a numărului șomerilor, cât și a populației inactive;
4. Mediul rural continuă să fie neatractiv pentru încadrarea în câmpul muncii. Acest fapt este determinat de mai mulți factori. Unul dintre factorii esențiali îl reprezintă spectrul îngust al ocupațiilor și meseriilor solicitate. Prin urmare, o mare parte a populației tinere care-și face studiile în instituțiile de învățământ mediu de specialitate și superior din orașe nu pot și nu doresc să se întoarcă în satul de baștină, deoarece nu-și pot găsi un loc de muncă pe specialitatea sau meseria însușită. În caz contrar, studiile lor s-ar transforma într-o investiție nejustificată în capitalul lor uman.
5. Reieșind din specificul activităților economice din mediul rural, sezonabilitatea are o influență esențială asupra indicatorilor ocupaționali. Astfel, se observă că activismul pe piața muncii se manifestă în trimestrul doi și trei al anului, adică în acele perioade ale anului când pot fi efectuate lucrări agricole – domeniul de activitate de bază din mediul rural.
6. Pe fundalul descreșterii nivelului ocupării din mediul rural, are loc și o descreștere a ponderii celor ocupați în sectorul agrar. Cu toate acestea, până în prezent ponderea persoanelor ocupate în agricultură este impunătoare – 50% în 2009. Totodată, tendințele de diminuare a ponderii celor ocupați în agricultură din mediul rural înregistrează o tendință stabilă de descreștere
7. În noile condiții economice tot mai răspândite sunt ocuparea incompletă și ocuparea informală. În acest context, o fațetă specifică a ocupării din mediul rural o constituie sub-ocuparea, care se manifestă prin ocupare cu program redus de lucru. În ceea ce privește concentrația mare a acti-

vițășilor informale, aceasta este determinată, în primul rând, de specificul ocupării din mediul rural. Într-adevăr, reformele din agricultură din ultimii ani, împrăștierea lucrătorilor agricoli cu pământ, dar, și nu în ultimul rând, inexistența unor mecanisme viabile ale economiei de piață în sectorul agrar, au condus la creșterea esențială a gradului de auto-ocupare a populației, precum și la răspândirea unor elemente de economie naturală în mediul rural.

8. Activitatea în Gospodăria Auxiliară Proprie reprezintă o formă de manifestare a ocupării informale. Această formă de ocupare din mediul rural, fiind destul de reprezentativă (circa 13% din totalul populației din mediul rural de 15 ani și peste), constituie factorul de bază care generează instabilitatea și fluctuațiile de pe piața muncii și, prin urmare, afectează calitatea ocupării din mediul rural. Se are în vedere, că persoanele ocupate în gospodăriile auxiliare proprii practică, de regulă, o agricultură „de supraviețuire”, care nu poate asigura un trai decent, iar activitatea lor este orientată în principal spre consumul propriu. Pe de altă parte, persoanele ocupate în gospodăriile auxiliare proprii ușor trec din categoria persoanelor active în persoane inactice;
9. Tradițional, șomajul în mediul rural este la un nivel mai jos decât în mediul urban. Acest fapt este determinat, în primul rând, de specificul ocupării în zonele rurale, unde o mare parte a populației este ocupată pe cont propriu, inclusiv în gospodăria auxiliară privată pentru consum propriu sau vânzare, sau, în general, nu este prezentă pe piața muncii. Cu toate acestea, pe parcursul ultimilor ani, pe fundalul descreșterii populației economic active și a celei ocupate din mediul rural, se observă o tendință stabilă de creștere a numărului șomerilor. Problema creșterii șomajului din mediul rural a devenit și mai gravă în 2009, fiind influențată de efectele negative ale crizei economice și financiare mondiale care a avut repercusiuni îngrijorătoare asupra ramurilor economice din mediul rural, precum și asupra pieței muncii din mediul rural;
10. Șomajul din mediul rural, asemeni altor indicatori ocupaționali, este puternic influențat și de sezonalitate. Se observă că numărul șomerilor crește în cea mai mare măsură în perioada sezonului rece, când lucrările agricole care constituie activitatea de bază din mediul rural nu pot fi realizate;
11. Pe fundalul descreșterii numărului populației economic active și a populației ocupate din mediul rural, populația inactivă înregistrează tendințe de creștere continuă. Un interes deosebit în analiza acestei categorii de populație o prezintă persoanele care mențin relații cu piața muncii și care ușor pot trece din categoria populației inactice în categoria populației economic active. Atât persoanele care mențin relații cu piața muncii, cât și persoanele care nu mențin relații cu piața muncii reflectă într-o anumită măsură specificul contemporan al pieței muncii din mediul rural, adică persoanele doresc să lucreze, însă nu caută de lucru, fie că au căutat altădată și nu au găsit, fie că nu știu unde să caute, fie că nu sunt convinși că vor găsi un loc de muncă. Aceste categorii de persoane inactice practic sunt la hotar cu categoria de șomer;
12. În analiza populației inactice din mediul rural o atenție deosebită se atrage persoanelor plecate peste hotare la muncă sau în căutarea unui loc de muncă. Astfel, pe parcursul ultimilor ani numărul acestora a crescut continuu. Trebuie menționat faptul că factorul de sezonalitate s-a răsfrânt asupra intensității plecărilor, astfel încât creșterile înregistrate sunt fluctuante, înscriind, totodată, o tendință generală de creștere.

13. Populația din mediul rural este cea mai numeroasă, reprezintă cea mai mare bază de formare a forței de muncă, este fondul de rezervă al resurselor de muncă. Politicile naționale de referință ce vizează dezvoltarea spațiului rural nu sunt orientate și nu cuprind direct resursele umane din mediul rural. Astfel, Strategia Națională de Dezvoltare pentru perioada 2008-2011 abordează acest domeniu prin prisma obiectivului de dezvoltare a economiei și productivității în agricultură. Programul de activitate al Guvernului „Integrarea Europeană: Libertate, Democrație, Bunăstare”, 2009-2013 abordează acest sector prin prisma politicilor agroindustriale. Iar Programul Național „Satul Moldovenesc” 2005-2015 deja de aproape 2 ani nu mai este monitorizat și nici evaluat privind gradul de realizare. Strategia Națională privind politicile de ocupare a forței de muncă pe anii 2007-2015 ținte în soluționarea problemei dar în mod punctual.
14. De ce este importantă dimensiunea de gen în mediul rural? Dezechilibrul de gen determină costuri înalte în domeniul sănătății și bunăstării familiei și afectează grav capacitățile populației de a-și îmbunătăți condițiile de viață. Inegalitatea de gen, prin multiplele sale implicații, reduce productivitatea activității de cultivare a pământului, limitând capacitățile de asigurare a progresului economic

Analiza demonstrează că, situația dată se consideră critică atât la moment, cât și pentru o perspectivă mai îndelungată, iar o redresare a acesteia necesită eforturi conjugate atât din partea populației autohtone, a autorităților publice locale, cât și din partea autorităților publice centrale, a societății civile etc.

Recomandările de îmbunătățire a politicilor în domeniul forței de muncă din mediul rural vizează șapte domenii de intervenție și acțiuni prioritare de orientare și conjugare a eforturilor autorităților responsabile și factorilor de interes.

Mai întâi de toate, se impune **ajustarea cadrului de politici existente și a cadrului legal** în vigoare la modificările ce au survenit pe piața muncii în ultimii 2-3 ani.

În al doilea rând, eforturile trebuie să fie orientate spre **dezvoltarea și modernizarea infrastructurii**, atât de necesară pentru îmbunătățirea calității vieții populației autohtone, pentru asigurarea unei imagini atractive a localităților rurale, precum și pentru crearea unor locuri noi de muncă. Diversificarea ocupării forței de muncă necesită cheltuieli investiționale enorme, pe care localitățile rurale în prezent nu le pot suporta. Prin urmare, doar anumite injectări investiționale din exterior – publice sau private, interne sau externe – pot contribui la modernizarea infrastructurii sociale, la întemeierea unor noi întreprinderi non-agricole, dar și la modernizarea celor existente și, prin consecință, la ameliorarea ocupării forței de muncă din mediul rural.

Atragerea investițiilor din exterior constituie o problemă pentru localitățile rurale, dat fiind capacitatea redusă a populației autohtone de a le atrage. De aceea, dezvoltarea capacităților de **atrageră a investițiilor străine și a surselor financiare nerambursabile** se prezintă ca un al treia domeniu de intervenție.

Al patrulea domeniu ar trebui să fie axat pe **diversificarea structurii ocupaționale în mediul rural** în scopul asigurării unei utilizări mai eficiente a potențialului uman de la sate, diminuării rolului activităților agricole neproductive în totalul activităților economice din mediul rural, precum și reducerii din intensitatea exodului forței de muncă.

Alte două domenii de intervenție ar trebui să cuprindă, pe de o parte, acțiuni de **consolidare a colaborării autorităților publice locale cu structurile teritoriale pentru ocuparea forței de muncă**, iar pe de altă parte acțiuni de **susținere** de către autoritățile publice locale a **inițiativelor private și de dezvoltare a spiritului antreprenorial**. În sfârșit, dar nu în ultimul rând, un domeniu strategic de intervenție trebuie să cuprindă **acțiuni concrete de asigurare a egalității de gen pe piața forței de muncă în mediul rural**.

Punctual pe fiecare domeniu de intervenție în parte se propun următoarele acțiuni prioritare de îmbunătățire a politicilor în domeniul forței de muncă din mediul rural:

N/o	Domenii de intervenție	Acțiuni prioritare
1.	Ajustarea cadrului de politici existente și a cadrului legal în vigoare la modificările ce au survenit pe piața muncii în ultimii 2-3 ani	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Actualizarea compartimentelor relevante și monitorizarea Planului de acțiuni al Strategiei Naționale de Dezvoltare; ♦ Actualizarea și ajustarea strategiilor naționale și sectoriale de dezvoltare; ♦ Implicarea mai activă a factorilor de interes în implementarea prevederilor Strategiei Naționale de Dezvoltare privind politicile de ocupare a forței de muncă; ♦ Elaborarea cadrului legal privind identificarea și mecanismele de acordare a facilităților fiscale în zonele defavorizate; ♦ Perfecționarea cadrului legal în vederea facilitării reale de acces a agenților economici din localitățile rurale la instituțiile financiare, precum băncile agricole, companii de asigurare, bursa agricolă, credite preferențiale cu o rată a dobânzii mai mică etc.; ♦ Elaborarea și aprobarea unor mecanisme de cofinanțare a angajaților din sfera socială și culturală pentru acoperirea deficitului de resurse financiare în scopul majorării salariilor, și, prin urmare, a creșterii atractivității domeniilor date de activitate, extrem de necesare pentru dezvoltarea localităților rurale care la moment se confruntă cu deficit acut de resurse umane; ♦ Promovarea femeilor în funcții de conducere și procesul de luare a deciziilor.
2.	Dezvoltarea infrastructurii în localitățile rurale	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Continuarea acordării de asistență localităților rurale și orașelor mici în elaborarea planurilor strategice și programelor locale de dezvoltare durabilă; ♦ Implementarea prevederilor programelor naționale de reabilitare și dezvoltarea continuă a infrastructurii tehnico-edilitare și sociale a localităților rurale, în special, construcția drumurilor, asigurarea cu apă potabilă, canalizare, gazificare, reparația și construcția unor obiecte de menire socială și culturală etc.; ♦ Promovarea în plan extern și intern a inițiativelor de susținere a proiectelor de dezvoltare a infrastructurii sociale în localitățile rurale; ♦ Acordarea sprijinului în reabilitarea și dezvoltarea serviciilor publice locale (cel puțin asigurarea cu apă și canalizare, servicii de salubritate).

N/o	Domenii de intervenție	Acțiuni prioritare
3.	Consolidarea capacităților de atragere a investițiilor publice și private, fondurilor nerambursabile interne și externe în localitățile rurale	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Dezvoltarea capacităților de elaborare, implementare, monitorizare a proiectelor; ♦ Sprijinirea și organizarea programelor de instruire pentru reprezentanții autorităților publice locale în ceea ce privește mecanismul de colaborare cu potențialii finanțatori ai proiectelor de infrastructură socială din localitățile rurale (elaborarea proiectelor sociale, a cererilor de granturi, gestionarea cât mai eficientă a resurselor financiare proprii); ♦ Crearea și implementarea mecanismelor de aplicare a legislației în domeniul protejării investițiilor; ♦ Aprobarea și implementarea mecanismelor de lansare a proiectelor de Parteneriat Public-Privat; ♦ Dezvoltarea capacităților de promovare a potențialului social, economic local; ♦ Elaborarea și implementarea mecanismelor de susținere din partea statului a cotei de co-finanțare a autorităților publice locale în cadrul proiectelor investiționale; ♦ Consolidarea capacităților de marketing și promovare a potențialului local de dezvoltare, oportunităților de investiții, etc.
4.	Diversificarea structurii ocupaționale în mediul rural	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Elaborarea și implementarea mecanismelor durabile de susținere a producătorilor agricoli în scopul transformării activității agrare dintr-o activitate „de supraviețuire” într-o ramură economică competitivă și profitabilă modernă, care poate face față exigențelor economiei de piață; ♦ Promovarea creării întreprinderilor în sectorul serviciilor, activități de prelucrare, netradiționale, și activități non-agrare inclusiv a turismului rural care ar permite îmbunătățirea structurii pe profesiuni și meserii a forței de muncă din comunitățile rurale; ♦ Depunerea unor eforturi mai consistente în ceea ce privește reanimarea meșteșugurilor populare specifice localității respective, ceea ce ar face posibil încadrarea în câmpul muncii a unei anumite părți din populația aptă de muncă; ♦ Promovarea activităților de antreprenariat social; ♦ Stimularea diversificării activităților economice în mediul rural în alte domenii decât cele agricole.
5.	Consolidarea colaborării autorităților publice locale cu structurile teritoriale pentru ocuparea forței de muncă	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Îmbunătățirea mecanismelor de colaborare între APL autoritățile publice locale și agențiile teritoriale pentru ocuparea forței de muncă, în special, în ceea ce privește utilizarea cât mai largă a serviciilor prestate de agențiile date pentru necesitățile localităților rurale; ♦ Promovarea imaginii agențiilor teritoriale de ocupare a forței de muncă, în scopul creșterii credibilității populației economic active din mediul rural în aceste instituții; ♦ Stimularea colaborării dintre noii agenți economici din localitățile rurale cu agențiile teritoriale de ocupare a forței de muncă; ♦ Implicarea agențiilor teritoriale pentru ocuparea forței de muncă și a autorităților publice locale în vederea elaborării și coordonării programelor de instruire în domeniul afacerilor a persoanelor care doresc să inițieze o afacere. ♦ Elaborarea unui mecanism viabil în ceea ce privește colaborarea dintre autoritățile publice locale și agențiile teritoriale de ocupare a forței de muncă privind organizarea lucrărilor publice remunerate orientate spre acoperirea necesităților localităților rurale, dar finanțate din fondul de șomaj sau din două surse – fondul de șomaj și bugetele locale.

N/o	Domenii de intervenție	Acțiuni prioritare
6.	Susținerea de către autoritățile publice a inițiativelor private și de dezvoltare a spiritului antreprenorial	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Identificarea posibilităților de acordare a facilităților și stimulentele pentru persoanele care și-au inițiat propria afacere și au creat noi locuri de muncă; ♦ Sprijinirea deschiderii centrelor de consultanță și asistență în domeniul activității de antreprenariat, precum și în agronomie și zootehnie; ♦ Crearea centrelor de colectare a producției agricole; ♦ Susținerea IMM-urilor din localitățile rurale, care se ocupă de prelucrarea producției agricole; ♦ Promovarea revitalizării unor activități economice tradiționale în zonele rurale cu valoare adăugată; ♦ Facilitarea creării clusterelor și a încheierii unor contracte pe perioade îndelungate de timp între producătorii agricoli și întreprinderile de prelucrare a producției agricole; ♦ Asigurarea continuă a activităților de informare, instruire și consultanță pentru dezvoltarea spiritului antreprenorial; ♦ Promovarea spiritului antreprenorial și a persoanelor care se ocupă cu micul business ♦ Instruirea economică și antreprenorială a persoanelor tinere din mediul rural, în vederea inițierii și dezvoltării propriilor afaceri; ♦ Dezvoltarea învățământului liceal agricol ce ar permite tinerilor să însușească anumite cunoștințe și abilități, iar după absolvirea acestuia să se poată încadra nemijlocit în activitatea profesională; ♦ Acordarea unor facilități suplimentare persoanelor tinere care, după însușirea unei meserii sau profesii, revin în mediul rural pentru a-și desfășura activitatea, mai ales pentru acele meserii care sunt considerate destul de deficitare pe piața muncii.
7.	Asigurarea egalității de gen pe piața forței de muncă din mediul rural	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Asigurarea accesului echitabil al ambelor genuri la resurse și deținerea controlului asupra acestora; ♦ Sporirea gradului de dezvoltare a leadership-ului feminin în zonele rurale; ♦ Sporirea gradului de implicare a femeilor în viața comunității; ♦ Consolidarea capacităților organizațiilor non-guvernamentale sau grupurilor de inițiativă de femei; ♦ Încurajarea femeilor să se implice în activități „non-tradiționale” din perspectiva patriarhală; ♦ Aprobarea unor mecanisme de stimulare a creșterii natalității; ♦ Facilitarea accesului la informație prin sporirea timpului destinat programelor TV și emisiunii radio ce abordează subiecte și tematici în domeniu; ♦ Asigurarea accesului egal la tehnologii adecvate și accesibile.

5. BIBLIOGRAFIE

1. Anuarele statistice ale Republicii Moldova, 2005-2010, Chișinău, Statistica, 2005-2010;
2. Aculai, Elena, „Condițiile de creare și dezvoltare a întreprinderilor: analiză prin prisma de gen”, Chișinău, 2009;
3. Alic Bărcă, Dorin Vaculovschi, Situația femeilor pe piața muncii din Republica Moldova, ASEM, 2008;
4. Alic Bărcă, Dorin Vaculovschi, Situația forței de muncă în mediul rural din Republica Moldova, ASEM, 2008;
5. Artur Haupt, Thomas T. Kane. Populația, definiții și indicatori, Chișinău, Vite-Jesc, 2008;
6. Barometrul de gen, 2006, Chișinău, Arc, 2006;
7. Fundamentarea mecanismului de susținere a întreprinderilor mici și mijlocii exportatoare de mărfuri și servicii de producție proprie/ proiectul pentru tineri savanți. Raport științific. Institutul de Economie, Finanțe și Statistică AȘM (IEFS), Chișinău, 2009;
8. Ghidul utilizatorului statisticilor de gen, Chișinău, Elan Poligraf, 2008;
9. Lupușor Adrian, Ce se întâmplă în sectorul bancar moldovenesc? Expres-analiză, nr. 7, 28 ianuarie 2010;
10. Percepția fenomenului de discriminare de gen pe piața muncii din Republica Moldova, Chișinău, Bons Offices, 2006;
11. Piața forței de muncă în Republica Moldova, 2008, Chișinău, Statistica, 2008;
12. Planul Național de Acțiuni privind realizarea Recomandărilor Comitetului ONU la CEDAW pentru perioada 2008-2011;
13. Raportul de monitorizare a implementării Legii cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați și a Planului național “Promovarea egalității genurilor umane în societate pentru perioada 2006-2009”;
14. Set armonizat de indicatori de dezvoltare sensibili la dimensiunea de gen în contextul Obiectivelor de dezvoltare ale Mileniului, BNS, Chișinău, Statistica, 2009;
15. Studiu sociologic „Gestionarea finanțelor de către gospodăriile casnice. Cunoștințe și practici” realizat de CBS „Axa” SRL, 2008;
16. Studiul privind deprivarea localităților rurale, 2008;
17. Studiul sociologic “Gestionarea finanțelor de către gospodăriile casnice. Cunoștințe și practici. OIM, 2008;
18. Tornea Ion, Creditarea sectorului businessului agricol de către băncile comerciale din Moldova, CNFA, ianuarie 2009;
19. Welter F, Smallbone D., Aculai E., Rodionova N., Vinogradova N., „Female Entrepreneurship in Transition Economies: the Example of Ukraine, Moldova and Uzbekistan” (2001-2003). National Report on Survey Data for Moldova (INTAS - 2000-00843), RWI, Essen, 2003.

ANEXE

Anexa 1. Extrase din actele normative internaționale și naționale prioritare în promovarea egalității genurilor

1. Declarația Universală a Drepturilor Omului, 1949, Hotărârea Parlamentului nr. 217-12 din 28.07.1990, privind aderarea RSSM la Declarația Universală a Drepturilor Omului și Pactelor internaționale ale drepturilor omului

Art. 7. Declarației toți oamenii au dreptul la o protecție egală împotriva oricărei discriminări. Același articol în alineatele 1,2,3 prevăd drepturi egale la încheierea căsătoriei, în decursul căsătoriei și la desfacerea ei.

Art. 21. aliniat 2. Orice persoană are dreptul de acces, în condiții de egalitate, la funcțiile publice ale țării sale.

Art. 22. Orice persoană, în calitate de membru al societății, are dreptul la securitate socială; ea este îndreptățită să obțină satisfacerea drepturilor economice, sociale și culturale ...

Art. 23. al.1. Orice persoană are dreptul la muncă, la libera alegere a muncii, la condiții echitabile și satisfăcătoare de muncă, precum și la ocrotire împotriva șomajului.

al.2. Toți oamenii au dreptul, fără nici o discriminare, la salariu egal pentru muncă egală.

al.3. Orice om care muncește are dreptul la o remunerație echitabilă și satisfăcătoare care să-i asigure lui precum și familiei sale o existență conformă cu demnitatea umană și completată, dacă este cazul, cu alte mijloace de protecție socială.

Art. 24. Orice persoană are dreptul la odihnă și la timp liber și îndeosebi la o limitare rezonabilă a timpului de muncă, precum și la concedii periodice plătite.

Art. 25. al.1. Orice persoană are dreptul la asigurare în caz de șomaj, de boală, de invaliditate

al.2. Mama și copilul au dreptul la ajutor și ocrotire speciale

2. Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale (adoptat la 16.12.1966 la New York), ratificat prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr.217-XII din 28.07.1990, în vigoare pentru Republica Moldova din 26.04.1993

Art. 3. Statele se angajează să asigure dreptul egal pe care îl au bărbatul și femeia de a beneficia de toate drepturile economice, sociale și culturale

3. Convenția privind eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor (CEDAW), adoptată și deschisă spre semnare de Adunarea Generală a Națiunilor Unite prin Rezoluția 34/180 din 18 decembrie 1979, intrată în vigoare la 3 septembrie 1981 conform dispozițiilor art. 27(1). Ratificată de către Parlamentul Republicii Moldova conform Hotărârii nr. 87-XII din 28 aprilie 1994 și intrată în vigoare pentru Republica Moldova din 31 iulie 1994

Art. 11. Paragraful 1. Statele părți se angajează să ia toate măsurile corespunzătoare pentru eliminarea discriminării față de femei în domeniul angajării în munca, pentru a se asigura, pe baza egalității în drepturi a femeii cu bărbatul, aceleași drepturi și, în special:

1. dreptul la munca, ca drept inalienabil pentru toate ființele umane;
2. dreptul la aceleași posibilități de angajare în munca, inclusiv în privința aplicării aceluiași criterii de selecție în materie de angajare;
3. dreptul la libera angajare a profesiei și a locului de munca, dreptul la promovare, la stabilitatea locului de munca și la toate facilitățile și condițiile de munca și la toate facilitățile și condițiile de muncă, dreptul la formare profesională și la reciclare, inclusiv ucenicie, perfecționare profesională și pregătire permanentă;
4. dreptul la egalitate de remunerație, inclusiv în ceea ce privește și alte avantaje, la egalitatea de tratament pentru o muncă de o valoare egală și, de asemenea, la egalitate de tratament în privința calității muncii;
5. dreptul la securitate socială, în special la pensie, ajutoare de șomaj, de boală, de invaliditate, de bătrânețe sau pentru orice altă situație de pierdere a capacității de munca, ca și dreptul la concediu plătit;
6. dreptul la ocrotirea sănătății și la securitatea condițiilor de muncă, inclusiv la protejarea funcțiilor de reproducere.

Paragraful 2. Pentru a preveni discriminarea față de femei pe motiv de căsătorie sau maternitate și pentru a le garanta în mod efectiv dreptul de munca, statele părți se angajează să ia măsuri corespunzătoare, având drept obiect:

1. interzicerea, sub pedeapsa sancțiunilor, a concedierii din cauza de graviditate sau concediu de maternitate și a discriminării în ceea ce privește concediile, bazate pe statutul matrimonial;
2. instituirea acordării concediului de maternitate plătit sau dreptul la prestări sociale similare, cu garantarea menținerii locului de munca avut anterior, a drepturilor de vechime și a avantajelor sociale;
3. încurajarea creării de servicii sociale de sprijin, necesare pentru a permite părinților să-și combine obligațiile familiale cu responsabilitățile profesionale și cu participarea la viața publică, favorizând îndeosebi crearea și dezvoltarea unei rețele de grădinițe de copii;
4. asigurarea unei protecții speciale pentru femeile însărcinate, pentru care s-a dovedit că munca este nocivă.

4. Declarația și Platforma de Acțiuni de la Beijing, 1995 (4-15 septembrie, 1995, Beijing, China)

Activități pentru implementare adresate Guvernului:

- a) adoptarea politicii de asigurare a protecției în legislația muncii și beneficiilor sociale pentru protecția temporară a persoanelor asigurate în activitățile temporare, sezoniere și persoanelor neasigurate, promovarea carierei profesionale bazate pe condiții de armonizare a serviciului și responsabilităților familiale (F) etc.

5. Declarația Milenară a Organizației Națiunilor Unite (2000) adoptată în septembrie 2000 la Summit-ul Mileniului, de 191 țări, printre care și Republica Moldova

Obiectivul revizuit 3. Sporirea reprezentării femeilor în funcții decizionale. Creșterea reprezentării femeilor la nivelul de luare a deciziilor de la 26,5% în consiliile locale în 2007 la 40% în 2015, de la 13,2% în consiliile raionale în 2007 la 25% în 2015, de la 18% femei primari în 2007 la 25% în 2015 și de la 22% femei deputați în Parlament în 2005 la 30% în 2015.

Reducerea inegalității între sexe în angajare. Reducerea inegalității între sexe pe piața muncii prin micșorarea discrepanței dintre salariile femeilor și bărbaților cu cel puțin 10 p.p. din 2006 până în 2015 (salariul mediu al femeilor constituind 68,1% din cel al bărbaților în 2006).

6. Convenția Europeană privind apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, (Roma, 4 noiembrie, 1950) și protocoalele adiționale ratificate prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr.1298-XIII din 24.07.1997, în vigoare pentru Republica Moldova din 01.02.1998

Art.8. Orice persoană are dreptul la respectare vieții sale private și de familie

Art. 14. Interzicerea discriminării. Exercițarea drepturilor și libertăților recunoscute de prezenta convenție trebuie să fie asigurată fără nici o deosebire bazată, în special, pe sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație.

7. Protocolul adițional nr. 12 la Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului și Libertăților Fundamentale, Paris, 20.III.1952

Art. 1. Interzicerea generală a discriminării. Exercițarea oricărui drept prevăzut de lege trebuie să fie asigurată fără nici o discriminare bazată, în special, pe sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenența la o minoritate națională, avere, naștere sau oricare altă situație.

8. Carta Socială Europeană (1961)

Partea I.

Părțile contractante recunosc ca obiectiv al politicii lor, a cărei realizare o vor urmări, prin toate mijloacele utile, pe plan național și internațional, atingerea condițiilor specifice asigurării exercitării efective a următoarelor drepturi și principii:

Art. 1. Orice persoană trebuie să aibă posibilitatea de a-și câștiga existența printr-o muncă liber întreprinsă;

Art. 2. Toți lucrătorii au dreptul la condiții de muncă echitabile;

Art. 3. Toți lucrătorii au dreptul la securitate și igienă în muncă;

Art. 4. Toți lucrătorii au dreptul la o salarizare echitabilă, care să le asigure lor, precum și familiilor lor, un nivel de trai satisfăcător;

Art. 20. Dreptul la egalitate de șanse și de tratament în materie de angajare și profesie, fără discriminare în funcție de sex;

Art. 27. Toate persoanele cu responsabilități familiale și care sunt angajate sau doresc să se angajeze în muncă au dreptul să o facă fără a fi supuse discriminărilor și, pe cât posibil, fără să existe un conflict între responsabilitățile lor profesionale și familiale;

9. Convenția OIM nr.122 din 9 iulie 1964 privind politica de ocupare a forței de muncă, ratificată prin Hotărârea Parlamentului nr. 593-XIII din 26.09.1995, în vigoare pentru Republica Moldova din 12.08.1997

Art. 1. paragraful 2

conform cărei va fi de lucru pentru toate persoanele disponibile și în căutare de muncă;

această muncă va fi pe cât posibil productivă;

va exista libera alegere a muncii și fiecare lucrător va avea toate posibilitățile de a dobândi calificările necesare pentru a ocupa un serviciu care să-i convină și de a folosi în această muncă calificările, precum și aptitudinile sale, fără deosebire de rasă, culoare, sex, religie, opinii politice, ascendență națională sau origine socială.

10. Convenția nr.111 din 25 iunie 1958 privind discriminarea în domeniul ocupării forței de muncă și exercitării profesiei, ratificată prin Legea nr. 593-XIII din 26.09.1995, în vigoare pentru Republica Moldova din 12.08.1997

Art. 2. al.1.Fiecare membru va trebui, prin mijloace adaptate metodelor în vigoare pentru fixarea cuantumului de remunerație, să încurajeze și, în măsura în care acesta este compatibil cu metodele amintite, să asigure aplicarea pentru toți muncitorii a principiului egalității de remunerare a mâinii de lucru masculine și a mâinii de lucru feminine pentru o muncă de valoare egală.

11. Convenția nr.100 din 29 iunie 1951 privind egalitatea de remunerare a mâinii de lucru masculină și a mâinii de lucru feminină, pentru o muncă de valoare egală, adoptată la Geneva, ratificată prin Legea nr. 610-XIV din 01.10.1999

Art. 2. Orice stat membru care aplică prezenta convenție se angajează să formuleze și să practice o politică națională care să urmărească promovarea, prin metode adaptate condițiilor și uzanțelor naționale, a egalității de posibilități și de tratament în materie de ocupare a forței de muncă și exercitare a profesiei, în scopul eliminării oricărui discriminări.

Documente naționale

1. Constituția Republicii Moldova (1994)

Statul respectă și ocrotește persoana (art. 16) viața intimă, familială și privată (art. 28), dreptul la asistență și protecție socială (art. 47), ocrotirea mamei, copiilor și a tinerilor (art. 50), protecția persoanelor handicapate (art. 51) etc.

Familia constituie elementul naturii și fundamental al societății și are dreptul la ocrotire din partea societății și a statului (art. 48)

2. Codul Muncii (Legea nr. 154 din 28.03.2003) modificat și completat ulterior prin mai multe legi, ultima rectificare adoptând-se prin Legea nr. 242 din 20.11.2008

Art. 5. al. c) asigurarea egalității salariaților, fără nici o discriminare, la avansare în serviciu, luându-se în considerare productivitatea muncii, calificarea și vechimea în muncă în specialitate, precum și la formare profesională, reciclare și perfecționare;

Art. 8. Interzicerea discriminării în sfera muncii

Art. 31. al. e) îmbunătățirea condițiilor de muncă și a protecției muncii salariaților, inclusiv a femeilor și tineretului;

Titlul IV, TIMPUL DE MUNCĂ ȘI TIMPUL DE ODIHNĂ prevede reglementarea timpului de muncă și de odihnă a femeilor, inclusiv a femeilor însărcinate și a celor cu copii

Titlul V SALARIZAREA ȘI NORMAREA MUNCII

Art. 128. al. 2) La stabilirea și achitarea salariului nu se admite nici o discriminare pe criterii de sex, vârstă, handicap, origine socială, situație familială, apartenență la o etnie, rasă sau naționalitate, opțiuni politice sau convingeri religioase, apartenență sau activitate sindicală.

3. Legea nr.499 din 14.07.99 privind alocațiile de stat pentru unele categorii de cetățeni

Sunt stipulate alocațiile de stat pentru unele categorii de cetățeni: copiii invalizi, sub vârsta de 18 ani; invalizii din copilărie; invalizii, indiferent de cauza invalidității; copiii în cazul pierderii întreținătorului; persoanele vârstnice etc.

4. Legea cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați (2006), adoptată la 9 februarie 2006, Nr.5-XVI. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 47-50/200 din 24.03.2006

Capitolul III. Asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați în domeniul social-economic

Art. 9. Accesul egal la angajare

Art. 11. Acțiunile discriminatorii ale angajatorului

Art. 12. Accesul egal la activitatea de întreprinzător

Capitolul V. Cadrul instituțional de asigurare a egalității de șanse între femei și bărbați

Art. 22. Statistica gender

al. 1. Biroul Național de Statistică va colecta, prelucra și generaliza informațiile statistice dezagregate pe sexe.

5. Strategia națională privind politicile de ocupare a forței de muncă pe anii 2007-2015 (H.G. nr. 605 din 31.05.2007)

Este stipulată necesitatea concilierii vieții de familie și responsabilităților profesionale

6. Strategia națională de dezvoltare pentru anii 2008-2011 (2007)

Capitolul V. PRIORITĂȚI NAȚIONALE PE TERMEN MEDIU

1.1.4. Prevenirea și combaterea violenței în familie și a traficului de ființe umane:

dezvoltarea managementului sistemului statistic și informativ al cazurilor de discriminare pe criteriul de gen, de violență în familie și de trafic de ființe umane;

Programe și măsuri

3.2.2. Dezvoltarea infrastructurii de suport în afaceri și a culturii antreprenoriale:

dezvoltarea capacității instituționale a Organizației pentru dezvoltarea sectorului IMM în regiuni;

aplicarea schemelor de sprijin informațional, consultativ și financiar în demararea afacerii, în special pentru asemenea categorii ale populației ca femeile și tinerii;

7. Regulamentul cu privire la condițiile de stabilire, modul de calcul și de plată a indemnizațiilor pentru incapacitate temporară de muncă și altor prestații de asigurări sociale, (HG nr. 108 din 03.02.2005)

În cazul în care mama, din motive de sănătate (tratament îndelungat al unei boli grave sau al consecințelor traumei, spitalizare), nu poate îngriji copilul bolnav în vârstă de până la 7 ani sau copilul-invalid bolnav până la vârsta de 16 ani, indemnizația se acordă altui membru de familie asigurat care îngrijește copilul, pentru perioada în care acesta necesită îngrijirea, menționată mai sus (22).

8. Programul național privind crearea sistemului integrat de servicii sociale pe anii 2008-2012 (HG nr. 1512 din 31.12.2008)

Dezvoltarea serviciilor sociale de diferite nivele

9. Planul Național de acțiuni în domeniul drepturilor omului pentru anii 2004-2008 , aprobat prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 415 din 24 octombrie 2003 (prevede acțiuni de asigurare a șanselor egale pentru bărbați și femei)

Capitolul 11. În domeniul asigurării drepturilor femeii

a) asigurarea de șanse egale pentru bărbați și femei:

a. Promovarea egalității de șanse pentru bărbați și femei

b. Eliminarea atitudinii sexiste și discriminatorii, a portretizărilor stereotip ale femeilor și bărbaților

c. Asigurarea de șanse egale pe piața muncii

10 Raport: Monitorizarea implementării Legii cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați și a Planului național “Promovarea egalității genurilor umane în societate pentru perioada 2006-2009”.

Analiza obiectivului II. Oferirea de șanse egale ambelor genuri pe piața muncii permite următoarele constatări:

... trebuie menționat faptul, că unele activități, având o formulare importantă de tipul:

încurajarea participării femeilor pe piața muncii prin realizarea unei reduceri a ponderii discriminării de gen în rata de ocupare, rata de șomaj, sistemul de salarizare

reconcilierea vieții profesionale cu viața de familie prin furnizarea de servicii de îngrijire pentru copii și persoane care au nevoie de îngrijire și de ajutor permanent din partea altor persoane, încurajând partajarea responsabilităților profesionale și familiale

facilitarea reincadrării în muncă după concediul de maternitate prin oferirea perfecționărilor profesionale,

în realitate poartă caracter general, declarativ, nefiind posibilă monitorizarea și evaluarea în lipsa unor indicatori relevanți.

11. Politica Națională de asigurare a egalității de gen în Republica Moldova, pentru perioada 2006-2009, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr.984 din 08.09.2006

Paragraful 1 al Planului de acțiuni se reiterează faptului că Republica Moldova respectă principiile și normele universale ale dreptului internațional și că tinde să respecte drepturile omului

12. Planul Național de Acțiuni privind realizarea Recomandărilor Comitetului ONU la CEDAW pentru perioada 2008-2011

Activitatea 11. Asigurarea de șanse egale pentru femei și bărbați pe piața muncii

Activitatea 13. Sporirea colectării datelor statistice în toate domeniile cuprinse în Convenție, categorizate pe criterii de sex, apartenență etnică și vârstă, pe regiuni urbane și rurale

13. Program Național de asigurare a egalității de gen în Republica Moldova, pe anii 2010-2015, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 933 din 31 decembrie 2009

Planul de acțiuni pentru implementarea, în perioada 2010-2012, a Programului național de asigurare a egalității de gen pe anii 2010-2015

Obiectiv 1.1. Creșterea angajării în rândul femeilor și reducerea discrepanței salariale în funcție de gen

Obiectiv 1.2. Eliminarea tuturor formelor de discriminare pe piața muncii în bază de gen

Obiectiv 1.3. Promovarea abilitării economice a femeilor din zonele rurale

Obiectiv 1.4. Integrarea dimensiunii de gen în implementarea politicilor de gestionare a migrației

14. Strategia națională privind politicile de ocupare a forței de muncă, pe anii 2007-2015 (SNPOFM), aprobată prin Hotărârea Guvernului nr.605 din 31.05.2007

Linia directoare 6. Promovarea egalității șanselor și combaterea discriminărilor pe piața forței de muncă

Paragraful 6.6. Promovarea egalității șanselor și combaterea discriminărilor pe piața muncii

15. Legea cu privire la ocuparea forței de muncă și protecția socială a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă nr.102-XV din 13 martie 2003

Art. 8. Principiile de aplicare a prevederilor prezentei legi În aplicarea prevederilor prezentei legi este exclusă orice discriminare pe criterii de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială.

16. Planul de Acțiuni UE - Moldova, aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 356 din 22 aprilie 2005 (prevede asigurarea tratamentului egal pentru bărbați și femei în societate)

Paragraful 8. Asigurarea tratamentului egal prevede continuarea eforturilor pentru asigurarea egalității de șanse pentru bărbați și femei în societate și viața economică, bazate pe nediscriminare.

17. Metodologia anchetei asupra forței de muncă în gospodării, Aprobată prin Hotărârea Colegiului Biroului Național de Statistică nr. 5 din 26 decembrie 2008

Ancheta asupra forței de muncă a permis obținerea unor informații veridice asupra diverselor aspecte ale participării populației la activitățile economice a statului. Unul dintre principiile importante de realizare a anchetei este cel ce presupune observarea dezagregată pe cele două sexe, ceea ce permite identificarea unor diferențe sau similitudini dinte gradul de activitate și de ocupare a femeilor și bărbaților. Paragraful 13 al metodologiei prevede și o manieră mai extinsă de diseminare a informațiilor, prin intermediul căreia aceasta ar deveni accesibilă pentru consumatorii de informații, printre care și publicația cu dedicație gender „Femei și Bărbați în Republica Moldova”.

18. CEDAW /C/MDA/CO/3 Comentarii finale ale Comitetului privind eliminarea discriminării față de femei: Republica Moldova (Sesiunea 36, august 2006)

Comitetul încurajează Statul-parte să asigure implementarea deplină a Legii privind asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați, să monitorizeze rezultatele și să stabilească sancțiuni pentru comiterea încălcărilor. Comitetul mai recomandă ca Statul-parte să implementeze eficient măsuri provizorii speciale, în conformitate cu Articolul 4, alineatul 1 al Convenției și Recomandarea generală 25 a Comitetului, pentru a accelera realizarea egalității de esență a femeilor cu bărbații în toate domeniile, în particular, cu privire la participarea femeilor la luarea deciziilor și accesul acestora la angajare și educație.

Comitetul continuă să manifeste o profundă îngrijorare pentru persistența atitudinilor patriarhale și a stereotipurilor adânc înrădăcinate privind rolurile și responsabilitățile femeilor și bărbaților în familie și în societate în Republica Moldova, care afectează situația femeilor, în particular pe piața ocupării forței de muncă și cu privire la participarea lor în viața politică și publică.

Comitetul își exprimă îngrijorarea cu privire la situația femeilor pe piața muncii, care, în pofida nivelului înalt al studiilor femeilor, este caracterizată prin creșterea șomajului în rândurile femeilor, concentrarea femeilor în sectoare publice, remunerate la niveluri joase, cum sunt ocrotirea sănătății, asistența socială și educația, și prin existența decalajului de salarizare între femei și bărbați în sectoarele public și privat. Comitetul este preocupat de faptul că legislația muncii a Statului-parte, care este extrem de protectoare, în special cu privire la femeile gravide, restrângând astfel participarea femeilor în anumite sfere, ar putea crea obstacole pentru participarea femeilor pe piața muncii, în particular în sectorul privat, și ar putea perpetua stereotipurile privind rolurile gender. Comitetul este de asemenea neliniștit de faptul că importante sectoare, privite tradițional ca sectoare masculine, cum sunt apărarea și poliția, rămân inaccesibile femeilor.

Anexa 2. Date statistice privind situația pe piața muncii în mediul rural

Tabelul 1. Populația stabilă pe medii, în profil teritorial, la 1 ianuarie 2010, mii persoane

	Total populație	din care:		În % față de total	
		urbană	rurală	urbană	rurală
Total	3563,7	1476,7	2087,0	41,4	58,6
Municipiul Chișinău	786,3	717,2	69,1	91,2	8,8
Nord	1010,3	354,6	655,7	35,1	64,9
Municipiul Bălți	148,2	143,3	4,9	96,7	3,3
Briceni	75,7	15,4	60,3	20,3	79,7
Donușeni	45,6	10,7	34,9	23,5	76,5
Drochia	90,6	20,3	70,3	22,4	77,6
Edineț	83,3	26,0	57,3	31,2	68,8
Fălești	92,9	16,6	76,3	17,9	82,1
Florești	90,6	19,2	71,4	21,2	78,8
Glodeni	62,2	11,7	50,5	18,8	81,2
Ocnia	56,3	19,5	36,8	34,6	65,4
Râșcani	70,5	15,9	54,6	22,6	77,4
Sângerei	93,7	18,8	74,9	20,1	79,9
Soroca	100,7	37,2	63,5	36,9	63,1
Centru	1064,8	204,6	860,2	19,2	80,8
Anenii Noi	83,1	8,6	74,5	10,3	89,7
Călărași	79,1	16,0	63,1	20,2	79,8
Criuleni	73,0	8,3	64,7	11,4	88,6
Dubăsari	35,2	-	35,2	-	-
Hâncești	122,8	16,8	106,0	13,7	86,3
Ialoveni	98,6	15,3	83,3	15,5	84,5
Nisporeni	67,1	14,7	52,4	21,9	78,1
Orhei	125,9	33,3	92,6	26,4	73,6
Rezina	52,9	13,5	39,4	25,5	74,5
Strășeni	91,5	21,6	69,9	23,6	76,4
Șoldănești	43,6	7,6	36,0	17,4	82,6
Telenești	74,6	8,2	66,4	11,0	89
Ungheni	117,4	40,7	76,7	34,7	65,3
Sud	542,2	136,0	406,2	25,1	74,9
Basarabeasca	29,4	12,5	16,9	42,5	57,5
Cahul	124,4	39,4	85,0	31,7	68,3
Cantemir	63,1	6,0	57,1	9,5	90,5
Căușeni	92,6	24,5	68,1	26,5	73,5
Cimișlia	62,2	14,2	48,0	22,8	77,2
Leova	53,8	15,7	38,1	29,2	70,8
Ștefan Vodă	72,3	8,7	63,6	12,0	88
Taraclia	44,4	15,0	29,4	33,8	66,2
UTA Găgăuzia	160,1	64,3	95,8	40,2	59,8

Tabelul 2. Populația stabilă din Republica Moldova, pe sexe, 1959–2010, persoane și %

Anii	Numărul populației, mii locuitori			În % față de total	
	total	masculin	feminin	masculin	feminin
1959*	2884,5	1333,8	1550,7	46,2	53,8
1970*	3568,9	1662,3	1906,6	46,6	53,4
1979*	3949,8	1864,8	2085,0	47,2	52,8
1989*	4335,4	2063,2	2272,2	47,6	52,4
1990*	4359,4	2076,8	2282,6	47,6	52,4
1995*	4345,7	2075,7	2270,0	47,8	52,2
1996*	4331,9	2069,8	2262,1	47,8	52,2
1997*	4317,5	2063,4	2254,1	47,8	52,2
1998	3655,6	1750,2	1905,4	47,9	52,1
1999	3649,9	1747,2	1902,7	47,9	52,1
2000	3644,1	1744,5	1899,6	47,9	52,1
2001	3635,1	1740,6	1894,5	47,9	52,1
2002	3627,8	1737,5	1890,3	47,9	52,1
2003	3618,3	1733,3	1885,0	47,9	52,1
2004	3607,4	1728,4	1879,0	47,9	52,1
2005	3600,4	1724,8	1875,6	47,9	52,1
2006	3589,9	1719,3	1870,6	47,9	52,1
2007	3581,1	1721,0	1860,1	48,1	51,9
2008	3572,7	1717,5	1855,2	48,1	51,9
2009	3567,5	1714,9	1852,6	48,1	51,9
2010	3563,7	1713,5	1850,2	48,1	51,9

* Datele sunt prezentate în ansamblu pe țară

Tabelul 3. Populația stabilă din Republica Moldova, medii de reședință, sexe, și grupe de vârstă, la 1 ianuarie 2010, persoane

Vârsta, ani	Total populație			Populație urbană			Populație rurală		
	ambele sexe	masculin	feminin	ambele sexe	masculin	feminin	ambele sexe	masculin	feminin
0-4	190597	98075	92522	69652	35972	33680	120945	62103	58842
5-9	185434	95510	89924	65706	34174	31532	119728	61336	58392
10-14	219465	112127	107338	73842	38068	35774	145623	74059	71564
15-19	296521	150928	145593	107544	54726	52818	188977	96202	92775
20-24	358005	181847	176158	171031	83972	87059	186974	97875	89099
25-29	315855	160613	155242	149348	72093	77255	166507	88520	77987
30-34	270624	135754	134870	120151	58823	61328	150473	76931	73542
35-39	238750	117562	121188	104074	50084	53990	134676	67478	67198
40-44	226562	109695	116867	96212	44575	51637	130350	65120	65230
45-49	267820	127113	140707	116796	52812	63984	151024	74301	76723
50-54	264730	123198	141532	115371	50896	64475	149359	72302	77057
55-59	228954	103845	125109	100088	43563	56525	128866	60282	68584
60-64	139577	61953	77624	60359	27297	33062	79218	34656	44562
65-69	114976	47481	67495	43306	18517	24789	71670	28964	42706
70-74	102431	39018	63413	37282	14083	23199	65149	24935	40214
75-79	73385	26606	46779	23192	8033	15159	50193	18573	31620
80-84	45414	14685	30729	15087	4620	10467	30327	10065	20262
85+	24595	7477	17118	7640	2161	5479	16955	5316	11639

**Tabelul 4. Populația stabilă pe principalele grupe de vârstă
(în funcție de vârsta aptă de muncă), sexe, 2001–2009, mii persoane**

Anii	Sub vârsta aptă de muncă			În vârsta aptă de muncă			Peste vârsta aptă de muncă		
	Total	Bărbați	Femei	Total	Bărbați	Femei	Total	Bărbați	Femei
2001	901,3	460,1	441,2	2210,5	1111,2	1099,3	523,3	169,3	354
2002	863,6	441,3	422,3	2269,1	1138,6	1130,5	495,1	157,6	337,5
2003	822,4	420,7	401,7	2282,8	1143,7	1139,1	513,1	168,9	344,2
2004	785,7	402,3	383,4	2311,6	1154,8	1156,8	510,1	171,3	338,8
2005	750,6	384,9	365,7	2342,7	1169,2	1173,5	507,1	170,7	336,4
2006	720,5	369,7	350,8	2362,7	1182,6	1180,1	506,7	167,1	339,6
2007	712,1	364,1	348	2342,9	1185,9	1157	526,1	171	355,1
2008	687,1	351,9	335,2	2355,5	1197,1	1158,4	530,1	168,4	361,7
2009	666,2	341,3	324,9	2364,6	1206,4	1158,2	536,7	167,2	369,5

Tabelul 5. Populația stabilă pe principalele grupe de vârstă, 2009, persoane și %

	Total populație			Populație rurală		
	ambele sexe	masculin	feminin	ambele sexe	masculin	feminin
0-14	609421	312397	297024	396775	202643	194132
15-59	2467602	1209789	1257813	1384241	697303	686938
60+	490489	192745	297744	310397	121187	189210
0-15	666223	341338	324885	433852	221502	212350
16-56/61	2364603	1206443	1158160	1320709	692411	628298
57/62+	536686	167150	369536	336852	107220	229632
	Structura (%)					
0-14	17,1	18,2	16,0	19,0	19,8	18,1
15-59	69,2	70,5	67,9	66,2	68,3	64,2
60+	13,7	11,2	16,1	14,8	11,9	17,7
0-15	18,7	19,9	17,5	20,7	21,7	19,8
16-56/61	66,3	70,3	62,5	63,1	67,8	58,7
57/62+	15,0	9,7	19,9	16,1	10,5	21,5

Tabelul 6. Repartiția populației după participarea la activitatea economică, din mediul rural, pe trimestre, 2003–2009, mii persoane

Perioada	Persoane active			Rata de activitate, %	Rata de ocupare, %	Rata șomajului BIM, %
	Total	Ocupate	Șomeri BIM			
Anul 2003	810,9	774,5	36,4	49,3	47,1	4,5
Trimestrul I	770,8	718,5	52,4	47,1	43,9	6,8
Trimestrul II	857,3	829	28,3	52,4	50,6	3,3
Trimestrul III	856,1	830,4	25,7	51,8	50,3	3
Trimestrul IV	759,3	720,2	39,1	46	43,6	5,1
Anul 2004	786,7	747,3	39,3	47,4	45	5
Trimestrul I	719,6	658,1	61,5	43,6	39,9	8,5
Trimestrul II	829	792,2	36,9	50,2	48	4,4
Trimestrul III	830	806,6	23,4	49,8	48,4	2,8
Trimestrul IV	768	732,4	35,6	46,1	43,9	4,6
Anul 2005	776,2	745,1	31,2	46,4	44,5	4
Trimestrul I	737,5	686,3	51,1	44,2	41,2	6,9
Trimestrul II	808,3	786	22,3	48,5	47,1	2,8
Trimestrul III	816,5	788,8	27,7	48,6	46,9	3,4
Trimestrul IV	742,7	719,1	23,5	44,2	42,8	3,2
Anul 2006	739,4	696,4	43,1	43,7	41,2	5,8
Trimestrul I	-	-	-	-	-	-
Trimestrul II	795,4	759	36,4	47	44,9	4,6
Trimestrul III	854,9	827	28	50,6	48,9	3,3
Trimestrul IV	725	696,5	28,5	42,9	41,2	3,9
Anul 2007	724,5	698,6	25,9	43,1	41,6	3,6
Trimestrul I	680,4	649,5	30,9	40,5	38,7	4,5
Trimestrul II	793,5	770,9	22,6	47,3	45,9	2,8
Trimestrul III	764,9	740,3	24,6	45,5	44,1	3,2
Trimestrul IV	659,2	633,6	25,6	39,3	37,7	3,9
Anul 2008	710,9	691,8	19,1	42,2	41	2,7
Trimestrul I	650	619,9	30,1	38,7	36,9	4,6
Trimestrul II	791,5	776,5	15	46,9	46	1,9
Trimestrul III	767,9	754,3	13,6	45,5	44,7	1,8
Trimestrul IV	634,2	616,6	17,6	37,6	36,5	2,8
Anul 2009	669,6	636,1	33,5	39,9	36,8	7,7
Trimestrul I	755,4	720,5	34,9	45,9	43,1	6,1
Trimestrul II	729,2	697,6	31,6	44,8	42,3	5,7
Trimestrul III	603,4	576,2	27,2	40,4	37,9	6,2
Trimestrul IV	590,5	550,2	40,3	39,9	36,8	7,7

Tabelul 7. Repartiția populației după participarea la activitatea economică, rural, 2009, mii persoane și %

Perioada	Persoane active			Rata de activitate, %	Rata de ocupare, %	Rata șomajului BIM, %
	Total	Ocupate	Șomeri BIM			
Total	1265,3	1184,4	81,0	42,8	40	6,4
Trimestrul I	1181,0	1090,1	90,9	39,9	36,8	7,7
Trimestrul II	1358,1	1275,3	82,8	45,9	43,1	6,1
Trimestrul III	1326,7	1250,5	76,2	44,8	42,3	5,7
Trimestrul IV	1195,5	1121,6	73,9	40,4	37,9	6,2
Bărbați	648,5	597,7	50,8	46,2	42,6	7,8
Trimestrul I	604,8	546,8	58,0	43,1	39,0	9,6
Trimestrul II	694,2	643,7	50,5	49,7	46,1	7,3
Trimestrul III	684,9	635,1	49,8	48,7	45,2	7,3
Trimestrul IV	610,0	565,202	44,839	43,3	40,1	7,4
Femei	616,8	586,7	30,2	39,7	37,7	4,9
Trimestrul I	576,2	543,3	32,9	37,0	34,9	5,7
Trimestrul II	663,9	631,6	32,4	42,5	40,4	4,9
Trimestrul III	641,8	615,4	26,4	41,4	39,7	4,1
Trimestrul IV	585,4	556,4	29,0	37,8	35,9	5,0
Rural	669,6	636,1	33,5			
Trimestrul I	590,5	550,2	300,6	34,8	32,5	6,8
Trimestrul II	755,4	720,5	297,8	44,5	42,4	4,6
Trimestrul III	729,2	697,6	301,6	42,8	41,0	4,3
Trimestrul IV	603,4	576,2	304,8	35,3	33,7	4,5
Bărbați	347,9	325,9	22,0			
Trimestrul I	307,0	280,6	295,2	37,5	34,3	8,6
Trimestrul II	392,6	368,8	292,7	47,6	44,8	6,0
Trimestrul III	380,1	358,9	301,1	45,5	42,9	5,6
Trimestrul IV	312,0	295,3	292,7	37,3	35,3	5,4
Femei	321,7	310,2	11,5			
Trimestrul I	283,5	595,7	548,3	32,4	30,8	4,9
Trimestrul II	362,8	590,5	539,9	41,5	40,2	3,1
Trimestrul III	349,1	602,7	554,8	40,2	39,0	3,0
Trimestrul IV	291,4	597,5	552,9	33,3	32,1	3,6

Tabelul 8. Populația de 15 ani și peste din mediul rural, după participarea la activitatea economică, în funcție de nivelul de instruire, pe sexe, 2009, mii persoane și %

Perioada	Persoane active			Rata de activitate, %	Rata de ocupare, %	Rata șomajului BIM, %
	Total	Ocupate	Șomeri BIM			
Rural	669,6	636,1	33,5	39,3	37,4	5
Superior	67,4	64,6	2,9	62,7	60	4,2
Mediu de specialitate	92	89,1	2,9	55,8	54,1	3,2
Secundar profesional	194,8	182,9	11,9	53,2	50	6,1
Liceal; mediu general	148,1	142,2	5,8	39,5	38	3,9
Gimnazial	156,7	147,1	9,7	30,5	28,6	6,2
Primar sau fără școală primară	10,5	10,3	0,3	6	5,9	2,5
Bărbați	347,9	325,9	22,0	42	39,3	6,3
Superior	28,2	26,2	2	64,3	59,7	7,1
Mediu de specialitate	32,4	30,9	1,5	52,6	50,1	4,7
Secundar profesional	133,7	125,4	8,3	55	51,6	6,2
Liceal; mediu general	65,4	61,6	3,8	39,2	36,9	5,8
Gimnazial	81,4	75,2	6,2	33,6	31,1	7,6
Primar sau fără școală primară	6,9	6,7	0,3	9,8	9,4	3,7
Femei	321,7	310,2	11,5	36,8	35,5	3,6
Superior	39,2	38,4	0,9	61,6	60,3	2,2
Mediu de specialitate	59,7	58,2	1,4	57,8	56,4	2,4
Secundar profesional	61,2	57,5	3,7	49,8	46,8	6
Liceal; mediu general	82,7	80,6	2,1	39,8	38,8	2,5
Gimnazial	75,4	71,9	3,4	27,7	26,4	4,6
Primar sau fără școală primară	3,6	3,6	-	3,4	3,4	-

Tabelul 9. Numărul populației economic active din mediul rural după sex și vârstă, 2001–2009, mii persoane

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Total									
15-19	65,0	57,4	41,6	34,9	31,5	37,6	25,0	25,1	26,6
20-24	79,2	80,7	54,5	51,2	53,4	57,9	50,3	49,0	53,0
25-29	76,2	85,1	57,6	53,8	51,0	55,9	53,9	55,9	54,5
30-34	93,9	86,7	84,9	79,7	75,0	69,0	67,4	70,7	61,5
35-39	113,8	109,5	99,7	95,2	80,4	82,3	81,8	76,6	78,1
40-44	137,7	133,6	121,4	119,5	110,8	99,9	97,2	97,6	86,5
45-49	130,2	124,9	125,9	123,8	134,1	123,7	122,7	119,9	114,4
50-54	93,8	97,3	99,4	95,4	94,0	84,9	87,6	86,2	85,7
55-59	48,6	50,3	40,2	48,5	60,3	64,8	73,5	73,9	66,7
60-64	45,9	46,9	37,9	37,2	33,6	26,8	27,2	23,4	22,6
65+	65,9	70,8	47,9	47,4	52,2	36,6	37,8	32,5	20,1
Bărbați									
15-19	35,8	32,1	23,3	19,4	16,8	21,6	15,7	14,9	16,7
20-24	41,0	40,6	28,7	26,5	27,8	31,1	27,0	26,0	29,9
25-29	36,7	39,3	25,6	26,3	23,3	30,2	29,0	28,7	30,3
30-34	43,4	39,3	36,7	33,1	31,3	31,9	34,0	35,6	31,2
35-39	56,2	51,8	48,1	44,2	37,2	40,0	39,1	36,5	36,3
40-44	65,7	62,6	57,2	54,6	50,6	46,5	45,8	45,8	41,6
45-49	61,5	59,8	60,9	58,5	60,5	57,8	58,6	58,7	54,5
50-54	45,3	45,6	47,9	44,7	43,0	42,0	43,5	42,3	44,2
55-59	25,2	26,7	20,8	24,9	30,4	33,3	40,0	40,4	37,4
60-64	22,6	24,8	20,3	18,2	17,0	14,3	14,2	13,5	14,1
65+	30,0	32,0	22,1	21,8	23,0	17,2	20,2	16,8	11,7
Femei									
15-19	29,3	25,3	18,2	15,5	14,7	16,0	9,2	10,1	10,0
20-24	38,2	40,2	25,8	24,7	25,5	26,8	23,3	23,0	23,1
25-29	39,5	45,8	32,0	27,5	27,7	25,7	24,9	27,2	24,2
30-34	50,5	47,4	48,2	46,6	43,7	37,1	33,4	35,1	30,2
35-39	57,6	57,7	51,6	51,0	43,2	42,3	42,8	40,1	41,8
40-44	72,1	71,0	64,2	64,9	60,2	53,3	51,4	51,8	45,0
45-49	68,7	65,1	65,1	65,3	73,6	65,9	64,1	61,3	59,9
50-54	48,5	51,6	51,5	50,7	50,9	42,9	44,0	43,9	41,5
55-59	23,5	23,6	19,4	23,6	29,9	31,6	33,5	33,5	29,2
60-64	23,3	22,1	17,6	19,0	16,6	12,6	13,1	9,9	8,5
65+	36,0	38,8	25,8	25,6	29,2	19,5	17,6	15,7	8,4

Tabelul 10. Numărul populației economic active din mediul rural, în funcție sex, vârstă și nivelul de studii, 2009, mii persoane

	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-74	75 și peste
Total	26,6	53,0	54,5	61,5	78,1	86,5	114,4	85,7	66,7	40,1	2,6
Superior	0,0	7,1	7,5	6,5	7,3	7,4	11,5	7,4	7,6	4,9	0,3
Mediu de specialitate	0,2	4,2	3,9	6,5	11,7	16,4	20,4	13,8	10,6	4,3	0,1
Secundar profesional	6,7	12,6	11,6	14,7	26,0	29,5	40,2	24,9	19,3	8,9	0,4
Liceal; mediu general	2,9	9,0	9,1	12,4	19,1	21,0	28,5	25,8	14,8	5,3	0,0
Gimnazial	15,1	18,9	21,5	20,8	13,9	11,9	13,5	13,4	14,0	13,2	0,5
Primar sau fără școală	1,7	1,2	0,9	0,4	0,1	0,2	0,4	0,4	0,5	3,5	1,4
Bărbați	16,7	29,9	30,3	31,2	36,3	41,6	54,5	44,2	37,4	24,1	1,7
Superior	0,0	2,7	3,3	3,1	2,2	3,1	4,2	2,9	3,9	2,7	0,1
Mediu de specialitate	0,0	1,6	1,5	2,1	3,2	4,7	6,9	5,2	4,7	2,5	0,0
Secundar profesional	4,0	7,4	8,5	9,7	16,4	18,8	26,6	18,4	15,6	7,9	0,4
Liceal; mediu general	2,1	5,4	4,0	4,8	6,7	9,4	10,6	11,7	7,4	3,4	0,0
Gimnazial	9,2	11,7	12,2	11,3	7,8	5,5	5,9	5,8	5,7	5,9	0,4
Primar sau fără școală	1,4	1,0	0,7	0,3	0,0	0,2	0,3	0,3	0,2	1,7	0,8
Femei	10,0	23,1	24,2	30,2	41,8	45,0	59,9	41,5	29,2	15,9	0,9
Superior	0,0	4,3	4,2	3,5	5,1	4,4	7,3	4,5	3,6	2,2	0,2
Mediu de specialitate	0,2	2,6	2,4	4,4	8,5	11,7	13,5	8,6	5,9	1,8	0,0
Secundar profesional	2,8	5,2	3,0	5,0	9,6	10,7	13,6	6,5	3,7	1,0	0,0
Liceal; mediu general	0,9	3,6	5,1	7,7	12,4	11,7	17,9	14,1	7,5	2,0	0,0
Gimnazial	5,8	7,3	9,3	9,6	6,1	6,5	7,6	7,6	8,3	7,2	0,1
Primar sau fără școală	0,4	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	1,7	0,6

Tabelul 11a. Numărul populației ocupate din mediul rural după sexe și grupe de vârstă, 2000–2009, mii persoane

Grupa de vârstă, sexe	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
RURAL										
Total	936,1	924,5	914,7	774,5	747,3	745,1	696,4	698,6	691,8	636,1
15-24 ani	140,0	130,3	125,3	83,1	71,4	71,9	80,9	65,8	67,4	68,8
25-34 ani	174,4	164,7	166,2	134,5	125,7	120,8	115,0	115,1	122,3	107,8
35-44 ani	249,3	247,5	237,1	212,2	205,6	184,4	172,8	173,8	170,7	157,8
45-54 ani	206,7	221,7	218,8	219,5	212,4	222,4	200,7	206,2	202,9	193,9
55-64 ani	100,0	94,3	96,7	77,3	84,8	93,4	90,4	99,9	96,1	87,7
65 ani și peste	65,8	65,9	70,8	47,9	47,4	52,2	36,6	37,8	32,5	20,1
Barbati										
Total	456,6	446,2	437,4	369,5	349,6	343,1	339,4	350,6	347,7	325,9
15-24 ani	75,0	67,7	65,2	45,2	38,2	37,8	44,3	37,0	37,5	40,0
25-34 ani	83,0	76,6	75,2	57,3	54,7	51,6	55,5	58,9	61,5	55,6
35-44 ani	121,8	119,1	110,9	99,6	93,6	84,0	80,5	81,4	79,9	73,3
45-54 ani	98,4	105,3	103,1	104,9	98,9	99,7	95,3	99,5	99,2	95,0
55-64 ani	49,4	47,5	51,0	40,4	42,5	47,1	46,7	53,5	52,9	50,3
65 ani și peste	29,0	30,0	32,0	22,1	21,8	23,0	17,1	20,2	16,8	11,7
Femei										
Total	479,5	478,3	477,4	405,0	397,7	401,9	356,9	348,0	344,1	310,2
15-24 ani	64,9	62,6	60,1	38,0	33,2	34,1	36,6	28,8	29,9	28,9
25-34 ani	91,4	88,1	91,0	77,2	71,0	69,1	59,5	56,2	60,8	52,2
35-44 ani	127,5	128,4	126,1	112,5	112,0	100,4	92,3	92,4	90,9	84,5
45-54 ani	108,3	116,5	115,7	114,6	113,5	122,8	105,4	106,7	103,7	98,9
55-64 ani	50,6	46,7	45,7	36,9	42,3	46,3	43,7	46,4	43,1	37,4
65 ani și peste	36,8	36,0	38,8	25,8	25,6	29,2	19,5	17,6	15,7	8,4

Tabelul 11b. Evoluția populației ocupate pe activități economice în mediul rural, 2008–2009, mii persoane

Domeniul de activitate	Mii persoane										
						2008			2009		
	2000	2002	2004	2005	2006	Total	Bărbați	Femei	Total	Bărbați	Femei
Total	936,1	914,7	747,3	745,1	696,4	691,8	347,8	344,2	636,1	325,9	310,2
Agricultură, economia vânatului, silvicultură și pescuit	713,3	700,7	506,8	512,5	403,2	371,7	200,1	171,6	318,1	177,7	140,4
Industrie	40,2	38,1	45,5	40,8	57,6	59,0	30,2	28,8	55,0	29,8	25,2
Construcții	9,4	10	13,6	14,6	24,2	35,5	33,1	2,4	33,1	31,1	2,0
Comerț, hoteluri și restaurante	34,6	32,6	37,4	36,6	49,2	56,6	22,3	34,3	60,2	24,1	36,1
Transporturi și comunicații	18,7	16,6	19,3	17,6	19,3	23,0	17,7	5,3	21,9	17,3	4,6
Administrație publică, învățământ, sănătate și asistență socială	105,4	106,6	111,8	108,2	124,5	125,2	35,9	89,3	127,1	37,1	90,0
Alte activități	14,5	10,2	12,8	14,8	18,4	21,0	8,5	12,5	20,7	8,7	11,9
Structura											
Agricultură, economia vânatului, silvicultură și pescuit	76,2%	76,6%	67,8%	68,8%	58%	53,7%	28,9%	24,8%	50,0	54,5	45,3
Industrie	4,3%	4,2%	6,1%	5,5%	8%	8,5%	4,4%	4,2%	8,6	9,1	8,1
Construcții	1,0%	1,1%	1,8%	2,0%	3%	5,1%	4,8%	0,3%	5,2	9,5	0,6
Comerț, hoteluri și restaurante	3,7%	3,6%	5,0%	4,9%	7%	8,2%	3,2%	5,0%	9,5	7,4	11,6
Transporturi și comunicații	2,0%	1,8%	2,6%	2,4%	3%	3,3%	2,6%	0,8%	3,4	5,3	1,5
Administrație publică, învățământ, sănătate și asistență socială	11,3%	11,7%	15,0%	14,5%	18%	18,1%	5,2%	12,9%	20,0	11,4	29,0
Alte activități	1,5%	1,1%	1,7%	2,0%	3%	3,0%	1,2%	1,8%	3,3	2,7	3,8

Tabelul 12. Populația ocupată din mediul rural, pe activități grupe de vârstă, sexe, 2009, mii persoane

Sexe, activități economice	Total	Grupe de vârstă					
		15-24 ani	25-34 ani	35-44 ani	45-54 ani	55-64 ani	65 ani și peste
Total	636,1	68,8	107,8	157,8	193,9	87,7	20,1
Agricultură, economia vânătorii și piscicultură	318,1	27,6	49,2	73,6	99,2	50,2	18,3
Industrie	55	9,6	9,7	15,9	14,2	5,3	0,2
Construcții	33,1	5,5	9,8	8,9	6,8	2,2	0
Comerț cu ridicata și cu amănuntul; Hoteluri și restaurante	60,2	10,3	12	15,6	17,1	5	0,2
Transporturi și comunicații	21,9	1,6	4,5	5,9	7,6	2,5	0
Administrație publică; Învățământ; Sănătate și asistență socială	127,1	10,7	19,1	33,4	43,2	19,4	1,2
Alte activități	20,7	3,5	3,6	4,6	5,8	3,1	0,1
Bărbați	325,9	40	55,6	73,3	95	50,3	11,7
Agricultură, economia vânătorii și piscicultură	177,7	18,4	26,1	39,2	54,4	29,2	10,5
Industrie	29,8	4,4	4,8	7,3	8,4	4,7	0,2
Construcții	31,1	5,2	9,2	8,4	6,2	2,1	0
Comerț cu ridicata și cu amănuntul; Hoteluri și restaurante	24,1	4	5,6	5,6	5,9	2,8	0,2
Transporturi și comunicații	17,3	0,9	3,6	4,7	5,9	2,2	0
Administrație publică; Învățământ; Sănătate și asistență socială	37,1	6	4,5	6,3	11,9	7,5	0,7
Alte activități	8,7	1	1,7	1,9	2,3	1,7	0,1
Femei	310,2	28,9	52,2	84,5	98,9	37,4	8,4
Agricultură, economia vânătorii și piscicultură	140,4	9,3	23,1	34,4	44,8	21,1	7,8
Industrie	25,2	5,1	4,9	8,7	5,8	0,7	0
Construcții	2	0,3	0,6	0,6	0,5	0	0
Comerț cu ridicata și cu amănuntul; Hoteluri și restaurante	36,1	6,4	6,4	10	11,2	2,2	0
Transporturi și comunicații	4,6	0,6	0,8	1,2	1,7	0,2	0
Administrație publică; Învățământ; Sănătate și asistență socială	90	4,7	14,6	27,1	31,2	11,9	0,5
Alte activități	11,9	2,5	1,9	2,6	3,6	1,3	0

Tabelul 13. Populația ocupată după statutul profesional, pe activități economice, sexe, în mediul rural, 2009, mii persoane

Sexe, activități economice	Total	Statut profesional			
		Salariați	Lucrători pe cont propriu	Lucrători familiari neremunerați	Patroni
Total	636,1	349,7	255,8	27,1	3,5
Agricultură, economia vânătorului și piscicultură	318,1	69,4	222,5	25,9	0,3
Industrie	55	52,9	1,8	0,1	0,2
Construcții	33,1	14	18,7	0,3	0,1
Comerț cu ridicata și cu amănuntul; Hoteluri și restaurante	60,2	49,5	7,5	0,8	2,4
Transporturi și comunicații	21,9	17,3	4,4	0	0,2
Administrație publică; Învățământ; Sănătate și asistență socială	127,1	126,9	0,2	0	0
Alte activități	20,7	19,8	0,7	0	0,3
Bărbați	325,9	164,2	150,4	8,9	2,4
Agricultură, economia vânătorului și piscicultură	177,7	46,2	123	8,3	0,2
Industrie	29,8	28	1,7	0	0,2
Construcții	31,1	13	17,8	0,2	0,1
Comerț cu ridicata și cu amănuntul; Hoteluri și restaurante	24,1	19	3,2	0,4	1,4
Transporturi și comunicații	17,3	12,7	4,4	0	0,2
Administrație publică; Învățământ; Sănătate și asistență socială	37,1	37,1	0	0	0
Alte activități	8,7	8,3	0,2	0	0,2
Femei	310,2	185,5	105,5	18,2	1,1
Agricultură, economia vânătorului și piscicultură	140,4	23,2	99,6	17,5	0,1
Industrie	25,2	24,9	0,2	0,1	0
Construcții	2	1	0,9	0,1	0
Comerț cu ridicata și cu amănuntul; Hoteluri și restaurante	36,1	30,4	4,3	0,4	0,9
Transporturi și comunicații	4,6	4,6	0	0	0
Administrație publică; Învățământ; Sănătate și asistență socială	90	89,8	0,1	0	0
Alte activități	11,9	11,5	0,4	0	0

Tabelul 14. Populația ocupată pe activități economice, după forma de proprietate a unității, sexe, în mediul rural, 2009, mii persoane

Sexe, Activități economice	Total	Forma de proprietate		
		Privată	Publică	Alta
Total	636,1	462,3	155,4	18,5
Agricultură, economia vânatului și piscicultură	318,1	313,6	3,9	0,6
Industrie	55,0	39,3	4,2	11,6
Construcții	33,1	32,3	0,4	0,5
Comerț cu ridicata și cu amănuntul; Hoteluri și restaurante	60,2	53,1	3,6	3,5
Transporturi și comunicații	21,9	12,7	8,7	0,5
Administrație publică; Învățământ; Sănătate și asistență socială	127,1	1,2	125,9	0,0
Alte activități	20,7	10,2	8,7	1,8
Bărbați	325,9	264,9	53,1	7,9
Agricultură, economia vânatului și piscicultură	177,7	173,6	3,6	0,5
Industrie	29,8	23,3	2,8	3,7
Construcții	31,1	30,3	0,4	0,4
Comerț cu ridicata și cu amănuntul; Hoteluri și restaurante	24,1	21,1	0,9	2,2
Transporturi și comunicații	17,3	12,0	4,8	0,5
Administrație publică; Învățământ; Sănătate și asistență socială	37,1	0,4	36,7	0,0
Alte activități	8,7	4,2	3,9	0,6
Femei	310,2	197,4	102,3	10,5
Agricultură, economia vânatului și piscicultură	140,4	140,0	0,3	0,1
Industrie	25,2	15,9	1,4	7,8
Construcții	2,0	2,0	0,0	0,0
Comerț cu ridicata și cu amănuntul; Hoteluri și restaurante	36,1	32,0	2,7	1,3
Transporturi și comunicații	4,6	0,7	3,9	0,0
Administrație publică; Învățământ; Sănătate și asistență socială	90,0	0,8	89,2	0,0
Alte activități	11,9	6,0	4,7	1,2

Tabelul 15. Populația ocupată pe grupe de vârstă, grupe de ocupații⁴³, sexe, în mediul rural, 2008, 2009, mii persoane

Sexe, grupe de ocupații	Total 2009	Total 2008	Grupe de vârstă					
			15-24 ani	25-34 ani	35-44 ani	45-54 ani	55-64 ani	65 ani și peste
Total	636,1	691,8	67,4	122,3	170,7	202,9	96,1	32,5
Grupa 1	20,7	23,7	0,0	2,3	7,3	9,7	3,1	0,0
Grupa 2	43,2	45,0	2,6	9,0	12,3	12,0	8,3	0,0
Grupa 3	42,2	40,5	2,7	7,4	12,8	12,8	4,7	0,0
Grupa 4	9,5	7,8	0,0	1,7	1,8	2,6	0,0	0,0
Grupa 5	66,4	61,2	8,9	12,7	16,2	18,4	4,8	0,0
Grupa 6	129,4	160,3	11,8	25,4	38,1	47,1	25,9	12,0
Grupa 7	52,9	55,2	9,8	15,1	15,8	11,8	2,6	0,0
Alții	271,7	298,2	29,8	48,7	66,4	88,4	46,0	18,9
din care, Grupa 9	223,8	248,9	23,2	41,0	53,8	72,2	39,9	18,8
Bărbați	325,9	347,7	37,5	61,5	79,9	99,2	52,9	16,8
Grupa 1	11,7	13,0	0,0	0,0	3,7	5,2	1,7	0,0
Grupa 2	13,0	13,9	0,0	2,9	3,1	3,7	3,3	0,0
Grupa 3	9,3	9,1	0,0	1,5	2,4	2,7	0,0	0,0
Grupa 4	1,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Grupa 5	14,5	12,5	1,9	3,2	2,4	3,0	1,7	0,0
Grupa 6	68,1	81,6	6,8	13,1	19,0	23,1	13,2	6,3
Grupa 7	38,4	39,2	5,9	10,9	10,9	9,2	2,2	0,0
Alții	169,6	177,4	20,6	28,0	38,2	52,0	29,2	9,4
din care, Grupa 9	123,8	130,7	14,3	20,9	26,7	36,4	23,2	9,2
Femei	310,2	344,1	29,9	60,8	90,9	103,7	43,1	15,7
Grupa 1	9,1	10,7	0,0	0,0	3,6	4,6	0,0	-
Grupa 2	30,2	31,1	2,0	6,1	9,2	8,3	5,0	0,0
Grupa 3	33,0	31,4	1,7	5,9	10,4	10,1	3,4	-

⁴³ Grupe majore ale clasificatorului ISCO-88:

Grupa 1 Conducători ai autorităților publice de toate nivelurile, conducători și funcționari superiori din unitățile economico-sociale și politice;

Grupa 2 Specialiști cu nivel superior de calificare;

Grupa 3 Specialiști cu nivel mediu de calificare;

Grupa 4 Funcționari administrativi;

Grupa 5 Lucrători în servicii, gospodăria de locuințe și deservire comunală, comerț și asimilați;

Grupa 6 Lucrători calificați în agricultură, silvicultură, vânătorie, piscicultură și pescuit;

Grupa 7 Muncitori calificați în întreprinderi industriale mari și mici, în meserii de tip artizanal, în construcții, transporturi, telecomunicații, geologie și prospectare geologică;

Grupa 8 Operatori, aparatiști, mașiniști la instalații și mașini, lăcătuși asamblori;

Grupa 9 Muncitori necalificați

mii persoane

Sexe, grupe de ocupații	Total 2009	Total 2008	Grupe de vârstă					
			15-24 ani	25-34 ani	35-44 ani	45-54 ani	55-64 ani	65 ani și peste
Grupa 4	8,2	6,7	0,0	0,0	1,7	2,4	0,0	-
Grupa 5	51,9	48,8	7,0	9,5	13,7	15,4	3,1	0,0
Grupa 6	61,3	78,7	5,0	12,3	19,1	24,0	12,6	5,7
Grupa 7	14,5	15,9	3,9	4,2	5,0	2,5	0,0	-
Alții	102,1	120,8	9,2	20,7	28,2	36,4	16,8	9,5
din care, Grupa 9	100,0	118,2	8,9	20,1	27,1	35,8	16,6	9,5

Tabelul 16. Durata efectivă a săptămânii de lucru a populației ocupate din mediul rural, după statutul ocupațional, sexe și activități economice, 2009, ore

Sexe, activități economice	Populația ocupată, total	Statut ocupațional			
		Total	Salariați		Nesalariați
			Complet	Parțial	
Total	636,1	579,4	56,7		
Agricultură, economia vânatului, viticultură, pescuit	318,1	279,8	38,3		
Industrie	55	53	2,1		
Construcții	33,1	30,1	3		
Comerț cu ridicata și cu amănuntul Hoteluri și restaurante	60,2	57,8	2,4		
Transporturi și comunicații	21,9	20,2	1,8		
Administrare publică, învățământ, sănătate și asistență socială	127,1	120,6	6,5		
Alte activități	20,7	18	2,6		
Bărbați	325,9	296,2	29,7		
Agricultură, economia vânatului, viticultură, pescuit	177,7	157,7	19,9		
Industrie	29,8	28,6	1,2		
Construcții	31,1	28,1	2,9		
Comerț cu ridicata și cu amănuntul Hoteluri și restaurante	24,1	22,8	1,4		
Transporturi și comunicații	17,3	16,1	1,2		
Administrare publică, învățământ, sănătate și asistență socială	37,1	35,2	1,9		
Alte activități	8,7	7,7	1,1		
Femei	310,2	283,2	27		
Agricultură, economia vânatului, viticultură, pescuit	140,4	122,1	18,3		
Industrie	25,2	24,4	0,8		
Construcții	2	1,9	0,1		
Comerț cu ridicata și cu amănuntul Hoteluri și restaurante	36,1	35,1	1		
Transporturi și comunicații	4,6	4	0,6		
Administrare publică, învățământ, sănătate și asistență socială	90	85,4	4,6		
Alte activități	11,9	10,3	1,6		

Tabelul 17. Populația ocupată din mediul rural cu program complet de lucru, după durata efectivă a săptămânii de lucru, pe sexe și activități economice, 2009, mii persoane

Sexe, activități economice	Populația ocupată cu program de lucru complet					
	Total	Durata efectivă a săptămânii de lucru				
		0-20 ore	21-30 ore	31-39 ore	40 ore	41 ore și peste
Total	636,1	59,1	123,5	93,9	199,7	159,9
Agricultură, economia vânătorului, viticultură, pescuit	318,1	28,2	94,8	67,4	54,5	73,3
Industrie	55,0	2,6	2,4	3,4	34,6	12,1
Construcții	33,1	1,5	3,1	2,7	12,9	12,9
Comerț cu ridicata și cu amănuntul Hoteluri și restaurante	60,2	2,5	3,5	4,5	20,4	29,4
Transporturi și comunicații	21,9	2,1	2,6	2,2	9,8	5,2
Administrație publică, învățământ, sănătate și asistență socială	127,1	19,5	15,4	12,0	58,6	21,5
Alte activități	20,7	2,8	1,6	1,7	8,9	5,6
Bărbați	325,9	25,4	58,3	44,7	98,6	98,9
Agricultură, economia vânătorului, viticultură, pescuit	177,7	14,8	47,8	33,9	32,9	48,3
Industrie	29,8	1,4	1,4	1,9	16,9	8,2
Construcții	31,1	1,4	3,0	2,5	11,9	12,3
Comerț cu ridicata și cu amănuntul Hoteluri și restaurante	24,1	1,0	1,3	1,8	8,4	11,6
Transporturi și comunicații	17,3	1,4	1,7	1,8	7,7	4,6
Administrație publică, învățământ, sănătate și asistență socială	37,1	4,1	2,6	2,3	17,6	10,6
Alte activități	8,7	1,2	0,5	0,5	3,2	3,3
Femei	310,2	33,7	65,1	49,2	101,1	61,0
Agricultură, economia vânătorului, viticultură, pescuit	140,4	13,3	47,1	33,5	21,6	24,9
Industrie	25,2	1,1	1,0	1,5	17,7	3,9
Construcții	2,0	0,1	0,1	0,2	1,0	0,6
Comerț cu ridicata și cu amănuntul Hoteluri și restaurante	36,1	1,5	2,1	2,7	12,0	17,7
Transporturi și comunicații	4,6	0,6	0,9	0,4	2,1	0,6
Administrație publică, învățământ, sănătate și asistență socială	90,0	15,4	12,8	9,8	41,0	10,9
Alte activități	11,9	1,6	1,1	1,2	5,7	2,4

Tabelul 18. Persoane ocupate după tipul unității de producție, natura locului de muncă, pe grupe de vârstă, sexe, în mediul rural, 2009, mii persoane

mii persoane

Sexe, grupe de vârstă	Total economie			Întreprinderi ale sectorului formal			Întreprinderi ale sectorului informal	Gospodăria casnice
	Total	Ocupare formală	Ocupare informală	Total	Ocupare formală	Ocupare informală		
Total	636,1	361,7	274,5	424,9	361,7	63,3	106,1	102,6
15-24 ani	68,8	34,1	34,7	48,0	34,1	13,9	12,5	7,8
25-34 ani	107,8	54,8	53,0	67,0	54,8	12,2	21,8	18,3
35-44 ani	157,8	93,6	64,3	108,1	93,6	14,5	27,5	21,7
45-54 ani	193,9	122,1	71,8	138,4	122,1	16,3	26,5	28,3
55-64 ani	87,7	53,4	34,4	59,2	53,4	5,8	11,5	16,9
65 ani și peste	20,1	3,7	16,3	4,3	3,7	0,6	6,2	9,6
Bărbați	325,9	175,9	150,0	207,8	175,9	31,9	68,1	49,5
15-24 ani	40,0	17,6	22,3	25,8	17,6	8,2	9,3	4,8
25-34 ani	55,6	25,5	30,1	32,2	25,5	6,7	15,5	7,8
35-44 ani	73,3	38,3	35,1	44,5	38,3	6,2	17,7	11,1
45-54 ani	95,0	58,4	36,6	65,4	58,4	7,0	16,2	13,3
55-64 ani	50,3	33,1	17,2	36,7	33,1	3,6	6,3	7,3
65 ani și peste	11,7	3,0	8,7	3,3	3,0	0,3	3,2	5,3
Femei	310,2	185,8	124,4	217,1	185,8	31,3	38,0	53,1
15-24 ani	28,9	16,5	12,4	22,2	16,5	5,7	3,3	3,0
25-34 ani	52,2	29,3	22,9	34,8	29,3	5,5	6,4	10,6
35-44 ani	84,5	55,3	29,2	63,6	55,3	8,3	9,8	10,5
45-54 ani	98,9	63,7	35,2	73,0	63,7	9,3	10,3	15,0
55-64 ani	37,4	20,3	17,1	22,5	20,3	2,2	5,2	9,6
65 ani și peste	8,4	0,7	7,6	1,0	0,7	0,3	3,0	4,3

Anexa 3. Date statistice privind situația șomajului pe piața muncii în mediul rural

Tabelul 1. Evoluția trimestrială a numărului șomerilor BIM din mediul rural pe sexe, 2001–2009, mii persoane

Perioada	Total	Bărbați	Femei
2001			
Trimestrul 1	33,9	23,9	10,0
Trimestrul 2	22,3	15,2	7,1
Trimestrul 3	18,9	11,1	7,8
Trimestrul 4	28,2	18,6	9,7
2002			
Trimestrul 1	31,5	19,7	11,7
Trimestrul 2	23,6	16,2	7,5
Trimestrul 3	25,8	15,6	10,1
Trimestrul 4	32,4	16,9	15,5
2003			
Trimestrul 1	52,4	32,6	19,8
Trimestrul 2	28,3	18,4	9,9
Trimestrul 3	25,7	16,3	9,5
Trimestrul 4	39,1	20,8	18,3
2004			
Trimestrul 1	61,5	33,1	28,4
Trimestrul 2	36,9	20,7	16,2
Trimestrul 3	23,4	14,2	9,2
Trimestrul 4	35,5	21,9	13,7
2005			
Trimestrul 1	51,1	32,8	18,3
Trimestrul 2	22,3	11,0	11,3
Trimestrul 3	27,7	14,4	13,2
Trimestrul 4	23,5	12,9	10,6
2006			
Trimestrul 1	79,4	48,4	31,0
Trimestrul 2	36,4	22,3	14,1
Trimestrul 3	28,0	16,4	11,5
Trimestrul 4	28,5	18,3	10,2
2007			
Trimestrul 1	30,9	19,8	11,1
Trimestrul 2	22,6	14,3	8,3
Trimestrul 3	24,6	14,7	10,0
Trimestrul 4	25,6	17,6	8,0

2008

Perioada	Total	Bărbați	Femei
Trimestrul 1	30,1	20,4	9,7
Trimestrul 2	15,0	8,5	6,5
Trimestrul 3	13,6	7,0	6,6
Trimestrul 4	17,6	10,6	7,0
2009			
Trimestrul 1	90,9	58,0	32,9
Trimestrul 2	82,8	50,5	32,4
Trimestrul 3	76,2	49,8	26,4
Trimestrul 4	73,9	44,8	29,1

Tabelul 2. Distribuția șomerilor BIM și ratele șomajului din mediul rural pe vârste și sexe, 2009, %

	Șomeri BIM			Rata șomajului		
	Total	Bărbați	Femei	Total	Bărbați	Femei
15-24 ani	32,20	30,0	36,5	13,5	14,2	12,6
25-34 ani	24,20	26,8	19,1	7	9,6	4,1
35-44 ani	20,30	20,5	20,0	4,1	5,8	2,6
45-54 ani	18,50	17,3	21,7	3,1	3,8	2,4
55-64 ani	4,80	5,9	2,6	1,7	2,4	0,8
65 ani și peste	0,	0	0,0	-	-	-
Total	100,0	100,0	100,0	5	6,3	3,6

Tabelul 3. Distribuția șomerilor BIM din mediul rural după nivelul de instruire, 2009, %

Nivel de instruire - total	Mii persoane			%	
	Total	Bărbați	Femei	Bărbați	Femei
Superior	2,9	2	0,9	9,1	7,8
Mediu de specialitate	2,9	1,5	1,4	6,8	12,2
Secundar profesional	11,9	8,3	3,7	37,7	32,2
Liceal, mediu general	5,8	3,8	2,1	17,3	18,3
Gimnazial	9,7	6,2	3,4	28,2	29,6
Primar sau fără studii	0,3	0,3	0	1,4	0,0
Total	33,5	22	11,5	100,0	100,0

Tabelul 4. Șomeri BIM pe grupe de vârstă, după nivelul de instruire, sexe, în mediul rural, 2009, mii persoane

Sexe, nivel de instruire	Total	Grupe de vârstă				
		15-24 ani	25-34 ani	35-44 ani	45-54 ani	55 ani și peste
Total	33,5	10,8	8	6,9	6,3	1,5
Superior	2,9	1,2	0,8	0,2	0,5	0,2
Mediu de specialitate	2,9	0,6	0,4	0,6	1,1	0,2
Secundar profesional	11,9	3,6	1,9	3,3	2,4	0,7
Liceal; mediu general	5,8	1,2	1,8	1,6	1,1	0,1
Gimnazial	9,7	4,1	2,9	1,2	1,2	0,3
Primar sau fără școală primară	0,3	0,1	0,2	0,0	0,0	0,0
Bărbăți	22,1	6,7	6	4,5	3,8	1,3
Superior	2,0	0,7	0,7	0,1	0,3	0,2
Mediu de specialitate	1,5	0,3	0,3	0,4	0,4	0,2
Secundar profesional	8,3	2,1	1,5	2,1	1,9	0,6
Liceal; mediu general	3,8	0,9	1,1	1,1	0,7	0,1
Gimnazial	6,2	2,6	2,2	0,8	0,5	0,2
Primar sau fără școală primară	0,3	0,1	0,2	0,0	0,0	0,0
Femei	11,5	4,1	2,2	2,3	2,5	0,3
Superior	0,9	0,5	0,1	0,0	0,2	0,0
Mediu de specialitate	1,4	0,3	0,2	0,2	0,7	0,0
Secundar profesional	3,7	1,5	0,4	1,2	0,5	0,1
Liceal; mediu general	2,1	0,3	0,7	0,5	0,4	0,1
Gimnazial	3,4	1,5	0,8	0,4	0,7	0,1
Primar sau fără școală primară	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Tabelul 5. Șomeri BIM pe grupe de vârstă, după durata șomajului, sexe, în mediul rural, 2009, mii persoane

Sexe, durata șomajului	Total	Grupe de vârstă				
		15-24 ani	25-34 ani	35-44 ani	45-54 ani	55 ani și peste
Total	33,5	10,8	8,1	6,8	6,2	1,5
sub 3 luni	12,2	4,4	3,2	2,3	1,8	0,4
3-5 luni	8,7	2,9	2,2	1,2	2,0	0,4
6-11 luni	5,2	1,8	1,2	1,3	0,7	0,2
12-23 luni	3,0	1,2	0,5	0,7	0,4	0,1
24 luni și mai mult	4,4	0,5	1,0	1,3	1,3	0,4
Bărbați	22	6,7	5,9	4,5	3,7	1,2
sub 3 luni	7,9	2,6	2,3	1,6	1,1	0,3
3-5 luni	6,0	2,1	1,7	0,8	1,2	0,3
6-11 luni	3,2	1,2	0,7	0,8	0,4	0,2
12-23 luni	1,9	0,6	0,5	0,4	0,2	0,1
24 luni și mai mult	3,0	0,2	0,7	0,9	0,8	0,3
Femei	11,5	4,2	2,2	2,3	2,5	0,2
sub 3 luni	4,3	1,8	0,9	0,7	0,7	0,1
3-5 luni	2,7	0,9	0,5	0,4	0,8	0,1
6-11 luni	1,9	0,7	0,5	0,4	0,3	0,0
12-23 luni	1,1	0,6	0,0	0,3	0,2	0,0
24 luni și mai mult	1,5	0,2	0,3	0,5	0,5	0,0

Tabelul 6. Șomeri BIM după durata șomajului, experiența de muncă, pe sexe, în mediul rural, 2009, mii persoane

Sexe, medii, experiența de muncă	Total	Durata șomajului				
		sub 3 luni	3-5 luni	6-11 luni	12-23 luni	24 luni și mai mult
Total	33,5	12,2	8,7	5,2	3,0	4,4
Șomeri cu experiență de muncă	23,5	8,8	6,2	3,3	1,8	3,5
Șomeri fără experiență de muncă	10,0	3,4	2,6	1,9	0,0	0,0
Bărbați	22,0	7,9	6,0	3,2	1,9	3,0
Șomeri cu experiență de muncă	15,9	5,8	4,3	2,1	0,0	2,6
Șomeri fără experiență de muncă	6,2	2,1	1,7	0,0	0,0	0,0
Femei	11,5	4,3	2,7	1,9	0,0	0,0
Șomeri cu experiență de muncă	7,7	3,0	1,8	0,0	0,0	0,0
Șomeri fără experiență de muncă	3,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Tabelul 7. Șomeri BIM pe grupe de vârstă, după motivul principal pentru care au încetat să lucreze, sexe, în mediul rural, 2009, mii persoane

mii persoane

Sexe, medii, motivul principal pentru care au încetat să lucreze	Total	Grupe de vârstă			
		15-24 ani	25-34 ani	35-49 ani	50 ani și peste
Total	23,5	3,7	5,7	10,3	3,8
Concediere sau reducere de personal	5,0	0,0	0,0	2,4	0,0
Desființarea unității, faliment	4,8	0,0	0,0	2,7	0,0
Sfârșitul unei activități temporare	8,0	1,9	2,4	2,9	0,0
Demisie	3,3	0,0	0,0	1,5	0,0
Alt motiv	2,3	0,0	0,0	0,0	0,0
Bărbați	15,9	2,3	4,3	6,6	2,7
Concediere sau reducere de personal	3,2	0,0	0,0	0,0	0,0
Desființarea unității, faliment	3,5	0,0	0,0	1,9	0,0
Sfârșitul unei activități temporare	6,2	0,0	2,0	2,1	0,0
Demisie	2,2	0,0	0,0	0,0	0,0
Alt motiv	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Femei	7,7	0,0	0,0	3,7	0,0
Concediere sau reducere de personal	1,8	0,0	0,0	0,0	0,0
Desființarea unității, faliment	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Sfârșitul unei activități temporare	1,8	0,0	0,0	0,0	0,0
Demisie	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Alt motiv	1,5	0,0	0,0	0,0	0,0

Tabelul 8. Șomeri BIM pe grupe de vârstă, după metoda principală de căutare a locului de muncă, sexe, în mediul rural, 2009, mii persoane

Sexe, medii, metoda principală de căutare locului de muncă	Total	mii persoane			
		Grupe de vârstă			
		15-24 ani		25-64 ani	
		Da	Nu	Da	Nu
Total					
Înscrierea la ANOFM	29,9	0,0	9,5	2,0	17,9
Demersuri pentru a începe o activitate pe cont propriu	29,9	0,0	10,0	0,0	19,5
Înscriere la agenții private de plasare	29,9	0,0	9,6	0,0	18,6
Publicare de anunțuri	29,9	1,6	8,4	1,9	17,9
Răspuns la anunțuri	29,9	2,5	7,5	3,8	16,1
Contactarea directă a angajatorului	29,9	5,4	4,7	8,7	11,1
Apel la rude, prieteni, colegi	29,9	7,9	2,1	14,8	5,0
Alta	29,9	0,0	10,0	0,0	19,7
Bărbați					
Înscrierea la ANOFM	19,87	0,00	5,99	0,00	12,58
Demersuri pentru a începe o activitate pe cont propriu	19,87	0,00	6,22	0,00	13,39
Înscriere la agenții private de plasare	19,87	0,00	6,00	0,00	12,73
Publicare de anunțuri	19,87	0,00	5,24	0,00	12,17
Răspuns la anunțuri	19,87	1,82	4,43	2,86	10,76
Contactarea directă a angajatorului	19,87	3,30	2,95	5,89	7,73
Apel la rude, prieteni, colegi	19,87	4,90	0,00	10,75	2,87
Alta	19,87	0,00	6,22	0,00	13,44
Femei					
Înscrierea la ANOFM	10,00	0,00	3,55	0,00	5,28
Demersuri pentru a începe o activitate pe cont propriu	10,00	3,79	0,00	6,15	
Înscriere la agenții private de plasare	10,00	0,00	3,61	0,00	5,90
Publicare de anunțuri	10,00	0,00	3,16	0,00	5,76
Răspuns la anunțuri	10,00	0,00	3,06	0,00	5,29
Contactarea directă a angajatorului	10,00	2,07	1,72	2,86	3,35
Apel la rude, prieteni, colegi	10,00	2,99	0,00	4,08	2,13
Alta	10,00	0,00	3,76	6,21	

Tabelul 9. Populația inactivă de 15 ani și peste pe categorii de inactivitate, grupe de vârstă, sexe, în mediul rural, 2009, mii persoane

mii persoane

Sexe, grupe de vârstă	Total	Categorii de inactivitate				
		Elevi, studenți	Pensionari ⁴⁴	Casnice	Altă situație	Plecați peste hotare
Total	1032,5	192,1	336,5	70,9	433,0	205,4
15-24 ani	317,8	190,3	4,7	18,9	103,9	57,7
25-34 ani	142,3	1,8	6,7	32,0	101,8	57,0
35-44 ani	119,0	0,1	10,6	11,5	96,9	46,9
45-54 ani	130,7	0,0	21,8	7,1	101,8	38,0
55-64 ani	113,9	0,0	84,0	1,5	28,4	5,9
65 ani și peste	208,8	0	208,7	0	0,1	0,1
Bărbați	480,6	88,8	123,5	2,9	265,4	130,9
15-24 ani	165,1	88,0	3,2	0,5	73,3	42,2
25-34 ani	70,1	0,7	4,1	0,7	64,6	37,5
35-44 ani	60,6	0,0	6,0	0,8	53,8	26,3
45-54 ani	66,1	0,0	10,7	0,6	54,8	21,7
55-64 ani	40,1	0,0	21,0	0,3	18,8	3,2
65 ani și peste	78,5	0,0	78,4	0,0	0,1	0,1
Femei	551,9	103,3	213,0	67,9	167,6	74,6
15-24 ani	152,7	102,2	1,5	18,4	30,6	15,5
25-34 ani	72,2	1,1	2,6	31,3	37,2	19,5
35-44 ani	58,4	0,1	4,6	10,6	43,2	20,6
45-54 ani	64,6	0,0	11,1	6,5	47,0	16,3
55-64 ani	73,8	0,0	63,0	1,2	9,6	2,7
65 ani și peste	130,3	0,0	130,3	0,0	0,0	0,0

⁴⁴ Inclusiv persoane care primesc pensie de invaliditate și pensie pentru pierderea întreținătorului

Tabelul 10. Populația inactivă de 15 ani și peste pe grupe de vârstă, după relația cu piața forței de muncă, pe sexe, 2009, mii persoane

Sexe, medii, categorii de inactivitate	Total	Grupe de vârstă					
		15-24 ani	25-34 ani	35-44 ani	45-54 ani	55-64 ani	64 ani și peste
Total	1032,5	524,8	234,5	186,9	209,1	207,6	330,2
Caută de lucru, dar nu-i disponibil(ă)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-
Nu caută, dar dorește și e disponibil(ă)	22,4	6,4	7,5	9,5	10,5	3,8	0,0
Dorește să lucreze, dar nici nu caută, nici nu-i disponibil(ă)	5,5	1,8	0,0	1,6	1,5	0,0	0,0
Nici nu caută, nici nu dorește	798,6	446,5	141,3	106,1	136,4	192,0	329,9
Persoane aflate peste hotare la lucru sau în căutare de lucru	205,4	69,9	84,1	69,4	60,6	10,7	0,0
Bărbați	480,6	262,9	106,7	91,3	101,1	70,3	123,1
Caută de lucru, dar nu-i disponibil	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-
Nu caută, dar dorește și e disponibil	12,1	3,9	3,1	4,9	5,6	2,7	0,0
Dorește să lucreze, dar nici nu caută, nici nu-i disponibil	2,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nici nu caută, nici nu dorește	334,9	207,2	47,2	46,6	61,5	60,7	122,8
Persoane aflate peste hotare la lucru sau în căutare de lucru	130,9	51,1	55,9	39,3	33,3	6,1	0,0
Femei	551,9	261,9	127,8	95,6	107,9	137,2	207,2
Caută de lucru, dar nu-i disponibilă	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-
Nu caută, dar dorește și e disponibilă	10,3	2,5	4,3	4,6	4,9	0,0	0,0
Dorește să lucreze, dar nici nu caută, nici nu-i disponibilă	3,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nici nu caută, nici nu dorește	463,7	239,4	94,1	59,5	74,9	131,3	207,1
Persoane aflate peste hotare la lucru sau în căutare de lucru	74,6	18,8	28,2	30,2	27,2	4,6	-

Tabelul 11. Populația inactivă de 15 ani și peste după nivelul de instruire, după relația cu piața forței de muncă, pe sexe, în mediul rural, 2009, mii persoane

mii persoane

Sexe, categorii de inactivitate	Total	Nivel de instruire					
		Superior	Mediu de specialitate	Secundar profesional	Liceal; mediu general	Gimnazial	Primar sau fără școală primară
Total	1032,5	40,1	72,8	171,3	226,6	357,3	164,5
Caută de lucru, dar nu-i disponibil(ă)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nu caută, dar dorește și e disponibil(ă)	22,4	0,0	1,9	7,3	3,8	8,5	0,0
Dorește să lucreze, dar nici nu caută, nici nu-i disponibil(ă)	5,5	0,0	0,0	1,5	1,6	1,7	0,0
Nici nu caută, nici nu dorește	798,6	25,6	46,7	105,8	166,0	291,8	162,6
Persoane aflate peste hotare la lucru sau în căutare de lucru	205,4	13,5	23,8	56,6	55,0	55,2	0,0
Bărbați	480,6	15,7	29,2	109,6	101,5	160,6	64,1
Caută de lucru, dar nu-i disponibil(ă)	0,0	0,0	-	0,0	0,0	0,0	-
Nu caută, dar dorește și e disponibil(ă)	12,1	0,0	0,0	4,4	1,5	4,8	0,0
Dorește să lucreze, dar nici nu caută, nici nu-i disponibil(ă)	2,4	-	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nici nu caută, nici nu dorește	334,9	9,2	17,1	64,2	65,4	116,2	62,8
Persoane aflate peste hotare la lucru sau în căutare de lucru	130,9	6,2	11,0	39,9	34,0	38,8	0,0
Femei	551,9	24,4	43,6	61,7	125,1	196,7	100,4
Caută de lucru, dar nu-i disponibil(ă)	0,0	-	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nu caută, dar dorește și e disponibil(ă)	10,3	0,0	0,0	2,8	2,3	3,7	0,0
Dorește să lucreze, dar nici nu caută, nici nu-i disponibil(ă)	3,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nici nu caută, nici nu dorește	463,7	16,5	29,6	41,5	100,6	175,6	99,9
Persoane aflate peste hotare la lucru sau în căutare de lucru	74,6	7,3	12,8	16,7	21,0	16,4	0,0

Tabelul 12. Populația inactivă în vârstă de 20–49 ani după numărul de copii de vârstă preșcolară, după relația cu piața forței de muncă, pe sexe, în mediul rural, 2009, mii persoane

Sexe, categorii de inactivitate	Total	Numărul de copii de vârstă preșcolară	
		Persoane care nu au nici un copil de vârstă preșcolară	Persoane care au cel puțin un copil de vârstă preșcolară
Total	473,6	350,8	122,9
Caută de lucru, dar nu-i disponibil(ă)	0,0	0,0	-
Nu caută, dar dorește și e disponibil(ă)	15,4	11,2	4,2
Dorește să lucreze, dar nici nu caută, nici nu-i disponibil(ă)	3,6	2,2	0,0
Nici nu caută, nici nu dorește	277,8	195,2	82,6
Persoane aflate peste hotare la lucru sau în căutare de lucru	176,5	141,9	34,7
Bărbați	244,3	195,0	49,3
Caută de lucru, dar nu-i disponibil(ă)	0,0	0,0	-
Nu caută, dar dorește și e disponibil(ă)	8,0	6,0	2,0
Dorește să lucreze, dar nici nu caută, nici nu-i disponibil(ă)	0,0	0,0	0,0
Nici nu caută, nici nu dorește	122,3	99,9	22,4
Persoane aflate peste hotare la lucru sau în căutare de lucru	112,6	87,9	24,7
Femei	229,4	155,8	73,6
Caută de lucru, dar nu-i disponibil(ă)	0,0	0,0	-
Nu caută, dar dorește și e disponibil(ă)	7,5	5,2	2,2
Dorește să lucreze, dar nici nu caută, nici nu-i disponibil(ă)	2,4	0,0	0,0
Nici nu caută, nici nu dorește	155,5	95,3	60,2
Persoane aflate peste hotare la lucru sau în căutare de lucru	64,0	54,0	10,0

Tabelul 13. Populația inactivă de 15 ani și peste pe grupe de vârstă, după forma de instruire urmată, sexe, în mediul rural, 2008, mii persoane

mii persoane

Sexe, forma de instruire urmată	Total	Grupe de vârstă					
		15-24 ani	25-34 ani	35-44 ani	45-54 ani	55-64 ani	64 ani și peste
Total	974,5	298,1	132,0	112,9	117,1	92,4	222,0
Nici o formă	783,4	109,6	129,7	112,7	117,1	92,4	222,0
Școlară	129,1	129,1	-	-	-	-	-
Universitară, postuniversitară	57,1	55,2	1,9	0,0	-	-	-
Formare profesională	4,9	4,3	0,0	0,0	-	-	-
Bărbați	454,2	153,3	68,4	61,4	59,3	31,7	80,1
Nici o formă	367,2	67,6	67,1	61,4	59,3	31,7	80,1
Școlară	59,1	59,1	-	-	-	-	-
Universitară, postuniversitară	25,1	24,2	0,0	0,0	-	-	-
Formare profesională	2,8	2,4	0,0	0,0	-	-	-
Femei	520,3	144,8	63,6	51,5	57,8	60,7	141,9
Nici o formă	416,2	42,0	62,5	51,3	57,8	60,7	141,9
Școlară	69,9	69,9	-	-	-	-	-
Universitară, postuniversitară	32,0	31,0	0,0	0,0	-	-	-
Formare profesională	2,1	1,9	0,0	0,0	-	-	-

Tabelul 14. Populația inactivă de 15 ani și peste⁴⁴ care nu a dorit să lucreze, pe grupe de vârstă, după motivul pentru care nu dorește să lucreze, sexe, în mediul rural, 2009, mii persoane

Sexe, motivul pentru care nu doresc să lucreze	Total	Grupe de vârstă					
		15-24 ani	25-34 ani	35-44 ani	45-54 ani	55-64 ani	65 ani și peste
Total	798,6	253,8	79,6	65,2	65,2	105,6	208,6
Urmează un curs de școlarizare sau formare profesională	194,9	192,5	2,4	0,0	0,0	0,0	0,0
Responsabilități familiale (inclusiv concediu pentru îngrijirea copilului)	69,6	19,3	31,4	10,7	6,7	1,5	0,0
Boală	33,6	2,6	3,5	6,4	13,9	7,2	0,0
Pensionar(ă) (pensie limita de vârstă, de invaliditate, pierderea întreținătorului)	335,2	4,6	6,7	10,4	21,4	83,6	208,6
Nu vrea să lucreze	39,2	12,6	7,1	6,8	9,7	3,1	0,0
Se pregătește să se întoarcă peste hotare, la lucru	59,4	14,3	18,8	14,6	10,2	1,5	0,0
Perioadă în afara sezonului în agricultură	64,2	6,2	9,4	16,2	23,8	8,6	0,0
Alt motiv	2,5	1,8	0,5	0,1	0,0	0,1	0,0
Bărbați	334,9	119,3	30,4	30,9	40,7	35,3	78,4
Urmează un curs de școlarizare sau formare profesională	90,4	89,4	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Responsabilități familiale (inclusiv concediu pentru îngrijirea copilului)	2,7	0,5	0,7	0,7	0,5	0,3	0,0
Boală	17,1	1,9	1,7	2,9	5,9	4,7	0,0
Pensionar(ă) (pensie limita de vârstă, de invaliditate, pierderea întreținătorului)	122,6	3,1	4,0	5,9	10,5	20,7	78,4
Nu vrea să lucreze	22,5	7,2	4,1	3,5	5,4	2,4	0,0
Se pregătește să se întoarcă peste hotare, la lucru	43,4	11,4	14,1	10,0	6,9	1,0	0,0
Perioadă în afara sezonului în agricultură	33,9	4,1	4,4	7,8	11,4	6,1	0,0
Alt motiv	2,3	1,7	0,4	0,1	0,0	0,1	0,0
Femei	463,7	134,5	49,2	34,3	45,1	70,3	130,2
Urmează un curs de școlarizare sau formare profesională	104,5	103,1	1,4	0,0	0,0	0,0	0,0
Responsabilități familiale (inclusiv concediu pentru îngrijirea copilului)	66,9	18,8	30,7	10,1	6,1	1,2	0,0
Boală	16,5	0,7	1,8	3,5	8,0	2,5	0,0
Pensionar(ă) (pensie limita de vârstă, de invaliditate, pierderea întreținătorului)	212,6	1,4	2,6	4,5	11,0	62,9	130,2
Nu vrea să lucreze	16,7	5,4	3,0	3,3	4,3	0,7	0,0
Se pregătește să se întoarcă peste hotare, la lucru	16,0	2,9	4,7	4,6	3,3	0,5	0,0
Perioadă în afara sezonului în agricultură	30,3	2,1	4,9	8,4	12,4	2,5	0,0
Alt motiv	0,2	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0

⁴⁵ Exclusiv persoanele declarate plecate peste hotare la lucru sau în căutare de lucru

Tabelul 15. Populația inactivă de 15 ani și peste⁴⁶ care nu a dorit să lucreze, după numărul membrilor gospodăriei aflați la muncă peste hotare, motivul pentru care nu dorește să lucreze, pe sexe, în mediul rural, 2009, mii persoane

Sexe, motivul pentru care nu doresc să lucreze	Total	Numărul membrilor gospodăriei aflați la muncă peste hotare	
		Nici un membru	Cel puțin un membru
Total	798,6	631,5	167,1
Urmează un curs de școlarizare sau formare profesională	194,9	126,2	68,8
Responsabilități familiale (inclusiv concediu pentru îngrijirea copilului)	69,6	50,1	19,4
Boală	33,6	24,0	9,6
Pensionar(ă) (pensie limita de vârstă, de invaliditate, pierderea întreținătorului)	335,2	304,9	30,3
Nu vrea să lucreze	39,2	29,2	10,0
Se pregătește să se întoarcă peste hotare, la lucru	59,4	44,4	15,0
Perioadă în afara sezonului în agricultură	64,2	51,0	13,2
Alt motiv	2,5	1,7	0,0
Bărbați	334,9	267,0	67,9
Urmează un curs de școlarizare sau formare profesională	90,4	60,0	30,4
Responsabilități familiale (inclusiv concediu pentru îngrijirea copilului)	2,7	1,6	0,0
Boală	17,1	12,8	4,3
Pensionar(ă) (pensie limita de vârstă, de invaliditate, pierderea întreținătorului)	122,6	112,1	10,5
Nu vrea să lucreze	22,5	17,7	4,7
Se pregătește să se întoarcă peste hotare, la lucru	43,4	33,7	9,8
Perioadă în afara sezonului în agricultură	33,9	27,6	6,2
Alt motiv	2,3	1,5	0,0
Femei	463,7	364,4	99,2
Urmează un curs de școlarizare sau formare profesională	104,5	66,2	38,3
Responsabilități familiale (inclusiv concediu pentru îngrijirea copilului)	66,9	48,6	18,3
Boală	16,5	11,2	5,3
Pensionar(ă) (pensie limita de vârstă, de invaliditate, pierderea întreținătorului)	212,6	192,8	19,9
Nu vrea să lucreze	16,7	11,5	5,2
Se pregătește să se întoarcă peste hotare, la lucru	16,0	10,8	5,2
Perioadă în afara sezonului în agricultură	30,3	23,4	7,0
Alt motiv	0,0	0,0	0,0

⁴⁶ Exclusiv persoanele declarate plecate peste hotare la lucru sau în căutare de lucru

Tabelul 16. Evoluția trimestrială a numărului persoanelor din mediul rural plecate peste hotare pe sexe, 2001–2009, mii persoane

Perioada	Total	După sexe	
		Bărbați	Femei
2001			
Trimestrul 1	86,8	61,1	25,7
Trimestrul 2	98,0	67,8	30,2
Trimestrul 3	116,1	82,3	33,8
Trimestrul 4	115,0	81,8	33,2
2002			
Trimestrul 1	137,1	97,6	39,4
Trimestrul 2	147,5	105,9	41,6
Trimestrul 3	163,0	114,6	48,4
Trimestrul 4	162,6	111,2	51,4
2003			
Trimestrul 1	173,4	121,9	51,5
Trimestrul 2	198,1	142,4	55,7
Trimestrul 3	209,3	148,7	60,6
Trimestrul 4	224,4	156,1	68,2
2004			
Trimestrul 1	218,6	151,2	67,4
Trimestrul 2	230,3	159,2	71,1
Trimestrul 3	252,0	172,5	79,6
Trimestrul 4	253,7	171,6	82,1
2005			
Trimestrul 1	245,0	165,9	79,0
Trimestrul 2	266,0	176,8	89,2
Trimestrul 3	297,4	198,5	98,9
Trimestrul 4	321,4	222,0	99,4
2006			
Trimestrul 1	184,6	116,2	68,4
Trimestrul 2	206,4	136,1	70,3
Trimestrul 3	235,9	154,6	81,3
Trimestrul 4	242,8	158,9	83,9
2007			
Trimestrul 1	222,5	144,3	78,2
Trimestrul 2	244,1	167,6	76,6
Trimestrul 3	254,1	177,0	77,1
Trimestrul 4	209,7	137,2	72,5
2008			
Trimestrul 1	216,7	137,5	79,2
Trimestrul 2	176,6	119,0	57,5
Trimestrul 3	234,7	163,9	70,9
Trimestrul 4	222,5	147,7	74,8
2009			
Trimestrul 1	190,6	120,8	69,8
Trimestrul 2	204,8	129,2	75,6
Trimestrul 3	218,6	142,8	75,7
Trimestrul 4	207,8	130,7	77,1

Tabelul 17. Persoane inative de 15 ani și peste, declarate plecate la lucru peste hotare, după nivelul de instruire, pe grupe de vârstă, sexe, în mediul rural, 2009, mii persoane

Sexe, grupe de vârstă	Total	Nivel de instruire					
		Superior	Mediu de specialitate	Secundar profesional	Liceal; mediu general	Gimnazial	Primar sau fără școală primară
Total	205,4	13,4	23,9	56,6	55,1	55,2	1,2
15-24 ani	57,8	3	2,9	12,6	13,8	24,7	0,8
25-34 ani	57	4,7	4,9	13,6	14,6	18,8	0,4
35-44 ani	46,9	1,9	7,3	15,5	15	7,2	0
45-54 ani	37,8	2,8	7,5	13,1	10,3	4,1	0
55-64 ani	5,9	1	1,3	1,8	1,4	0,4	0
65 ani și peste	0,1	0	0	0,1	0	0	0
Bărbați	130,9	6,2	11	39,9	34	38,8	1
15-24 ani	42,2	1,4	2,1	9,4	9,5	19,3	0,6
25-34 ani	37,5	2,1	2,9	9,5	9,4	13,3	0,3
35-44 ani	26,3	1	2,4	10,7	8,2	4	0
45-54 ani	21,7	1,3	3,1	9,2	6,1	2	0
55-64 ani	3,2	0,4	0,6	1,2	0,7	0,2	0
65 ani și peste	0,1	0	0	0,1	0	0	0
Femei	74,6	7,3	12,8	16,7	21	16,4	0,3
15-24 ani	15,5	1,6	0,8	3,3	4,2	5,4	0,3
25-34 ani	19,5	2,6	2	4,1	5,2	5,5	0
35-44 ani	20,6	0,9	4,9	4,8	6,7	3,2	0
45-54 ani	16,3	1,6	4,4	4	4,2	2,1	0
55-64 ani	2,7	0,6	0,7	0,6	0,6	0,2	0
65 ani și peste	0	0	0	0	0	0	0

Tabelul 18. Persoane inactivе în vârstă de 20-49 ani, declarate plecate la lucru peste hotare, după starea civilă, numărul de copii de vârstă preșcolară, pe sexe, în mediul rural, 2009, mii persoane

Sexe, medii, număr copii de vârstă preșcolară	Total	Stare civilă			
		Necăsătorit(ă)	Căsătorit(ă)	Văduv(ă)	Divorțat(ă)
Rural	176,5	70,7	95,0	3,5	7,4
Persoane care nu au nici un copil de vârstă preșcolară	141,9	69,9	63,4	3,1	5,5
Persoane care au cel puțin un copil de vârstă preșcolară	34,7	0,0	31,6	0,0	1,9
Bărbați	112,6	51,3	59,8	0,0	0,0
Persoane care nu au nici un copil de vârstă preșcolară	87,9	51,2	35,2	0,0	0,0
Persoane care au cel puțin un copil de vârstă preșcolară	24,7	0,0	24,6	-	-
Femei	64,0	19,4	35,2	3,1	6,2
Persoane care nu au nici un copil de vârstă preșcolară	54,0	18,7	28,2	2,8	4,4
Persoane care au cel puțin un copil de vârstă preșcolară	10,0	0,0	7,0	0,0	1,9

Tabelul 19. Structura soldului de credite acordate pe ramuri, 2007 și 2008, mii lei*

	La 31.12.2007 mil, lei	Ponderea în 2007 (%)	La 31.12.2008 mil, lei	Ponderea în 2008 (%)	Creșterea absolută mil, lei	Creșterea relativă (%)
Credite agriculturii și industriei alimentare	2918,70	14,0	3344,52	13,3	425,8	14,6
Credite pentru imobil, construcție și dezvoltare	2692,87	12,9	3687,62	14,7	994,7	36,9
Credite de consum	2962,21	14,2	3256,13	12,9	293,9	9,9
Credite industriei energetice și a combustibilului	427,84	2,1	499,13	2,0	71,3	16,7
Credite industriei/comerțului	10235,92	49,0	12275,23	48,9	2039,3	19,9
Credite pentru construcția drumurilor și transportare	469,43	2,2	396,70	1,6	-72,7	-15,5
Alte credite	1176,80	5,6	1663,24	6,6	486,4	41,3
Total	20883,77	100,0	25122,59	100,0	4238,8	20,3

*Raportul anual al Băncii Naționale a Moldovei, 2008, p. 39

Tabelul 20. Structura soldului de credite acordate pe ramuri, 2008 și 2009, mii lei*

	La 31.12.2008 mil, lei	Ponderea în 2008 (%)	La 31.12.2009 mil, lei	Ponderea în 2009 (%)	Creșterea absolută mil, lei	Creșterea relativă (%)
Credite agriculturii și industriei alimentare	3344,52	13,3	2260,9	15,87	-1083,6	-32,4
Credite pentru imobil, construcție și dezvoltare	3687,62	14,7	1786,5	12,54	-1901,1	-51,6
Credite de consum	3256,13	12,9	1243,7	8,73	-2012,4	-61,8
Credite industriei energetice și a combustibilului	499,13	2,0	470,1	3,30	-29,0	-5,8
Credite industriei/comerțului	12275,23	48,9	7351,1	51,60	-4924,1	-40,1
Credite pentru construcția drumurilor și transportare	396,70	1,6	202,3	1,42	-194,4	-49,0
Alte credite	1663,24	6,6	911,8	6,40	-751,5	-45,2
Total	25122,59	100,0	14246,4	100,0	-10876,2	-43,3

*Datele Băncii Naționale a Moldovei pentru 2010

Tabelul 21 Creditele acordate agriculturii și industriei alimentare de către fiecare bancă comercială în parte, 2007*

#	Tipul creditelor	Numărul creditelor acordate		Valoarea creditelor acordate, mii lei				Valoarea medie a creditelor, mii lei		Rata medie a dobânzii, %				
		în lei	în valută străină	în lei	în valută străină	în lei	în valută străină	în lei	în valută străină					
											Ca pondere (%) în totalul creditelor acordate de către fiecare bancă		Ca pondere (%) în totalul creditelor acordate agricult. și ind. aliment. (lei și valută străină)	
1	EuroCreditBank			0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%						
2	Mobiasbanc	63	15	55.816	86.430	142.246	3,8%	11,6%	6,4%	5,3%	886	5.762	18,7%	10,3%
3	FinComBank	227	16	111.590	16.483	128.073	9,9%	3,2%	7,8%	4,7%	492	1.030	19,1%	10,9%
4	ProCreditBank			Informația nu este disponibilă										
5	BCR Chisinau	6	0	23.404	0	23.404	6,6%	0,0%	1,4%	0,9%	3.901		19,7%	
6	Energbank	58	19	117.208	27.317	144.526	19,5%	9,9%	16,5%	5,4%	2.021	1.438	17,5%	10,2%
7	Universalbank	0	0	0	0	0	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	-	-	-	-
8	Unibank			Informația nu este disponibilă										
9	Comertbank	0	0	0	0	0	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	-	-	-	-
10	Banca Sociala	231	51	133.841	98.526	232.367	15,8%	19,6%	17,2%	8,6%	579	1.932	20,1%	11,1%
11	Moldindcombank	193	25	191.384	129.448	320.832	10,5%	11,5%	10,9%	11,9%	992	5.178	17,8%	11,2%
12	Eximbank	53	22	73.268	87.204	160.472	6,4%	5,3%	5,7%	5,9%	1.382	3.964	16,4%	10,5%
13	Banca de Economii	111	2	138.857	3.698	142.555	8,4%	0,8%	6,7%	5,3%	1.251	1.849	18,1%	11,0%
14	Investprivatbank			Informația nu este disponibilă										
15	Moldova-Agroindbank	846	54	579.536	601.849	1.181.385	19,7%	23,2%	21,3%	43,8%	685	11.145	18,4%	10,3%
16	Victoriabank	74	10	140.730	81.336	222.066	2,8%	3,2%	2,9%	8,2%	1.902	8.134	18,7%	10,0%
Total		1.862	214	1.565.634	1.132.291	2.697.925	8,6%	9,4%	8,9%	100,0%	841	5291	18,4%	10,6%

**Ion Tornea, Creditarea sectorului businessului agricol de către băncile comerciale din Moldova, CNFA, ianuarie 2009

Anexa 4. Programe / proiecte de susținere a dezvoltării IMM-ilor în mediul rural

Denumire	Obiective	Grup țintă	Activități	Coordonator	Date de contact
1 Programul național de abilitare economică a tinerilor	Dezvoltarea aptitudinilor antreprenoriale ale tinerilor bazate pe cunoașterea și gestionarea optimă a resurselor și facilitarea accesului tinerilor antreprenori la resurse financiare necesare inițierii și dezvoltării unei afaceri proprii.	Tineri 18-30 de ani, care doresc: sa-si dezvolte abilitatile antreprenoriale, sa lanseze o afacere proprie în zonele rurale și/sau sa-si extindă propria afacere în zonele rurale, creștând noi locuri de munca	Instruire și consultanța antreprenorială; Obținerea creditelor preferențiale în valoare maxima de până la 300.000 lei (pe 5 ani) cu o porțiune de grant nerambursabil (40%) Monitorizarea post-finanțare	ME, MF, MED	str. S. Lazo 48, of. 311, Chișinău; Tel.: 29 57 41 / fax: 29 57 97; E-mail: info@odimm.md, www.odimm.md, www.businessportal.md
2 Gestiunea eficientă a afacerii	Sporirea calificării în domeniul antreprenorial pentru asigurarea gestionării eficiente a afacerii proprii.	Viiitori antreprenori și antreprenori activi care practică activități economice sub orice formă de organizare juridică	Organizarea cursurilor gratuite pe 8 module de instruire la alegere: management financiar; managementul resurselor umane și legislația muncii; înregistrarea în calitate de plătitor a TVA și aplicarea legislației în domeniu; contabilizarea pe domenii de aplicare; marketing; marketing internațional; planificarea afacerii; activitatea economică externă și relațiile vamale	ODIMM	str. S. Lazo 48, of. 311, Chișinău; Tel.: 29 57 41 / fax: 29 57 97 E-mail: info@odimm.md, www.odimm.md, www.businessportal.md
3 Acordarea consultanței de către experții din Germania	Facilitarea accesului IMM-urilor la cunoștințe inovative internaționale	IMM, instituții publice, autorități locale, instituții de învățământ, instituții internaționale	Acordarea consultanței de către experți internaționali cu experiență vastă în diferite domenii	Senior Expert Service, Germania	str. S. Lazo 48, oficiul 303, Chișinău; Tel.: 29 53 80 / fax: 29 57 97; E-mail: o.melnituc@odimm.md; www.ses-bonn.de

Denumire	Obiective	Grup țintă	Activități	Coordonator	Date de contact
4 Fondul de garanțare a împrumuturi- rilor	Facilitarea accesului IMM la resursele financiare	IMM ce activează pe întreg teri- toriu al Republicii Moldova	Acordarea garanției la credit agenților economici care nu dispun de suficient gaj. Pentru întreprinderile active, garanția reprezintă până la 50% din mărima creditului, dar nu mai mult de 300 mii lei, pe o perioadă de până la 5 ani. Iar pentru întreprinderile nou-cre- ate, garanția poate reprezenta maxim 70% din suma creditului, dar nu mai mult de 100 mii lei. Perioada de garantare este de până la 3 ani	ODIMM	str. S. Lazo 48, of. 303, Chișinău Tel.: 29 57 41 / fax: 29 57 97 E-mail: info@odimm.md; www.odimm.md; www.businessportal.md
5 Programul BAS	Sustinerea dezvoltării și crește- rii competitivității IMM	IMM (de la 10 la 250 de an- gajați, în cazuri excepționale până la 500) din Republica Moldova, ocupate în sfera de producție, servicii și comerț și care activează pe piața nu mai puțin de doi ani	Acoperire financiară parțială a costurilor pentru servicii de con- sultanță. Subsidii maxim de 10 mii EUR, suma ce nu constituie mai mult de 50% (exclusiv taxe) din suma proiectului	Business Advisory Service, BERD	str. Banulescu-Bodoni 57/L, Et. 4, Chișinău; Tel.: 21 16 14 / fax: 23 52 24; E-mail: office.gtu@bas.md; www.bas.md
6 Programul JNPGA pen- tru dezvolta- rea sectorului IMM	Promovarea eforturilor privind ajustările economice structurale prin facilitarea procurării de business a unui vast sortiment de echipament de producere.	IMM de pe întreg teritoriul al Republicii Moldova (cu exclu- derea mun. Chisinau și Balti).	Procurarea de echipament în re- gim de leasing pe o perioadă de un an, cu oferirea unui grant de 40%. Valoarea procurării variază de la 5 mil. Yen. Japoniezi pana la 24 mil. Yen. Japoniezi	Unitatea de Implementare a Grantului Acordat de Guvernul Japoniei pe linga Minis- terul Econo- miei	bd. Stefan cel Mare 180, biro- ul 812, Chișinău; Tel.: 23 85 74, 29 67 18 / fax: 29 67 19; E-mail: office.gtu@jnpga.md; http://www.jnpga.md

Denumire	Obiective	Grup țintă	Activități	Coordonator	Date de contact
7 Învățământ Profesional și Dezvoltare Rurala	Reducerea sărăciei și abilitarea comunităților în 5 raioane din Zona Centru prin dezvoltarea rurală, inițiative și acțiuni locale de creare a locurilor de munca	Deținătorii de patenta, meșteșugarii, instituțiile de învățământ, centrele de creație, tinerii ce doresc să inițieze o afacere, ONG, etc., în parteneriat cu APL și alte instituții locale din raioanele Singerei, Orhei, Telenești, Rezina și Șoldănești	Investirea în activități non-agricole, cum ar fi: în activități de obținere a produselor non-agricole (articole de piele, încălțăminte, tricotaje, produse de uz gospodăresc, ambalaje etc.) cu excepția produselor alimentare; în activități de procesare industrială a produselor lemnoase, de artizanat și a altor activități tradiționale non-agricole cu specific local (fierului, linii, olărit, broderie, confecționare instrumente muzicale. Servicii de croitorie, frizerie, cizmarie etc., servicii de conectare și difuzare internet; servicii de mecanizare și vulcanizare etc. Valoarea finanțării este de până la 3 000 Euro cu o contribuție proprie în bunuri de 40% din valoarea proiectului.	Reprezentanța A.O. "Hilfswerk Austria" în Republica Moldova și ADR – Centru	Str. Vasile Mahu 160, or. Orhei, Tel: 235 32 9 45, E-mail: natalia.ciubaci@adr-centru.md, www.adr-centru.md
8 CEED: creșterea competitivității și consolidarea IMM	Ridicarea competitivității companiilor moldovenești pe piața mondială în următoarele domenii: 1) produsele textile și masini; 2) tehnologii informatice; 3) produsele vinului	IMM care activează în domeniile sus-menționate	Asistență consultativă și financiară în domeniile eligibile ale programului	Chemonics International Inc, USAID	str. Tighina 49/4, Et. 3, Chișinău; Tel: 50 52 45; E-mail: office@ceed.md; http://moldova-usaid.gov/moldova_economic.shtml

Denumire	Obiective	Grup țintă	Activități	Coordonator	Date de contact
9 PSI: Investiții în sectorul privat	Dezvoltarea sectorului privat prin promovarea și susținerea cooperării între agenții economici din Republica Moldova și Olanda	IMM de pe întreg teritoriul al Republicii Moldova	Susținerea parteneriatului Moldo - Olandez prin acordarea asistenței financiare în mărime de până la 50% din mărimea investițiilor efectuate, dar nu mai mult de 750 mii Euro; Acordarea consultanței în etapele de inițiere și de dezvoltare a parteneriatului	Camera de Comerț și Industrie	str. Ștefan cel Mare 151, Chișinău; Tel.: 22 13 91 E-mail: etc@chamber.md, http://www.chamber.md
10 RISP II	Stimularea creșterii productivității și veniturilor în spațiul rural prin asigurarea accesului antreprenorilor la cunoștințe, tehnologii moderne și finanțare	Orice doritor de a iniția o afacere individuală (pe baza de patentă, întreprindere individuală, gospodărie țărănească, SRL); Întreprinderi și antreprenori înregistrați care activează în spațiul rural	Ofertarea serviciilor de consultanță și acordarea creditelor preferențiale pentru inițierea și/sau dezvoltarea afacerilor în zona rurală	Unitatea pentru Implementarea Proiectelor Agricole	str. Cosmonauților 9, bir. 544, Chișinău; Tel.: 22 24 65; 22 24 67 / fax: 24 44 69; E-mail: risp@capmu.md; http://www.capmu.md
11 Dezvoltarea businessului agricol	De a spori veniturile populației din zonele rurale prin îmbunătățirea competitivității sectorului agricol al Moldovei	Companiile medii și mici de procesare agricolă, companiile intermediare din cadrul lanțului de distribuție a produselor pe piața externă, producătorii dornici să producă bunuri de calitate superioară, producătorii agricoli și organizațiile industriale	Proiectul oferă asistență tehnică, traininguri și suport în facilitarea accesului la credite și alte produse financiare	Citizens Network For Foreign Affairs (CNFA)	str. Bulgara 33/1, Chișinău; Tel.: 57 79 30 / fax: 57 79 31; E-mail: info@moldova.cnfa.org, www.cnfa.md
12 Acordarea consultanței de către experții din Olanda	Facilitarea accesului IMM-urilor la cunoștințe inovative internaționale	IMM din Moldova	Acordarea consultanței de către experți sraini; Organizarea seminarurilor în tara beneficiarului și/sau în Olanda; Desfasurarea stagiunii beneficiarului de la 2 săptămâni până la 3 luni; Cauzarea partenerilor de afaceri] n alte tari	PUM, Senior Expert din Olanda	Tel.: 51 50 84, 069373685; E-mail: alapanoff@yandex.ru, www.pum.nl

Denumire	Obiective	Grup țintă	Activități	Coordonator	Date de contact
13 2KR	Dezvoltarea agriculturii și creșterea producției alimentare în Republica Moldova	Persoane juridice private, producători agricoli și persoane fizice, indiferent de forma organizatorică de activitate, care practică activitatea de întreprinzător și/sau prestează servicii agricole mecanizate	Procurarea tehnicii agricole în rate (inițial se achită 50% din costul total și mai apoi în rate pe parcursul perioadei de doi ani)	Ministerul Economiei; JICA	str. Calea Basarabiei 18, Chișinău; Tel.: 27 84 63, 54 98 81; E-mail: office@2kr.moldnet.md, www.2kr.moldnet.md
14	Ameliorarea competitivității companiilor din Moldova prin intermediul îmbunătățirii calității produselor și serviciilor acestora	Agentii economici din sectorul de producere sau cel al serviciilor	Acordarea granturilor proporționale pentru implementarea Sistemului de Management al Calității. Mecanismul de Grant va rambursa 50% din cheltuielile suportate de întreprindere. Suma maxima de co-finanțare constituie \$ 10,000	Camera de Comerț și Industrie	str. Stefan cel Mare 151, Chișinău; Tel.: 22 13 91 E-mail: project@chamber.md, http://www.chamber.md
15	Proiectul moldo-german de sporire a calificării managerilor	Managerii întreprinderilor autohtone, vorbitori de limba engleză, cu vârsta de până la 40 ani	Organizarea unui curs de pregătire prealabilă la Centrul de Formare Continuă al CCI, (2) efectuarea, timp de o luna, unui stagiu la Centrele de instruire din Germania	Camera de Comerț și Industrie	str. Stefan cel Mare 151, Chișinău; Tel.: 22 13 91 E-mail: seminar@chamber.md, http://www.chamber.md
16	STARTSO-UTH AND STARTEAST PROGRAM-ME	Promovarea formării unor parteneriate de afaceri dintre companiile din RM și companiile din Suedia prin transferul de know-how, investiții în echipament	Oferirea unui suport financiar în suma de 500 000 SEK (30 mii dolari SUA) și pentru transferul de inovatii 250 000 SEK (15 mii dolari SUA).	NUTEK - the Swedish Agency for Economic and Regional Growth	Box 4044, 102 61 Stockholm; Tel.: 0046 8-681 94 54; E-mail: stefan.berry@nutek.se, www.nutek.se

Denumire	Obiective	Grup țintă	Activități	Coordonator	Date de contact
17 IFAD II	Contribuirea prin acțiune participativă la realizarea planurilor de dezvoltare strategică a localităților și anume în domeniul agricol	Întreprinderile rurale înregistrate sub orice formă organizatorico-juridică	Acordarea împrumuturilor preferențiale în valoare de până la 200 mii USD pe un termen de până la 15 ani. 20% - 30% din valoarea împrumuturilor acordate constituie grant nerambursabil. Activități economice eligibile pentru program sunt: producerea, colectarea, prelucrarea, ambalarea, depozitarea produselor agricole, prestarea serviciilor specializate în agricultura și alte activități economice (cu profil agricol) din spațiul rural	UCIP - IFAD	str. Ștefan cel Mare și Sfânt 162, Chișinău; Tel.: 21 00 56 / fax: 22 52 57; E-mail: office@ifad.md, http://ifad.md/IFADII
18 IFAD IV	Extrinderea oportunităților de angajare în câmpul muncii și participarea micilor fermieri în lanțuri competitive de furnizare agricolă prin intermediul accesului sporit la servicii financiare pentru mici proprietari, femele cu activitate neagricolă și tinerii fermieri, precum și antreprenorii și întreprinderile de prelucrare neagricolă	Întreprinderile rurale înregistrate sub orice formă organizatorico-juridică	Servicii financiare rurale (acordarea creditelor preferențiale de până la 100 mii dolari SUA); Dezvoltarea lanțului valoric pentru reducerea sărăciei rurale (cartografierea și management); Infrastructura determinată de piață în favoarea săracilor (acordarea granturilor competitive pentru investiții în infrastructura publică)	Unitatea Consolidată pentru Implementarea Programelor	str. Ștefan cel Mare și Sfânt 162, Chișinău; Telefon: 21 00 56 / fax: 22 52 57; E-mail: office@ifad.md, http://ifad.md/IFADIV

Denumire	Obiective	Grup țintă	Activități	Coordonator	Date de contact
19 MEDRA	Dezvoltarea economica rurala prin crearea unui climat favorabil pentru implementarea ideilor de afaceri ale întreprinzătorilor din regiunile rurale ale Republicii Moldova	Proiectul se adreseaza întreprinzătorilor mici si mijlocii din satele raioanelor Drochia, Râscani, Fălești, Sângerei, Glodeni, care activeaza in diferite domenii ale agriculturii	Proiectul cuprinde 2 activitati principale: acordarea de granturi si activitatea de instruire. Grantul acordat va rambursa 50% din valoarea proiectului dar nu mai mult de 5000€. Activitatea de instruire va cuprinde următoarele tematici: aplicarea tehnologiilor moderne in agricultura, management, oportunitati financiare si de creditare, etc.	Asociația Obsteasca „Pro Cooperare Regionale la”, HEKS	str. Mircea cel Bătrân, 81, mun. Bălți; Tel.: 231-92544 / fax: 231-92546; E-mail: pro_co_re@yahoo.co.uk, www.procore.md
20 PASET	Crearea unui climat favorabil pentru implementarea ideilor de afaceri ale tinerilor, care le-ar asigura un loc de munca si o șansa reala pentru o viata decenta, independenta din punct de vedere financiar	Tinerii cu vârsta cuprinsa între 18 si 30 ani, din satele si orasele mici	Instruire în domeniul dezvoltării afacerilor; Asistența la identificarea potențialelor oportunitati de afaceri; Asistența în elaborarea tehnica a propunerilor de afaceri; Asistența în procesul de înregistrare juridica a afacerii; Asistența la elaborarea aplicației pentru grant si cererii de creditare; Asistența post-creare pînă la doi ani, în funcție de necesitățile antreprenorului. Proiectul vizează acordarea creditelor preferențiale (pe 2 ani) cu o porțiune de grant (max 50%) si valoarea maxima \$10,000	Ministerul Educației si Ministerul Economiei	str. Cosmonauților 9, bir. 512, Chișinău Tel.: 22 31 06, 20 99 79; E-mail: infopaset@gmail.com, http://edu.md/

Denumire	Obiective	Grup țintă	Activități	Coordonator	Date de contact
21 Dezvoltare Economică Locală	Dezvoltarea potențialului economic local prin asigurarea accesului la servicii profesionale de consultanță în afaceri și prin susținerea afacerilor în domeniul serviciilor din mediul rural	Micii antreprenori, organizațiile neguvernamentale, centrelor de planificare economică (CPE), autoritățile publice locale (APL), asociațiile de economii și împrumut ale cetățenilor (AEIC).	Instruire și consultanță: APL, agenții economici și CPE/ONG beneficiază de instruire și consultanță în domeniul dezvoltării economice locale. Creditare agenții economici din 25 de localități rurale beneficiază de facilitarea procesului de obținere a creditelor cu porțiune de grant de până la 2500 euro pentru afaceri neagricole	Centrul CONTACT	str. București, 83, Chișinău; Tel.: 23-39-47, 23-39-48, E-mail: margareta@contact.md, www.contact.md
22 MEEETA	Dezvoltarea capacităților economice ale tinerilor și consolidarea sistemului de școli profesionale rurale	Tinerii și profesorii școlilor profesionale din regiunile rurale	Organizarea training-urilor în domeniul angajării în câmpul muncii și în domeniul antreprenoriatului, cu durate de la 1 zi până la 3 luni. Acordarea consultanțelor psihologice și juridice pentru beneficiarii proiectului MEEETA	Winrock	str. Al. Hâjdeu 94/1, of.2, Chișinău; Tel.: 88 54 25, fax: 54 04 66; E-mail: dmunteanu@winrock.org.md, www.winrock.org.md
23 Suport pentru promovarea exportului și atragerea investițiilor în Republica Moldova	Creșterea numărului și prezenței companiilor exportatoare din Moldova, active pe piețele străine	Întreprinderile autohtone exportatoare și întreprinderile care necesită investiții	Promovarea exporturilor	MIEPO	str. Alexei Mateevici 64, Chișinău Tel.: 24 50 51, 23 32 39, E-mail: natalia.butnaru@gsa-sepia.md; www.miepo.md

Denumire	Obiective	Grup țintă	Activități	Coordonator	Date de contact
24 Crearea locurilor noi de muncă prin promovarea condițiilor de bază a existenței fondatorilor și consolidarea competitivității IMM-urilor noi și a celor existente	Crearea locurilor de muncă prin promovarea condițiilor de bază a existenței fondatorilor și consolidarea competitivității IMM-urilor noi și a celor existente	Întreprinderile mici și mijlocii, precum și bărbații și femeile care sunt interesați în dezvoltarea afacerilor în municipiul Chișinău, raioanele Orhei, Ialoveni, Criuleni și Anenii Noi	Programul constă în: (1) Organizarea cursurilor vocaționale și seminare pentru oameni de afaceri; (2) Acordarea serviciilor de consultanță; (3) Acordarea granturilor până la 3000 Euro întreprinderilor care oferă noi locuri de muncă	AFTT	Str. București 63, Chișinău; Tel.: 22 04 02, E-mail: afd_md@hotmail.com
25 BIZTAR	Reducerea costurilor de administrare a afacerii în Moldova, prin micșorarea poverilor administrative și eliminarea birocrăției ceea ce va ajuta sectorul privat să se conformeze la cerințele guvernamentale pentru procedura de licențiere, de raportare și achitare a impozitelor	Întreprinderile mici și mijlocii, precum și bărbații și femeile care sunt interesați în dezvoltarea afacerilor în municipiul Chișinău, raioanele Orhei, Ialoveni, Criuleni și Anenii Noi	Consultanță, instruire, promovare îmbunătățire cadru legal	BIZTAR	Bl. Ștefan cel Mare și Sfânt, clădirea Kentford, et.4, Chișinău; Tel.: 29 44 11, fax: 58 20 18; E-mail: biztar@dai.com; www.biztar.md
26 Finnpartnership	Promovarea parteneriatelor moldo-finlandeze și furnizarea serviciilor de consultanță în afaceri	Întreprinderile din Republica Moldova	Matchmaking (identificarea partenerilor de afaceri), stabilirea contactelor cu companiile din Finlanda (partener în baza datelor de căutare); Consultanță în afaceri	MIEPO	str. Alexei Mateevici 64, Chișinău; Tel.: 24 50 51, 23 32 39, E-mail: natalia.butnaru@gsa-sepia.md; www.miepo.md; www.finnpartnership.fi